

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Переяслав-Хмельницький – 2019

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Збірник наукових статей за матеріалами

II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

28–29 березня 2019 року

Переяслав-Хмельницький – 2019

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PRESCHOOL EDUCATION

Collection of scientific articles on the materials

of II International Scientific and Practical Internet Conference

March 28–29, 2019

Pereiaslav-Khmelnytskyi – 2019

Рекомендовано Вченою радою ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (протокол № 7 від 29 березня 2019 р.)

Рецензенти:

Князева Ірина Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»;

Піроженко Тамара Олександрівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії психології дошкільника Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України;

Комарова Ірина Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки дитинства і сім'ї, декан факультету педагогіки і психології дитинства, Могильовський державний університет імені А.О.Кулешова;

Редакційна колегія:

Калмикова Лариса Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», голова;

Волженцева Ірина Вікторівна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»;

Гавриш Наталія Василівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»;

Лохвицька Любов Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти, заступник декана факультету педагогіки і психології з наукової роботи ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Харченко Наталія Валентинівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Андреева Тамара Титівна – кандидат філософських наук, доцент, заступник завідувача кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Луценко Ірина Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методик та технологій дошкільної освіти Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова.

Прокоф'єва Ольга Олегівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки дитинства і сім'ї ЗО «Могильовський державний університет ім. А.О. Кулешова» (Республіка Білорусь).

Інноваційні технології в дошкільній освіті: Збірник наукових статей за матеріалами II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Переяслав-Хмельницький, 28–29 березня 2019 р. / за заг. ред. Л. О. Калмикової, Н. В. Гавриш. Переяслав-Хмельницький. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». 2019. 178 с.

У виданні вміщено матеріали наукових розвідок учасників II Міжнародної інтернет-конференції «Інноваційні технології в дошкільній освіті». Розкрито актуальні проблеми розробки та впровадження інноваційних технологій розвитку, виховання і навчання в системі дошкільної освіти в контексті сучасних суспільних трансформацій; здійснено презентацію доробку передових технологій; виокремлено сучасні тенденції у реалізації інноваційних технологій в дошкільній освіті на всіх її рівнях.

Рекомендовано фахівцям системи дошкільної освіти: науковцям, викладачам, аспірантам, вихователям, методистам, студентам.

Редакційна колегія прийняла до публікації деякі рукописи в порядку обговорення, не поділяючи поглядів автора.

Відповідальність за зміст і мовно-стилістичне оформлення статті несуть автори.

ЗМІСТ

ПРЕФЕЙС.....	10
Аксьонова В. В. Економічне, екологічне та валеологічне спрямування як сучасні інноваційні технології ЗДО.....	11
Аль-Хамадані Н. Д., Матліна О. В., Сидоренко Н. М. Творчий саморозвиток студентів в умовах лабораторії фахової компетентності педагога дошкільної освіти.....	12
Andreieva A.P. Formacja kreatywności w świetlicy dla dzieci.....	16
Андреева Т. Т. Екологічна стежина як засіб ознайомлення з рослинною символікою українського народу.....	18
Антонюк О. І. Формування громадянської позиції у дітей дошкільного віку засобами музейної педагогіки та проектної діяльності.....	19
Балтушко А. В. Преимуществом уда и начальной школы в психолого–педагогическом сопровождении детей с низким социальным статусом.....	20
Батова К. К., Пасічник С. О. Сучасні підходи до фізичного виховання засобами етнопедагогіки.....	22
Батура И. Н., Моделирование как средство развития связной речи детей дошкольного возраста.....	23
Берсан Т. В., Тімченко Ю. О., Якименко С. І. Використання інноваційних технологій Нікітіних у роботі закладу дошкільної освіти.....	24
Борисова О. О., Борисова Н. В. Вивчаємо американський педагогічний досвід.....	26
Бурчик В. О. Технології формування умінь звукового аналізу слів дітей старшого дошкільного віку.....	27
Внук Л. Б. Формирование гражданской идентичности воспитанников в контексте инновационного развития государственного учреждения образования «Дошкольный центр развития ребенка №1 г. Могилева».....	28
Вознюк О. В., Тарнавська Н. П. До проблеми побудови нової парадигми дошкільної освіти.....	30
Волженцев К. А., Інноваційна технологія психолінгвістичного розвитку дитини дошкільного віку засобами онтопсихологічної музикотерапії.....	32
Волженцева І. В. Психолого–педагогічні інноваційні технології в умовах змін освітньої парадигми закладів вищої освіти.....	33
Волошко Т. В., Жмуцька Н. А. Готовність дітей дошкільного віку до нової української школи.....	34
Гавриш Н. В. Організація освітнього процесу на основі технології «Методичного конструктора».....	36

Гагаріна Н. П. Коректурні таблиці та інтелектуальні карти як засіб інтеграції змісту дошкільної освіти.....	37
Гальченко В. М., Томчук А. О. Ділова гра як засіб формування мотивації до педагогічної творчості у студентів спеціальності «Дошкільна освіта».....	40
Гречишкіна І. А. Критеріально-діагностичний інструментарій дослідження мовлення молодших дошкільників.....	41
Грубська Я. І. Психолого–педагогічні інноваційні технології в реалізації Базового компонента дошкільної освіти.....	44
Данилюк І. Є. Засоби та форми роботи по ознайомленню дітей старшого дошкільного віку з джазом.....	46
Дедулевич М. Н. Прогулки как средство оздоровления детей дошкольного возраста.....	49
Дем'яненко С. Д. Технології пізнання старшими дошкільниками лексики мовлення.....	50
Довгун О. І. Особливості методики діагностики експресивного мовлення.....	51
Доцевич Т. І. Інформаційно-педагогічна компетентність вихователя закладів дошкільної освіти.....	52
Ершова Н. В. Субъекты проектно-игровой деятельности в учреждении дошкольного образования.....	53
Єпіфанова С. П. Розвиток міжособистісних відносин у дітей старшого дошкільного віку.....	54
Єсавелюк К. М. Особливості спілкування дошкільників з дорослими і однолітками.....	56
Житнік Т. С. Психолого-педагогічний супровід як компонент системи розвитку творчої активності дітей старшого дошкільного віку.....	57
Зданевич Л. В., Миськова Н. М. Формування у старших дошкільників навичок 4К засобами педагогічної технології «Логічні блоки Дьенеша».....	59
Зорька І. Ю. Особливості застосування педагогічних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку з родин учасників АТО і внутрішньо переміщених осіб.....	60
Калмикова Л. О. Технологія формування мовленнєвої особистості дошкільника.....	61
Каньоса Н. Г. Інноваційні освітні технології – основа підготовки конкурентоспроможної особистості.....	62
Кириченко Т. В. Психологічні особливості розвитку патріотичних почуттів старших дошкільників.....	63
Кириченко Т. Г. Особливості формування мотивації до здорового способу життя у дітей дошкільного віку.....	65

Клак В. О. Інформаційно–комунікаційні технології в розвитку мислення дитини дошкільного віку.....	67
Ковалёва А. В. Развитие познавательной активности детей старшего дошкольного возраста посредством использования исследовательского метода обучения.....	68
Коваленко Н. В. Художньо–естетичне виховання студентів засобами образотворчого мистецтва з використанням інноваційних технологій.....	70
Короткевич Г. А. Технология социального партнерства УДО и семьи в формировании основ экологической культуры старших дошкольников.....	71
Костик Є. В. Особливості навчання англійської мови у закладах дошкільної освіти.....	72
Кошляцька Н. О. Духовно–моральні принципи як основа формування гармонійно розвинутої особистості педагогічного фахівця.....	74
Кролівець Ю. В. Психотехнологія розвитку розповідного мовлення в дітей дошкільного віку.....	75
Кудикіна Н. В., Кузьменко О. Г. Музейна педагогіка в контексті інновацій у дошкільній освіті: створення експозиції української народної іграшки.....	76
Ладизинська О. В. Поняття «Арт-терапія» в освітньому процесі. Ізотерапія, як складова арт-терапії в корекційній роботі з дошкільниками.....	79
Лапшина І. М., Комарівська Н. О. Використання елементів сучасних інноваційних технологій у формуванні інтересу до дитячої літератури у дітей дошкільного віку.....	85
Левінець Н. В. Зміст та технології підготовки асистента вихователя в інклюзивній групі у закладі вищої освіти.....	87
Лисенко Т. Р. Формування у дітей старшого дошкільного віку умінь творчого розповідання за допомогою інноваційних технологій.....	88
Литвишко О. М. Соціалізуючий вплив казки на дітей дошкільного віку.....	94
Лохвицька Л. В. Сучасний стан дослідження морального виховання особистості в світі: огляд і перспективи розвитку.....	96
Луцевич Н. В. Овладение эмоционально-оценочной лексикой детьми дошкольного возраста.....	98
Луценко І. О. Впровадження засадничих принципів інклюзивної освіти в зміст підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.....	100
Матвієнко Н. М. Використання інноваційних технологій в логопедичній групі для дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення.....	101

Микитенко В. М. Технології формування бібліотечно-бібліографічних навичок у старших дошкільників.....	104
Мисан І. В. Методика роботи над ідіомами з дітьми старшого дошкільного віку.....	106
Можарова Т. А. Технология развития творчески направленной двигательной деятельности детей старшего дошкольного возраста.....	107
Мурашко Е. А. Формирование гражданской идентичности обучающихся в едином образовательном пространстве УДО и музея.....	109
Муровейко А. А. Технология организации логопедической практики в условиях учреждения дошкольного образования.....	110
Онофрійчук Л. О. Технологія «Чудеса на піску» як засіб психічного розвитку дітей дошкільного віку.....	111
Охременко Л. С. Креативні технології в фізичному вихованні дітей дошкільного віку.....	114
Пастушенко В. В. Гра як засіб формування пізнавальної самостійності дітей дошкільного віку.....	115
Пашигар М. С., Харченко Ю. В. Формування особистості дитини в сучасній сім'ї.....	117
Педько О. П. Оптимізація самостійної рухової діяльності дітей дошкільного віку.....	119
Петрик Д. А. Компьютерная диагностика характеристик внимания МОХО(МОКСО).....	121
Петрушко В. О. Формування екологічної культури в різновіковій групі засобами дидактичної гри.....	123
Прокофьева О. О. Интерактивная технология профессиональной подготовки студентов к экологическому образованию дошкольников.....	124
Пудло Т. І., Пасічник С. О. Значимість фізкультурних занять на повітрі у фізичному вихованні дітей дошкільного віку.....	126
Пустельник О. М. Управлінська компетентність керівника закладу дошкільної освіти та кадрова самостійність в умовах інноваційного розвитку ЗДО.....	127
Рагозіна В. В. Організація змісту у авторському альбомі «Учимося в майстрів декоративно-ужиткового мистецтва: малюємо, ліпимо. 3-й рік життя».....	129
Рейпольська О. Д. Технологія формування ціннісного самостварення у дітей дошкільного віку.....	130
Репетій С. Т. Необумовлена любов як чинник духовного розвитку майбутнього вихователя.....	132

Руденко Ю. А. Інноваційні технології як складова психолого-педагогічного супроводу формування професійно-методичної спрямованості культуромовної особистості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.....	134
Рудківська Н. Л. Технології формування навичок побудови словосполучень при використанні образних іграшок.....	136
Рябокін О. О. Використання інноваційних технологій – LEGO «Шість цеглинок» в житті дошкільника та освітньому процесі.....	137
Савчин О. М. Інноваційні технології щодо формування у дітей старшого дошкільного віку стійких умінь створювати розповіді всіх типів.....	139
Сас О. О. Розвиток словесної творчості дітей старшого дошкільного віку шляхом використання елементів технології Дж. Родарі.....	141
Севернёва Л. В. Эффективное управление инновационной деятельностью в учреждении дошкольного образования.....	143
Седина Т. Л. Сказкотерапия как метод психологической работы с детьми дошкольного возраста.....	144
Смирнова О. О. Технології підготовки дітей старшого дошкільного віку до складового читання.....	146
Соловйова Л. І. Привласнення цінностей дітьми дошкільного віку в рамках реалізації тематичного проекту.....	147
Tanana S. M. Perspectives of innovative tendencies in tourism as an important of preparation on specialists of «Services sector».....	148
Тарапака Н. В. «Афлутот» – інноваційна технологія соціально-фінансової освіти дошкільників.....	151
Терещенко Л. А. Формирование основ здорового образа жизни у детей старшего дошкольного возраста посредством использования метода проектов.....	153
Ткаченко Л. М. Вальдорфська педагогіка у дошкільних закладах Німеччини.....	154
Товт І. С., Чаюн Ю. С. Вплив інноваційних педагогічних технологій на розвиток пізнавальної сфери дошкільника.....	156
Тригуб А. О. Розвиток мовлення дітей раннього віку в предметній діяльності.....	158
Фроленкова Н. О. Новітні технології формування природничо-наукової компетентності дітей передшкільного віку.....	159
Харченко Н. В. Діагностика стану розвитку операцій розуміння значення словосполучень у дітей дошкільного віку.....	161
Химич Н. Є., Томенко Л. М. Використання музейного простору ЗДО у вихованні духовної культури старших дошкільників.....	164

Шебанова В. І.	
Гра як чинник розвитку та надання психологічної допомоги дошкільникам.....	169
Шкляр Н. А.	
Особливості адаптації дітей раннього віку до закладу дошкільної освіти.....	170
Яковенко І. О.	
Казкотерапія для дітей з особливими потребами на основі використання LEGO.....	172
АВТОРСЬКА ДОВІДКА.....	174

ПРЕФЕЙС

Матеріали науково-практичної конференції присвячені найважливішій проблематиці сьогодення – інноваційним технологіям. Мета конференції: інтеграція зусиль науковців і практичних працівників ЗДО в розробці і реалізації нових технологій і методик дошкільної освіти, адже стрімкі соціально-економічні зміни, які відбуваються в усіх країнах сучасного світу, закономірно зумовлюють докорінні зміни і в освіті, вимагають від освітян вияву творчості й креативності в педагогічній діяльності, яка по суті є інноваційною педагогічною діяльністю. Феномен «інноваційно-педагогічна діяльність» розкривається через поняття «педагогічна інновація» й «педагогічна новація».

Педагогічна інновація – кінцевий результат інноваційної педагогічної діяльності у формі удосконаленого, модернізованого або нового освітнього процесу й продукту (в широкому значенні), який має якісні переваги порівняно з традиційним при проектуванні і впровадженні в практику ЗВО та ЗДО, а головне – суспільне значення й використовується в освітній діяльності педагогів.

Педагогічна новація – педагогічне нововведення, пов'язане з припиненням використання старих педагогічних підходів, принципів, методик, технологій і заміною їх новими; вона може мати форму або якісно нового доповнення до освітнього процесу або повністю нової зміни, що відбуваються в ньому. Педагогічна новація обов'язково і завжди зупиняє дію попередніх педагогічних стратегій, а її автор – новатор, ініціатор і творець нового прогресивного й перспективного – отримує сертифікат про авторство та має право розглядати презентовану педагогічній громадськості новацію як інтелектуальну власність.

Інноваційні технології дошкільної освіти являють собою радикально нову чи істотно удосконалену стратегічно й тактично систему реалізації освітнього процесу, яка містить мету, завдання, зміст, методи, форми і засоби й суттєво поліпшує умови й результати освіти. Здебільшого ці технології мають знижену собівартість, а за результатами навчання, характеризуються більшою ефективністю й продуктивністю. Вони забезпечують психічне здоров'я і психічний розвиток тим, хто навчається, знижують їхні зайві психоенергетичні затрати.

До інноваційних технологій відносяться такі технології, що побудовані на принципах суб'єкт-суб'єктної взаємодії, особистісно-орієнтованого навчання і виховання, толерантності, мультикультурності, розвивальної освіти, здоров'я збереження та інших принципах, реалізація яких забезпечує гармонійний розвиток особистості дошкільника. Передбаченими напрямками конференції організаційний комітет намагався врахувати можливість висловити своє бачення нових підходів у вихованні навчанні дітей дошкільного віку різним фахівцям дошкільної освіти: від науковців – до досвідчених вихователів і управлінців та майбутніх педагогів.

завідувач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»,
академік Міжнародної академії наук педагогічної освіти,
академік Академії наук вищої освіти України,
доктор психологічних наук, професор

Калмикова Л. О.

Аксьонова В.В.,

ВНКЗ «Білгород–Дністровське педагогічне училище»

ЕКОНОМІЧНЕ, ЕКОЛОГІЧНЕ ТА ВАЛЕОЛОГІЧНЕ СПРЯМУВАННЯ ЯК СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗДО

Економічне виховання в сучасний період – необхідність для подальшої відбудови економіки держави. У зв'язку з реформуванням освіти й усвідомленням ученими значущості проблеми економічного виховання в теорії та практиці педагогіки на сучасному етапі активізувався науковий пошук ефективних навчальних технологій.

Науковці передусім зосереджують увагу на відборі доступних дітям знань з галузі економіки. Вони довели, що високий рівень економічної культури забезпечується засвоєнням економічних знань через набуття первинного економічного досвіду, формування якого розпочинається тоді, коли дитина виконує самостійні вольові дії, налагоджує взаємодію з іншими суб'єктами соціальної дійсності та на цій основі засвоює певні знання й опановує вміння. Це стає можливим уже в старшому дошкільному віці, тому що діти починають виділяти себе в системі взаємовідносин завдяки предметно–операційній діяльності.

Тому вирішальна роль у формуванні елементарних економічних, екологічних та валеологічних знань належить вихователю. Від його духовних, моральних якостей, педагогічної майстерності, професійної підготовки залежить, якою сформується особистість майбутнього громадянина нашої держави [1, с.25].

Студентам ВНКЗ «Білгород–Дністровського педагогічного училища» були розроблені рекомендації, щодо впровадження в практичній діяльності нових педагогічних технологій під час педагогічної практики ЗДО.

Для вирішення завдань з економічного виховання на основі міжпредметного зв'язку екологічного, валеологічного виховання необхідно:

1. Забезпечувати психологічну та соціальну адаптацію старших дошкільників до нових умов життя.
2. Формувати елементарні економічні знання у дітей.
3. Учити розуміти та цінувати навколишній предметний світ (як результат людської праці), помічати рукотворну красу, ставитися до неї з повагою.
4. Виховувати такі особистісні якості дошкільнят, що так пов'язані з економічною діяльністю (працьовитість, ощадливість, бережливість, раціональність).
5. Формувати навички і звички, пов'язані із загальною вихованістю дітей та такі, що мають економічну основу (вчасно вимикати світло й економити воду, дотримуватися чистоти і порядку в приміщенні, утримувати в порядку власний одяг, кімнатні квіти, мешканців куточка природи, ігрові майданчики, клумби, город, сад тощо).

Для того, щоб дитина в школі добре розумілася в найскладніших економічних поняттях починаємо працювати в цьому напрямку з 5–6-річного віку в тісній співпраці з батьками. І тому на базі КДНЗ № 4 «Веселка» м. Білгород–Дністровського, Одеської області була впроваджена робота з економічного виховання на основі міжпредметного зв'язку екологічного та валеологічного спрямування як сучасна інноваційна технологія.

Для цього були застосовані такі шляхи реалізації:

1. Створили в групі старшого дошкільного віку «Перлінка» сприятливе та відповідно насичене розвивальне середовище.
2. Проводили цільові прогулянки до овочевих магазинів, зоомагазину; екскурсії до рибалок, птахферми; тематичні заняття.
3. Провідним методом в різних вікових групах є ігровий метод. Тому було проведено різні види ігор (дидактичні, настільно–друковані, сюжетно–рольові, рухливі, ігри–подорожі, ігри–презентації, ігри–стратегії). Наведемо деякі: «Природні ресурси», «Садівники», «Фермери», «Флористи», під час цих ігор відбувався розвиток навичок поведінки у відповідності з правилами, співпереживаннями; діти вчилися шанувати, брати роль, співпрацювати, оцінювати ситуацію, бути терплячими, винахідливими, наполегливими.
4. Моделювали реальні життєві ситуації економічної, валеологічної та екологічної спрямованості, розв'язували творчі завдання. Проведений експеримент з вирощуванням овочів на груповій ділянці доказав дітям, який урожай виходить в залежності від якості і догляду за рослинами і який дохід від цього може отримати сім'я тощо.
5. Для того, щоб діти твердо засвоїли знання з економічного виховання велику роботу проводили з батьками.

Отже, наступним етапом було проведення розваги «Фермер чи садівник», оформлення виставки дітей та їх батьків з природного матеріалу метою якого було естетичний, креативний вигляд для продажу на аукціоні.

Отже, виходячи із вищесказаного можна з впевненістю сказати, що запропонована методична робота допомагає зробити економіку зрозумілою використовуючи природничий матеріал екологічного та

валеологічного змісту, а також через моделювання реальних миттєвих ситуацій: купівля, продаж, реклама тощо. Відповідно, дану практичну роботу можна впроваджувати в будь-яких дошкільних установах загальноосвітнього типу і використовувати в сім'ї.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грама Н. Г. Педагогічний вплив як засіб навчання дітей економічної грамоти. *Наука і освіта*. 2001. № 5. С. 25 – 28.
2. Грама Н. Г. Формування економічної грамотності у дітей дошкільного віку: Монографія. Одеса, 2000. 216 с.
3. Григоренко Г., Жадан Р. Виховуємо раціонального споживача. *Дошкільне виховання*. 2012. № 1. С. 16–19.
4. Григоренко Г., Жадан Р. Щоб навчати треба знати : методичні рекомендації з формування основ споживчої культури. *Дошкільне виховання*. 2013. № 8. С. 26–31.

doi:10.5281/zenodo.2606834

УДК 378.014

Аль-Хамадані Н.Д., Матліна О.В., Сидоренко Н.М.,
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

ТВОРЧИЙ САМОРОЗВИТОК СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ЛАБОРАТОРІЇ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасні тенденції розвитку вищої освіти в Україні засвідчують важливість не лише підготовки майбутнього фахівця до реалізації професійних функцій, але й забезпечення його особистісного творчого зростання. Національна доктрина розвитку освіти в Україні, Закон України «Про вищу освіту» пропагують особистісний розвиток майбутнього фахівця освіти як найвищу цінність суспільства. Отже, головне завдання професійної освіти полягає у професійній підготовці фахівців, здатних до самовизначення, самореалізації та самоствердження.

У контексті цього особливої актуальності набувають питання творчого саморозвитку особистості у межах екзистенційного інформаційно-навчального середовища (лабораторії фахової компетентності). Необхідність спеціальної розробки технології творчого саморозвитку майбутнього фахівця дошкільної освіти має як теоретичне, так і прикладне значення. Таким чином, обґрунтування концептуальних основ становлення особистісних смислів майбутніх фахівців дошкільця повинно знайти своє відображення у реальних моделях освітнього середовища, які забезпечують творчий саморозвиток студентів.

Проблема творчого саморозвитку особистості майбутнього педагога досліджується філософами, психологами і педагогами. Саморозвиток будується на філософській основі саморуху як його вищому рівні (І. Шаршов), на якому відбуваються не спонтанні, мимовільні зміни, а направлені, усвідомлені. Представники експериментальної педагогіки Г. Холл, Е. Торндайк, У. Кілпатрик на основі лабораторних спостережень висунули теорію вродженої розумової обдарованості, а як основний педагогічний принцип – саморозвиток особистості. Велике значення для вирішення досліджуваної проблеми мають праці психологів з питань творчого саморозвитку особистості, зокрема О. Леонтьєва, Л. Виготського, А. Маслоу [2]. На думку більшості дослідників, саморозвиток – це усвідомлений і керований особистістю процес, в результаті якого відбувається удосконалення фізичних, розумових і моральних потенцій людини, розгортання її індивідуальності. Дуже цікавими до визначення саморозвитку є думки З. Гирич, С. Сисоєвої, які трактують його як безперервний процес постановки і досягнення людиною конкретних цілей за допомогою зміни власної діяльності, поведінки або самого себе на основі внутрішньо значущих прагнень і зовнішніх факторів [5].

Поняття «творчість» у психолого-педагогічній літературі остаточно не визначене й у більшості випадків вживається інтуїтивно. Здебільшого зустрічаються такі визначення педагогічного творчого явища як: «творчий вихователь», «творчий педагогічний пошук», «творча діяльність педагога», «педагогічна творчість». Немає однозначного розуміння змісту, структури, принципів побудови, цілісності творчості як педагогічного явища. Мова йде про досить інтегроване психолого-педагогічне явище, в якому акумулюються основні якості кваліфікаційної діяльності педагога та індивідуальна властивість творчого характеру педагогічної дії. В українському педагогічному словнику С. Гончаренка дається таке тлумачення педагогічної творчості: це оригінальний і високоефективний підхід педагога до навчально-виховних завдань, збагачення теорії і практики виховання та навчання [5, с.198]. Тому, мета саморозвитку майбутнього вихователя – це освоєння якісно нового рівня професійної компетентності, професійної майстерності, що забезпечує здатність удосконалювати педагогічну реальність, тобто активне якісне перетворення студентом свого внутрішнього світу, що призводить до принципово нового його ладу і способу життєдіяльності. Рівень творчого саморозвитку є вищим рівнем, на якому відбувається професійне становлення майбутнього педагога. Таким чином, успішна самореалізація творчого потенціалу майбутнім

педагогом дошкільних навчальних установ у процесі творчої діяльності неможлива без педагогічного супроводу викладача вищої школи і педагога практика. Означені положення зумовили пошук сучасної моделі педагогічного супроводу творчого саморозвитку студентів, яка б будувалася на основі педагогіки емпайрменту, що враховує типологічні особливості особистості студента. У 2012 року на базі відокремленого підрозділу Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка було створено лабораторію фахової компетентності педагогіка дошкільної освіти.

Відповідно до теоретичного аналізу нами було визначено наукове обґрунтування діяльності лабораторії.

Об'єкт дослідження лабораторії – процес творчого саморозвитку майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Предмет дослідження лабораторії – педагогічні умови творчого саморозвитку майбутніх вихователів.

Актуальність діяльності лабораторії зумовлює визначення мети та завдань діяльності лабораторії, а саме:

- розробка моделі творчого саморозвитку майбутнього вихователя, її апробація;
- розробка шляхів входження до світової медіа-освіти, як умови формування творчої особистості;
- науково-методичне забезпечення процесу підготовки спеціалістів для системи дошкільної освіти України;
- створення інформаційної бази для розвитку і підтримки науково-дослідної роботи студентів і підвищення рівня їх дослідницької культури (творчо-пошукової групи (викладач – виховatelj – студент) з метою творчого саморозвитку з фахової, наукової, методичної, психолого-педагогічної та практичної підготовки в умовах екзистенційного інформаційно-навчального середовища.
- забезпечення інтеграції навчальної, наукової та практичної роботи у процесі підготовки майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу.

Спираючись на основні теоретичні засади творчого саморозвитку майбутнього вихователя, ми визначили педагогічну концепцію лабораторії фахової компетентності педагога дошкільної освіти (Рис.1).

Означена концепція дозволила визначити педагогічні умови творчого саморозвитку майбутніх фахівців дошкільля, а саме:

- організація неперервного та поетапного процесу творчого саморозвитку студентів спеціальності «Дошкільна освіта»;
- формування мотивації до творчого саморозвитку у професійній діяльності;
- створення творчих науково-дослідних груп (викладач – виховatelj – студент);
- участь студентів у впровадженні професійних інновацій.

За допомогою технології педагогічного проектування нами було створено проект творчої особистості студента, а саме: а) пошуково-проблемний стиль мислення; б) творча уява, фантазія; в) самоорганізація, саморозвиток; г) високий рівень соціальної та моральної культури; д) реалізація власного «Я», бажання досягати успіху.

Звичайно процес творчого саморозвитку особистості ґрунтується на діяльності, в означеному випадку інноваційної діяльності майбутнього вихователя ДНЗ. А кожна діяльність ґрунтується на мотивації. Саме етапи формування мотивації до інноваційної діяльності студента та фахівця дошкільної освіти ми поклали в основу процесу розвитку творчої особистості:

- перший етап – пошук мети дослідження;
- другий етап – організація середовища;
- третій етап – активізація інноваційної діяльності;
- четвертий етап – включення у інноваційну діяльність;
- п'ятий етап – забезпечення ситуації успіху;
- шостий етап – формування навичок використання творчої діяльності.

Творчий результат досягається систематичними цілеспрямованими спостереженнями, застосуванням педагогічного експерименту, критичним використанням передового педагогічного досвіду. Продуктом творчого педагогічного пошуку можуть бути нові навчальні технології, оригінальні виховні ідеї, форми і методи виховання, нестандартні підходи в управлінні навчально-виховним процесом.

Означені положення стали основою визначення показників творчого саморозвитку майбутніх вихователів:

- мотиваційно-цільовий компонент – ціннісні орієнтації, особисті значення, потреби, інтереси, мотиви зовнішнього стимулювання, мотиви внутрішнього самоутвердження та творчого саморозвитку студента;
- когнітивний компонент включає знання методик самоаналізу і самодіагностики, технологічні знання (система методів, засобів, форм і механізмів особистісно-професійного саморозвитку).
- емоційно-вольовий компонент розкривається через емоційно-позитивне ставлення до змісту і процесу творчого саморозвитку, усвідомлення і позитивне сприйняття власного образу «Я» як професіонала, емоційну стійкість, здатність контролювати процес саморозвитку і не допускати невиправданих відхилень від наміченого плану.

- діяльнісний компонент включає самостійну інтерпретацію умов творчого саморозвитку, уміння проектувати і реалізовувати творчий саморозвиток шляхом оптимального вибору форм і технологій реалізації цілей і задач
- результативний компонент включає новоутворення професійних знань і умінь, власних якостей, результати професійно–педагогічної діяльності.

Визначені показники стали основою визначення критеріїв творчого саморозвитку фахівця дошкільної освіти. У практичному розділі буде викладено педагогічний супровід творчого саморозвитку студентів.

Таким чином, кадровим складом лабораторії фахової компетентності педагога дошкільної освіти було визначено модель творчого саморозвитку майбутнього фахівця дошкільля (Рис.1).

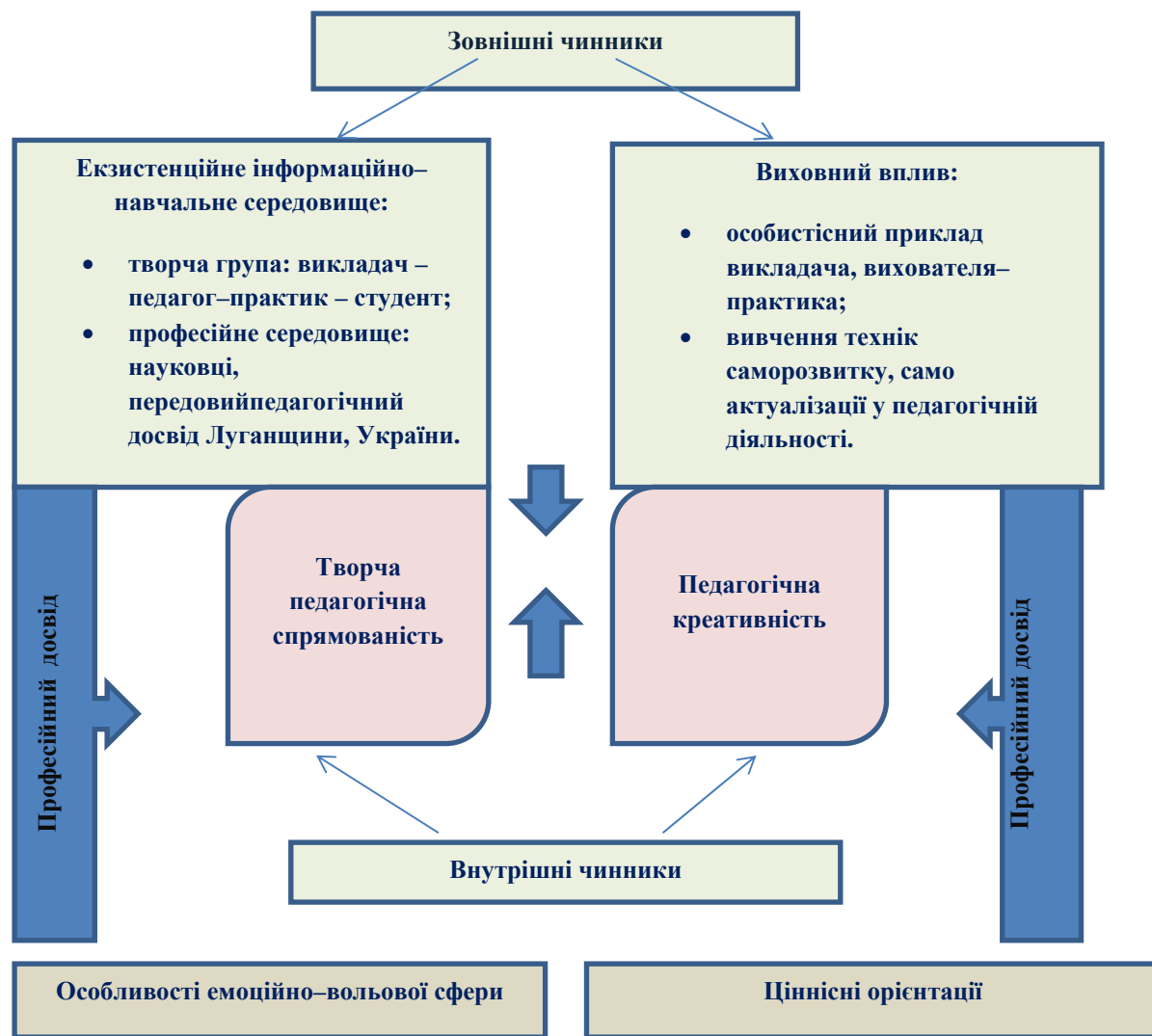

Рис.1. Модель творчого саморозвитку майбутнього фахівця дошкільля

Для реалізації моделі творчого саморозвитку було створено навчально–дослідні структури лабораторії.

Перша структура – студія освітніх інновацій фахівців дошкільля Луганщини, яка є майданчиком для оформлення фахового капіталу дошкільної галузі Луганщини, співпраці з фахівцями початкової освіти, актуалізації та поширення інноваційного досвіду педагогів дошкільної освіти Луганської області, України, ЄС. Мета роботи студії – це створення і супровід функціонування тьюторських команд з числа успішних фахівців дошкільної галузі Луганщини, України, організація та розширення простору наукового осередку (зустрічі з науковцями, майстрами та професіоналами дошкільної освіти Луганщини, України, ЄС), реалізація соціально–культурних проектів у дошкільній галузі Луганщини, створення умов для організації дослідницької, проектної та творчої діяльності педагогів дошкільної освіти області, трансформація освітнього особистісно–орієнтованого медіапростору для майбутніх фахівців сфери дошкільля на засадах творчого саморозвитку та самовдосконалення, онлайн та офлайн тьюторство професійних початківців дошкільної освіти Луганщини у фаховому самовизначенні, розробка та апробація навчальних матеріалів та освітніх програм роботи з дітьми дошкільного віку (інтернет–конкурс «Формуємо нове покоління Луганщини: національно–патріотичний проект», Регіональний педагогічний форум «Дошкільля Луганщини в сучасних реаліях», I Міжнародна наукова конференція Української асоціації дослідників освіти «Емпіричні

дослідження для реформування освіти в Україні», 11 лютого 2017 року в Американському домі Посольства Сполучених Штатів Америки в Україні м. Київ, створення осередку Асоціації працівників дошкільної освіти України).

Друга-структура центр науково-інформаційного супроводу процесу підготовки майбутніх вихователів ЗДО «Віртуальна реальність майбутнього фахівця дошкілля: мобільність вихователя, дистанційне навчання». Робота центру спрямована на створення професійних зв'язків між науковцями, фахівцями та студентами дошкільної освіти. Студенти мають змогу професійно помірятися силами з досвідченою професійною спільнотою ЗДО Лисичанська. Сьогодні центр виходить на співпрацю з асоціацією працівників дошкільної освіти та електронним журналом «Дошкілля UA».

Нова структура лабораторії-методичний майданчик «Розвиток інформаційної субкультури старшого дошкільника засобами інформаційного середовища». Наукові інтереси майданчика спрямовані на пошук ефективних технологій формування субкультури дошкільника засобами інформаційного середовища. В співпраці з лабораторією живої природи розробляються технології освіти сталого розвитку, розробляється методика організації старт-занять, проводиться робота з педагогічними колективами дошкільних закладів щодо підвищення інформаційної культури.

Під час апробації моделі творчого саморозвитку майбутніх фахівців дошкільної освіти було досягнуто наступні результати професійної успішності студентів: одна перемога Всеукраїнського рівня (Конкурс професійної майстерності у м. Київ,), три перемоги регіонального значення (Конкурс науково-дослідних та курсових робіт м. Харків, м. Старобільськ), три перемоги університетського рівня (ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»), створено 4 електронних посібників, парціальну програму соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку «Обличчям до дитинства». Матеріали лабораторії представлено на VII Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2016» проект в номінації «Використання комплексу сучасних засобів ІКТ, програм і рішень для підвищення якості освіти» (золота медаль). Лабораторія має власний сайт (<https://sites.google.com/site/lfkp17/>). Таким чином модель творчого саморозвитку майбутніх фахівців дошкілля має практичну значущість.

Сьогодні кадровий склад ЛФКПДО спрямовує діяльність на формування ключових компетентностей фахівця дошкільної освіти нової генерації, активного громадянина шляхом упровадження професійно орієнтованих освітньо-виховних е-ресурсів. Творчий процес лабораторії оновився новими науково-дослідницькими проектами: методичний майданчик «STREAM– освіта в закладі дошкільної освіти: від теорії до практики» (презентація освітнього проекту «Геокешинг як форма реалізації STREAM–освіти в ЗДО» Всеукраїнський науково-практичний семінар «Технології розвитку здібностей та обдарованості дошкільників та учнів початкової школи» м. Київ), педагогічний кластер «Змінимо світ для дітей з особливими потребами: кроки до партнерства» (VI Всеукраїнська науково-практична конференція «Система надання освіти дітям з особливими освітніми потребами в умовах сучасного закладу»).

На базі лабораторії проводяться навчальні заняття з використанням сучасних педагогічних технологій (бриколаж, кінодідактика, веб-квест, інтернет-плакат).

Всі матеріали практичної реалізації моделі творчого саморозвитку майбутніх фахівців дошкільної освіти узагальнено у електронному методичному посібнику «Творчий саморозвиток студентів в умовах лабораторії фахової компетентності педагога дошкільної освіти».

ЛІТЕРАТУРА

1. Боришевський М. Й. Особистість у вимірах самосвідомості: [монографія]. Суми: Видавничий будинок «Еллада», 2012. 608 с.
2. Бордовская Н. В. Профессионально-личностное развитие будущего специалиста как психолого-педагогическая проблема: <http://cyberleninka.ru/article/>.
3. Борисова Е. М. Профессиональное самоопределение: личностный аспект: дис. ...доктора психол. наук : 19.00.07. Москва, 1995. 441 с.
4. Вульф В. Б. З., Харьков В. Н. Педагогика рефлексии. Взгляд на профессиональную подготовку учителя. Москва: ИЧП «Изд-во Магистр», 1995. 112 с.
5. Гирич З. Чем больше в образовании самообразования, тем совершеннее личность. *Новий колегіум*. 2004. № 1/2. С.57–65.

Andreieva A. P.,
Świetlicy w Białymstoku (Polska)

FORMACJA KREATYWNOŚCI W ŚWIETLICY DLA DZIECI

W obecnym kontekście globalizacji edukacji system edukacji musi zapewnić wsparcie dla uzdolnionych dzieci i młodzieży rozwijać swoje twórcze zdolności i umiejętności samokształcenia i własnej tożsamości. Szczególna uwaga skierowana jest na rozwój teoretycznych i praktycznych aspektów przygotowania osoby twórczej. Jednym z głównych zadań edukacji na obecnym etapie jest tworzenie pokoleń zdolnych do uczenia się przez całe życie, a rozwijanie umiejętności twórczych jest konieczne od wieku przedszkolnego. Środowisko wychowawcze powinno odpowiadać aktualnym potrzebom społecznym i potrzebom przedmiotów uczenia się. Głównym problemem tworzenia osoby kreatywnej jest umiejętność tworzenia nowego produktu kreatywnego z wykorzystaniem doświadczeń społecznościowych.

Współczesne badania psychologiczne i pedagogiczne wynikają z potrzeby zapewnienia twórczego rozwoju dziecka w jego bliskiej interakcji z dorosłymi. Dlatego relacje nauczycieli i dzieci jako uczestników codziennego procesu edukacyjnego stają się coraz bardziej interesujące. Rozwój zdolności twórczych dziecka uważany jest przez badaczy za główny kierunek rozwoju osobowości. Naukowcy podkreślają możliwość pedagogicznych działań w zakresie zarządzania dla rozwoju zdolności twórczych dziecka (P. Zhukovska, E. Zvoryhina D. Mendzherytska, I. Mikhailenko, M. Podyakov, J. Ponomariow i inni). Fenomen kreatywności zawsze przyciągał uwagę badaczy jako niezbędnego składnika kultury społecznej. Kreatywność jest pozytywnie ukierunkowanym działaniem, katalizatorem progresywnych zmian w społeczeństwie i kulturze. Jest to wieloaspektowa koncepcja, która przenika wszystkie aspekty osobowości i przejawia się we wszystkich obszarach praktyki społecznej. Edukacja takich cech wymaga odpowiedniego podejścia pedagogicznego, ukierunkowanego wpływu nauczycieli w okresie edukacji i wychowania. "Twórczość dzieci - głęboko osobliwa dziedzina ich duchowego życia, wyrażania siebie i samoświadomości, która wyraźnie manifestuje indywidualną tożsamość każdego dziecka. Ta tożsamość nie może być objęta żadnymi regułami, jedynymi i wiążącymi dla wszystkich" - napisał VO Sukhomlinsky [1, s. 1-2]. Kreatywność nie jest możliwa bez studiowania doświadczenia społeczeństwa i na jego podstawie. "Stworzenie zaczyna się tam, gdzie bogactwa intelektualne i estetyczne, nabyte wcześniej, stają się środkami wiedzy, rozwoju, transformacji świata" [1, s. 3-4].

Proces tworzenia nowego rozpoczyna się od przedstawienia go w formie figuratywnej. Dziecko, które nie rozwinęło kreatywnej wyobraźni, nie może zobaczyć czegoś nowego w otaczającym ją środowisku. Dlatego sukces kreatywności zależy od kreatywnej wyobraźni. Wyobraźnia, jako podstawa aktywności twórczej, przejawia się we wszystkich obszarach aktywności osobowości. Dzięki niej możliwa staje się sztuka, nauka, technologia i twórczość artystyczna. Wielu badaczy podkreśla, że najważniejszą cechą twórczości dziecka jest wytrwałość w osiągnięciu celu, pewność siebie. Społeczeństwo potrzebuje specjalistów o wyższym potencjale twórczym, zdolnych do przeniknięcia istoty idei i jej ucieleśnienia. Według Gianni Rodari, dla każdej twórczej pracy wymagana jest obecność ludzkich cech: podatność na tego typu aktywność, umiejętność szybkiego uczenia się, psychicznego czujność, inteligencja i pomysłowość; chęć zdobycia wiedzy niezbędnej do wykonywania konkretnej pracy praktycznej; niezależność w wyborze i rozwiązywaniu zadania; pracowitość; umiejętność widzenia ogólnej, głównej rzeczy w różnych i różnych podobnych zjawiskach; potrzeba ciągłego podnoszenia kwalifikacji. Uważa on, że "dziecko musi być nauczane i rozwijane wszechstronnie, aby umożliwić jej ukrycie, być może bardzo głęboko, z umiejętnościami. Możesz to zrobić tylko w procesie szkolenia pod kierunkiem dorosłych" [2 s.192]. Sugeruje także, że dorośli zarządzają tym procesem, organizując gry z dziećmi, fantazując, robiąc opowieści, wiersze, zagadki i opowiadania [2. s.192]. Przyczynić się do tego naukowców, którzy rozważają szereg zagadnień dotyczących istnienia „sztuki dla dzieci” sposobów i środków rozwoju, podkreślając, że kreatywność dzieci jest ważna nie tyle rezultatem jako proces kreatywności. Wiadomo, że zdolności twórcze dzieci rozwijają się najbardziej efektywnie podczas twórczej aktywności twórczej. Kreatywność dzieci, jak ich zrozumieć proces tworzenia oryginalnych produktów, przedmiotów, w trakcie których praca niezależnie zastosowanie przyswajanie wiedzy, zdolności, umiejętności, ich transportu, łącząc znane metody lub utworzyć nowe działanie dla dziecka do zbliżenia się do zadania. To w twórczości rozwija się cechy kreatywnego dziecka. Należy zauważyć, że zdolności twórcze dziecka rozwijają się dzięki systemowi działań pedagogicznych mających na celu ukształtowanie u dzieci pragnienia poznania nowej wiedzy, nowych sposobów działania. Termin "działalność twórcza" nauczycieli polskich instytucji jest uważany za połączenie wielu rodzajów kreatywności. W rzeczywistości najczęściej obserwuje się połączenie różnych rodzajów kreatywności. Wiadomo, że wszystkie dzieci mają indywidualne cechy (zdolności), które pozwalają, w sprzyjających warunkach, lepiej opanować jedno lub drugie działanie, aby rozwiązać pewne zadania. Rozwój zdolności twórczych jest zmianą, która jest przejściem od prostego do złożonego, od niższego do wyższego, w którym stopniowe gromadzenie zmian ilościowych prowadzi do zmian jakościowych. Twórczy są podzielone na ogólne - sztuki (obrazy jasności usterka, emocjonalnym, estetycznym smaku, poczucie harmonii) oraz specjalne - matematyczne, naukowe, edukacyjne, itp (szybkość i elastyczność myślenia, ciekawość, oryginalności, dokładności, odwagi). Aby stymulować rozwój zdolności twórczych dzieci, naukowcy sugerują przede wszystkim określenie

poziomu ich rozwoju. Muzyka, słowo artystyczne, sztuka figuratywna, teatr stają się źródłem radości dla dziecka, otwierają dziecięcą sztukę, dostarczają mnóstwa wrażeń.

W dziecięcych klubach w Białymstoku nauczyciele i wolontariusze starają się stworzyć najkorzystniejsze warunki do kształtowania zdolności twórczych dzieci w każdym wieku. Kluby są odpowiednio wyposażone w wiele kreatywnych materiałów, które są swobodnie dostępne. Formowanie zdolności twórczych u dzieci jest zwykle związane z grą, ponieważ wiadomo, że gra jest wiodącą działalnością dzieci, a co za tym idzie - i prowadzi do rozwoju dziecka. Poprzez zabawę, eksperymenty, kreatywność dochodzi do poznania dziecka z otaczającego świata. Rozwój zdolności twórczych wymaga stworzenia pewnych warunków psychologicznych i pedagogicznych, w których dziecko poczuje się wolne, niezależnie od wpływu osoby dorosłej. Kiedy dzieci są zafascynowane, wolna, bez troska, twórcza decyzja pojawia się sama z siebie. Twórcze przejawy przejawiają się najwyraźniej, gdy zakaz, odstraszanie, zasady moralne itp. Wolontariusze z Ukrainy, Hiszpanii i Turcji wykonują tak interesujące formy pracy jak workshopy (klasy), związane z różnymi rodzajami sztuki.

W związku z tym tworzenie osoby twórczej jest faktycznym problemem teorii i praktyki pedagogicznej. W kontekście głębokich i dynamicznych zmian w społeczeństwie szczególne znaczenie ma zadanie doskonalenia procesu edukacyjnego, jego koncentracji na rozwoju zdolności twórczych dzieci. Rozwiązanie tego problemu jest możliwe tylko dzięki stworzeniu odpowiednich warunków do życia i działań dla dzieci, reorientacji procesu pedagogicznego na edukację dzieci o wysokim potencjale twórczym. Ważne jest stworzenie twórczej atmosfery w każdej klasie, aby w przyjazny sposób oceniać wyniki działalności twórczej, zapewnić warunki do samodzielnego pozyskiwania i praktycznego zastosowania zdobytej wiedzy. Doświadczenie wolontariuszy pokazuje, że korzystanie z gier jako sposobu na rozwój kreatywnej osoby pozwala uzyskać skuteczne efekty, jeśli organizacja gier uwzględnia wiek i indywidualne cechy dzieci, poziom rozwoju ich kreatywnych umiejętności

LITERATURA

1. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: в 5-ти томах. Київ: Рад. школа, 1977. Т.3.
2. Родари Дж. Грамматика фантазии: Введение в искусство придумывания историй: Пер.с итал. Москва: Прогресс, 1990. С. 67-84.

Андреева Т. Т.,

ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ЕКОЛОГІЧНА СТЕЖИНА ЯК ЗАСІБ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З РОСЛИННОЮ СИМВОЛІКОЮ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Кожна ділянка лісу повинна давати власникові не тільки дошки, дрова і стовпи, але ще й освіту. Цей врожай мудрості під рукою, але його не завжди пожинають.

Олдо Леопольд

Системні зміни в галузі дошкільної освіти в Україні спрямовані на реалізацію такої моделі виховання, навчання і розвитку особистості дошкільника, яка б сприяла вивченню та врахуванню в навчально-виховному процесі індивідуальних особливостей та потенційних можливостей кожної дитини, виховувала бережне ставлення до довкілля та знайомила з народними звичаями і традиціями. Такий підхід актуалізує потребу сучасної дошкільної науки в розробці інноваційних концептуальних положень, підходів і умов до формування ціннісного ставлення до рідної природи, до народних традицій природокористування.

Також система освіти має забезпечувати збереження і продовження українських культурно-історичних традицій, виховання шанобливого ставлення до державних святинь, української мови і культури, історії і культури народів, проживаючих в Україні.

Психолого–педагогічні особливості формування дбайливого ставлення до природного довкілля були предметом пошуків Г. Беленької, Н. Лисенко, З. Плохій, Г. Тарасенко та ін. Ознайомлення дітей з народними традиціями висвітлені у працях А. Богуш, О. Кириченко, народну символіку досліджували В. Коцур, В. Куйбіда, В. Скуратівський та ін. Цінним засобом ознайомлення дітей дошкільного віку з народними традиціями природокористування тв. формування екологічної культури є екологічна стежина як спеціально обладнана в освітніх цілях територія, де створюються умови для ознайомлення дітей з природними біоценозами. Особливо цінною є така стежка у великих містах, де діти постійно відчують відчуженість від природного оточення.

Вперше екологічна стежка з'явилася США. На початку XX століття лісничий Бентон Маккей запропонував прокласти стежку по Аппалачському хребту. До 1922 року пішохідна стежка Аппалачи від штату Мен на північному заході до Джорджії на південному сході була готова, довжина її становила 3300 км. І відразу вона стала улюбленим місцем відпочинку і спілкування із дикою природою багатьох американців Сходу США. Згодом подібні стежки стали виникати в національних парках Америки та інших країнах світу: Канаді, Франції, Великобританії, Швеції, Швейцарії, Кенії, Індії, Японії тощо.

Екологічні стежки створені в багатьох закладах освіти, зокрема і в дошкільних. До створення екологічної стежки в дошкільних установах існують певні вимоги:

- Стежина повинна бути безпечною;
- Природні об'єкти повинні бути естетично привабливими;
- Природні об'єкти мають представляти різноманітність живої природи, представляти декілька біоценозів даної місцевості;
- На стежині облаштовують місця для відпочинку;
- Маршрут екологічної стежки вибирається таким чином, щоб у ній були не лише ділянки недоторкованої «дикої» природи, а й антропогенний ландшафт. Це дає змогу проводити порівняльне вивчення природною та реформованій середовища, вивчати характер природоперетворювальної діяльності, вчитися прогнозувати різноманітні наслідки такої діяльності.

Тривалість екскурсії на стежці для дітей старшого дошкільного віку не повинна перевищувати 30–40 хвилин.

Для створення умов для ознайомлення з рослинними символами українського народу на екологічній стежині слід обладнати декілька зупинок. Це може бути куточок лісу, куточок луків, куточок саду, куточок поля, город тощо.

В куточку лісу дітей знайомлять з такими символами нашого народу як дуб, явір, бук, калина, верба, липа, в куточку луків – подорожник, ромашка, різні трави, в куточку саду – яблуня, вишня, груша, смородина, слива, в куточку поля – жито, пшениця, гречка, кукурудза, овес, льон. На городі вирощують горох, цибулю, картоплю, моркву, буряки, гарбузи, ріпу. Якщо дозволяє розмір ділянки, можна влаштувати баштан, де посадити кавуни і дині.

Система роботи передбачає використання загадок, віршів, оповідань, легенд. Про кожну рослину дітям дають пізнавальну інформацію, ставлять проблемні запитання, ознайомлюють з їх екологією і біологією, народними звичаями і традиціями природокористування. Цікавою формою роботи може стати проведення ігор-драматизації, таких як «Ходить гарбуз по городу», «Ріпка», читання оповідань К. Ушинського «Як сорочка в полі виросла», «Чотири бажання» та оповідань і казок В. Сухомлинського.

Також пропонують дітям разом з батьками підготувати інформацію про рослинні символи нашого народу, їх зображення на таких творах мистецтва як рушники, кераміка, скатертини, вишивка на одязі тощо.

Таким чином, систематична і послідовна робота на екологічній стежині дозволить ознайомити дітей дошкільного віку з екологією і біологією найпоширеніших рослин рідного краю, які вважаються символами України, з найпоширенішими біоценозами. Подальший напрям роботи вбачаємо в висвітленні методів і прийомів роботи на екологічній стежині в напрямі ознайомлення з народними традиціями природокористування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедичний словник символів культури України / за заг. ред. В.П. Коцура, О.І. Потапенка, В.В. Куйбіди. 5-е вид. Корсунь-Шевченківський: ФОП Гавришенко В.М., 2015. 912 с.

doi: 10.5281/zenodo.2607032

УДК 373.2.013

Антонюк О.І.,

Заклад дошкільної освіти № 23 Луцької міської ради

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

«Дошкільна освіта як перша самооцінна ланка має гнучко реагувати на сучасні соціокультурні запити, збагачувати знання дитини необхідною якісною інформацією, допомагати реалізувати свій природний потенціал, орієнтуватись на загальнолюдські й національні цінності» [1], – зазначається у Базовому компоненті дошкільної освіти України. Сьогодення диктує нові прагнення молодого покоління долучатись до культурних надбань свого народу та світу. Тому галузь освіти активно використовує інноваційні технології в освітніх процесах.

Впроваджуючи психолого-педагогічне проектування Т. Піроженко у роботі з дітьми протягом п'яти років, переконані, що саме вона є найефективнішим засобом підвищення фахової майстерності педагогів ЗДО, сприяє оптимізації освітнього процесу дітей дошкільного віку та модернізації роботи з батьками. Саме структурованість проектної діяльності, її покроковий, поетапний алгоритм, від поставлення мети, виявлення реальних знань дітей з даної проблеми, до шляхів її реалізації та оцінки своєї діяльності дітьми під час виконання завдань проекту, є надзвичайно дієвим механізмом досягнення навчальних та життєвих цілей.

Щоб виховати майбутнього українця, дуже важливо відкривати дітям сторінки історії їх Батьківщини та особливості природи рідного краю. Ефективним засобом виховання дошкільнят є музейна педагогіка, яка допомагає здійснити нетрадиційний підхід до розвитку, виховання дошкільника, налагодити дослідницьку та проектну роботу в музеї ЗДО. Тільки побачивши, доторкнувшись, взявши участь, маленька дитина зможе осмислити і зрозуміти. Задоволення пізнавального інтересу дитини сприяє прищепленню дитині почуття любові та гордості за свою Вітчизну. Нами був вивчений досвід використання музейного простору в освітній роботі нашої країни та країн Західної Європи, де він набув масового поширення.

Ідея створення сучасного музею, який стане інтерактивним середовищем, справжнім культурним центром для навчання та дозвілля дітей і дорослих у ЗДО № 23, була обговорена на педагогічній раді. Відтак, у вересні 2014 року розпочато впровадження музейної педагогіки в освітній процес нашого закладу.

Розроблено усі установчі документи: видано наказ директора ЗДО про створення музею, положення про музей, уніфікований паспорт музею.

Складено поетапний план реалізації проекту «У музей завітай – рідний край пізнавай», основним завданням якого стало створення музею «Цікавинки рідного краю» у старшій групі. Саме музей збагатив і урізноманітнив предметно-ігрове середовище закладу, адже побувати у музеї мають можливість усі учасники освітнього процесу та гості. Творчо і цікаво адаптували основні принципи музейної педагогіки до нашого міста та закладу дошкільної освіти.

Також розроблена загальна характеристика експозицій, орієнтовне перспективне планування зайнятості дітей та екскурсії для молодшого та старшого дошкільного віку у музеї за тематикою експозицій. Запропоновані форми діяльності з дітьми слугують доповненням до реалізації завдань чинних програм та сприяють якомусь якіснішому їх виконанню, формуванню у дітей вміння поводитись у музеї, вчати мистецтву екскурсовода. Запропоновані форми співпраці з батьками вихованців. Свої враження відвідувачі музею мають можливість залишити у «Книзі відгуків».

Музей «Цікавинки рідного краю» налічує 285 експонатів основного фонду та додатковий фонд, який не підлягає зберіганню. Музей включає в себе 9 експозицій: «Музейна увертюра», «Кольорова магія рослин», «Світ тварин», «Чудові миті древнього міста», «Майстри своєї справи», «Дивовижна мозаїка рідного краю», «Водні плеса», «Земля-берегиня», «В комашиному царстві». Експозиції працюють помісячно, починаючи із вересня по травень. Кожен експонат музею описаний у інвентарній книзі (назва, походження, довідка з історії, географії України). Експонати музею вражають різноманіттям. Чи це

поперечні зрізи деревини, на яких видно річні кільця, дизайнерська ваза із плоду рослини лагенарії, гілочка енергетичної верби чи шкаралупа яйця страуса, викопні скам'янілості та зуб мамонта, волинський бурштин чи аметист, старовинні свищики, ляльки-мотанки та багато іншого. Усі вони разом розширюють звичні рамки пізнання дитини.

Результативність реалізації технології музейної педагогіки в умовах ЗДО полягає в наступному: у дитини з'являється шанс стати інтелігентною людиною, бути з дитинства залученим до культури і до одного з її чудових проявів – музею; діти у старшому віці стануть найбільш вдячними і сприйнятливими відвідувачами музейних виставок та культурних подій, набудуть пізнавальний інтерес; у дітей формується емоційний відгук. Музей сприяє зміні позиції дитини із пасивного спостерігача на роль активного учасника своєрідного діалогу; дозволяє дитині реалізовувати свої творчі здібності, поповнюючи експозиції музею власними творчими доробками.

Досвід роботи із організації та впровадження музейної діяльності у ЗДО №23 узагальнено та представлено у методичних рекомендаціях «У музей завітай – рідний край пізнавай». Доробок рекомендовано директорам, вихователям-методистам, вихователям, студентам педагогічних вузів для практичного використання в закладах дошкільної освіти. Досвідом організації створення музейного середовища у ЗДО ділились із колегами закладів освіти на щорічній виставці дидактичних і методичних матеріалів міста Луцька.

Методичні рекомендації були представлені на XXII обласній виставці дидактичних і методичних матеріалів «Творчі сходинок педагогів Волині» та відзначені дипломом III ступеня.

Поєднання методу проектів та музейної педагогіки можна розглядати як особливий механізм взаємодії сім'ї та ЗДО, адже обидва передбачають активну участь батьків вихованців у освітньому процесі та спрямовані на виконання одного з головних завдань дошкільної освіти – виховання життєвої компетентності дитини як майбутнього громадянина України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Наук. кер.: А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богущ А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. Київ, 2012. 26 с.
2. Лист МОН України № 1195 «Про затвердження положень про музеї при дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України» від 22.10.2014 р.
3. Піроженко Т. О., Ладивір С. О., Тищук Л. І. Особистість дошкільника: надії та перспективи розвитку: Науково-методичний посібник. Житомир: Видавничий центр ОІППО, 2004. 111с.

doi: 10.5281/zenodo.2607062УДК 159.99

УДК 159.922.7:[373.2+373.3

Балтушко А.В.,

Социально-гуманитарный колледж МГУ имени А.А.Кулешова

ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ УДО И НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОМ СОПРОВОЖДЕНИИ ДЕТЕЙ С НИЗКИМ СОЦИАЛЬНЫМ СТАТУСОМ

На сегодняшний день в современном образовательном пространстве очень важным условием успешной социализации ребенка в группе сверстников является его положение в системе межличностных отношений. Проблема формирования межличностных отношений и социального статуса детей остро встает на этапе поступления в 1 класс школы в условиях важного этапа социализации младших школьников. Эффективное межличностное взаимодействие со сверстниками способствует не только благополучной социализации и адаптации ребенка в коллективе, но и повышает качество обучения в начальной школе.

Преемственность между УДО и начальной школой является важным условием качественного психолого-педагогического сопровождения. Оно заключается в установлении единой цели развития личности ребенка, в достижении общих и специфических задач, одной из которых является повышение социального статуса ребенка и создание благоприятных условий для межличностных отношений в группе сверстников. Преемственность предусматривает сопровождение и подготовку ребенка с низким социальным статусом дошкольным учреждением к новым отношениям в условиях школы. Следовательно, дошкольное учреждение создает условия для гармоничных отношений между личностью ребенка и его окружением, что обеспечивает в дальнейшем успешность в установлении контактов со сверстниками. УДО как первая ступень образования организует и продолжает психолого-педагогическое сопровождение ребенка в

условиях начальной ступени образования, что помогает лучше адаптироваться детям с низким социальным статусом к образовательной среде школы[1].

Система психолого–педагогического сопровождения детей с низким социальным статусом в дошкольном образовательном учреждении и средней школе предполагает совместную работу педагогов–психологов, воспитателей, педагогов начальной школы и включает следующие направления деятельности: диагностическое, коррекционно–развивающее, профилактическое, консультативное, информационно–просветительское, аналитическое[2].

С диагностической целью изучаются индивидуальные особенности личности ребенка с низким социальным статусом, определяются сильные стороны личности, ее резервные возможности, на которые можно опираться в ходе коррекционной работы. Анализируя психологическую информацию, получаемую при приеме детей–дошкольников в первые классы, психолог разрабатывает практические рекомендации по комплектованию классов с учетом уровня обще учебных умений и навыков, социального статуса и адаптивных особенностей будущих первоклассников; разрабатывает рекомендации учителям первых классов по организации индивидуальной обучающей работы с детьми.

Коррекционно–развивающая работа включает в себя непосредственную коррекцию низкого статуса детей и оказание им психологической поддержки с использованием различных методов, форм и средств психолого–педагогического сопровождения. При этом коррекция – это исправление отклонений, а развивающая работа направлена на раскрытие ресурсов личности ребенка. Поэтому психолог реализует данное направление через систему больших психологических игр, малых тренингов с классными коллективами в школе, индивидуальных коррекционно–развивающих занятий в группах и классах.

Профилактика низкого социального статуса направлена на создание условий для обеспечения эмоционального комфорта, развитие коммуникативных навыков, сотрудничества и бесконфликтного поведения детей с низким статусом. С этой целью проводится систематическая диагностика параметров социального статуса в группе, эмоционального благополучия детей, беседы с детьми группы риска и их родителями, групповая форма работы. Педагог–психолог проводит совместные мероприятия для детского сада и начальной школы, обогащая знания педагогов и воспитателей по проблемам подготовки детей к школе.

Информационно–просветительское направление дает возможность повысить психолого–педагогическую компетентность педагогов и родителей по данной проблеме. Проведение совместных мероприятий по обмену опытом между воспитателями и учителями, психолого–педагогические консилиумы по проблемам развития, обучения детей и их подготовке к обучению в школе, особенностей межличностного общения выпускников УДО, – все это направлено на оказание методической и консультативной помощи родителям и педагогам.

Психолого–педагогическое консультирование предполагает оказание помощи родителям и педагогам в решении актуальных задач развития, социализации детей с низким социальным статусом, проблем взаимоотношений детей. Консультации по проблемам детей для родителей организуются педагогом–психологом в целях информирования о трудностях их ребенка, об особенностях взаимодействия со сверстниками, разъяснение особенностей переживаемого ребенком возрастного этапа. С педагогами педагог–психолог проводит работу в форме психолого–педагогических консилиумов по вопросам недопущения неблагоприятных и конфликтных отношений в коллективе детей; индивидуальных консультаций – в случае возникновения проблемных ситуаций в группе сверстников.

Аналитическое направление ориентировано на рефлексию результатов деятельности по психолого–педагогическому сопровождению детей с низким социальным статусом. Результаты своей работы психолог оценивает путем углубленного анализа, оформления аналитических материалов с рекомендациями всем участникам образовательного процесса.

Благодаря преемственности переход детей к новым условиям школьного обучения осуществляется с наименьшими для детей психологическими проблемами. Стоит полагать, что установление преемственности между УДО и начальной школой способствует сближению условий в данном направлении и создает психолого–педагогические условия, способствующие успешному межличностному общению, обучению и личностному развитию, обеспечивающих успешную социализацию, адаптацию и повышение социального статуса в новой образовательной среде.

ЛИТЕРАТУРА

1. Кукушкина В. Н. Преемственность в работе дошкольного образовательного учреждения и школы. *Начальная школа*. 2001. №11. С. 34–35.
2. Давидович А. Н. О преемственности дошкольного и общего среднего образования в современных условиях: организационный, содержательный и образовательно–технологический аспекты. *Пралеска*. 2014. № 8. С.4–8.

Батова К.К., Пасічник С.О.,
Красноградський коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ ЕТНОПЕДАГОГІКИ

Виховні системи впливу на розвиток особистості, які застосовуються у педагогічній практиці, часто неспроможні ефективно розв'язувати пріоритетні завдання освіти, в тому числі дошкільної. Одним з головних завдань сучасної дошкільної освіти є забезпечення різнобічного гармонійного розвитку особистості.

Виникає питання перед педагогічними працівниками закладів дошкільної освіти – як навчити дітей життєвої мудрості, не зашкодивши їхнім тендітним душам? Як виховати їх розумними, упевненими у собі, творчими, чесними, кмітливими, працьовитими й добрими. Як розкрити те найліпше, що є в їхній природі?

Не варто думати, що ці питання актуальні лише для нашого часу. Навпаки, вони здавна постають перед батьками й педагогами, спонукаючи їх до наполегливих пошуків ефективних шляхів навчання й виховання. Серед джерел мудрості, до яких звертаються сучасні фахівці, одне з перших місць посідають традиції виховання, які століттями побутували в українській культурі.

Кожна нація, кожен народ, навіть кожна соціальна група мають свої традиції, звичаї, обряди та свята, становлення яких відбувалося протягом багатьох століть. Обрядово-звичаєва сфера – це ті прикмети й ознаки, за якими розпізнають народ не лише в сучасному історичному минулому. Адже вона охоплює всі ділянки особистого й суспільного життя кожної окремої людини. Святково-звичаєва спадщина – це ті найміцніші елементи, що об'єднують окремих людей в єдиний народ, націю.

Традиції у формі масових звичок підтримувались силою громадської думки і за своєю природою були наділені величезною стійкістю. Філософ І. Суханов з цього приводу пише: «Стійкість звичаїв, традицій і обрядів, їх живучість були воістину рятівниками для збереження і передачі новим поколінням досягнень культури».

Видатні педагоги завжди віддавали належне народним традиціям виховання й навчання. Так, Василь Сухомлинський називав народ вічним джерелом педагогічної мудрості, а Костянтин Ушинський вважав, що виховання не треба вигадувати, бо воно живе й удосконалюється в народі, відколи світ є світом.

Упродовж своєї багатовікової історії українці приділяли значну увагу вихованню у молодого покоління ціннісного ставлення й поваги до рідної землі. Одним із найбільших надбань народу є його народна педагогіка, або етнопедагогіка. Завдяки їй передаються і примножуються новими поколіннями здобутки матеріальної та духовної культури народу, утверджується його національна самобутність і самосвідомість.

Народна педагогіка є невід'ємною складовою духовної культури будь-якого народу, адже це сукупність перевірених знань та методів виховання, заснованих на ідеях, знаннях і досвіді багатьох поколінь. Мета народної педагогіки – сформувати людину освічену, культурну, обізнану в історії свого народу, підготовлену до певного виду трудової діяльності.

Отже, народна педагогіка – це своєрідний «живий підручник» навчання й виховання, який люди зберігають і постійно використовують. Ця праця триває і нині: перед сучасними педагогами стоїть завдання доповнити, удосконалити здобутки народної педагогіки й передати їх наступним поколінням.

Піклування про здоров'я та фізичний розвиток дітей народна педагогіка ставить на перше місце. Це доводять нам прислів'я: «Нема щастя без здоров'я», «Здоровому все здорово» та інші. З цього й починається виховання дитини в сім'ї. Одразу ж після появи немовляти на світ батьки вважають своїм першим і головним обов'язком піклуватися про його здоров'я. Так, співаючи над колискою немовляти, мати бажає своїй дитині «рісточки у кісточки», «здоров'ячко в сердечко» і хоче, щоб воно «спало не плакало, росло – не боліло».

Значення фізичного виховання у народній педагогіці зумовлюється тим вагомим вкладом, яке воно вносить у зміцнення здоров'я молодого покоління та правильний його фізичний розвиток, збільшення тривалості життя, формування у дітей найважливіших морально-вольових якостей, прищеплення відповідних санітарно-гігієнічних навичок, здійснення підготовки до участі в продуктивній праці та до захисту рідної землі. Значна увага до фізичного виховання в родинній педагогіці зумовлена високим гуманізмом народу. Добре розуміючи, що хвороба травмує людину («Коли немає сили, то й світ немилий»), батьки дбають про те, щоб діти могли зростати бадьорими, сильними й життєрадісними, бо в народі кажуть: «Веселий сміх – здоров'я», «Бережи одержу знову, а здоров'я змолоду».

Прищеплювати дітям любов та інтерес до традицій свого народу слід змалку. Сьогодні в закладах дошкільної освіти є актуальним упровадження ідей народної педагогіки в сучасну практику освітньої роботи з дошкільниками. Це зустріч дитини з духовною спадщиною народу, народною піснею, казкою, дитячим фольклором, виробами народних майстрів, з обрядом – втіленням багатовікової культури і мудрості наших предків.

Педагоги закладів дошкільної освіти дбають, щоб дорослі, піклуючись про фізичний розвиток дитини, всіляко заохочували її до рухів. Чим більше дитина рухається, тим краще зростає і розвивається. Це підтверджує прислів'я: «Як дитина бігає та грається, то їй здоров'я усміхається». Саме тому створення необхідного режиму рухової активності малят повинно стати основною метою кожного закладу дошкільної освіти.

Поряд з традиційними формами організації діяльності дітей на заняттях з фізкультури, особливу роль відіграють нестандартні форми. Адже дають змогу здійснювати оздоровлення дошкільників цікаво й захопливо, забезпечувати їх фізичне, соціально-емоційне, духовне, інтелектуальне благополуччя. Найдієвішими засобами залюблення в українську культуру та національні звичаї, плекання патріотичних почуттів є свята і розваги, в яких кожен охочий може продемонструвати козацьку силу, волю та витримку.

При підготовці та проведенні фізкультурно-спортивних свят діти отримують можливість проявити активність, ініціативу, самостійність, творчість, що позитивно впливає на розвиток їх здібностей і особистісних якостей. А рухливі ігри, що становлять основний зміст будь-якого фізкультурно-спортивного свята, в більшій мірі, ніж інші форми організації рухової діяльності, адекватні потребам дитини в русі і сприяють його гармонійному фізичному розвитку, вихованню спритності, швидкості, координації рухів, найважливіших морально-вольових і дружніх якостей.

Особливо заохотить дошкільників до рухової активності проведення занять у дусі українських звичаїв з використанням національних ігор та козацьких забав. Вони не лише сприяють зміцненню здоров'я дітей, удосконаленню їхніх фізичних якостей та розвитку психічних процесів, а й дають змогу дошкільникам відчувати приналежність до української нації.

Великого значення народна педагогіка надає іграм, які сприяють фізичному розвитку дітей. Поставлена мета в них досягається через різноманітні рухи: ходьбу, стрибки, біг, кидання. Народні ігри виховують силу, спритність, витривалість, відвагу, рішучість, створюючи у дітей бадьорий настрій. Наприклад: «Влучний стрілок», «Що вміє козак?», «Захисники фортеці» та інші.

Отже, для сучасного освітнього процесу особливо актуальним є застосування традицій народної педагогіки, удосконалення на цій основі фахової майстерності педагогів та формування педагогічної культури батьків.

doi: 10.5281/zenodo.2607100

УДК 373.2

Батура И. Н.,

Могилевский государственный университет
имени А.А. Кулешова (Республика Беларусь)

МОДЕЛИРОВАНИЕ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ СВЯЗНОЙ РЕЧИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Решение задач формирования связной речи детей дошкольного возраста входит в образовательную область «Развитие речи и культура речевого общения», и направлена воспитание умений построения рассказа, описания картины, установления речевых контактов со сверстниками и взрослыми, формирование представления об элементарной структуре высказывания описательного и повествовательного типа, различение белорусской и русской речи, употребление формул белорусского этикета (в адекватных ситуациях), разыгрывание коротких произведений на белорусском языке.

Актуальным в современной социокультурной ситуации становится поиск инновационных методов для успешного овладения дошкольниками всех элементов связной речи.

Нам представляется возможным заострить внимание на методе моделирования и его использовании в процессе развития речи детей дошкольного возраста. Моделирование рассматривается как создание идеального образца подобного реальному объекту [1]. В основе метода моделирования лежит принцип замещения, где реальный предмет замещается символом, знаком или другим предметом.

Метод моделирования в процессе развития всех сторон связной речи реализуется посредством множества приемов, соответствующих этапу моделирования а) морфологический анализ – упорядоченное, последовательное и детальное изучение всех возможных вариантов решения задачи (описание игрушки, посуды, одежды, рассказ о профессии, составление рассказа, анализ текста); б) алгоритмизирование – анализ определенной логической последовательности смены стадий развития прогнозируемого объекта и выбор наиболее оптимальных вариантов пути от цели к результату (описание природных явлений, времен года, режима дня, составление рассказа по картине); в) составление сценария – установление логической последовательности событий (ориентировка в структуре рассказа (начало, середина, конец), придумывание событий, предшествующих изображенным на картинке, и последующих, составление рассказов из личного опыта, передавая в речи хорошо знакомые события и свои впечатления, составление творческих рассказов реалистического и фантастического содержания).

Рассмотрим преимущества использования моделей в процессе развития связной речи детей дошкольного возраста:

1. благодаря использованию символов–заместителей составляются мнемотаблицы, используя которые процесс и объем запоминания материала происходит быстрее, а последующее его воспроизведение более точное и содержательное;
2. моделирование позволяет вызвать, развивать и, что немало важно, удержать познавательный интерес ребенка в процессе развития речи, находить причинно–следственные связи и делать выводы;
3. использование мнемотаблиц дает возможность удержать внимание детей длительное время и выстраивать их рассуждения в строго определенной последовательности, заложенной в модели;
4. использование метода моделирования поможет организовать усвоение нового материала не только в процессе индивидуальной, но и групповой деятельности (составление рассказа по картине, из опыта, описание времени года), что позволит формировать навыки совместной деятельности, умение выполнять действия в четкой последовательности, воспитывать умение согласовывать собственные действия с действиями других участников;
5. в составлении моделей зачастую используются геометрические фигуры или элементы фигур, что влияет и на закрепление основных фигур и их пространственного размещения;
6. применение моделей на занятиях по развитию речи существенно сократят время педагога на объяснение нового материала и позволят детям дошкольного возраста проявлять большую самостоятельность;
7. в старшем дошкольном возрасте возможна совместная деятельность детей и педагога в составлении моделей,
8. дошкольникам предлагается составить модели с опорой на уже имеющийся опыт описания предметов, игрушек, овощей, фруктов, явлений природы, описательных, времен года.

Вышесказанное дает нам возможность утверждать, что использование моделирования в развитии связной речи должно осуществляться от простых моделей к сложным, с учетом возраста детей, их социального опыта, уровня развития речи, с постоянным обновлением и усложнением содержательных элементов модели. Моделирование позволит осуществлять более эффективно подготовку детей к обучению в школе детей дошкольного возраста.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Батура И. Н., Лукашкова И. Л. Теоретическое обоснование модели подготовки будущих социальных педагогов к работе с семьей на основе семейно–ориентированного подхода. *Веснік Магілеўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. А. Куляшова*. 2016. № 2 (48). С. 30–38.

doi: 10.5281/zenodo.2607132

УДК 373.22

Берсан Т.В., Тімченко Ю. О., Якименко С. І.,
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НІКІТИНИХ У РОБОТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Всім відомо, що для дітей, а особливо для дошкільнят, найкраща форма навчання, це навчання за допомогою гри. Розвиваючі ігри дуже важливі для дітей. Дитині здається, що вона просто розважається, але насправді тренує уяву, мислення, розвиває свої творчі здібності. Працюючи над розвитком творчих здібностей учнів, на допомогу приходять розвиваючі, асоціативні ігри, творчі завдання. Оскільки суспільство не стоїть на місці, змінюються діти і їхні уподобання, вихователю доводиться шукати нові шляхи для підвищення ефективності своєї роботи.

Нововведення, або інновації, характерні для будь–якої професійної діяльності людини і тому природно стають предметом вивчення, аналізу та впровадження. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих вихователів і цілих колективів.

Поняття "інновація" означає нововведення, новизну, зміну; інновація як засіб і процес припускає введення чогось нового. Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, методи і форми навчання і виховання, організацію спільної діяльності вихователя та дитини.

Інноваційна спрямованість діяльності вихователів включає і другоскладову – впровадження в практичну педагогічну діяльність результатів психолого–педагогічних досліджень. Результати наукових досліджень з педагогіки і психології для дошкільних працівників часто залишаються невідомими через відсутність своєчасної інформації. Однією з таких інноваційних технологій є інтелектуальні ігри Нікітиних.

Борис Павлович та Олена Олексіївна Нікітини–класики вітчизняної педагогіки й автори низки розвивальних ігор для дітей. Інтелектуальні ігри Нікітиних:

- дають змогу планувати заняття за принципом від простого до складного;

- стимулюють розвиток творчих здібностей із раннього дитинства;
- формують умови для випереджувального розвитку здібностей;
- створюють атмосферу вільної і радісної творчості;
- формують у батьків уміння стримуватися, не заважати малюку самостійно думати і приймати рішення.

Методика Нікітіних сприяє повноцінному розвитку дітей, базується на різноманітних іграх із кубиками, цеглинками, квадратами, конструкторами. Вона загальнодоступна, і кожен може її використовувати. Методика ґрунтується на тому, що гальмувати і прискорювати розвиток дитини не можна, слід лише стежити, як розвивається дитина, і допомагати їй у цьому.

Перша умова успішного розвитку – ранній початок. Тому Нікітіни пропонують використовувати свої ігри з раннього віку. Безліч завдань дитина вирішує сама.

Завдання даються в різній формі:

- у вигляді малюнка;
- у вигляді моделі;
- у вигляді креслення;
- в усній або письмовій формі.

Педагоги пропонують такі ігри: 1) «Чудо-куб» («Кубики для всіх»); 2) «Унікуб»; 3) «Склади візерунок»; 4) «Дробини»; 5) «Склади квадрат»; 6) «Танграм».

Принцип цих ігор досить простий. Найголовніше – послідовно рухатися від простого до складного. Спосіб гри залежить від віку і рівня розвитку дитини. У дітей раннього віку (1,5–2 роки) розвинена здатність копіювати, вони люблять робити так, як дорослі. Дрібні речі, маленькі малюнки їх не приваблюють. Тому Нікітіни пропонують для дітей раннього віку гру «Кольорові кубики». У процесі гри дитина отримує уявлення про колір, форму, кількість («один–багато»); учиться вибирати для будування стільки кубиків, скільки потрібно, надавати кубикам потрібне положення. Побудувавши одну модель, можна переходити до наступної. Якщо дитина засвоїла цю гру, можна запропонувати нову, складнішу.

Для 2–3 років Нікітіни пропонують гру «Склади візерунок». Для гри застосовують комплект із 16 кубиків, грані яких розфарбовані в різні кольори.

Етап 1: роздивитися кубики й назвати кольори.

Етап 2: обрати візерунок для викладання.

Етап 3: полічити, скільки кубиків певного кольору потрібно для викладання візерунка.

Етап 4: вибрати кубики, що потрібні для візерунка.

Етап 5: надати цим кубикам положення, яке вони займають у візерунку.

Спочатку дитина повторює все за дорослим, а потім починає викладати візерунок самостійно й іноді створювати свої візерунки.

На сьогодні ігри Нікітіних є досить актуальними. Ними користуються у своїй роботі вихователі майже всіх закладів дошкільної освіти, адже гри та заняття з кубиками доставляють дітям інтелектуальне задоволення. Виховують у дітей наполегливість, цілеспрямованість, силу волі. Позитивно впливають на саморозвиток дитини, її самостійність, самоорганізацію, самовизначення, самоконтроль.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 492 с.
2. Богуш А. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція. *Вихователь–методист дошкільного закладу*. Спец випуск. Київ, 2012. С. 3–30.
3. Григоренко Г. Щоб навчати треба знати. *Дошкільне виховання*. 2013. № 8. С.26–28.
4. Нікітін Б. Розвиваючі ігри. 1991. № 1. С.8–13.
5. Плохій З.П. Виховання математичної культури дошкільників. Київ: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2002.

Борисова О. О., Борисова Н. В.,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ВИВЧАЄМО АМЕРИКАНСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД

Інтеграція України в європейське і світове співробітництво передбачає реформування та удосконалення вищої освіти, що неможливе без активного переходу на сучасні методи роботи, обмін інформацією, вивчення і трансляції педагогічного досвіду інших країн.

Особливістю сучасної системи освіти є співіснування двох стратегій організації навчання – традиційної та інноваційної. Інноваційне навчання орієнтоване на формування готовності особистості до динамічних змін в соціумі за рахунок розвитку здібностей до творчості, здатності до співпраці. Пріоритетом є вчитися навчатися. Це є характерною особливістю освітньої системи передових країн, зокрема й американської.

Процес оновлення методів навчання і виховання цікавить громадськість різних країн, зокрема і США. Можна отримати достатньо інформації щодо цих питань з педагогічних видань, періодичної преси, на конференціях та з інтернету, але ці відомості не завжди дають точне і достатнє уявлення про реальну діяльність педагога і дитини і про результати цієї діяльності.

Міжнародний освітній проект «Україна – США», який функціонує з 2011 року, створювався з метою практичного засвоєння стандартів педагогічної системи США через призму конкретного дитячого садка «Ворота знань» (штат Флорида, м Тампа). Метою було вивчення і можливе (доцільне) впровадження цього досвіду, його ідей в нашу освітню систему, в практику наших педагогів–дошкільників.

Дитячий садок «Ворота знань» входить до освітньо-виховного комплексу, в якому дитсадок – приватний, а школа державна, до того ж чартерна. У США відсутня єдина державна система освіти. Кожен штат має свої особливості. Навчання в Америці починається з 5 років, з «нульового» класу. Більшість дітей ходять в дошкільні відділення при школах (до 60%). Проте велика частина батьків вважає за краще приватні дитсадки.

Велика увага приділяється патріотичному вихованню. У кожній групі або класі обов'язково є національний прапор. День починається біля цього прапора, якщо звучить гімн, діти знають, як себе поводити, вони не бешкетують, слухають, а хто знає і підспівує. Американці люблять свою країну і про це заявляють відразу, коли їх запитують.

Безпеку дітей забезпечує охорона, зайти в школу сторонньому неможливо, потрібно отримати дозвіл. У кожному класі є внутрішній телефон для екстрених повідомлень. У дитсадку його в групах немає, тому що цей заклад невеликий, всього три групи.

Дітям дозволяється все (або багато), що не шкодить здоров'ю, тому що це набуття досвіду. Головний метод – переконання, а не покарання. З дітьми говорять постійно, обговорюють ситуацію з вихователем, ініціюють обговорення між дітьми. Якщо ситуація повторюється, дитину саджають на стільчик подумати на кілька хвилин (з огляду на ситуацію і вік).

Особливе завдання вихователя – навчити дітей сміливо висловлювати свої думки, розповідати (в школі є навіть такий спецкурс, де учнів навчають складати «спічі» щодо різних життєвих ситуацій). При цьому звертається увага на лексичний запас, на вимову звуків, інтонацію.

В Америці є цікавий, знайомий і нам, педагогічний символ – це відкрита долоня дорослого, звернена до долоні дитини. Що означає: «Я тут, щоб тобі допомогти».

Щодо наступності у роботі дитячого садка і початкової школи. Дуже тісна співпраця вихователів у садку (їх також називають вчителями) і педагогів початкових класів. Вихователі дуже уважно спостерігають за розвитком і особливостями кожної дитини і двічі на рік тестують їх. Варто звернути увагу на те, що тут спеціально, свідомо щорічно змінюють викладача в початкових класах для того, щоб діти здобували досвід спілкування з різними людьми.

Робота з батьками як в дитячому садку, так і в школі займає особливе місце. В основному, це індивідуальні форми роботи, навіть така форма, як загальні збори, а називається конференцією, проводиться в індивідуальній формі. Є й інші форми співпраці педагогів з сім'ями, зупинимось на одній, яка найбільше характеризує американський спосіб життя. Це – волонтерство, яке проникає в усі сфери життя, в т.ч. і в освітню. У дитячому садку волонтерство вітається, а в школі є обов'язковим (30 годин на рік). На батьківських конференціях батькам пропонується вказати, що саме вони можуть запропонувати. Це може бути: заняття оригамі, плетіння, заняття спортом, танцями, в школі – журналістика, приготування національних страв, організація відвідувань театрів, концертів, бібліотек, ферм, зоопарків, запрошення на свою роботу в аптеку, поліцейський відділок, магазин, робота на пришкольній ділянці, проведення розваг з національними або спортивними іграми тощо. Всі ці пропозиції збираються, складається робочий план його реалізації.

Цікавим може бути досвід цього дитячого садка з метою навчання дітей розповідати про себе, свої здібності, уподобання, хобі привселюдно, перед групою дітей, тобто робити презентацію самого себе. Декілька разів на рік (як правило, після канікул) проводиться такий захід під назвою «Покажи і розкажи». Діти готуються заздалегідь, часто з дорослими. Це можуть бути малюнки, аплікації, саморобки з природних або підручних матеріалів, гербарії, іграшки, домашні улюбленці.

У початкових класах ця робота ускладнюється. Наприклад, діти вибирають тему з предмета «Науки», самостійно її готують, якщо треба, то консультуються з учителем і батьками, і демонструють всьому класу. Ці навички дітям знадобляться, коли вони перейдуть в старші класи.

Звернемо увагу на організацію чергувань дітей. Є стенд з іменами і фотографіями дітей. Кожна дитина щодня отримує доручення, яке дитина намагається виконати якомога краще. Вихователь не забуває постійно дякувати кожному за добре і своєчасне виконання його прохання або доручення. Наприклад, один відповідає за порядок в книжковій шафі, інший в якійсь конкретній зоні, третій – закриває двері, коли всі йдуть на майданчик, четвертий стежить, щоб всі сіли в автобус, якщо їдуть на екскурсію, хтось включає або вимикає світло тощо. Таких завдань можна знайти безліч.

Це все виховує впевненість в собі, відповідальність за доручену справу, тобто розвиває особистість. Спілкуючись між собою і з дорослими, діти розвивають свою мову, не бояться ставити питання, навіть іноді недоречні, але при цьому не наражаються на глузування, вчаться дискутувати, відстоювати свою точку зору, не бояться сперечатися, а головне, не бояться помилитися.

Завдяки нашому Проекту і американські, і українські діти мають можливість ознайомитися з традиціями, звичаями, уподобаннями, музикою, казками, забавами, історією, природою, святами в інших країнах. Тим самим, Проект сприяє вихованню у дітей інтересу до людей та їх життя різних національностей, виховує доброзичливість і повагу до народів інших країн, гордість за свою країну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисова О. О., Борисова Н. В., Борисов С. І. Американський педагогічний досвід на українському ґрунті: монографія. SaintLeoUniversity, 2018. 184 с.
2. Борисова О. О. Особливості навчання дітей у США. *Наукові дослідження: матеріали всеукр. наук.–практ. конф.* Миколаїв: Барви України, 2011. С. 43–48.

doi: 10.5281/zenodo.2607205

УДК 373.2:001.895 (082)

Бурчик В. О.,

ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ЗВУКОВОГО АНАЛІЗУ СЛІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність теми. Важливим завданням підготовки дітей до навчання в школі є виховання звукової культури мовлення, яку розуміємо як правильну і чітку вимову всіх звуків рідної мови, правильний наголос, уміння користуватися силою голосу, інтонацією, правильним темпом, виразністю мови, мовним диханням та добрий фонематичний слух.

Питання виховання звукової культури мовлення старших дошкільників піднімалось науковцями в різних аспектах його вивчення: навчання дітей правильної звуковимови (М. О. Александровська, В. І. Городілова, О. Л. Жильцова, В. І. Радіна, М. Ф. Фомічова), формування фонематичного сприймання (Н. В. Дурова, Л. С. Журова, Т. Б. Філічова), усвідомлення дітьми лінійності звукової будови слова (Ф. О. Сохін, Г. А. Тумакова), особливості розвитку уявлень про звукову дійсність мови в дошкільників (Є. І. Труве), розвиток усвідомлення дітьми фонематичних узагальнень і диференціацій (Л. Ф. Ткачова), навчання дітей звукового аналізу слів (Д. Б. Ельконін), оволодіння звуковою будовою мови (О. М. Гвоздєв, В. І. Бельтюкова, Д. Б. Ельконін, М. Е. Хватцева, Е. І. Радіна, О. С. Трифонова) та ін.

Застосування інноваційних технологій формування фонематичного слуху старших дошкільників сприяло розвитку слухового сприймання та диференціювання звуків, удосконаленню розвитку артикуляційного апарату дітей, інтенсивному розвитку фонематичного слуху. Для дітей старшого дошкільного віку характерним стало стійке зростання пізнавального інтересу до слова: його звучання, змісту, звукового складу. Діти без особливих зусиль не лише прислуховуються до слів, а й намагаються зрозуміти, що слово складається зі звуків, які вимовляються один за одним в певній послідовності; у дітей з'являється прагнення до звукового аналізу мови, інтерес до звуко–букв. Діти шостого року життя легко помічають і виправляють мовленнєві неточності, огріхи і помилки як у мовленні інших, так і у своєму власному.

За реалізації педагогічних умов спільної роботи ЗДО та сім'ї зі звукового аналізу слова дітей старшого дошкільного віку; оптимальності навчальної роботи з підготовки дитини до школи; комплексному

підході до роботи зі звукового аналізу слів із іншими видами діяльності в ЗДО закріплювали знання дітей про голосні й приголосні звуки, їх умовні позначення (кружечок і прямокутник); вчили дітей визначати голосну позицію на початку слова і позицію твердих приголосних звуків у кінці слова; закріплювали навички називати слова із заданим звуком; формували навички повного звукового аналізу слова з опорою на допоміжні засоби у вигляді схем слів; уточнювали голосні та приголосні звуки, порівнювали слова за звучанням; закріплювали знання дітей акустичних характеристик звуку; навчали встановлювати послідовність усіх звуків у словах; вправляли дітей в диференціації звуків, вміні знаходити предмети, в назві яких є заданий звук; вчили розрізняти тверді і м'які приголосні, визначали позицію звуку в слові; вправляли дітей у виборі слів із однаковим звуком; учили виділяти два останні звуки в слові; вправляли дітей у виборі слів із однаковим звуком; розширювали та активізували словник дітей.

Дієвою формою роботи з дітьми стала дидактична гра – це практична діяльність, у якій діти використовують знання, здобуті на заняттях. Вона створює життєві умови для різноманітного застосування цих знань, активізує розумову діяльність. Своєрідність цієї гри полягає у тому, що вона дає можливість педагогу здійснювати навчання, вправляння та розвиток розумових здібностей, формування цінних рис особистості й взаємин дітей у доступній і привабливій для них ігровій формі. Дидактичні ігри: «Шифрувальники», «Одягни слово», «Звучать вправи», «Звукове доміно», «Прикрасимо фартушки», «Магазин», «Звукові хованки», «Знайди спільний звук», «Знайди свою доріжку», «Придумай слова» та ін. відіграють важливу роль у формуванні умінь звукового аналізу слів дітей дошкільного віку. Дидактична гра стала одним із провідних засобів роботи з дітьми. Використання ігрових методів, спрямованих на розвиток фонематичного слуху, звукового аналізу мовлення, дозволяє закріпити в дітей інтерес до звукової сторони мовлення. Дидактичні ігри сприяють розвитку їх пізнавальної активності й поглиблюють інтересу до навчання грамоти.

Отже, засвоєння дошкільниками звукової сторони слова – тривалий процес. Вивчаючи особливості звукового аналізу слів старших дошкільників з'ясували, що насамперед, у період підготовки до навчання в школі, важливо розвивати такі аспекти як: анатомо-фізіологічні та психологічні передумови оволодіння правильною звуковимовою в дошкільному віці; формування мовлення під контролем слуху; інтерес до звуків мовлення та до їх вимовляння. Особливої уваги слід приділяти формуванню умінь дітей старшого дошкільного віку звукового аналізу слова (виділення і висловлювань із слів заданих звуків, називання слів із вказаним звуком, визначення місця звука в слові (початок, середина, закінчення)), що досягається завдяки достатньо розвинутому мовному слуху й артикуляційному апарату.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева М. М., Яшина В. И. Методика развития речи и обучения родному языку дошкольников: Учеб. пособие для студ. высш. и сред.пед. учеб. заведений. – Москва: Издательский цент «Академия», 1998. 400 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Київ, 2016. 47с.
3. Колесникова Е.В. Развитие фонематического слуха у дошкольников.– Москва: Гном. 2000.
4. Швецова И.П. Формирование фонематического восприятия и звукового анализа у дошкольников. *Дошкольное воспитание*. 2007. №5.

doi: 10.5281/zenodo.2607220

УДК 373.2.035.6

Внук Л. Б.,

ГУО «Дошкольный центр развития ребенка №1 г. Могилева»

ФОРМИРОВАНИЕ ГРАЖДАНСКОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ ВОСПИТАННИКОВ В КОНТЕКСТЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО УЧРЕЖДЕНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ «ДОШКОЛЬНЫЙ ЦЕНТР РАЗВИТИЯ РЕБЕНКА №1 Г. МОГИЛЕВА»

Обновление содержания образования в Республике Беларусь во многом обусловлено инновационными процессами. Инновационная деятельность непосредственно влияет на целевые и ценностные ориентиры образовательной практики и соответственно актуализирует новые требования к профессиональной компетентности педагогических работников, а также повышает качество образовательного процесса.

В соответствии с Концепцией непрерывного воспитания детей и учащейся молодежи в Республике Беларусь одной из основных задач воспитания является «формирование гражданской ответственности, патриотизма и национального самосознания на основе государственной идеологии».

Эта задача нашла отражение в Кодексе Республики Беларусь об образовании.

В «Образовательных стандартах. Дошкольное образование» одной из основных задач дошкольного образования определяется задача: «формирование гражданской ответственности и национального самосознания, патриотических чувств, нравственной, эстетической и экологической культуры» [1, с.7].

Важная задача развития личности – достижение гражданской идентичности. Гражданская идентичность – это осознание личностью своей принадлежности к сообществу граждан определенного государства на общекультурной основе. Формирование гражданской идентичности личности в системе образования – это сложная система, отличающаяся разнообразием структурных компонентов и характером взаимосвязи, обусловленная функциональными задачами, которые следует решать на каждой ступени образования, каждая из которых подготавливает к формированию гражданской идентичности личности на последующей ступени обеспечивая преемственность и непрерывность [2]. По–мнению ученых о становлении гражданской идентичности можно говорить уже в дошкольном возрасте. Дошкольный возраст – наиболее подходящий период для формирования гражданской идентичности, воспитания общечеловеческих ценностей и качеств личности, этот период является определяющим в становлении основ характера и выработки норм поведения, во многом зависящих от социального окружения.

В государственном учреждении образования «Дошкольный центр развития ребенка №1 г. Могилева» с 2016 года реализуется республиканский инновационный проект «Внедрение модели формирования гражданской идентичности обучающихся в рамках организации и деятельности региональных виртуальных музеев». Участниками инновационного проекта на основе изучения и анализа научных исследований, передового педагогического опыта, задач учебной программы дошкольного образования была разработана модель формирования гражданской идентичности воспитанников, определена структура образовательного процесса, включающая блоки патриотического, этнокультурного, поликультурного, нравственного воспитания, проведена дифференциация задач формирования гражданской идентичности детей по возрастам. Педагогами–инноваторами в процессе проведения исследовательской деятельности и выполнения индивидуальных творческих заданий, были разработаны современные медиаресурсы, включающие электронные мультимедийные презентации по блокам о городе Могилеве, Республике Беларусь, природе родного края, знаменитых спортсменах, деятелях искусства, национальных героях, ученых; виртуальные альбомы белорусских народных инструментов, песен, танцев, белорусской народной игрушки. Данные медиаресурсы апробировались в процессе использования в работе с детьми современных образовательных технологий: метода проектов, исследовательского метода обучения, информационно–коммуникационных.

Также был разработан и успешно апробирован с воспитанниками старшего дошкольного возраста цикл компьютерных игр для интерактивной доски, объединенный темой «Люби и знай свой родной край».

Интерес у воспитанников вызывали разработанные педагогами дидактические и маршрутные игры, способствующие формированию гражданской идентичности. Дидактические игры соединяют в себе игровую и обучающую задачу и представляют собой универсальное средство познания детьми истории, традиций и культуры родного края, страны; расширяют представления детей о белорусской национальной одежде, белорусском орнаменте, о достопримечательностях родного города, промышленности Республики Беларусь. Темы дидактических игр: «Мой род», «Мы – белорусы», «Мой любимый город Могилев», «Истоки», «Украсим одежду кукле», «Загадки на улицах города», «Назови изделие», «В музее игрушек», «Моя родина – Республика Беларусь», «Найди флаг и герб Республики Беларусь», «Промышленность Беларуси: продукция предприятий». «Перакладчыкі», «Растительный и животный мир Республики Беларусь», лото «Деревья, цветы, ягоды, грибы родного края». Например, содержание авторской дидактической игры «Наш белорусский край» представлено разделами: «Природа родного края»; «Памятные места Республики Беларусь»; «Столица Республики Беларусь – город Минск»; «Знаменитые люди, прославившие наш белорусский край»; «Изделия белорусской промышленности». Маршрутные игры «Как хлеб на стол пришел», «Достопримечательности города Могилева», «Могилев спортивный», «Могилев – промышленный», «Как растет лен в Беларуси», «Промышленность Республики Беларусь», «Город мастеров» предполагают творческое преобразование полученных знаний, стимулируют познавательный интерес воспитанников к родному краю, истории, народной культуре.

Также разработано содержание тематического цикла фильмов «Маленькие граждане» с участием воспитанников по темам «Наш детский сад», «Мой любимый город Могилев», «Город мастеров», «Ратуша». Эффективным средством формирования гражданской идентичности стало проведение социальных акций патриотической направленности «Юные патриоты», «Мы помним, мы гордимся», «Подарки от друзей», «Добрые сердца – добрые дела», «Мы вместе».

Использование в работе с воспитанниками потенциала современных образовательных технологий и эффективных средств способствовало реализации задач учебной программы дошкольного образования и освоению содержания разработанной модели формирования гражданской идентичности воспитанников.

Все разработки участников инновационного проекта, систематизированные в электронном формате, станут экспонатами виртуального музея.

ЛИТЕРАТУРА

1. Постановление Министерства образования Республики Беларусь от 29 декабря 2012 г. № 146 «Об утверждении образовательных стандартов дошкольного образования».
2. Кожанов И. В. Показатели сформированности гражданской идентичности личности. *Современные проблемы науки и образования*. 20–13. № 4. <http://www.science-education.ru/110-9802> (дата доступа: 13.03.2016).

Вознюк О. В., Тарнавська Н. П.,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ДО ПРОБЛЕМИ ПОБУДОВИ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Концепція функціональної асиметрії півкуль головного мозку людини дозволяє стверджувати, що розвиток людини в аспекті психічних функцій йде від правої півкулі до лівого, а від неї до їх функціонального синтезу, який реалізує фундаментальну психічну функцію – *дипластію* (парадоксальну здатність людини поєднувати в одному психоментальному контексті протилежні, що виключають одне одного, поняття, образи, емоційні стани), яка постає основною характеристикою творчо–парадоксального мислення – мети й інструменту освітнього процесу.

Відтак, *еволюція людини в онто– і філогенезі*, як засвідчують антропологічні і психологічні дослідження, йде від правопівкульового психічного модусу (у дитини) до лівопівкульового (у дорослої людини), а від нього – до їх синтезу (у літньої людини).

Зазначений діалектичний алгоритм дозволяє дійти висновку, що інформація, яка організується в рамках правої півкулі за аналогово–синтетичним принципом, здатна згодом розвертатися в рамках лівопівкульової психіки за лінійно–аналітичним принципом. Тому *результати соціально–педагогічних впливів* на дитину в дошкільному віці, що реалізуються на рівні її правої півкулі, в середньому і старшому шкільному віці отримують проекцію в сфері абстрактно–логічних форм мислення на рівні лівої півкулі. Таким чином, в дошкільному віці має місце своєрідне *кодування* майбутньої поведінки людини через правопівкульову «призму» наочності та образності, коли соціальні смисли та цінності, що транслиуються соціально–педагогічним середовищем, «запаковуються» в казково–метафоричних ірраціональних сюжетах та відповідних психологічних установках, які з розвитком лівопівкульових функцій *декоднуються* – розгортаються у сфері абстрактно–логічного, раціонального мислення й сприйняття світу. Цей процес виявляє *проблемні аспекти*.

По–перше, якщо дитина дошкільного віку в силу домінування правопівкульової багатозначно–парадоксальної стратегії сприйняття і освоєння дійсності відкрита багатозначно–парадоксальним, неузгодженим один з одним, впливам соціально–педагогічного середовища, то дитина середнього і старшого шкільного віку віддає перевагу однозначно–раціональним впливам, а багатозначні впливи, згідно Р. Леїнгу і Г. Бейтсону, в цьому віці можуть призводити (і часто призводять) до шизоїдно–розщеплюючого ефекту, до ситуації «подвійного затиску» («подвійного зв'язку»), що ініціює розвиток біполярного мислення, аутизму, шизофренії: в ситуації подвійного затиску може виявитися школяр, який отримує від соціально–педагогічного середовища впливи (інформацію), які суперечать один одному (коли від школяра вимагають, наприклад, одночасно бути ініціативним і слухняним, коли мати може вимагати від свого чада ласки і одночасно бути відштовхуюче холодною, коли в шкільному колективі від дитини очікується поведінка, яку дитина не може однозначно трактувати). Виникає ситуація, коли невизначені/багатозначні впливи на школяра середнього і старшого віку можуть супроводжуватися відчуттям, що його «розривають на частини». Цей шизоїдний психічний стан доцільно кваліфікувати як когнітивний дисонанс (викликаний амбівалентно–парадоксальною когнітивною ситуацією), від якого школяр прагне звільнитися за допомогою механізму психологічного захисту, що призводить до *спотворення дійсності*. Так, бажаючи чогось і не маючи можливості отримати цю річ, людина, яка перебуває у полоні когнітивного дисонансу, може вдатися до дискредитації даної речі, спотворюючи при цьому реальність (див. байку «Про зелений виноград»).

Таким чином, у сфері однозначного біполярного відображення дійсності дві протилежні когніції не можуть мирно сусідити одна з одною, оскільки біполярна, розщеплена, «чорно–біла» модель мислення й поведінки з її двійковою однозначною «так–ні» логікою сприйняття дійсності не здатна поєднувати протилежності. Це призводить до радикалізації людини і суспільства в цілому, що ми і спостерігаємо в сучасному світі, де отримує розвиток біполярне, кліпове мислення, яке реалізуються в «мозаїчній культурі» (Гі Дебор).

По–друге, в шкільному віці разом з розвитком лівопівкульового абстрактно–логічного мислення «запаковані» в ранньому дитинстві смисли починають розпаковуватися в сфері процедур лінійної (лівопівкульової) логіки, коли багатозначно–парадоксальні правопівкульові смисли перетворюються на однозначно–раціональні лівопівкульові, що супроводжується спотворенням, викривленням правопівкульових смислів з усіма психолого–поведінковими наслідками, що випливають з цього. Так, психологічні установки (атитюди), сформовані у малюка на іраціонально–правопівкульовому рівні, в старшому шкільному віці мають тенденцію піддаватися раціоналізації на рівні однозначної «так–ні» лівопівкульовій логіці. А це часто призводить до того, що засвоєні моральні імперативи («мий руки перед їжею», «поважай старших», «вір у Бога...») можуть перетворитися на анти–імперативи як наслідок дії лівопівкульового «демона протиріч».

Нова парадигма дошкільної освіти, яка базується на концепції функціональної асиметрії півкуль головного мозку людини та педагогічній синергетиці, передбачає три етапи розвитку дитини і певні соціально–педагогічні впливи на кожному з них.

Перший етап. Амбівалентний вплив (з ефектом «подвійного затиску») постає необхідним виховним ресурсом для маленьких дітей (до 5–6 років), у яких домінує багатозначне правопівкульове ірраціональне відображення й освоєння світу. У той час як в умовах інтенсивного формування однозначно–лівопівкульової стратегії освоєння світу (7–14 років), яка допомагає дитині встановлювати суворо однозначні логічні відносини в процесі пізнання і соціалізації, такі суперечливі впливи на рівні однозначно–лівопівкульового мислення часто приводять до радикалізації відображення дійсності, до розвитку у напрямі шизоїдності і біполярності.

Тому на етапі дошкільного віку слід реалізовувати «м'який», «трепетний» вплив, що відповідає «райській» природі існування дитини, яка ще повністю не звільнилася від стану психофізіологічної неподільності з материнським організмом, з яким вона до народження перебувала у органічній єдності. На цьому етапі дитина характеризується парадоксально–багатозначним сприйманням і мисленням, що на рівні виховних впливів має реалізуватися через **м'яке синергетичне управління**. На цій стадії розвитку дитина не боїться суперечливих впливів і не схильна до розвитку в напрямку шизоїдно–розщепленої психіки. Навпаки, тут парадоксально–абсурдні сигнали зовнішнього середовища формують у дитини установку на містико–діалектичне, казково–чудове світосприйняття світу й ініціюють творчо–ігрову активність.

Другий етап. Разом з інтенсивним розвитком однозначно–лівопівкульових функцій мислення й поведінки (після 7 років), що реалізують вольове зусилля (Є. А. Немчін), виникає потреба в розвитку однозначного абстрактно–логічного відображення дійсності, що передбачає однозначний код впливу на дитину. На цій стадії слід узгоджувати безліч різних впливів соціально–педагогічного середовища, оскільки тут дитина сторониться суперечливих впливів, які можуть спрямувати її розвиток у напрямку шизоїдної психіки, що особливо небезпечно для тих дітей, у яких на першому етапі не цілком сформувалося парадоксально–містичне, казково–метафоричне світосприйняття.

Згубність суперечливих впливів на цьому етапі підтверджується так званим **«Кембридж–Сомервільським проектом»** – лонгitudним експериментом, який почали проводити у 1939 році. Результати цього експерименту залишаються **загадкою для наукового співтовариства**. Експериментатори обрали 500 хлопчиків з бідних родин з неблагополучного району Массачусетсу і поділили їх на дві групи – контрольну і експериментальну. Діти з останньої групи стали учасниками інтенсивної соціальної програми попередження злочинності: хлопчиків часто відвідували соціальні робітники, їм надавалося безкоштовне менторство, індивідуальне репетиторство, медична і психіатрична допомога, участь в літніх таборах, а їх батькам пропонувалися консультації психолога. У той час як контрольна група продовжила жити своїм звичним життям. Через 30 років аналіз об'єктивних результатів випускників програми показав негативні результати, коли жоден з об'єктивно вимірюваних показників учасників програми не поліпшився. Навпаки, учасники експериментальної групи порівняно з учасниками контрольної групи вчинили більше злочинів, більше зловживали алкоголем, частіше мали серйозні проблеми з фізичним здоров'ям і хворіли більш серйозними психічними розладами. Їх смерть відбувалася була в середньому на 6 років раніше, ніж сміють учасників контрольної групи. Вони працювали на гірших роботах і були менше професійно задоволені. Відтак, програма не просто не допомогла своїм учасникам, а значно нашкодила ним. **Поясненням** парадоксального результату цього експерименту полягає у створенні ситуації «подвійного затиску», коли діти експериментальної групи зазнавали інтенсивний вплив негативного соціального середовища їх сімейного кола з одночасним позитивним впливом соціальних програм.

Третій етап. Старший шкільний вік вимагає такого соціально–педагогічного середовища, яке б забезпечило перебіг психічних процесів школярів на рівні півкульового синтезу, коли розвинені лівопівкульові функції узгоджуються з протилежними правопівкульовими функціями, що вимагає залучення нового, розвинутого нами, напряму в педагогіці – **педагогічної парадоксології**.

Наведені положення у цілому узгоджуються з особливостями індійського виховання дітей (див. книгу Жан Ледлофф «Як виростити дитину щасливою»), реалізують принципи тибетської й японської виховних систем, а також виражають пафос Вальдорфської педагогіки, відповідно до якої дитина несе в собі джерело базальної геніальності, яку слід пробудити й актуалізувати за допомогою відповідного соціально–педагогічного середовища.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє обґрунтувати поетапну освітню траєкторію, що передбачає розвиток дитини від стану правопівкульової неподільності зі світом (характеризується багатозначним парадоксальним мисленням і відкритістю до чуда, парадоксу, абсурду, чарівній казці) до лівопівкульової здатності щодо однозначного абстрактно–логічного мислення (що дозволяє дитині усвідомлювати себе у сфері причинно–наслідкових залежностей), а від нього – до стану функціонального синтезу півкульових функцій, який реалізує дипластію, діалектичне – творче, парадоксальне – мислення як єдність протилежностей – образу і слова, конкретного і абстрактного, почуття і думки. Така модель розвитку дитини на рівні педагогічної теорії і практики передбачає актуалізацію **нової парадигми дошкільної освіти**.

Волженцев К. А.,
ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОНТОПСИХОЛОГІЧНОЇ МУЗИКОТЕРАПІЇ

З кожним роком в дошкільних дитячих закладах зростає об'єм інформації, який потрібно засвоїти дитині дошкільного віку, необхідність високо рівня мовленнєвого розвитку для повноцінного оволодіння засобами спілкування. Для того, щоб допомогти дітям впоратися зі складними завданнями, які їх очікують, потрібно піклуватися про своєчасне і повноцінне формування у них мовлення, що повинно враховуватись у роботі вихователя і привертає увагу психологів.

Психології мовлення, що вивчає механізми артикуляції, чіткого, виразного промовляння слів, – близька психолінгвістика – наука про мовленнєву діяльність людей у психологічних та лінгвістичних аспектах. Засновник вітчизняної психолінгвістики О. О. Леонтьєв констатував, що *психолінгвістика* – це наука, яка вивчає процеси мовотворення, а також сприймання і формування мовлення в їх співвідношенні з системою мови. Згідно цього визначення психолінгвістика повинна вивчати: сприймання мовлення (слухання); творення мовлення (говоріння); формування мовлення (в онтогенезі) [1]. Знаходячись на межі психології та лінгвістики, вона надає нам можливості побачити лінгвістичні одиниці та поняття як засоби для пізнання та відображення реальності у «внутрішньому плані».

У роботах Л. С. Виготського організація процесу виробництва мови трактується як послідовність фаз діяльності (мотивація – думка – внутрішнє слово – реалізація). У концепції Л. В. Щерби постулюється наявність мовного матеріалу (текстів), мовної системи (словників та граматики) і мовної діяльності (як говоріння і розуміння мови) (наводиться за: [3]). Вітчизняна психолінгвістика сформувалася передусім як теорія *мовленнєвої діяльності*, тобто процес породження і сприймання мовлення. Одиницею мовленнєвої діяльності є не слово, а висловлювання. За О. О. Леонтьєвим, мовленнєва діяльність – це система мовленнєвих дій, які перетворюються у навички, а мовленнєві дії пов'язані з мовленнєвими актами – одиницями мовленнєвої комунікації [1].

Дані підходи підкреслюють складність і важливість як вивчення, так і й розвитку психолінгвістичного аспекту дитини дошкільного віку. Так, в основі роботи з розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови лежить поліфункціональність, тобто взаємопов'язаність таких функцій мови, як: комунікативна, або функція *спілкування*, регулятивна (*диференційований вплив*), плануюча (*регуляція поведінки, планування практичної діяльності*), експресивна (*функція, яка прикрашає комунікативну й всі інші сторони мовлення*). Кінцевою метою навчання дітей дошкільного віку рідної мови є формування *культури мовлення*. Культура мовлення дитини виявляється в таких характеристиках: правильність, нормативність, адекватність, логічність, різноманітність, естетичність, чистота, доречність. Культура мовлення формується, розвивається і проявляється у процесі спілкування в мовленнєвій діяльності.

Для психолінгвістичного розвитку дитини дошкільного віку, тобто для розвитку поліфункціональності всіх функцій, для розвитку мовленнєвої діяльності, для розвитку просодичного компоненту мовлення дитяті (модуляції сили голосу, висоти тону, темпу, ритму, тембру мовлення), для відпрацювання рухів мовного апарату, які повинні бути скоординовані зі слухом, для розвитку культури мовлення, ми пропонуємо використати інноваційну технологію – *онтопсихологічну музикотерапію*.

Онтомузикотерапія використовується не заздалегідь підібраних музичних формах, а *ритмом*, яким відтворює дитина за допомогою різних предметів, власного тіла, музичних інструментів. Саме музика в онтомузикотерапії за допомогою ритму, руху, дій у співі, звуку, танцю, гри на інструментах, вокалу, написання музики народжується в безпосередньому контакті з дитиною.

Автором активної музичної терапії – *онтомузикотерапії* (грец. *ontos*), виступає Антоніо Менегетті (1992). Згідно з його вчень людина може бути здоровою і може розвиватися лише тоді, коли є вільний вихід енергії, коли вона не заблокована. [2]

Ефективність даного виду музичної терапії визначається великими можливостями через музично–виконавську діяльність коригувати не тільки відхилення в психоемоційному розвитку (емоційну лабільність, знижений емоційний тонус, відчуття самотності), але і низьку самооцінку, низький ступінь самосприйняття, проблеми в розвитку комунікативної сфери дитини.

Онтомузикотерапія використовується як засіб для нормалізації емоційного стану, усунення страхів, рухових і мовних розладів, психосоматичних захворювань, відхилень у поведінці при комунікативних труднощах, знімає психологічні затиски в русі, співі, звуці, танці. Основним і головним завданням такого виду музикотерапії є розширення і розвиток творчої сфери, психічних явищ, морально–комунікативних якостей дитини.

Таким чином, актуальна проблема психолінгвістичного розвитку дитини дошкільного віку, подані деякі теоретичні підходи до розкриття сутності психолінгвістики як науки та мовленнєвої діяльності як

системи мовленнєвих дій. Охарактеризовано такі дефініції як: «поліфункціональність мовлення», «культура мовлення», «просодичний компонент мовлення». Обґрунтована необхідність розвитку психолінгвістичного аспекту мовлення дітей дошкільного віку. Запропоновано використання комплексного, гармонізуючого, коригуючого й оптимізуючого впливу *онтопсихологічної музикотерапії* на психоемоційну, духовну сферу дошкільників, а головне – в рамках нашого дослідження – доцільність використання онтомузикотерапії у психолінгвістичному розвитку дитини дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Леонтьев А. А. Психолінгвістика. Ленинград: Наука, 1967. 118 с.
2. Орлов А. Б. Онтопсихология: основные идеи, цели, понятия и методы. *Вопросы психологии*. 1994.
3. Психолінгвістика [Електрон. ресурс] Режим доступу:
<https://psycholinguistics.fandom.com/wiki/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B3%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>

doi: 10.5281/zenodo.2607324

УДК 378.4:[001.895:37+159.9

Волженцева І.В.,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ЗМІН ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сьогодні заклади вищої освіти, керуючись Конституцією України та Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», піклуються про всебічний особистісний розвиток та якісну підготовку майбутніх фахівців дошкільного профілю. Дійсно, в умовах зміни освітньої парадигми, яка сформувалася під впливом вимог суспільного життя, коли потрібне не тільки засвоєння нового змісту, нової інформації, а необхідне включення майбутнього фахівця в систему ідей та уявлень, перш за все, важливо *формування ціннісно зрілої особистості*, яка здатна до співпереживання, емпатії, постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності, співпричетності до того, що вивчається на основі певного зразка або правила, а по-друге, необхідно *забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в ЗВО* в рамках об'єктивності і універсальності, системності та систематичності, оригінальності й креативності, прозорості та субсидіарності.

Дбаючи про збереження у майбутніх фахівців дошкільної освіти і ринку праці свого позитивного іміджу та позитивного іміджу системи вищої освіти України в цілому, - спираючись на європейський досвід розбудови вищої освіти, у тому числі декларацію міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти» і Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, необхідне розробка, використання й впровадження *інноваційних технологій* - як однієї з домінуючих тенденцій розвитку людства – в заклади вищої освіти для підготовки майбутніх фахівців дошкільного профілю.

Психолого-педагогічні технології пов'язані, насамперед, із забезпеченням ефективного навчального процесу, впровадженням освітніх інновацій тощо. Привертає увагу амбівалентність використання поняття «психолого-педагогічна технологія» та його варіацій: «технологія навчання», «освітні технології», «технологія освіти», «психотехнологія» в сучасній психолого-педагогічній літературі. Так, О. Дубасенюк наголошує, що одні дослідники (Дж. Брунер, П. Кенес-Комоський та ін.) ототожнюють технологію навчання з процесом комунікації. Інші (О. Малібог, Т. Сакамото, Ф. Янушкевич) в освітній технології об'єднують засоби і процес навчання. Третя група (Д. Гасс, О. Богомолов та ін.) пропонують розглядати її з позиції наукової організації навчального процесу. Дотично «психотехнології», Л. О. Калмикова підкреслює, що це сукупність міждисциплінарних знань про мету, завдання, алгоритми, структуру, зміст та організаційні форми й засоби психодидактичних впливів у розвивальному навчальному процесі, який забезпечує опанування дошкільниками рідної мови й мовленнєвої діяльності [3; 4]. Інший аспект представлено Н. Тализіної, яка вважає, що суть сучасної технології навчання полягає у визначенні раціональних способів досягнення поставленої мети. Навчальний процес тут розглядається як система дій з планування, забезпечення і оцінювання процесу навчання [5, 10].

В рамках нашої *інноваційної психотехнології* поліфункціональної регуляції психічних станів особистості представлено авторський підхід до проблеми оптимізації психічних станів майбутніх фахівців дошкільного профілю, підвищення ефективності їх регуляції на основі комплексного полімодального підходу щодо можливостей поліфункціональної регуляції психічних станів особистості, так як саме вони обумовлюють продуктивність не тільки навчальної діяльності, а й загальної життєдіяльності людини в умовах навколишньої дійсності.

Поліфункціональна регуляція психічних станів містить звукоколірну регуляцію, подану інтегрованими блоками перцептивної психотерапії: блоком звукотерапії, представленим такими засобами, як музика, біозвуки і бінауральні звуки, і блоком кольоротерапії, представленим такими засобами, як кольори (хроматичні та ахроматичні групи), об'єкти (природні та створені людиною), графічні засоби (за чітким і розпливчастим зображенням), що зумовлюють регуляцію станів. Компоненти зазначених блоків розкрито відповідно до запропонованих видів, груп, специфіки прояву стосовно природи виникнення і характеру впливу [1, с. 9-11].

Якщо *технологія* - це комплекс організаційних заходів, операцій та прийомів, спрямованих на досягнення поставленої мети, то у нашому дослідженні такими є: зміст програмних комплексів, їх складові частини, специфіка підбору матеріалу до програмних комплексів, критерії опису емоційних способів регуляції, особливості організації сеансів звукокольорової регуляції, технічні й гігієнічні вимоги до застосування звукокольоротерапії [2, с. 178-181].

Таким чином, представлено принципово новий метод вирішення проблем, пов'язаних з оптимізацією психічних станів майбутніх фахівців дошкільної освіти, їх емоційними переживаннями, авторська психотехнологія полі функціональної звукоколірної регуляції психічних станів, яка забезпечить оптимальне реагування на стрес не тільки в навчальній, а й в інших видах діяльності людини. Практичне використання поліфункціональної регуляції представлено *звукоколірними програмними комплексами* за типами «Релаксація» і «Активізація» у часовому діапазоні 15–21 хв. кожен, з анотацією, технічними й гігієнічними вимогами до їх використання. Не рекомендоване тривале використання програмних комплексів у пізній вечірній час, якщо немає потреби в зосередженості, концентрації уваги, активізації розумової діяльності особистості [2, с. 346-367].

ЛІТЕРАТУРА

1. Волженцева І. В. Генезис поліфункціональної регуляції психічних станів особистості емоційними засобами: автореф. дис. ... д. психолог. наук : 19.00.07. Київ, 2013. 38 с.
2. Волженцева І. В. Методологические и теоретико-эмпирические исследования полифункциональной регуляции психических состояний личности эмоциогенными способами : монографія. Донецк: Донбасс, 2012. 536 с.
3. Калмикова Л. О. Психологія розвитку мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку : автореф. дис. ... д. психолог. наук : 19.00.07. Київ, 2011. 42 с.
4. Калмикова Л. О. Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку: монографія. Київ : Фенікс, 2008. 497 с.
5. Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін: зб. наук.- метод. праць / За ред. О. А. Дубасенюка. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. 261 с.

doi: 10.5281/zenodo.2607372

УДК 373.2

Волошко Т. В.,
КЗВО «ХННРА» ЗОР
Жмуцька Н. А.,
ЗДО № 231 «Малинка»

ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Гуманізація шкільної освіти відбувається на основі впровадження принципів індивідуалізації та особистісної орієнтованості освітнього процесу.

З 1 вересня 2018 року в країні масово стартувала Нова українська школа (далі – НУШ). Це та реформа, про яку всі чекали. В Концепції Нової української школи зазначено, що центральне місце в системі освіти належить середній школі. На відміну від університету, в школі ще можна вирівняти дисбаланс у розвитку дітей. Світогляд закладається саме в сім'ї та школі. У школі формується особистість, її громадянська позиція та моральні якості. Тут вирішується, чи людина захоче і чи зможе навчатися впродовж життя [1].

Практика показує, що всі реформи в освіті починаються зі школи. Хоча в Законі України «Про освіту» визначено, що дошкільна освіта є первинною ланкою в неперервній освіті. Тому і починати всі реформи потрібно з дошкільної освіти.

Необхідність наступності в роботі пов'язаних між собою ланок навчання обґрунтована в працях Я. А. Коменського, К. Ушинського, С. Русової. Принцип наступності, який, будучи одним із найголовніших психолого–дидактичних принципів, передбачає взаємозв'язки дошкільної освіти і початкової школи. Саме у взаємозалежності і взаємній орієнтації двох послідовних освітніх ланок полягає неперервність, наступність навчання і розвитку. Наступність утворює простір для реалізації в педагогічному процесі дошкільного закладу і школи єдиної, динамічної та перспективної системи освіти, що сприяє зближенню умов виховання

і навчання старших дошкільників і молодших школярів. Головною умовою забезпечення наступності у вихованні і навчанні є спрямованість педагогічного процесу дошкільного закладу і школи на всебічний розвиток дитини. З огляду на це необхідний зв'язок програм, методів і форм навчання в дошкільному закладі і школі [4, 412].

На початку шкільного навчання успішність засвоєння знань багато в чому залежить від рівня розвитку окремих індивідуальних якостей дитини, мотивів навчання, здатності сприймати завдання. Вони, звичайно ж, взаємозалежні, але зв'язки ці формуються в дошкільних видах діяльності, зміст і організація яких відрізняються від змісту й організації навчальної діяльності в школі. Тому структура індивідуальних якостей дитини до початку шкільного навчання ще мало пристосована для навчання.

В умовах дошкільного виховання особливе значення в розвитку особистості дитини має гра як провідна діяльність, а також спілкування з дорослими, ровесниками, різні види дитячої продуктивної діяльності – конструювання, малювання, ліплення, доступна праця, в процесі яких виховуються якості, що складуть психологічну готовність до шкільного навчання. Розвиток сучасної дитини як особистості, передбачає максимальну реалізацію нею свого життєвого потенціалу, активності, самостійності, творчої ініціативи, прагнення обирати на власний розсуд шляхи й засоби досягнення цілей, намірів, реалізовувати свої власні потреби та інтереси, пізнавальну активність.

Педагоги закладів дошкільної освіти орієнтуючись на концепцію НУШ, починають поступово впроваджувати в педагогічний процес сучасні технології, методи і прийоми роботи з дітьми, які готують їх до навчання в школі. Одним із таких сучасних прийомів є ранкові зустрічі.

Ранкова зустріч – це запланований структурований збір, який займає важливе місце в повсякденному розкладі діяльності групи, де панує атмосфера піклування та відповідальності. Вона створює позитивну атмосферу у групі на весь день перебування дітей у дитячому садку, дає вихователю можливість навчити дітей взаємній повазі та доброму ставленню один до одного, сприяє формуванню в групі цілісного колективу.

Вихователь, ставить собі за мету виховувати компетентні особистості, які здатні конструктивно мислити, швидко вирішувати логічні завдання, знаходити вихід зі скрутних ситуацій, приймати раціональні рішення та вміти працювати в команді. На початку навчального року, в вересні, ми почали впроваджувати в своїй роботі «Ранкові зустрічі». Робота розпочалася з ознайомлення дітей з правилами наших ранкових зустрічей. Враховуючи вікові особливості було виготовлено спеціальні сигнальні картки (піднімати руку, якщо хочеш відповісти; слухати один одного, не перебивати; дивитися один одному в очі; підтримувати один одного оплесками). Для активної участі дітей в ранкових привітаннях ми використовували віршики та «чарівний клубочок». Через два тижні ввели наступний компонент – обмін інформацією, на якому діти дізнавались, щось цікаве один про одного, ділилися враженнями, під час цього вчилися слухати один одного, упевнено говорити. Після засвоєння цих завдань, через два тижні, ввели компонент – групове заняття, яке завжди пов'язане з темою тижня. Компонент – щоденні новини, впроваджували, коли діти засвоїли попередні компоненти. Для цього було придбано в групу стенд «Ранкові зустрічі». Ранкові зустрічі ми проводимо щоденно, протягом шести місяців. Поступово, з січня місяця, почали впроваджувати «Ранкові зустрічі з використанням «Лего», дітям пропонувались такі ігри, як «Фортопіано», «Дзига» з використанням кінезіологічних вправ. Метою, яких є розвиток уваги.

Під час спостереження за дітьми групи, за їх емоціями під час ранкових зустрічей, можемо з впевненістю сказати, що зустрічі дуже позитивно впливають на колектив дітей, вони стали більш активними, впевненими, згуртованими, зосередженими. Діти вчать поважати один одного, спілкуватися між собою, поступатися один одному.

Для розвитку критичного мислення дошкільників почали використовувати ігровий «Кубик Блума» за допомогою якого малюки вчать відповідати на відкриті запитання. Діти середньої групи, ще не можуть відповідати на стандартні запитання, які запропоновані на кубику, тому ми замінили їх на більш зрозумілі для дітей картинками–символами. Сторони кубика містять графічні зображення замість слів. Це ще нова технологія, але дошкільникам дуже подобається, ми використовуємо його під час ранкових і індивідуальній роботі та в повсякденному житті.

Отже, впровадження педагогами сучасних технологій та прийомів роботи з дошкільниками, сприятиме їх успішному навчанню та адаптації до умов шкільного життя, реалізації принципу наступності між двома ланками освіти, дошкільної та початкової.

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://dixi.education/files/konczepczya-new-school.pdf>
2. Закон України «Про освіту»
3. Закон України «Про дошкільну освіту» № 2442–VI від 06.07.2010 (зі змінами).
4. Дошкільна педагогіка: підручник / Поніманська Т. 3–тє вид., випр. Київ: Академвидав, 2015. 448 с.
5. <https://doshkilnyk.in.ua/>

Гавриш Н. В.,
ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЇ «МЕТОДИЧНОГО КОНСТРУКТОРА»

Сучасна вітчизняна дошкільна освіта переживає непростий період пошуку шляхів оптимізації роботи дошкільного закладу, приведення її у відповідність з новими соціально–економічними запитами України як європейської країни. Характерним для цього періоду є рух не вузькою колією «Від сіх до сіх», а в широкому просторі професійно–педагогічної свободи, серед багатючих можливостей вибору засобів і способів здійснення освітнього процесу.

Проте, як засвідчує аналіз роботи вихователів, свобода виявилася складнішою ніж рух колією. Адже, щоб зробити свідомо вибір, треба добре знати передусім себе, свої можливості, особливості своїх вихованців, сформувати свої принципи: «обов'язково» і «ні за яких умов!», вміти відрізнати «гарно» від «погано»... До того ж, крім сміливості і націленості на професійні свободи, вихователю необхідно витратити ще багато зусиль для обладнання творчого проживання кожного дня і забезпечення його дидактико–методичного супроводу: тексти, картинки, музичний супровід – літературні, відео– і звукові ряди, інформаційний матеріал та методичні підказки як найкраще ними скористатися!!! А ще всі ці найчудовіші задуми треба вписати в «прокрустове ліжво» директивних вимог до ведення документації...

З метою допомогти вихователю і педагогічним колективам, які зробили вибір на користь блочно–тематичного планування, створити до нього необхідне дидактико–методичне забезпечення, було розроблено технологію «методичного конструктора». Смысл технології полягає в тому, щоб подати вихователям не готові методичні розробки (конспекти–сценарії занять, свят, розваг, ігор), а, так би мовити, структурну конструкцію, яку кожен з них може перетворити на чудову споруду, наповнити смислами, ідеями, задумами і потім реалізувати їх у спільних з дітьми діях.

Маємо намір коротко викласти: основні теоретичні позиції, які мають бути враховані в побудові освітнього процесу за цією технологією, загальну тематику, алгоритм перспективного плану роботи в різних вікових групах.

1. Блочно–тематичне планування – один зі схвалених Міністерством освіти і науки способів планування, згідно якого інтегрований зміст дошкільної освіти об'єднано в блочно–тематичні цикли, освоєння і проживання яких забезпечує системність уявлень і знань дітей за рахунок цілісного сприйняття теми, а вихователю дає змогу спланувати освітній процес таким чином, щоб максимально повно реалізувати заявлену мету, ключову ідею через систему занять, доцільних форм і методів навчання, оптимальних для кожної вікової групи. Система освітньої роботи за темою цілісно представлена в перспективному плані, згідно розробленого алгоритму. Щоденне планування складається за принципом методичного конструктору, елементи якого протягом дня можуть залежно від реальної ситуації трансформуватися, змінювати послідовність і т. ін.

2. Методичний конструктор – технологія планування вихователем освітньої роботи, що передбачає широке поле його професійних свобод у межах заданого тематичного циклу і надає йому можливість з окремих дидактичних елементів (ефективних форм, методів, засобів навчання й виховання дітей) самостійно конструювати загальну картину проживання дня згідно свого особистого бачення, розуміння кожної з навчальних тем, з урахуванням особистих переваг, можливостей дітей реальної групи, наявних ресурсів. Переваги в плануванні за технологією методичного конструктора полягають, по–перше, у високій мірі довіри професійній майстерності педагога, який може будувати свою роботу з дітьми з відчуття реальної ситуації, а не згідно узагальненої стандартизованої регламентації. По–друге, мінімізація обсягу необхідної документації для щоденного планування відчутно економить час і сили вихователя. Тобто вихователь із підготовленої картотеки напередодні або на початку дня обирає для себе те, що потрібне йому для роботи протягом дня, не витрачає дорогоцінний час на переписування в план–журнал все те, у що життя все одно внесе свої корективи, а намагається, рефлексуючи, слухати серцем і розумом себе, своїх вихованців і чинити на користь оптимальній організації освітнього процесу. Важливим елементом планування є усвідомлення передусім вихователем так би мовити гасла, девізу, під яким має проживатися тема. На нашу думку, це важливо тому, що дає змогу педагогу досягнути спрямованість своїх дій: чого я хочу досягти? У чому сенс того, що я збираюсь робити? Які думки мені важливо донести до дітей?

3. Унаочненою схемою планування є інтелектуальна карта, яка дає швидкий й повний огляд великої теми (сфери, проблеми, предмету тощо); дозволяє планувати стратегію і робити вибір руху в пізнанні; збирає та представляє велику кількість різноманітних даних на одному аркуші; стимулює уяву та рішення проблем шляхом уявного опрацювання можливих шляхів їх розв'язання; дозволяє максимально підвищити результативність та ефективність пізнавально–мовленнєвої діяльності у процесі складання та опрацювання карти; підтримує інтерес до теми, надаючи можливість її розгляду, читання, міркувань та запам'ятовування. Інтелектуальна карта – це тематично–смысловая схема радіальної організації, що відбиває різні рівні зв'язків

між елементами світу (основні інформаційні блоки розташовуються за радіусами від центрального ключового поняття) і має декілька рівнів інформації: найближчий – змістовий (елементи знання), потім дидактико–методичний (способи навчання і розвитку). Зміст кожної концептуальної карти інтегрує зміст згідно семи освітніх ліній, заявлених у Базовому компоненті дошкільної освіти, він є значно ширшим за програмні вимоги певної вікової групи, що дає змогу вихователю максимально врахувати потенціал, переваги, задовольнити допитливість дітей у будь-якій галузі знань. Практика засвідчила, що складання та застосування інтелектуальних карт полегшує для дітей і педагогів усвідомлення скритих зв'язків, що існують між елементами, явищами, об'єктами великого світу, підказує, які уявлення, переконання слід формувати у вихованців різного віку. Складаючи карту, вихователь має можливість відразу комплексно побачити не лише змістові лінії, а й спланувати, яким чином їх можна реалізувати. Карта і є образ плану, вид плану, який можна доповнити різноманітними складниками і дидактичними елементами.

Щоденна освітня робота у групі регламентується календарним планом. Планування освітньої роботи складається з урахуванням режимних моментів та видів діяльності (рухова, ігрова, пізнавальна, трудова, комунікативно–мовленнєва, художня).

Життя дошкільного закладу пов'язане з циклічно повторюваними явищами та подіями. Щоб полегшити складання календарного плану для вихователів, врахувати всі форми роботи та напрямки, пропонуємо алгоритм планування життєдіяльності дітей протягом тижня. У перший день тижня внесені форми роботи які плануються вихователем щодня (рухливі ігри, спостереження, сюжетно–рольові ігри, праця тощо). На кожен день пропонуються орієнтовні напрямки спілкування з дітьми, для самостійної та індивідуальної роботи, під час ранкових моментів, прогулянки та другої половини дня. Картотека щоденних справ містить короткі плани основних загальногрупових занять інтегрованого типу, проте в номенклатуру освітньої роботи є розробки і предметних занять, як, на нашу думку, доцільно планувати і проводити в індивідуальному та підгруповому форматах, орієнтуючись на реальний стан підготовленості дітей у групі. Заняття має започаткувати основну освітню роботу, яка в різних формах і видах може бути продовжена поза заняттям. Це надасть вихователю більше свободи для здійснення індивідуальної роботи з дітьми.

Вбачаємо доцільним подавати конспекти не у формі сценаріїв, а у формі розгорнутого плану, в якому лише намічені основні позиції, а все інше (мова вихователя, його пояснення, інструкції, вказівки) педагог має говорити від себе. Заняття передбачають доміную активних методів навчання, мінімум монологів дорослого, різноманітні способи організації дітей на виконання дидактичних завдань (індивідуальні, парні, у трійках, командами тощо) з лише періодичною концентрацією уваги на вихователі.

Для полегшення добору необхідних для здійснення роботи за темою дидактичних матеріалів картотека методичного конструктору може містити: різноманітні тексти, які педагог використовує протягом дня (тижня) – загадки, скороговки, віршики, прислів'я тощо, ігри, вправи, завдання (мається на увазі не технологічна карта гри, вправи), завдання для індивідуальної роботи, самостійної діяльності дітей, комплекси ранкової і не лише гімнастики, схеми, картинки, інша дидактична наочність тощо.

Таким чином, технологія методичного конструктору дає змогу досвідченим педагогам відкрити у цьому дидактико–методичному супроводі нові можливості для творчого професійного самовираження, а молоді вихователі знайдуть щедрі підказки, як побудувати освітню роботу протягом дня найбільш цікаво і корисно для дітей.

doi: 10.5281/zenodo.2607390

УДК 37.373.24

Гагаріна Н. П.,
КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського»

КОРЕКТУРНІ ТАБЛИЦІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ КАРТИ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ ЗМІСТУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасна дитина росте і розвивається в швидкозмінному середовищі. Потік інформації для сприйняття дитиною є дуже об'ємним. Постає проблема у сприйнятті, запам'ятовуванні, синтезі, аналізуванні та за потреби відтворенні. Тому одним із пріоритетних напрямів навчально–мовленнєвої діяльності закладу дошкільної освіти є формування у дітей зв'язного мовлення, вміння самостійно складати різного типу розповіді. Такими дослідженнями займаються Богуш А., Гавриш Н., Безсонова О. Досягнення творчого рівня розвитку особистості можна вважати найвищим результатом будь-якої педагогічної технології. Згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти та викликами Нової української школи актуалізуються питання інтегрованої освіти дошкільників як такої, що формує цілісну картину світу та відповідає особливостям сприйняття дитиною себе та довкілля. У свою чергу, інтелектуальна карта та коректурна таблиця як процес та результат пізнавальної діяльності відображає інтегровані зв'язки ключового поняття (у відповідності до змісту програм), дає змогу вибудувати логіку вивчення певної теми, реально інтегруючи зміст освіти. Отже, чітко видно інтеграцію завдань з розвитку мовлення, спостережливості, мислення, уяви.

Крутий К. [3] пропонує розглядати інтеграцію як природний динамічний процес, що охоплює взаємопроникнення та взаємозв'язок елементів, розділів та освітніх напрямів на основі системного і всебічного розкриття процесів та явищ, спрямованих на забезпечення цілісності знань і вмінь.

В основу сучасного соціокультурного простору освіти покладено такі характеристики, як інноваційність та інтегративність. Актуалізація питання готовності педагогів до інноваційної діяльності потребує постійного творчого зростання та самовдосконалення кожного педагога на основі розуміння ролі особистості в навчанні, яка реально має стати суб'єктом пізнання, навчання, освоєння досягнень культури людства. Це є складовою ефективності сучасного освітнього процесу, спрямованого на забезпечення умов для формування особистості шляхом привласнення здобутків національної та загальнолюдської культури, – на думку Кіндрат І.[2]

Здійснення освітнього процесу за стандартними методами не призводило до бажаних результатів. Отже, виникла потреба спробувати методи та інструментальні прийоми створення інтелектуальних карт, схем, коректурних таблиць, технології розв'язання винахідницьких завдань, асоціативних павутинок в роботі з дітьми дошкільного віку. Метою дослідження є аналіз та характеристика особливостей впровадження сучасних інноваційних технологій.

Кожній людині має бути доступна творчість найвищого рівня. Вона здатна пізнавати радість відкриття й знаходити собі застосування в різних сферах діяльності. Вивчаючи дослідження сучасних науковців (Митник О., Стеценко І.) виявлено, що ними зацентована увага на те, як плекати особистість нового типу, готову впевнено реагувати на виклики сучасного життя. Дошкільник–дітяч – це особистість, яка вміє розмірковувати, планувати свої дії на кілька кроків уперед, доводити власну думку, створювати інтелектуальні продукти (казки, вірші, загадки, конструкції, умови задач тощо). І, дійсно, щоб виховати таку особистість маємо розвивати в дитини логічне мислення, чітке доказове мовлення, навчити її здійснювати розумові дії (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення), знаходити аналогії, класифікувати та систематизувати поняття і факти. Для цього слід застосовувати відповідні методи, прийоми, технології, інтегрований підхід.

В ракурсі обґрунтування концепції інтеграції змісту дошкільної освіти, Крутий К.[3] зосереджує свою увагу на інтегрованому навчанні. Отже, інтегроване навчання дітей дошкільного віку – це процес, побудований на посиленні взаємозв'язків усіх його компонентів (змісту освітніх напрямів, що відображає тією чи іншою мірою цілісну картину Всесвіту в його природних взаємозв'язках та взаємозалежностях), і спрямований на розвиток та виховання особистості дитини за допомогою знань, умінь і навичок.

Як показує життєва практика, дошкільникам посильні прийоми винахідництва, методи психологічної активізації творчого процесу, за допомогою яких, заняття – це пошук, проблеми, знахідки, винаходи, ланцюжки питань.

Очевидним є те, що для розвитку творчості в будь-яких видах художньої діяльності дітям необхідно одержати різноманітні враження про навколишнє життя, природу, познайомитися з творами мистецтва (образотворчого, музичного, літературного, архітектури, народного мистецтва), придбати певні знання про предмети і явища, опанувати навички і вміння, опанувати способи діяльності; необхідним є освоєння дітьми багатого художнього досвіду як на заняттях, так і в повсякденному житті (на прогулянках, у різноманітних іграх, при знайомстві з творами мистецтва). Методикою навчання дітей розповіданню займалися Бородич А., Короткова Е., Тихеева Є., із сучасних науковців звертаємось до праць Гавриш Н., Богуш А., Шелестової Л. та ін.

Під час розгляду даного питання важливим є врахування того аспекту які характеристики має сучасне покоління – «покоління Z»! Тож покоління Z – це діти, народжені в цифрову епоху. Вони дуже волелюбні, бажать отримувати драйв від усього, чим вони займаються, мають природну допитливість та дослідницький хист. «Цифрове покоління» акумулює багато знань, готове багато пізнавати й робити, але готове і ділитися цим. Вони вже зараз демонструють можливості «кліпового» мислення, справляючись з величезним потоком інформації, мають швидкий відгук і неможливість концентрації на одній справі. Одним із шляхів подолання цієї проблеми, протистояння «кліповому мисленню» є застосування інтелектуальних карт – своєрідної «схеми» важливих взаємозв'язків між об'єктами нашого пізнання, що відображають картину світу в її багатоманітності та цілісності. Звичайно, всі ці вагомні аспекти впливають на освітній процес в сучасному закладі дошкільної освіти.

Діти п'яти років мають значний досвід, багатий словник, вміють описувати предмети, іграшки, встановлювати прості причинні зв'язки між предметами та явищами. Від них треба вимагати вміння не тільки розповідати за змістом репродукції, складати описову та сюжетну розповідь, а й виходити за межі зображеного художником, пов'язувати зміст картини зі своїм досвідом. Для цього педагог ставить евристичні запитання (чому? як? для чого? чим?), які наштовхують на певну думку, спонукають до глибшого дослідження певного об'єкта чи явища, порівняння та аналізу фактів. В останні роки намітилася прогресивна тенденція в практиці роботи дошкільних установ до перегляду педагогічних цінностей і пріоритетів, важливе місце серед яких стали займати завдання виховання творчої особистості, розвитку здібностей і формування головної з них – життєздатності. Вона складається з умінь оцінити, проаналізувати будь-яку ситуацію й знайти способи вирішення проблем, що виникають. Для цих умінь недостатньо готових знань, отриманих стандартним шляхом.

Розвиток психічних процесів: пам'яті, уяви, уваги, мислення має велике значення у розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку. Саме це є основою продуктивного мислення, творчої винахідливості та кмітливості, що особливо важливе для сучасної дитини–дошкільника. Ефективним освітнім процесом не може бути без активізації пізнавальної діяльності дітей, сьогодення показує необхідність не тільки у наявності базових знань, але і вмінь порівнювати, аналізувати, досліджувати, робити умовисновки. Дитині необхідно не тільки сприйняти інформацію довкілля, але й переробити її, а також відреагувати на неї.

Застерігаючи від формалізації процесу виховання, Сухомлинський В. наголошував, що кожна дитина має пройти «емоційну школу», «школу виховання добрих почуттів». В його спадщині ми прослідковуємо поєднання переконливого слова, читання художніх творів, проведення бесід та обговорення проблемних ситуацій. Особливо цінними є ті уміння, які дитина здобуває під час:

- спілкування з однолітками та дорослими;
- спеціально організованої діяльності (читання та обговорення художніх творів, перегляд театралізованих вистав);
- ігрової діяльності;
- дослідницько–експериментальної та пошукової діяльності;
- виконання спільних дій, доручень, колективних видів робіт, що формують вміння співпрацювати, взаємодоповнювати ідеї один одного.

Життєздатність багато в чому забезпечується компетентністю людини, її здатністю нестандартно мислити, бадьорістю й жвавістю духу. Формуванню цих найцінніших накопичень сприяє зосередження уваги на розвитку продуктивного, критичного мислення.

Як наслідок:

- самовираження, самоствердження особистості;
- випередження (знання, які є, дозволяють рухатися далі, розвиватися);
- народження чистих емоцій, зняття затисків, відхід від догм, штампів, стереотипів; введення різних аналізаторів, а також розвиток всіх психічних процесів – уваги, пам'яті, волі, уяви, спостережливості.

При складанні занять важливим є врахування принципів доступності і послідовності у викладенні матеріалу, сезонність, використання емоційного компоненту. Заняття проходить у ритмічній зміні діяльності: «Діалог – гра – робота = захват+захоплення+задоволення!» Важливим є створення проблемного характеру кожного заняття. Вихователь має спрямовувати дітей на «відкриття» нової інформації, розгляд проблеми під різними кутами зору та пошук оригінальних шляхів її розв'язання, при цьому спиратись на життєвий досвід вихованців. Результативність такої діяльності досягнута буде тільки у співпраці різних категорій педагогічних працівників закладів дошкільної освіти та батьків вихованців. З метою формування у дітей соціально–комунікативних умінь та навичок в роботі з коректурними таблицями та інтелектуальними картами використовуються завдання, які спонукають дітей до обговорення, спостережливості, логічного мислення, нестандартного розв'язання проблемної ситуації, що є особливо важливим для сучасного покоління Z!

Сумісні заняття з батьками сприяють взаємодії й співпраці батьків із закладом дошкільної освіти виходячи зі спільних інтересів щодо розвитку власної дитини. Батьки з цікавістю опановують прийоми винахідництва, нові підходи в подачі матеріалу дитині. Звичайно, з однієї сторони, проводити подібні заняття складно, адже вони повинні бути відкритими, але, з іншого боку, простіше, тому що залучається величезний інтелектуальний і творчий потенціал батьків. У співпраці з батьками результативність інноваційних технологій полягає в навчанні дітей дошкільного віку висловлювати відношення до власних вчинків та вчинків інших, використовуючи альтернативні шляхи пошуку інформації, сприймати їх зв'язок з реальними життєвими ситуаціями.

Інтегрування в світлі Нової української школи ставить виклики перед дошкільною освітою, що передбачає надання дітям інформації, яка навчить їх мислити, систематизувати, аналізувати та трансформувати набуті знання. Це і є основою для пристосування до швидкозмінного навколишнього світу.

В результаті застосування інтелектуальних карт та коректурних таблиць педагог має змогу:

- виявити рівень знань дітей з окресленої проблеми;
- доповнити та розширити коло знань та уявлень дошкільників;
- скорегувати напрямки та планування освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти;
- виділити ключове поняття та об'єднати навколо нього різні види діяльності;
- виховати творчу, конкурентоздатну особистість, з розвиненою логікою, умінням робити умовисновки та спроможну реалізуватися в сучасному світі;
- створити найсприятливіші умови для формування дошкільної зрілості.

Отже, застосовуючи дані інноваційні технології ми реалізуємо завдання формування основних компетентностей дошкільників, що передбачені державним стандартом дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриш Н., Брежнева О., Кіндрат І., Рейпольська О. Розумне виховання сучасних дошкільнят. Методичний посібник .За загальною редакцією О. Брежневої. Київ. Видавничий Дім «Слово», 2015. 176с.

2. Кіндрат І. Технологія Mind Mapping: джерела, концептуальні засади, термінологія. Вихователь–методист дошкільного закладу. 2018. №4. С.7–8
3. Крутій К. Л. Інтеграція в дошкільній освіті як інноваційне явище, або Що треба знати про інтеграцію: <http://ukrdeti.com/inte%D2%91raciya-v-doshkilnij-osviti-yak-innovacijne-yavishhe-abo-shho-treba-znati-pro-inte%D2%91raciyu>

doi: 10.5281/zenodo.2607404

УДК 378.011.3–051:373.2]:37091.33–027.22

Гальченко В. М., Томчук А. О.,
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова

ДІЛОВА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ У СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА»

Сьогодення вимагає творчого підходу студента до навчання та професійної діяльності, що, у свою чергу, є умовою та показником його успішного особистісного зростання. Здатність до творчості є одним із найголовніших критеріїв сучасного педагога. А в умовах докорінної перебудови системи освіти проблема формування творчої особистості вихователя закладу дошкільної освіти набуває особливої актуальності.

В останні роки в науковий обіг було введено поняття «творчий потенціал особистості» (Є. Адакіна, Л. Кононова, П. Кравчук, О. Листопад, В. Моляко, О. Попель, І. Шпачинський та ін.), який учені розуміють як ресурс творчих можливостей особистості, здатність конкретної людини до здійснення творчої діяльності.

Зростання вимог до підготовки конкурентоспроможного, компетентного студента вищої школи зумовлює необхідність розвитку його творчого потенціалу, цілеспрямоване формування творчих здібностей [1, с.146].

Різним аспектам готовності педагога до творчої інноваційної діяльності присвячено наукові дослідження О. Волошенко, О. Виговської, Н. Кичук, Л. Кекух, Л. Мільто, С. Сисоевої, Н. Устинові, І. Харкавців та ін.

Окремі дослідження вчених було присвячено розвитку творчого потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та їхній підготовці до роботи з творчими дітьми (А. Богущ, Л. Іщенко, Л. Зданевич, Е. Карпова, В. Лісовська, О. Листопад, Н. Маковецька та ін.).

Проблему мотиваційної сфери особистості на різних етапах її розвитку розглядали ряд учених, а саме: К. Абульханова–Славська, Б. Ананьєв, А. Асмолов, Л. Виготський, Ж. Вірна, П. Гальперін, А. Коваленко, Г. Костюк, Т. Ларіна, О. Леонтьєв, С. Максименко, В. Мясіщев, М. Савчин, В. Столін, В. Якунін та ін.

На доцільність і необхідність використання ділових ігор у підготовці фахівців звертали увагу В. Бабурін, М. Бірштейн, Я. Бельчиков, Вербицький, С. Гідрович, Т. Долбенко, В. Єфімов, В. Комаров, Н. Кудінова, І. Куліш, І. Мамчур, О. Парубок, П. Підкасистий, В. Рибальський, І. Ситник, І. Сироежин, А. Смолкін, Т. Хлебнікова, В. Христинко, Ж. Хайдаров, П. Щербань та ін.

Актуальність зазначеної проблеми, її соціальна значущість і недостатня розробленість, відсутність наукових досліджень, адекватних актуальним змінам у системі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, об'єктивна необхідність розв'язання наявних суперечностей зумовили вибір теми та постановку мети нашого дослідження.

Мета дослідження полягає у розкритті значення ділової гри у формуванні мотивації до педагогічної творчості у студентів спеціальності дошкільної освіти.

Проблема мотиваційної сфери є однією із фундаментальних у психологічній науці, оскільки розкриває сутність механізмів формування, розвитку, спонукання людської діяльності, спрямованої на задоволення будь-яких потреб. У зв'язку із освітніми перетвореннями зазначена тема особливо актуалізується у сфері підготовки фахівців дошкільної освіти, огляд досліджень якої показує, що якісна професіоналізація її спеціалістів можлива за наявності у студента відповідної мотивації – усвідомленого й стійкого прагнення до досягнення високих рівнів професіоналізму, максимального розкриття власного потенціалу на певному етапі індивідуального розвитку.

На нашу думку, мотивація є рушієм, який спонукає людину до особистісного та професійного саморозвитку, який полягає у здобуванні необхідних знань, умінь та творчому застосовуванні їх у практичній діяльності педагога.

Ділова гра є формою моделювання умов і відносин професійної діяльності, які характерні для такого виду практики, яка сприяє розвитку професійних навичок, формує навички взаємодії з партнерами, викликає позитивні емоції, стимулює розумову діяльність, розвиває нестандартне мислення, формує ділові якості і риси майбутніх фахівців [2, с. 46].

Специфіка ділової гри полягає в тому, що процес навчання максимально наближається до реальної практичної діяльності, яка активізує отримані теоретичні знання, переводить їх у практичну діяльність. Однією з особливостей методу є створення проблемних ситуацій, під час яких спостерігаються

індивідуальна реакція студентів на проблему, різні варіанти її вирішення, уміння довести рішення до логічного завершення.

Вважаємо, що навчання в ділових іграх, яке спрямоване на формування комунікативних навичок налагоджувати та підтримувати спілкування, висловлювати свої думки і ставити різні запитання, сприяє розвитку творчої діяльності студентів. Рольова гра як різновид ділової гри передбачає розігрування її учасниками ситуації за заздалегідь розподіленими ролями з метою оволодіння певними поведінковими та емоційними якостями професійної ситуації. Рольова гра проводиться в невеликих групах (3–4 особи). Студенти отримують завдання на картках, розподіляють ролі, обіграють ситуацію та демонструють її всій групі [4].

Переконані, що подібні форми перевірки та формування готовності студентів до творчої взаємодії охоче сприймаються ними. Під час гри студенти слухають, відповідають, демонструють, аналізують, оцінюють, аргументують, опонують тощо. Використання рольових ігор під час занять дозволяє зробити його більш різноманітним, студенти спілкуються в парах або в групах, що дає їм можливість проявити самостійність, реалізувати комунікативні вміння та мовленнєві навички. Вони можуть допомагати один одному, успішно коригувати висловлювання своїх співрозмовників, навіть якщо викладач не дає такого завдання.

Погоджуємося з думкою науковців про те, що основною вимогою, яка має бути відображена в умовах такої навчальної групи є створення у студентів необхідної мотивації ігрової діяльності як важливого чинника формування мотивації до педагогічної творчості.

Серед цих умов значне місце займає позитивна мотивація навчально–пізнавальної діяльності тих, хто навчається. У психолого–педагогічній літературі під *мотивацією* розуміють всі типи спонук, що викликають активність особистості. Мотивація об'єднує у своєму змісті цінності, ідеали, переконання, спрямованість, потреби, інтереси, бажання та ін. [3, с. 7].

Під час проведення ділової гри важливо стимулювати позитивну мотивацію до навчання, внутрішні спонукати активної участі в пошуку виходу із запропонованих ігрових ситуацій. У процесі проведення ділової гри потрібно пам'ятати про те, що позитивна мотивація формується в тому випадку, якщо дидактичне завдання, яке витікає із зовнішніх чинників, що впливають на свідомість осіб, які вчаться, приймається ними як особисто значуще.

Отже, ми прийшли до висновку, що розвиток мотиваційної сфери студентів є без перебільшення однією із центральних проблем педагогіки вищої школи, справою суспільної значущості. Її актуальність зумовлена оновленням змісту, вдосконаленням програмно–методичного забезпечення педагогічної освіти, необхідністю формування у майбутніх педагогів прийомів самостійного здобуття знань та професійних інтересів. Мотиваційна сфера професійного становлення складається з багатьох показників, які постійно змінюються і взаємодіють один з одним. Таким чином, вважаємо, що використання ділових ігор у процесі професійної підготовки студентів спеціальності дошкільна освіта є ефективним засобом формування у них мотивації до педагогічної творчості.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в знаходженні та розкритті інших засобів формування у студентів спеціальності дошкільної освіти мотивації до педагогічної творчості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановська Л. В. Комунікативна компетентність викладача вузу. *Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики* : Збірник наукових праць. Київ, НПУ, 1999. С. 146–149.
2. Воронка М. І. Структурна модель організації проведення ділової гри. *Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка*: Педагогічні науки. Луганськ. 2000. №1. С. 46–50.
3. Деловые игры и педагогические ситуации в развитии творческого потенциала педагога. *Методические рекомендации для работников образования*. Запорожье: ЗОИУУ, 1993. 22 с.
4. Штепа О. Г. Рольові ігри в системі формування професійної мовленнєвої майстерності педагога: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1996. 181 с.

doi:10.5281/zenodo.2613446

УДК 81'23

Гречишкіна І. А.,

ДЗ Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

КРИТЕРІАЛЬНО-ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Проблема розвитку мовлення дошкільників на всіх етапах навчання – одна з найактуальніших проблем сучасної дошкільної лінгводидактики, оскільки мовлення є фундаментом всебічного розвитку малюка. Мовлення є головним інструментом, за допомогою якого дитина встановлює контакт із довкіллям і завдяки якому відбувається її соціалізація. Так, у Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що

володіння рідною мовою як засобом пізнання і способом специфічно людського спілкування є найбільш вагомим досягненням дошкільного дитинства [1]. У зв'язку з цим, зростає роль досліджень, спрямованих на пошук шляхів оптимізації процесу розвитку мовлення дітей, особливо в молодшому дошкільному віці. Необхідність проведення таких досліджень зумовлена особливою чутливістю молодшого дошкільного віку щодо формування різних форм мовленнєвого спілкування, адже повноцінне оволодіння мовленням є передумовою розумової активності в подальшому дорослому житті (Н. Аксаріна, А. Богуш, Н. Гавриш, Ю. Караулов, М. Кольцова, К. Крутій, Г. Леушина, Г. Лопатіна, Н. Луцан, Г. Розенгарт-Пупко, Ф. Сохін, В. Тарасун, С. Тихесва, В. Тищенко, Т. Філічева, М. Фомічова, Л. Щерба, Г. Чиркіна та ін).

Вважаємо за необхідне, розглянути сутність поняття „критерій”. У психолого-педагогічних літературах [2], І. Дичківська, С. Сисоєва) поняття „критерій”) розглядається як: набір якісних характеристик, які використовуються для висловлення судження щодо процесу, результату процесу або як інструмент оцінювання; ознака, на підставі якої дається оцінка будь-якого явища, дії; ознака, узятя за основу класифікації; ознака, завдяки якій відбувається оцінка, визначення або класифікація явища чи процесу; показник, що характеризує властивість (якість) об'єкта, оцінювання якого можливе за одним із способів вимірювання або за експертним методом.

Показник у свою чергу – це певний стан або рівень розвитку досліджуваного об'єкта за виділеним критерієм. За словником української мови „показник” – це свідчення, доказ, ознака чого-небудь; наочні дані про результати якоїсь роботи, якогось процесу; дані про досягнення в чому-небудь [3].

Аналізуючи праці вчених, можемо сказати, що попередня робота з окремих питань розвитку мовлення, над збагаченням словника, проводиться ще з раннього дитинства (Н. Аксаріна, А. Богуш, Л. Глухенька, О. Жильцова, М. Кольцова, Н. Ладигіна, Г. Ляміна, Т. Науменко, О. Саприкіна, О. Смирнова, Ф. Фрадкіна, С. Цейтлін). Так, О. Саприкіна у дослідженні при визначенні активного мовлення дітей третього року життя, запропоновувала використовувати такі критерії як розуміння мовлення, інтерес до мовлення, активне мовлення [4].

Виходячи з вищезазначеного, ми виділили такі критерії розвитку зв'язного мовлення у дітей молодшого дошкільного віку: психологічний, змістовий та операційний. Проаналізувавши наукову літературу, ми визначили, що першим критерієм розвитку зв'язного мовлення у дітей молодшого дошкільного віку необхідно обрати психологічний, оскільки зацікавленість у розмові, повідомлення певних фактів у дискусії, емоційна виразність при спілкуванні, така діяльність має надзвичайно важливе значення для дитини, бо вона тільки починає відкривати для себе багатоманітний світ і стає активним учасником в соціальній системі. Цей критерій представлено такими показниками: мотиваційний інтерес до діалогу, позиція мовця, емоційна виразність.

Виокремлення змістового критерію навчання зв'язного мовлення дітей молодшого дошкільного віку зумовлено тим, що необхідно виявити наявність у словнику дитини різних типів лексичних значень (сформованість певних рівнів лексичних узагальнень; вживання антонімів, синонімів, розуміння багатозначних слів, переніс засвоєного значення на нові подібні ситуації), яку змістову наповненість та який характер висловлювань несе мовлення дитини, тобто інформативну чи номінативну. Також, при виборі критерію, ми спиралися на необхідність диференціювати репліки дитини на розгорнуті (складають з двох або більше речень) і нерозгорнуті (виражені одним реченням). Змістовність мовлення включає вміння добирати потрібний матеріал та підпорядковувати його обраній темі. Таким чином, зазначений критерій, вважаємо доречним та вагомим, оскільки забезпечує розвиток активного і пасивного словника дитини й повноцінне розуміння інформації, що надходить ззовні.

Підкреслимо важливість досліджень Л. Шадріної, яка пропонувала спиратися на виховання інтонаційного чуття, дикції, темпу мовлення, оскільки в цих уміннях закладено найбільш важлива умова становлення зв'язного мовлення. Автор зазначила, що в рішенні задач формування словника дитини на перше місце треба висунути роботу над смисловою стороною слова, так як розуміння дітьми значення слів і їх відтінків є передумовою повноцінного мовленнєвого спілкування [5]. Тому вибір змістового критерію дуже актуальний. Серед показників змістового критерію ми визначили: достатність словникового запасу, інформативність та цільність.

Виділяючи мотивацію до мовлення та словниковий запас дитини, третьою необхідною умовою для зв'язного мовлення є правильність та насиченість мовлення різними частинами мови. Тому, пропонуємо розглянути три ключові напрямки психолого-педагогічних досліджень дитячого мовлення, які виокремлювали вітчизняні вчені Ф. Сохін та О. Ушакова: це структурний, що передбачав вивчення фонетичного, граматичного, та лексичного аспектів; функціональний, пов'язаний з дослідженням особливостей формування навичок володіння мовленням, і когнітивний, спрямований на вивчення елементарного усвідомлення дітьми явищ мовлення й мови [6][7].

Сформованість всіх компонентів мовленнєвої системи формують правильне мовлення дитини. Так, щоб виявити фонетичну правильність мовлення: виявити правильність звуковимови та звукової структури слова; певний рівень сформованості фонематичних уявлень, що відповідають власній вимові (до 4 років). Для перевірки граматичної ланки, необхідно проаналізувати вживання граматичних категорій (число, рід, відмінок, відмінювання, вид, час тощо), їх використання у процесі розуміння і породження висловлювання. Перевірка самостійності мовлення передбачає спостереження за дитиною. Таким чином, ми обрали

операційний критерій. Серед показників операційного критерію ми пропонуємо використовувати такі: фонетична правильність, граматична правильність, самостійність.

Визначені критерії та показники зумовили вибір діагностичного інструментарію. Коротко розглянемо діагностичні методики вивчення особливостей розвитку мовлення молодших дошкільників.

Інтерес до діалогу, позиція дитини в якості мовця, емоційна виразність мовлення дітей перевірялися за методиками, спрямованими на визначення бажання дитини підтримувати дискусію з іншим; характеризувати її позицію мовця; з'ясувати чи ініціює свої дії дитина з іншим мовцем та виявити вміння виконувати мовленнєві інструкції. Так, у розробленій методиці виявлення особливостей мовлення дітей молодшого дошкільного віку ми пропонували ініціювати дитину до розмови, використовуючи нову для дитини яскраву картинку, але закривати та відкривати, провокуючи дитину на розмову, зацікавлюючи її подивитися, що намальовано.

Діагностичні методики за змістовим критерієм передбачали виявлення достатності словникового запасу, оцінку інформативності та насиченості мовлення, відповідність мети висловлювання. З цією метою пропонували взяти іграшку собаку з бантиком, просили дитину розповісти про іграшку, назвавши те, що вона бачить.

З метою оцінки особливостей розвитку зв'язного мовлення молодших дошкільників за операційним критерієм було розроблено низку методик, для перевірки показників за цим критерієм. Коротко охарактеризуємо їх. Оцінка фонетичної правильності слів та звуків, відбувалася за методикою О. Максакова. Для оцінки мовлення за показником „граматична правильність” пропонували використовувати набір картинок із зображеннями в однині та множині. Дітям ставили запитання, що передбачали вживання слів у різних граматичних формах. Остання діагностична методика, задля перевірки самостійності мовлення дитини, передбачала ведення за розробленою схемою протоколу спостереження за мовленнєвою активністю дитини в різних видах діяльності.

На основі критеріїв і показників мовленнєвого розвитку, аналізу одержаного експериментального матеріалу було схарактеризовано п'ять рівнів розвитку зв'язного мовлення у дітей четвертого року життя: достатній, вище середнього, середній, нижче середнього, низький, які будуть охарактеризовані у наступних дослідженнях.

Висновки. Таким чином, для виявлення рівнів розвитку зв'язного мовлення у дітей четвертого року життя нами було виявлено три критерії: психологічний з показниками мотиваційний інтерес до діалогу, позиція мовця, емоційна виразність; змістовий з показниками достатність словникового запасу, інформативність та цільність; операційний з показниками фонетична правильність, граматична правильність, самостійність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. К.: Видавництво, 2012. 26 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376с.
3. Словник української мови: в 11 т. АН УРСР; Інститут мовознавства; за ред. І. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. Т. 8. 343 с.
4. Саприкіна О. В. Методика розвитку активного мовлення дітей третього року життя у процесі художньо-предметної діяльності : Дис... канд. наук: 13.00.02, 2008
5. Шадріна Л. Г. Формирование предпосылок связной речи у детей младшего дошкольного возраста: диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.01 НИИ дошкольного воспитания. Москва, 1990. 179 с.
6. Психолого-педагогические основы развития речи дошкольников. М.: Изд-во Моск. психол.-соц. ин-та; Воронеж: Изд-во НПО "МОДЭК", 2002. 224 с.,
7. Ушакова О.С. Речевое воспитание в дошкольном детстве. Развитие связной речи: Дис. ... д-ра пед. наук. М., 1996. 364 с.

Грубська Я. І.,

ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ПСИХОЛОГО–ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ БАЗОВОГО КОМПОНЕНТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Дошкільна освіта повинна гнучко реагувати на сучасні соціокультурні запити, збагачувати знання дитини необхідною якісною інформацією, допомагати їй реалізувати свій природний потенціал, орієнтуватися у загальнолюдських і національних цінностях. Основним її завданням є своєчасне становлення і повноцінний розвиток життєво–компетентної творчої особистості з раннього дитинства. Тому актуальною стала розробка Базового компонента дошкільної освіти як Державного стандарту, що визначає вимоги до рівня розвиненості, освіченості та вихованості дитини 6 (7) років як сумарний показник набутих компетенцій випускником дошкільного навчального закладу перед вступом його до школи. Зміст Базового компонента побудовано відповідно до вікових можливостей дітей на основі компетентнісного підходу, тобто спрямованості навчально–виховного процесу на досягнення соціально закріпленого результату, що зумовлює необхідність чіткого визначення засвоєння дитиною змісту освітніх ліній, орієнтує педагогів на цілісний та загальний розвиток дитини.

Практична реалізація Базового компонента висуває проблему підвищення якості освіти при організації освітнього процесу через урізноманітнення форм навчально–виховного впливу (організація індивідуальних занять, гурткової та пошуково–дослідницької роботи); застосування сучасних психолого–педагогічних інноваційних технологій. Інновація (*лат. innovatio – оновлення, зміна*) – нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісно нового; використання відомого в інших цілях. У педагогіці поняття «інновація» вживають у таких значеннях: форма організації інноваційної діяльності; сукупність нових професійних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання з позиції особистісно орієнтованої освіти; зміни в освітній практиці; комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, педагогіки, наукових досліджень; результат інноваційного процесу.

Основу і зміст інноваційних освітніх процесів становить діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень у традиційну систему, що передбачає найвищий ступінь педагогічної творчості. Суб'єктом, носієм інноваційного процесу є насамперед педагог–новатор. Інноваційною діяльністю займається багато творчих педагогів, серед яких умовно можна виокремити три групи:

- педагоги–винахідники, які створюють нове в результаті власних пошуків;
- педагоги–модернізатори, що вдосконалюють і по–новому використовують елементи створених систем задля позитивного результату;
- педагоги–майстри, які швидко сприймають і досконало використовують як традиційні, так і нові підходи та методи.

Інноваційні процеси зумовлюються рядом суперечностей, що різняться джерелом, предметним походженням, складністю. В. Ф. Паламарчук визначає їх як: невідповідність між старим і новим, яка породжується як соціальними, так і педагогічними потребами у поліпшенні стану освіти; обмеженість у часі термінів навчання і зростання обсягу наукової інформації; суперечність між можливостями особистості і дійсністю, прагнення творчої особистості до пошуку нового.

Означені суперечності спонукають до пошуків, інновацій. Інноваційні технології в практиці використовують на трьох рівнях:

- загальнопедагогічний – цілісний освітній процес у конкретному регіоні чи навчальному закладі, на визначеному етапі навчання тощо;
- предметно–лабораторний (освітня технологія використовується в значенні окремої методики);
- локальний (модульний) – стосується елементів навчально–виховного процесу.

У сучасній літературі науковці багато уваги приділяють основним принципам інноваційних процесів (природовідповідності Я. А. Коменського, гуманізації педагогічної системи К. Роджерса). Нововведення в дошкільній освіті повинні базуватися саме на класичних принципах, які перевірені педагогічною наукою і підтверджені педагогічним досвідом.

Аналіз теорії науковців дає можливість стверджувати про наступні напрями здійснення інновацій у дошкільній освіті: 1) педагогічна система в цілому; 2) дошкільні заклади; 3) педагогічна теорія (дошкільна); 4) вихователь; 5) діти–дошкільники; 6) зміст освітньо–виховної роботи; 7) форми, методи, засоби навчання і виховання; 8) управління дошкільними закладами.

Відповідно, можна виділити такі типи нововведень у дошкільному закладі: у змісті освіти; у методиках, технологіях, формах, методах, прийомах, засобах та організації навчально–виховного процесу; в управлінській системі дошкільного закладу.

Таблиця 1. Технології за масштабом перетворень та рівнем функціонування

Системні (методологічні) технології	Цільові (модульні) технології
Гуманно–особистісна технологія ІІ. Амонашвілі Національний дитячий садок С. Русової Гуманістичне виховання В. Сухомлинського Розвиваюче навчання Система індивідуального виховання М. Монтессорі Вальдорфська педагогіка Дитячий садок «Школа–родина» Індивідуалізація освітньо–виховної роботи Особистісно орієнтований підхід до дитини	Авторська система фізичного виховання М. Єфименка Технологія раннього та інтенсивного навчання грамоти М. Зайцева Технологія розвиваючих ігор М. Нікітіна Система природного оздоровлення П. Іванова Технологія розвитку творчих здібностей Л. Шульги

Методичні (часткові, локальні) технології – це технології проведення різних видів занять у залежності від методів, прийомів, засобів (інтегровані, комплексні, домінуючі, ігрові, сюжетні тощо); організація різноманітних форм навчальної діяльності (гурткова, індивідуальна та пошуково–дослідницька діяльність).

Ефективність інноваційних процесів у навчальному закладі залежить від сприйняття дошкільного закладу як складної соціально–педагогічної системи. Для результативного, технологічного та кваліфікованого втілення інновацій у практику роботи дошкільних закладів необхідно, щоб змістовий, психологічний, методичний та навчально–виховний аспекти були чітко зорієнтовані на розвиток конкретної особистості, що здійснює діяльність у розвиваючому, збагаченому середовищі. Реалізація такого завдання вимагає розробки науково обґрунтованої моделі впровадження інновацій у практику роботи дошкільного закладу, яка повинна комплексно вирішувати проблеми втілення нових педагогічних технологій. Модель упровадження педагогічних технологій передбачає: алгоритм упровадження (діагностичний, організаційний, технологічний та узагальнюючий етап), алгоритмічні процедури втілення (шляхи реалізації цих етапів), результат упровадження (виконання відповідного етапу).

Пріоритетними чинниками функціонування моделі в практику роботи дошкільних закладів є: 1) диференціація змісту та організаційних форм роботи з дошкільниками, врахування їх творчих та інтелектуальних можливостей; 2) забезпечення змістового, мотиваційного та процесуального аспектів використання інновацій у ході педагогічної діяльності; 3) індивідуалізація освітньо–виховної роботи, що передбачає здійснення педагогом індивідуального підходу до дітей, створення найсприятливіших умов для розвитку кожної конкретної дитини як своєрідної, унікальної індивідуальності (цілеспрямоване спостереження; складання психолого–педагогічних характеристик розвитку дітей; створення та реалізація індивідуальних програм розвитку); 4) особистісно орієнтований підхід педагога до дитини (створення сприятливої атмосфери в групі; емоційне спілкування; прихильне ставлення до дитини; встановлення контакту довіри, співробітництва з дитиною як із рівним партнером; забезпечення варіативної діяльності з урахуванням інтересів дітей); 5) організація предметного середовища, яке забезпечує свободу та активність дитини; 6) Позиція вихователя як рівноправного партнера дитини (позиція вчителя, психолога, психотерапевта). 7) Відповідний зміст управлінської діяльності керівника дошкільного закладу (завдання керівника – створення програми інноваційної діяльності).

Упровадження нових педагогічних технологій, за яких можливі ефективні перетворення, потребує певних умов: досконале вивчення конкретної інновації, прийняття її особисто, адміністративна підтримка, створення психолого–педагогічної експертизи педагогічних систем та інновацій, створення розвивального середовища та системи інформаційного забезпечення інноваційного освітнього процесу (інформаційні банки освітніх інновацій, видання програм, посібників, методичних рекомендацій), опора на базисні педагогічні знання, класичну науку, критичний аналіз радикальних нововведень.

Модель може стати ефективною лише за умов і в межах гуманістичної парадигми освіти; сприятиме оптимізації процесу використання інновацій, активізації творчих пошуків вихователів та керівників дошкільних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Київ, 2012. 24 с.
2. Бурова А. Педагогічні інновації в дошкільній освіті. *Дошкільне виховання*. 2009. №7. С.3.
3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
4. Кононко О. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (системний підхід) Київ: Стилюс, 2000. 258 с.
5. Крутий К., Маковецька Н. Інноваційна діяльність у сучасному навчальному закладі: методичний аспект. Запоріжжя: Ліпс ЛТД, 2008. 128 с.

6. Організаційно–педагогічні аспекти нових типів дошкільних закладів / укл.: О. Лобас, Г. Лаврентьєва, А. Бурова. Київ: ІЗМН, 1997. 148 с.
7. Піроженко Т. Особистість дошкільника: перспективи розвитку. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 136 с.
8. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навчально–методичний посібник / за ред. Н. В. Гавриш. Луганськ: Альма–матер, 2007. 496 с.

doi: 10.5281/zenodo.2607494

УДК 37.2.016:78.036.9

Данилюк І. Є.,
Дошкільний навчальний заклад (ясла–садок) компенсуючого типу (санаторний) № 388
Шевченківського району м. Києва

ЗАСОБИ ТА ФОРМИ РОБОТИ ПО ОЗНАЙОМЛЕННЮ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДЖАЗОМ

Джаз має сторічну історію, сотні відомих виконавців і мільйони палких шанувальників. Полюбити джаз можна в будь–якому віці, але саме в дитинстві знайомство із цією музикою стає особливо яскравою подією. Досвідчені музиканти чудово знають, як діти по особливому сприймають це нове для них музичне направлення. Бо саме джазова музика проникає до індивідуальності дитини, викликає непередбачені асоціації, дає потужний простір для фантазування.

Музиканти України проводять роботу в сфері популяризації джазу, проводячи окрему лінію за темою «Діти і джаз». Майже кожна обласна філармонія чи театр, де є свій власний колектив музикантів, влаштовують концерти джазової музики для дітей. Назви цих концертів різні – «В джазі тільки діти», «Джазові історії», «Джаз для самих маленьких». Розуміючи, наскільки скучно ця музика представлена на радіо та телебаченні, філармонії намагаються залучити до джазу дітей і їх батьків, навчити їх слухати і розуміти джаз. На концертах виконуються відомі дитячі пісні в джазовому аранжуванні, мелодії з улюблених мультфільмів і просто джазова музика, доступна для дитячого сприйняття.

Лідером руху пропаганди джазу в Україні є відомий джазмен Олексій Коган. Він являється арт – директором центру «Jazz in Kiev», найбільшої джазової агенції України, яка працює з 2007 року. Разом зі своїми однодумцями він щороку організовує дитячі фестивалі, зустрічі з дітьми дошкільного віку і їх батьками, заради того, щоб діти, можливо вперше, відкрили для себе всю красу джазової музики. Його гасло – «Імпровізація заради дітей» та «Від гармонії джазу – до гармонії життя».

Ще одна українська жінка Дарина Ефременко вважає пропаганду джазової музики для дітей, справою свого життя – джазова вокалістка, натхненниця і засновниця проекту «Джаз для дітей». Її аудиторія – діти від двох років. Під час живого виконання легкого джазового репертуару, діти акомпанують музикантам за допомогою різних перкусійних інструментів, рухаються, довільно танцюють. Дарина вважає, що дітям надзвичайно важливо рости і розвиватися у середовищі живої музики. І якщо перше знайомство з джазом розпочати в теплій, позитивній атмосфері без обмежень і заборон, то в майбутньому діти виростуть вільними і гармонійними особистостями.

На відміну від навчальних закладів України, які тільки накопичують власний методичний і педагогічний досвід у напрямку знайомства з джазовим мистецтвом, джазова освіта в Європі і в США організована дуже якісно. Знайомство з цим напрямком музики починається з раннього дитинства. Там джаз давно вважається частиною серйозної музики, цікавою як для самого вчителя, так і дуже привабливою для гармонійного розвитку дитини. Класична, народна і джазова музика – це три пласти в музичній освіті дитини. Джазова музика витримала іспит часом і може навчити дітей своїй, тільки їй характерній джазовій мові. В сфері ритму – синкопований свінг, «блукаючий» акцент, в сфері гармонії і форми – блюзовий квадрат, «брудні» акорди, в сфері мелодії і ладу – блюзовий звукоряк, блюзові тони і найголовніше імпровізації.

В музичних школах України, особливо останні роки, діти більше грають джаз, але теоретична складова повністю відсутня. На мою думку, знайомство з джазовою музикою в загальноосвітніх закладах розпочинається занадто пізно, і не дає змогу сформувати чітке уявлення про цей музичний напрямок. Досвіду роботи по ознайомленню дітей дошкільного віку з джазом на музичних заняттях у дитячих садках також дуже мало. Але я впевнена, що хоча б елементи джазу мають місце в змісті педагогічної роботи музичних керівників – в музично – руховій діяльності, в співах, в слуханні музики. Це потребує зміни стратегії музичного виховання, оновлення змісту музичної роботи з дітьми старшого дошкільного віку, розробки нових сучасних методик.

Як найліпше познайомити дітей із джазом? В якому віці це можна розпочати? Як збудити в дітей інтерес до цього незвичного напрямку в музиці? Що розповісти про джаз, щоб діти забажали дізнатися про нього ще більше, та прагнули навчитися його створювати?

В Україні існують «Джазові програми для найменших». Та зазвичай це запрошення батькам разом із дітьми послухати джаз. Такий різновид знайомства з джазом має важливу перевагу – звуковий досвід. Та

лише звукового досвіду без роз'яснень і практичних вправ замало. І я вважаю, що залучення дітей дошкільного віку до джазу вимагає комплексного підходу.

Основний принцип побудови моєї розробки по ознайомленню дітей старшого дошкільного віку із джазовою музикою – тематичний. Саме тому розкривати теми пов'язані з джазом краще на музичних розвагах. Тематичний принцип дозволяє досить дозовано, але систематично долучати дітей до світового джазового мистецтва. Звісно доступний дітям теоретичний матеріал має бути підтриманий гарними музичними зразками джазового стилю.

Ще один принцип побудови розробки – принцип циклічності. Він дає змогу накопичувати знання, поняття і враження, пізнавати кожен раз щось нове, використовуючи раніше засвоєне, за потреби даючи змогу легко повертатися до будь якої теми, оговореної раніше.

Дуже важко пояснити словами дорослій людині, а тим більше 5 – 6 річній дитині, що таке джаз. Луї Амстронг казав: «Не можливо розповісти, що таке джаз. Якщо слухаючи цю музику, ви не підгупете ногою в такт, вам ніколи не зрозуміти цю музику.» Тож я вважаю, що шлях до збагачення емоційних вражень дітей від джазової музики, лежить не через отримання великої кількості інформації про виникнення, історію та різновиди джазу, а через слухання музики цього напрямку (добирати яку треба свідомо і вдумливо), та через висловлювання своїх вражень від прослуханої музики.

Мультфільми, музика і джаз.

Джаз супроводжує нас раннього дитинства, а ми цього і не помічаємо. Ми чуємо його у різних фільмах, мультиках, відео, торгівельних центрах. Знайомство малюків з джазом можна розпочати з самої улюбленої справи – перегляду мультфільмів. Навіть дорослі не дуже замислюються, яка музика супроводжує картинку на екрані, а найчастіше ми чуємо саме джаз. Ця жвава, рухлива музика чудово підходить до світу мультиплікації. Над створенням мультфільмів працюють режисери, художники, мультиплікатори, та значна заслуга в успіху мультфільмів належить композиторам. Музика емоційно наповнює сюжет і підсилює наші зорові враження, сповіщає про настрої і почуття героїв. Спочатку кіно і мультфільми були німі і щоб оживити мовчазні рухи героїв, їх озвучували рухливою і енергійною джазовою музикою. В 1928 році американський кінорежисер – мультиплікатор Уолд Дісней випустив перший озвучений мультфільм «Пароплавчик Віллі». З цього моменту джазова музика стає не тільки фоном, а і справжньою окрасою світу мультиплікації. Вона чудово підходить для імітації кроків, падінь і рухів персонажів. Шляхом зміни ритму, темпу, гучності звуку композитори підкреслюють характерні риси характеру героїв мультиків. Композитори з задоволенням приймають участь у створенні мультфільмів і дуже часто стають відомими на весь світ, саме завдяки музиці, написаній для мультфільмів. Пропоную орієнтовний перелік мультфільмів, музичні супроводи яких виконані в ритмі джазу: «Том і Джері» (муз. Скотт Бредлі), «Рожева пантера» (муз. Генрі Манчینی), «Принцеса і лягушка» (муз. Ренді Ньюмана), «Як левеня і черепаха співали пісню» (муз. Генадія Гладкова), «Бременські музиканти» (муз. Генадія Гладкова)

Обсяг мультфільмів з музичним супроводом в стилі джаз досить великий. Відшукайте ті мультфільми, де на вашу думку джазовий музичний супровід найбільше відповідає інтересам дошкільників. За допомогою інтерактивного комплексу можна провести розвагу «Ми – знавці мультфільмів». В переліку музичного матеріалу, який було запропоновано дітям, були дві композиції з однаковою назвою – детектив Пінки і детектив із мультфільму «Бременські музиканти». Необхідно з'ясувати з дітьми, які засоби виразності допоможуть їм розрізнити ці два музичні зразки (темп, динаміка, характер, склад музичних інструментів в оркестрі).

Казка – чудовий провідник у світ джазу.

Відомий трубач – джазмен Бікс Байдербек колись сказав: «Мені подобається в джазі те, що я ніколи не знаю, що станеться далі» Центром джазу завжди є виконавець, музикант, зі своїми власними ідеями, переживаннями, який імпровізує, вигадує музику саме під час її виконання. Тож пропоную музичним керівникам, які зацікавлені в ознайомленні дітей із джазом, проявити максимум фантазії і імпровізації. Інформація про історію і географію народження джазу, на мою думку, ще не цікава дітям дошкільного віку. Тож пропоную створити казку, яка проведе їх у такий різноманітний світ джазу. Цікава романтична історія і прослуховування вдало підібраних світових зразків джазу, зможе наповнити незабутніми враженнями дитячі серця.

Звісно можна створити свою казку, знайти доречну музику і обрати будь – який спосіб її показу, бо театральна мозаїка досить різноманітна. Та в цьому випадку найкраще використати тіньовий театр, бо лише трафаретні образи героїв казки, м'яка темрява в залі і джазова музика, можуть створити потрібний емоційний стан і стимулювати формування в уяві дітей власних зорових образів.

Наприкінці обов'язково треба зазначити, що музика, яка допомогла нашій казці, називається джазом. Джаз має історію відстанню в сто років. Зародився він на американському континенті, хоча основні його корені із Африки. Африканський народ масово приїзжав до Америки і своєю ритмічною музикою заповнив цей континент. Так, завдяки змішуванню двох культур – європейської і африканської, виник новий напрямок в музиці. За 100 років джаз перетворився на популярну і повну енергії музику. А які ще засоби виразності роблять джаз таким впізнаваним і колоритним, ми дізнаємося на наступних розвагах.

Музичні інструменти і їх роль у джазовому оркестрі.

Тож які засоби виразності допомагають джазу виділитися серед інших жанрів музики? В першу чергу – це надзвичайна ритмічність джазових композицій, яку забезпечую ударна група інструментів. Ритм додає

мелодії енергійності, створює у слухачів ефект постійного руху, наростання темпу, тоді як він залишається незмінним. По –друге – це незвичні темброві барви. В цьому допомагає використання таких інструментів, як банджо, труб з сурдинами (які створюють ефект гарчання, квакання) і короля джазових інструментів – саксофона, кількість яких у джазових оркестрах могла доходити до п'яти штук. І третє – це розвиток музики у формі розмови чи діалогу. Взагалі, в джазі немає інструментів які тільки акомпанують. Кожен інструмент, в якийсь певний час, стає солістом і виконавець має змогу показати своє вміння імпровізувати (фантазувати) прямо під час виконання твору. Тому в джаз – бенді не обійтись без фортепіано чи рояля, інструмента, який має найбільший діапазон серед усіх музичних інструментів. І стає зрозумілим, що настав час познайомитися з музичними інструментами, які використовують в джазових ансамблях і оркестрах. Всі озвучені раніше інструменти входять до складу симфонічного оркестру, тому ця тема програмового змісту. Важливо застосувати яскраву наочність, насамперед картинку з музичними інструментами.

Пропоную орієнтовний перелік джазових творів, в яких вищеназвані інструменти виконують яскраві партії соло: Michael Lington «Silver Lining» (саксофон); Billy Strayhorn's «When I Dream of You» (труба с сурдиною);

Hillary Thaddeus «Blew Bossa» (барабани); Nina Simone «Central Park Blues» (контрабас); А. Цфасман «Сніжинки» (рояль). Під час слухання музики не варто надто дисциплінувати дітей. Якщо під час слухання цієї музики діти хитають головою, плескають в долоні чи роблять різні вирази обличчя – це варто сприймати як відповідне розуміння дитиною жанрових особливостей джазу. Якщо в кінці розваги від дітей надійде ініціатива висловити свої власні враження і свій настрій від прослуханої музики, то ця ініціатива має бути підтримана музичним керівником. Це означає, що джазова музика не залишала дітей байдужими.

Використання джазової музики в організації музичного виховання дошкільників.

Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина» пропонує різні види розваг і тематику до них. Задача розваг – в естетичній атмосфері створити дітям гарний настрій, щоб вони могли радіти спільним музичним забавам, відкривати для себе щось нове і привабливе, при цьому проявляти свої творчі здібності. Джаз, на мою думку, може стати частинкою цього нового. Пісня, таночок чи оркестр – імпровізація виконані під джазовий акомпанемент, допоможуть дітям отримати задоволення від власних дій.

В розвагах на осінню тематику можна запропонувати дітям пофантазувати і створити танок – імпровізацію «Звуки природи» слова Б. Голод; музика І. Білика. При розробці розваги під назвою «Свято Миколая» доречно включити до музичного репертуару 1 – 2 пісеньки з елементами джазу: «Миколай крокує до нас» слова і музика Ю. Гнатковського; «Миколай» слова і музика Гайтани.

На «Свято весни, мамі і всіх жінок» включити до репертуару пісню з елементами джазу (синкопований ритм, характерне аранжування) «Матінка моя» слова М. Бути; музика В. Маківець.

В розвагах на тему «Вечір слухання музики» можна скористатися досить великим списком джазових п'єс для дітей, як зарубіжних, так і українських композиторів: Р. Петерсен «Старе авто»; Дж. Гершвін «Негритянська пісня»; «Summertime»; Скотт Джоплін «Артист естради»; З. Абреу «Тіко – тіко»; Еміль Градескі «Маленький поїзд», «Морозиво», «Святковий регтайм», «Маленький блюз», «Бугі – вугі»; І. Павлик «Джазова п'єса»; Л. Марченко «Діти люблять джаз», «Полювання на моль», «Забавний песик»; Г. Сосько «Блюз», «Регтайм» із сюїти «Граю джаз»; М. Скорик «Жартівлива п'єса».

З джазовими п'єсами зарубіжних і українських композиторів можна знайомитися в розділі «Музична скарбничка». На музичних заняттях під час слухання музики ці п'єси варто виконувати на фортепіано дітям і старшого, і середнього дошкільного віку. І своєрідним підсумком в ознайомленні дітей із джазом може стати концерт учнів дитячої музичної школи, на якому дошкільнята могли б насолодитися джазовою музикою. Тема концерту – «Діти грають джаз».

Запровадження релаксаційного джазового репертуару у повсякденну життєдіяльність дітей.

У методичних рекомендаціях до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» сказано: «Вважаємо, що пропонований у розділі «Музика з нами» програмовий музичний репертуар варто збагачувати додатковим. Розцінювати такий підхід треба як позитивний фактор для музичного розвитку дітей. Різномісний педагогічний, експериментальний, науковий досвід підказує, що потужним резервом для встановлення балансу може стати активне запровадження нового додаткового (якісно хорошого дитячого) репертуару музичним керівником і вихователем у повсякденну життєдіяльність дітей».

Під час підготовки дітей до сну доречно вмикати заспокійливу тиху (релаксаційну) музику. Чудовий цикл п'єс легкого джазового забарвлення з використанням співу птахів і звуків природи створив композитор і аранжувальник Юрій Гомберг. Три цикли джазових п'єс для дітей «Музика лісу», «Музика гір», «Музика моря» включають в себе десятки інструментальних композицій. П'єси Юрія Гомберга. Заспокійливим фоном для денного сну дітей в дитячому садку може стати «Музика для сну». Треки, тривалістю більше однієї години, зможуть заспокоїти дитину, якщо вона раптово прокинулася, заколисати особливо збудливих дітей «Музика для сну».

Одже, можна констатувати. щонадруковано сотні книжок про джаз, та найліпші енциклопедії світу ще до сих пір сперечаються одна з одною в визначенні поняття «джаз».

Але з впевненістю можна вважати, що джаз – це невичерпне джерело ідей, які спонукають до творчості як музичного педагога, так і дітей, для яких джазова музика відкриває свої простори для творчого мислення. Гнучке застосування традиційних та нових методів і прийомів музичного виховання розігріває в

дітей інтерес до музики, розширює їх слухацький досвід та на демократичних засадах виховує розвиненого і вдумливого слухача.

Джазова музика чудово підходить для різних видів педагогічної роботи в музичній діяльності – будь то слухання музики, музично – ритмічна та театралізована діяльність, гра на дитячих музичних інструментах. Діти мають змогу проявити свою індивідуальність, розвинути комунікативні навички, розширити свої знання про музичні інструменти, поімпровізувати в оркестрі. Саме в музичному джазовому оркестрі у дитини є змога пофантазувати і створити чудовий музичний діалог з іншими виконавцями. В доброзичливій атмосфері, без обмежень і заборон, діти збагачують свій музичний досвід і формують своє уявлення про джаз. І це дає надію виховати вільну і гармонійну особистість. З огляду на виконану роботу, можна зробити висновок – робота музичного керівника в дитячому садку – це безкінечний калейдоскоп цікавих думок та їх втілення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти. 2012.
2. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина». Київ, 2016.
3. Лензійон Я. Джазове мистецтво і сучасна українська культура. Київ, 2017.
4. Симоненко В. Лексикон джазу. Київ: Муз. Україна, 1981.
5. Сметана С. Джазові композиції у творчості сучасних українських композиторів. Вип. 3. 2012.

doi: 10.5281/zenodo.2607508

УДК 373.2

Дедулевич М. Н.,
МГУ имени А.А. Кулешова

ПРОГУЛКИ КАК СРЕДСТВО ОЗДОРОВЛЕНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Прогулки в детском саду являются неотъемлемым компонентом распорядка дня. Важность прогулок для детей дошкольного возраста невозможно переоценить. Именно на прогулке создаются возможности для физического развития ребенка, и, что особенно важно, прогулка является универсальным средством оздоровления детей.

Пребывание на свежем воздухе положительно влияет на обмен веществ, способствует повышению аппетита. Прогулки – важнейший компонент двигательного режима, обеспечивающий удовлетворение биологической потребности в движении. Движения и физические нагрузки на воздухе, так необходимые для роста и развития ребенка, укрепляют здоровье, способствуют закаливанию организма. Если прогулка хорошо и правильно организована, если она достаточна по длительности, дети реализуют в ней около 50% суточной потребности в движениях. Сокращение времени пребывания на свежем воздухе создает дефицит двигательной активности.

Распорядком дня дошкольного учреждения предусмотрены 2 прогулки продолжительностью 3–4 часа. В зимнее время прогулки проводятся при температуре воздуха не ниже 15–18. [1] Однако наблюдения показывают, что фактически дети бывают на воздухе значительно меньше. Очень часто сокращается время первой прогулки, а вторая и вовсе не проводится. Педагоги объясняют это загруженностью, неблагоприятными погодными условиями и пр.

Для эффективного воздействия на здоровье детей каждая прогулка должна тщательно готовиться. Очень важно следить за тепловым комфортом детей. При правильной организации прогулки дошкольники много двигаются, поэтому одевать детей на прогулку следует так, чтобы они не перегрелись и не вспотели. Одежда должна отвечать погодным условиям, быть легкой, удобной. Это требование обязательно, особенно для детей часто болеющих, так как перегрев для них – одна из главных причин рецидивов болезни. К сожалению, в настоящее время наблюдается такая тенденция, как «кутание» детей, что, конечно же, не способствует их закаливанию и оздоровлению.

Правильная организация прогулки предусматривает также оптимальную продолжительность двигательной активности, чередование физических нагрузок, разнообразие движений, форм и видов детской деятельности. Содержание прогулки разнообразно. Педагог проводит с детьми наблюдения за природой, индивидуальную работу по развитию движений, организует трудовую и самостоятельную деятельность. Учебной программой дошкольного образования предусмотрено проведение такой специальной формы организации физического воспитания во всех возрастных группах как подвижные игры и физические упражнения на прогулке. Педагоги очень часто испытывают затруднения при планировании данной формы работы, поэтому в целях обеспечения разнообразия движений детей и поддержания у них интереса к занятиям физическими упражнениями, можно предложить различные варианты ее проведения. Это могут быть комплексы подвижных игр (2–4), разнообразные по динамическим характеристикам и видам движений; использование одного вида физических упражнений, например, обучение катанию на лыжах, санках зимой, спортивным играм – баскетболу, футболу и т.д. Интересен вариант проведения подвижных

игр и физических упражнений сюжетной направленности, когда детям предлагается поиграть в сюжетные игры с движениями: «Альпинисты», «Туристы», «Пограничники» и др. Заслуживает внимания и такой апробированный опыт, как обучение детей элементам спортивного ориентирования. [2]

Особое место при организации прогулок занимают прогулки–походы за пределы дошкольного учреждения. Они содействуют общению детей с природой, совершенствованию двигательных умений и физических качеств в природном окружении. Методика проведения и содержание прогулок–походов разработаны достаточно полно, их эффективность для здоровья и разностороннего развития доказана экспериментально и не вызывает сомнения. [3]

Особое внимание хочется обратить на организацию самостоятельной деятельности детей на прогулке. Время, отведенное на нее, значительно – около 50 мин. на каждой прогулке. Содержание самостоятельной деятельности определяется самими детьми, но это не значит, что она остается без внимания взрослых. Педагог должен владеть опосредованными методами руководства, которые предусматривают такие обязательные моменты, как организация физкультурно–игровой среды (пространство, физкультурно–игровое оборудование), использование методов активизации двигательной активности детей на прогулке.

Таким образом, прогулки в дошкольном учреждении при правильной их организации можно считать мощным, универсальным средством оздоровления и закаливания детей.

ЛИТЕРАТУРА

1. Санитарные нормы и правила «Требования для учреждений дошкольного образования» / Постановление Министерства здравоохранения Республики Беларусь 25 января 2013 № 8.
2. Шишкина, В. А. В детский сад – за здоровьем: пособие для педагогов, обеспечивающих получение дошкольного образования. Минск: Зорны верасень, 2006. 184 с.
3. Дедулевич, М. Н. Сто тропинок, сто дорог: учеб.–метод. Пособие для воспитателей. Мозырь: ООО ИД «Белый Ветер», 2005. 126 с.

doi: 10.5281/zenodo.2607512

УДК 37.2.016:81–028.31

Дем'яненко С. Д.,
ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

ТЕХНОЛОГІЇ ПІЗНАННЯ СТАРШИМИ ДОШКІЛЬНИКАМИ ЛЕКСИКИ МОВЛЕННЯ

Найважливішою складовою формування дитячої особистості та підготовки до навчання в Новій українській школі виступає мовленнєвий розвиток. Інноваційні підходи до формування мовленнєвої особистості дитини старшого дошкільного віку сприяють успішній соціалізації, пізнанню, спілкуванню та забезпечують комфортність життя дитини. Основи філологічної освіти діти отримують у період дошкільного дитинства, коли вдумуються не тільки в смисл мовлення, а «замислюються» над мовними явищами та фактами. Відомо, що усне мовлення в дошкільному віці породжується інтуїтивним, ненавмисним, аналогічним, мимовільним шляхом – шляхом відбору і узагальнення якісних і кількісних характеристик фонетичних і граматичних відношень та «емпіричних узагальнень» (Л. Божович) [2], а справжні (наукові) мовні поняття й на їх основі мовленнєві вміння – шляхом осмислення, усвідомлення, об'єктивації мови та рефлексії мовлення (Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, Д. Ельконін, О. Леонтьєв, О. Леонтьєв, Л. Федоренко).

Багатий словник дитини свідчить про добре розвинене мовлення і є показником високого рівня розумового розвитку. Чисельність та різноманітність лексики залежить від вживання дітьми різних частин мови (іменників, прикметників, дієслів, займенників, прислівників, числівників), їх розуміння та членування. Чим багатший словник дитини, тобто продукуючи висловлювання вона вживає різні частини мови, тим більша ймовірність проявів метамови. Це пов'язано з чуттям мови, наслідуванням мовлення, уявленнями про мову та мовні одиниці. Пізнавальний інтерес до мовних явищ, удосконалення понятійного мислення веде до засвоєння все більше нових слів–понять, що закріплюють одержувані дітьми нові знання про мову. З'ясовано, що попри активне збагачення мовлення дітей через наповнення лексики старших дошкільників іменниками, прикметниками, дієсловами, об'єктивації лексичної діяльності у ЗДО не приділяється увага. Не звертається увага дітей вихователями на лексичну матерію мови.

Технології метамовного розвитку передбачають усвідомлення дітьми старшого дошкільного віку слів–назв, слів–ознак, слів–дій та називання їх як мовних дефініцій. Вихователь спрямовує увагу дітей та те, що всі слова мають свої суттєві властивості. Утворюючи дієслова від іменників (гра – гратися, спів – співати, біг – бігти), діти розуміють смисл сказаного (лексичне значення) і звертають увагу на мовний матеріал, який вони підбирають та комбінують висловлюючись. Активне мовлення дітей збагачується прикметниками, прислівниками, дієсловами, дієприкметниками і дієприслівниками, числівниками, займенниками за смисловою ознакою. Однак, істотна складова вживаної лексики залишається поза увагою.

За відсутності в дітей уявлень про слова–назви, слова–дії, слова–ознаки неможливо досягти об’єктивного сприймання мовної дійсності й організації мовленнєвої діяльності.

Дослідження лексичного складу мовлення дітей за когнітивним критерієм дозволяє визначати міру пізнання старшими дошкільниками лексики, якою вони користуються на основі показників: наповнення сенсом слів–назв, слів–дій, слів–ознак (розкриття істотних ознак); розуміння слів–назв, слів–дій, слів–ознак (побутове, наукове). За репродуктивним критерієм виявляли міру вживання дітьми у своєму мовленні слів–назв, слів–дій, слів–ознак за показниками: уміння адекватно виокремлювати слова–назви, слова–дії, слова–ознаки в мовленнєвій практиці; розрізняти і вживати в мовленні слова–назви, слова–дії, слова–ознаки.

Отримані дані експериментального дослідження дали можливість визначити особливості вживання різних частин мови та міру усвідомленості (слів–назв, слів–ознак, слів–дій), як от: у дітей старшого дошкільного віку в мовленні наявні майже всі частини мови, але діти затрудняються у виокремленні слів–дій, слів–назв, слів–ознак; спостереження за мовленням дітей показало, що діти найбільше користуються у своєму мовленні іменниками (слова–назви). На другому місці прикметники (слова–ознаки), далі – дієслова (слова–дії). Числівники, займенники, прислівники та інші частини мови наявні у меншій кількості; дошкільники не об’єктивують мовні одиниці «слово», «слово–назва», «слово–ознака», «слово–дія», передають смисл висловлюваннями і виокремлюють іменники з прийменниками, називають іменники зі сполучниками, іменники з прикметниками; розуміння слів–назв, слів–дій, слів–ознак у дітей відбувається на побутовому рівні; не всі діти уміють розрізняти і використовувати в своїй мовленнєвій практиці слова–назви, слова–дії, слова–ознаки; в мовленні діти не об’єктивують слова–назви, слова–дії, слова–ознаки використовують їх несвідомо (на смисловому рівні); розповідаючи, діти старшого дошкільного віку не дотримуються композиційної структури розповіді, її обсягу, не правильно вимовляють слова, не об’єктивують мовну дійсність.

Отже, такі результати досліджень учених та власних спостережень за мовленням дітей орієнтують на важливу роль варіювання неістотними ознаками, що не входять до змісту мовного об’єкту. Технології умілої їх варіація, застосовані вихователем ЗДО, допоможуть дитині виділити істотні ознаки мовних об’єктів, які розглядаються. Процес порівняння допомагає абстрагувати в мовних об’єктах, які пізнаються дітьми, істотні і неістотні ознаки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Введение: Наивные размышления о наивной картине языка. *Язык о языке*: Сб. статей. М: «Языки русской культуры», 2008. С.7–19.
2. Божович Л. И. Избранные психологические труды: проблемы формирования личности под ред. Д. И. Фельдштейна. М: Междунар. пед. акад., 1995. 209 с.
3. Дем’яненко С. Д. Психолого–педагогічні аспекти засвоєння старшими дошкільниками висловлювання–тексту *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Психологічні науки» Випуск 6. Том 2. Херсон, 2017. С 23–28.
4. Калмикова Л. О. Перспективність і наступність у навчанні мови й розвитку мовлення дітей дошкільного й молодшого шкільного віку: психолінгвістичний і лінгвометодичний виміри. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 448 с.
5. Лурия А. Р. Язык и сознание / Под ред. Е. Д. Хомской. Ростов на Дону: Из–тво «Феникс», 1998. 416 с.

doi: 10.5281/zenodo.2607518

УДК 159.925:159.946.3

Довгун О. І.,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ДІАГНОСТИКИ ЕКСПРЕСИВНОГО МОВЛЕННЯ

Стаття присвячена опису особливостей діагностичної методики для визначення стану розвитку експресивного мовлення дітей старшого дошкільного віку в процесі морального виховання. Ця методика була спрямована на виявлення рівнів розвитку експресивності мовлення дітей. З цією метою методикою запропоновано ряд завдань.

Методика передбачає діагностику експресивності мовлення за такими критеріями, як: когнітивно–моральний, експресивно–мовленнєвий або дискурсивний.

Когнітивно–моральний критерій відображає обізнаність дитини щодо змісту, сутності та структурних компонентів і моральних якостей поведінки дітей.

Експресивно–мовленнєвий критерій відображає: емоційність, виразність власних оцінно–моральних суджень дитини, що характеризують її ставлення до певної моральної якості; наявність у дитини достатнього експресивного мовного складу, здатність ініціювати, створювати, розуміти та підтримувати різні типи дискурсів (діалог, полілог, монолог), наявність у мовленні мовних і немовних засобів виразності.

Для визначення рівня розвитку експресивного мовлення пропонуються використання методики «Сюжетні картинки» та методики «Історії» (за Галиною Урунтаєвою та Юлією Афонкіною). Під час

перевірки рівня розвитку експресивного мовлення, основна увага звертається на розуміння моральних якостей, вміння користуватися виразними засобами мови та вживати їх в мовленні. Важливим є не лише те, як дитина розуміє ту чи іншу моральну рису, норму, а й те, як вона її оцінює й вербалізовує, що в сукупності становить єдиний образ морального уявлення.

Означена методика діагностики орієнтує дослідників і на запитання, якщо дитина мала труднощі з відповіддю. Зміст завдань, передбачених методиками «Сюжетні картинки» та «Історії», підбирався з урахуванням того, щоб найбільш повно охопити такі життєві ситуації, в яких можливий прояв експресивності мовлення.

Для проведення діагностики методика націлює на застосування таких методів дослідження:

- спостереження за поведінкою, спілкуванням дітей під час виконання завдань;
- бесіда дитини з дорослим за сюжетними картинками;
- аналіз дитячих суджень.

Мета методики «Сюжетні картинки» – з'ясувати розуміння дітьми моральних якостей та їх емоційні реакції, на той чи інший вчинок, їх уміння визначати моральність конкретних життєвих ситуацій та висловлювати свої судження щодо них.

Зміст методики. Дітям пропонується 12 малюнків, на яких зображено різні моральні ситуації. Робота проводиться індивідуально з кожною дитиною. На початку співдії з дитиною вихователь інформує її про правила роботи з картинками. Дитині пропонується поділити їх на дві групи таким чином, щоб з одного боку опинилися малюнки із зображеннями позитивних, а з другого — негативних вчинків, пояснити свої дії та дати коротку характеристику до кожної картинки. Така вправа дає змогу виявити ставлення дитини до тієї чи іншої моральної ситуації та виокремити в них моральні якості, які притаманні головним героям картинок.

Якщо дитина не виокремила моральну проблему й тому оцінює вчинок не за моральними діями, а за несуттєвими деталями («правильно робить, бо рибку зловив», «гарно робить, бо їсть» тощо), вихователь, аби роз'яснити зображену моральну ситуацію, може надати коротку характеристику змісту малюнка, щоб звернути увагу дитини на його моральний зміст.

Методика «Історії» має мету вивчити особливості усвідомлення дитиною моральних якостей, моральних норм поведінки при тому чи іншому вчинку, або в конкретних життєвих ситуаціях, поданих у вербальній формі.

Зміст методики. Дослідження проводять індивідуально. Дитині пропонують послухати історії: «Я читатиму тобі цікаві історії, що трапилися з дітьми, а ти будь уважним». Після чого їй по черзі зачитують 10 логічно завершених коротких розповідей морального характеру, кожна з яких за своїм змістом відповідає певній моральній якості.

doi: 10.5281/zenodo.2628248

УДК 372

Доцевич Т.І.,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ІНФОРМАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В теорії та практиці педагогічної освіти важливим завданням є просвітництво, навчання й мотивація вихователів закладів дошкільної освіти до впровадження у виховний процес нових інформаційних технологій.

Аналіз відомих теорій педагогічної культури вихователя, а також уявлень про інформативну культуру та компетентність дозволив виділити важливу частину – професійно-педагогічну культуру вихователя закладу дошкільної освіти – інформаційно-педагогічну компетентність, володіння якої передбачає знання засобів отримання й передачі різноманітної інформації, володіння сучасними інформаційними технологіями в освіті, що спираються на складну сукупність професійних, методологічних та загальнокультурних знань й практичних вмінь.

Необхідними професійними якостями інформаційної компетентності є такі:

- саморозвиваюча активність педагога;
- наявність широкого діапазону професійного педагогічного мислення, розширення його категоріального, понятійного й концептуального апарата;
- орієнтовка у сфері професійної діяльності, високий рівень володіння ним, здатність до трансформації професійного змісту в умовах зростаючого процесу інформатизації освітньої системи;
- здатність до критичної оцінки та інтеграції особистого й іншого (вітчизняного, закордонного, історичного, прогнозованого) досвіду діяльності в сучасному інформаційному середовищі;
- мотиваційна й практична готовність до оновлення педагогічних функцій;

- прагнення до розвитку й формуванню особистих творчих якостей, які дають можливість генерації педагогічних ідей в сучасному інформаційному середовищі з метою отримання інноваційних педагогічних результатів, а також створення власного інфосередовища;
- наявність високого рівня загальної, комунікативної (в тому числі в галузі інформаційної взаємодії через технічні засоби) культури, теоретичних уявлень й досвіду організації інформаційної взаємодії;
- наявність рефлексивної культури, сформованість потреби до саморефлексії й до спільної рефлексії з іншими суб'єктами інформаційної взаємодії в педагогічному процесі;
- наявність інформаційного мислення, моделювання інформаційного простору й прогнозування результатів власної інформаційної діяльності;
- високий дослідницький потенціал вихователя;
- готовність до спільного зі всіма суб'єктами інформаційної взаємодії засвоєння наукового й соціального досвіду;
- засвоєння культури отримання, відбору, збереження, відтворення, перетворення засобів уявлення, передачі й інтеграції інформації (у тому числі в рамках обраного професійного напрямку);
- здатність до вироблення парадигмального адекватного індивідуального стилю інформаційної поведінки.

doi: 10.5281/zenodo.2607536

УДК 37.035.8

Ершова Н. В.,

Могилевский государственный университет имени А.А. Кулешова

СУБЪЕКТЫ ПРОЕКТНО–ИГРОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УЧРЕЖДЕНИИ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В Образовательном стандарте Республики Беларусь личностная готовность ребенка к школе определяется как способность регулировать свои взаимоотношения с социальной средой, проявлять свойства, которые необходимы для овладения новыми видами деятельности, отношений со сверстниками, взрослыми и самим собой.

Проектно–игровая деятельность как одна из личностно ориентированных технологий позволяет развивать у детей творческое мышление, познавательный интерес к различным областям знаний, самостоятельность в приобретении представлений об окружающем мире, а также формирует у них коммуникативные навыки и нравственные качества личности. *Проектно–игровая деятельность* – это целенаправленное созидательное взаимодействие субъектов педагогического процесса друг с другом и социокультурной средой, в ходе которого реализуются познавательные, игровые, творческие и коммуникативные формы активности. Вслед за Н. Д. Левитовым, А. А. Люблинкой, Н. В. Седж мы рассматриваем активность как свойство личности. Нами были выявлены возможности компонентов проектно–игровой деятельности с детьми старшего дошкольного возраста:

- 1) *познавательная активность* побуждает желание заниматься умственной деятельностью (сравнивать, рассуждать, оценивать, анализировать), обеспечивает исследовательский творческий поиск, усвоение информации, а также определяет способы преодоления проблем;
- 2) *игровая активность* делает понимание и решение поставленных задач доступными и интересными для ребенка, осуществляет направленность действий ребенка благодаря игровым ролям и правилам;
- 3) *творческая активность* выполняет функцию самореализации, развития воображения и креативного мышления, проявляется в созидательной деятельности;
- 4) *коммуникативная активность* экстериоризирует коммуникативные знания в способность к конструктивному общению и взаимодействию с окружающими, развивает инициативность, сотрудничество, целеустремленность и самостоятельность во взаимоотношениях дошкольников со взрослыми и сверстниками.

В нашем исследовании проектно–игровая деятельность использовалась в качестве средства поликультурного образования детей старшего дошкольного возраста. Сущность проектно–игровой деятельности по поликультурному образованию детей дошкольного возраста заключается в организации взаимодействия взрослых и детей, которые являются субъектами педагогического процесса и вместе планируют, исследуют, анализируют и презентуют результаты совместного творчества.

Основоположник проектного метода Д. Дьюи предлагал строить «обучение деланием», опираясь на интеллектуальную свободу и активность детей, ведущую к деятельности по интересам [1]. Создание проектов в отличие от творческих игр имеет определенную структуру содержания и последовательность действий; предполагает планирование в решении проблемных задач, поиск информации при выполнении проектных заданий, получение продукта творческой деятельности и его презентацию. Однако, дети дошкольного возраста не всегда могут определять и решать проектные задачи самостоятельно. Поэтому применительно к дошкольному детству важно рассматривать проектную деятельность в сочетании с игрой.

Игровая деятельность использовалась нами как единый сюжет с обыгрыванием определенных ролей детьми (писателей, художников, архитекторов, экскурсоводов, космонавтов, путешественников и т.д.) для решения поставленных задач; в качестве дидактического способа получения новой информации, закрепления и обобщения усвоенных знаний, упражнения в совершенствовании культуры поведения; в процессе презентации проектов и распространения детьми результатов проектно-игровой деятельности.

К характерным особенностям организации проектно-игровой деятельности с детьми относятся следующие:

- педагог занимает различные позиции в совместной деятельности с участниками проектов: помощника, информатора, консультанта, координатора, организатора, эксперта, партнера и т.д.;
- при целеполагании будущего проекта происходит принятие детьми игровой ситуации, игровых правил и ролей;
- педагогическое взаимодействие основано на субъект-субъектных отношениях, что способствует повышению мотивации и интереса к содержанию поликультурного образования, активизации познавательных процессов, эмоциональной отзывчивости и взаимопомощи; проявлению творческих способностей, креативного мышления, самостоятельности в выработке идей и решений; формированию коммуникативных навыков, способности к анализу результатов своей деятельности;
- образовательная среда обладает характерными чертами: информационностью, продуктивностью, диалогичностью (полилогичностью), коллективностью, коллегиальностью, интегративностью, моделированием, творческой направленностью, моделированием, рефлексивностью, многокультурностью;
- результативностью проектно-игровой деятельности является получение продукта как итога взаимодействия участников проекта [2].

Наш опыт показал, что старшие дошкольники в процессе проектно-игровой деятельности способны определять проблемы (с помощью проблемной ситуации или сказочных персонажей, по известному алгоритму, вживаясь в игровой образ) и находить методы их решения.

ЛИТЕРАТУРА

1. Дьюи Дж. Школы будущего / пер. с англ. Р. Ландсберга. – Москва: *Работник просвещения*, 1922. 152 с.
2. Комарова И. А., Ершова Н. В. Проектно-игровая деятельность как средство поликультурного образования детей старшего дошкольного возраста. *Игровая культура современного детства*: сб. статей II Междунар. науч.-практ. конф. / под ред. И. А. Орловой [и др.]. Москва: НАИР, 2018. С. 172–175.

doi: 10.5281/zenodo.2608232

УДК 159.922.7:316.6

Спіфанова С. П.,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

РОЗВИТОК МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Міжособистісні стосунки – це взаємна позиція однієї особистості до іншої, позиція особистості по відношенню до спільноти [1, с. 35].

Взаємовідносини – це людські стосунки, що йдуть від людей до людей, «на зустріч один одному». При цьому, якщо у звичайних стосунках не є обов'язковим надходження до людини зворотного сигналу, то при взаємовідносинах постійно здійснюється «зворотній зв'язок». Взаємовідносини у контактуючих сторін не завжди мають одну і ту ж модальність (одну і ту ж напругу). У одного можуть бути добрі відносини до іншого, а у іншого до нього протилежні [2, с.3].

Спілкування – це видимий зв'язок, між людьми який спостерігається та виявляється ззовні людей. Відносини і взаємовідносини це дві сторони спілкування людей. Вони можуть бути явними, але можуть бути і прихованими не показними. Взаємовідносини реалізуються в спілкування і через спілкування. В той же час взаємовідносини накладають відбиток на спілкування, воно служить своєрідним змістом останнього.

Міжособистісне спілкування дітей в старшій групі дошкільного закладу – необхідна умова психічного розвитку дитини. Потреба в міжособистісних відносинах дошкільників рано стає їх основною соціальною потребою. Спілкування з однолітками грає найважливішу роль в житті дитини. Воно є умовою формування суспільних якостей особистості дитини, які проявляються і розвиваються в колективних взаємостосунках дітей.

При дослідженні системи взаємостосунків дітей шостого року життя психологи виділяли в них три види, кожний з яких вивчали окремо за допомогою спеціально розроблених методик. Так, наприклад, велику увагу в дослідженнях надано вивченню особливостей спілкування в умовах ігрової діяльності, сфері, де найбільш яскраво виявляються міжособистісні відносини дітей старшої групи дошкільного закладу. Ці

методики дали можливість отримати багатий матеріал, який охарактеризовує цілий ряд особливостей спілкування і міжособистісних відносин дітей шостого року життя. Т.А. Рєпіна особливу увагу надала вивченню міжособистісного спілкування хлопчиків і дівчаток в групах дошкільного закладу [3. С.13]. Робота Л.А. Рояк присвячена вивченню дітей з особливими труднощами спілкування, які проводять нерідко до ізоляції таких дітей від колективу. Т.В. Антонова досліджувала вікові тенденції прояву деяких особливостей спілкування [4, с.12].

В зарубіжній науці має місце суб'єктивно ідеалістична теорія, що показує, відносини між людьми, зокрема, відносини симпатії і антипатії, що визначаються їх природженими якостями. Відповідно своєю незміною якістю та або інша дитина нібито буде приречена на «непопулярність» і потрапляє в розряд «ізольованих» або буде «зіркою» серед дітей, тобто їй буде забезпечена в будь-якій дитячій групі особливо висока «популярність». Представники цієї теорії намагаються знайти в ній виправдання класової структури спілкування, стверджуючи, що розділення на класи – це закон природи. Дослідження психологів довели зворотне. З'ясувалося, що позитивні взаємостосунки у дітей також виникають, коли вони виконують яке-небудь завдання не для себе особисто, а для інших людей [5, с.462].

Педагогічні і психологічні дослідження показують, що велику роль у формуванні міжособистісних стосунків дітей один з одним може надати гра, яка є для маленької дитини не тільки школою пізнання навколишнього світу дорослих, але і школою взаємовідносин людей. Способи життя дітей в дошкільному закладі і особливості їх діяльності також накладають певний відбиток на міжособистісні стосунки дітей старшого дошкільного віку.

Як показали праці Р.А. Смірнові і Р.І. Терещук, виконані в руслі даного напрямку, прив'язаність і переваги дітей виникають на основі спілкування. Діти вибирають тих ровесників які адекватно задовольняють їх потреби в спілкуванні. Причому головною з них залишається потреба в позитивній увазі та повазі ровесника.

Таким чином, в сучасній психології існують різні підходи до розуміння міжособистісних відносин, кожен з яких має свій предмет вивчення:

- соціометричний (вибіркове надання переваг дітям);
- соціокогнітивний (пізнання і оцінка іншого, вирішення соціальних проблем);
- діяльнісний (відносини як результат спілкування і спільної діяльності дітей).

Розвиток міжособистісних відносин в дошкільному віці являє собою складне переплітання двох початків у відношенні дитини до себе і до інших. В залежності від вікових особливостей, уже в дошкільному віці є досить суттєві індивідуальні варіанти відносин до ровесників. Це саме та область, де особистість дитини проявляється найбільш яскраво. Далеко не завжди відносини з іншими дітьми складаються легко і гармонійно.

У загальному значенні поняття міжособистісних відносин являє собою суб'єктивно пережиті взаємозв'язки між людьми, які об'єктивно проявляються в характері і способах взаємних впливів людей їх спільної діяльності. Це система установок, орієнтацій і очікувань, за допомогою яких люди сприймають і оцінюють один одного.

Спільна діяльність визначає міжособистісні відносини, так як вона породжує їх, впливає на їх утримання та опосередковує входження дитини в спільність. І саме в спільній діяльності і в спілкуванні міжособистісні відносини реалізуються і перетворюються. При вивченні міжособистісних відносин дітей дошкільного віку важливим є виявлення безпосередньо самої структури та змісту даних відносин. (В.В. Абраменкова).

У світлі уявлень про центральні психологічні механізми й новоутворення перед шкільного віку відзначимо, що серед найважливіших передумов формування міжособистісного спілкування і відносин старших дошкільників, у молодшому шкільному віці відбувається становлення функції оцінювання однолітка як засобу встановлення вибіркового міжособистісних стосунків в школі.

Отже, міжособистісні відносини дітей старшого дошкільного віку являються основною передумовою в розвитку і становленні міжособистісних відносин в подальшому житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аркин Е.А. Ребенок в дошкольные годы. М.: Просвещение, 1968. 420 с.
2. Коломинский Я.А. Про взаємостосунки в групі дітей. *Дошкільне виховання*. №1. 1986. С. 3–6. '
3. Рєпина Т.А. Група дитячого саду і процес соціалізації хлопчиків і дівчаток. *Дошкільне виховання*. №4. 1984. С. 13–16.
4. Антонова Т. Особливості спілкування старших дошкільників з однолітками. *Дошкільне виховання*. № 10. 1975. С. 11–12.
5. Карташова Л.Р. Про самоорганізацію дітей в рухомій грі. *Дошкільне виховання*. №11. 1981. С. 7–9.

Єсавелюк К. М.,
ВНКЗ «Білгород–Дністровське педагогічне училище» Одеської області

ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З ДОРОСЛИМИ І ОДНОЛІТКАМИ

Перший досвід відносин з іншими людьми зароджуються і інтенсивно розвиваються в дошкільному віці що стає фундаментом, для подальшого розвитку особистості. Дошкільнята спілкуються один з одним, включаються в міжособистісні відносини, повсякденну взаємодію, спільну діяльність. Спілкування є необхідною умовою, як для загального психічного розвитку особистості дитини, так і для позитивної соціалізації та готовності до навчальної діяльності.

Проблема сформованості комунікативної сфери сьогодні набуває особливу важливість, і викликає серйозну тривогу. Дорослі часто стикаються з порушеннями у сфері спілкування, з проблемами в розвитку морально-емоційної сфери дітей. [5, с. 100] Це обумовлено тим, що діти менше спілкуються з дорослими, один з одним. Найкращим другом для дитини стали телевізор, комп'ютер. Але живе спілкування істотно збагачує життя дітей, робить яскравими їх відчуття. Спостереження показують наявність порушень у спілкуванні – не бажання контактувати з однолітками, конфлікти, бійки, невміння домовлятися, прислухатися та рахуватися з думкою іншого. Причиною є відсутнє почуття емпатії, діти знають правила поведінки, але не хочуть їх виконувати. Дитина, яка мало спілкується з однолітками не вміє організувати спілкування, стає не цікавою, відчуває себе ображеною, не потрібною, що може призвести до емоційного неблагополуччя: зниження самооцінки, сором'язливості, замкнутості, формуванню тривожності, або до надмірної агресивності поведінки. Однак одним з головних критеріїв підготовки дитини до школи – є комунікативна готовність, вміння спілкуватися і контактувати з оточуючими. Тому щоб відповідати таким вимогам, в дошкільному віці треба приділяти велику увагу розвитку цієї сфери. [3, с.205]

Спілкування з однолітками має свої особливості, які відрізняють від спілкування з дорослими. Дитина може сперечатися з однолітками, нав'язувати свою волю, заспокоювати, вимагати, наказувати, обманювати, жаліти. Дорослий залишається для дитини до кінця дошкільного віку джерелом оцінки, нової інформації і зразком дії. [2, с. 224]

Особливість контактів дітей полягає і в їх нестандартності, не регламентованості. В спілкуванні з дорослими навіть найменші діти дотримуються певних загальноприйнятих норм поведінки, при взаємодії з однолітками поведінка розкута, можуть приймати химерні пози, кривлятися, передражнювати один одного, складати різні небилиці. Є різні форми спілкування дітей на різних вікових етапах. [5, с. 139]

Емоційно-практичне спілкування. Цілком залежить від конкретної обстановки, в якій відбувається взаємодія і від практичних дій партнера. Наступна форма спілкування – ситуативно-ділова. Складається до чотирьох років і триває до шестирічного віку.

До шести років зростає здатність дошкільників до співпереживання, прагнення допомогти або поділитися з іншим. Однак таке ставлення складається не у всіх дітей. У багатьох старших дошкільнят егоїстичне, конкурентне ставлення до однолітків залишається переважаючим.

Відповідальна роль у формуванні дитячих міжособистісних відносин належить педагогам. Головне завдання перед вихователями – формування гуманного ставлення до людей і комунікативних здібностей.

В старшій групі дитячого садка існують стійкі виборчі відносини. Діти займають різне положення серед однолітків: одні більш бажані для більшості дітей, інші – менш. Вихователі не завжди правильно оцінюють популярність дитини серед однолітків. Педагоги орієнтуються на дисциплінованість, успішність, вихованість. Психологічні дослідження показали, що важливими рисами, що відрізняють популярних дітей від непопулярних, в старшому дошкільному віці є не інтелект, не товариськість не організаторські здібності, а моральні якості. [4, с.147]

У не популярних однолітків, переважає відчужене ставлення до інших дітей. Домінування такого відчуженого ставлення до однолітків викликає стривоженість, оскільки це може викликати проблеми як самої дитини, так і оточуючих. Тому важливе завдання – допомогти дитині подолати труднощі в спілкуванні – демонстративність, агресивність, замкнутість і пасивність.

Традиційні педагогічні методи (пояснення, демонстрація позитивних прикладів, заохочення і покарання) тут безсилі. Такі завдання можуть вирішуватись в реальній практиці дитячих відносин, в конкретній групі.

Для вирішення таких завдань служать спеціальні корекційні ігри і заняття. Для подолання відчуженості у ставленні до однолітків, руйнування захисних бар'єрів, що відсторонюють дитину від інших. З цією метою слід проводити ігри, в яких діти повинні говорити один одному приємні слова, давати лагідні імена, бачити і підкреслювати в інших тільки хороше, намагатися зробити що-небудь приємне для товаришів. Такі ігри як «Добрі чарівники», «Чарівні окуляри», «Царівна Несміяна», «Компліменти», «Конкурс хвальків». [4, с.151]

Раннє корекційне втручання може змінити весь хід психічного розвитку дитини. Комплексне формування комунікативних навичок у дитини має бути спрямоване на збагачення емоційних і особистісних

контактів дітей з дорослими і однолітками, на задоволення потреби дітей в різноманітному чуттєвому пізнанні і дослідженні предметного світу навколо себе.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абраменкова В. А. Роль спільної діяльності в прояві гуманного ставлення до однолітка у дошкільників: дис. ...канд. психол. наук. Київ. 1981.– 327 с.
2. Бородулина, С. Ю. Коррекционная педагогика: психолого–педагогическая коррекция отклонений в развитии и поведении школьников : учебное пособие. Ростов–на–Дону: Феникс, 2004. 352 с.
3. Детская практическая психология: Учебник под. ред. проф. Т. Д. Марцинковской Москва: «Гардарики», 2000. 255 с.
4. Кисла О. Ф. Корекційна педагогіка. Київ, 2016. 320 с.
5. Подласый И. П. Курс лекций по коррекционной педагогике. Москва, Владос 2003. 252 с.

doi: 10.5281/zenodo.2607653

УДК 373.2015.310

Житнік Т. С.,

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

ПСИХОЛОГО–ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЯК КОМПОНЕНТ СИСТЕМИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Досліджуючи проблему розвитку творчої активності дитини в різних соціальних сферах, доходимо висновку, що основною можливістю розв’язання окресленої проблеми є виділення основних умов її реалізації. Урахування основних педагогічних умов, методів та форм дозволить створити ефективний психолого–педагогічний супровід для розвитку творчої активності старших дошкільників.

Філософське трактування поняття «умова» – «те, від чого залежить щось, що обумовлюється; компонент комплексу об’єктів (їх станів, взаємодій), за наявності якого з необхідністю впливає існування цього явища» [5, с. 707]. Сукупність конкретних умов цього явища утворює можливість за рахунок створеного середовища, що забезпечує протікання, виникнення, існування і розвиток. У психологічних дослідженнях поняття «умова» представлено в контексті «психічного розвитку і розкривається через сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників, що визначають психологічний розвиток людини, що прискорюють або уповільнюють його, що впливають на процес розвитку, його динаміку і кінцеві результати». Педагоги розглядають умову як сукупність змінних природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх подразників, що впливають на фізичний, моральний, психічний розвиток людини, її поведінку, виховання і навчання, формування особистості [3, с. 36]. Отже, поняття «умова» означає сукупність причин, обставин, що впливають на розвиток, виховання і навчання людини, динаміку і кінцеві результати цих процесів. Резюмуючи висвітлене: педагогічні умови – один із компонентів педагогічної системи, відображає сукупність можливостей освітнього середовища, впливає і забезпечує ефективний розвиток особистості, зокрема дошкільника.

Дошкільний вік орієнтований на встановлення нових стосунків зі світом дорослих та створення нового соціального розвитку. Особливою та унікальною взаємодією є спілкування з педагогом. За твердженням О. Дронової, «професійність педагога полягає саме в тому, щоб зацікавити дітей творчою особистістю художника, викликати бажання наслідувати його у способах пошуку задуму та його реалізації, досягнення образно–естетичної виразності продукту, виходити на власний рівень творчості» [4, с. 184]. Завдання педагога, на думку науковця, визначаються такими характеристиками:

- створення умов для виникнення самостійної художньої діяльності;
- забезпечення набуття різноманітних вражень від спостереження над довкіллям;
- формування мотивації до творчості;
- використання форм організації самостійної художньої діяльності” [4, с. 184–185].

У працях А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик зазначено, що “для виникнення та активізації художніх проявів необхідно створити сприятливі умови, урізноманітнити художній, емоційно–чуттєвий, естетичний досвід. Важливо, щоб дорослі, які оточують дитину, спрямовували її інтереси та дії, самі теж виявляли інтерес до художньої діяльності” [1, с. 103]. А. Богуш проектує такі висновки щодо розвитку творчої активності:

- природною основою для виникнення дитячої творчості є гра;
- гра спрямована на активне засвоєння довкілля;
- дитина здатна виражати своє ставлення до того чи іншого явища через поведінку персонажів у своїх малюнках [1, с. 32].

Спілкуючись із природою, освоюючи світ мистецтв, налагоджуючи контакти з різними людьми, спостерігаючи за собою, старший дошкільник охоче бере на себе роль дослідника, відкривача та створювача

нового, експериментатора, раціоналізатора, фантазера, вигадника [2, с. 271]. Водночас дошкільник імпровізує з фарбами, олівцями, глиною, пластиліном, готовими аплікативними формами, будівельним матеріалом, музичними рухами, специфічними образами, охоче займається словотворчістю. Тому серед найважливіших завдань виокремлюємо такі: 1) практичний і теоретичний досвід дитини; 2) надавати їй можливість самовизначитися, виявляти творчу ініціативу, здійснювати самостійні вибори, приймати рішення, варіювати зміст і форму виконання завдання; 3) заохочувати до досліджень та експериментування; 4) виховувати потребу в нових враженнях; 5) створювати сприятливі умови для становлення креативності як базової якості особистості [2, с. 271].

Узагальнюючи умови творчого розвитку дітей дошкільного віку (О. Аксенова, А. Аніщук, Н. Гавриш, О. Кононко) виділяють такі їх домінанти:

- створення єдиної команди з дітей та дорослих;
- включення професійного педагога до педагогічного процесу, що дозволить створити узгоджену програму художньо–естетичного розвитку та спільно реалізувати її, маючи єдність поглядів на дитячу художню творчість;
- інтегровані форми розвивального спілкування [2, с. 236; 3].

На основі аналізу праць А. Богуш, Н. Ветлугіної, Н. Гавриш, О. Кононко та інших фахівців із дослідження проблеми творчої активності формулюємо основні умови успішного психолого–педагогічного супроводу дитини старшого дошкільного віку для розвитку її творчої активності:

- попередній розвиток творчих здібностей дитини (малювання, читання казок, складання творчих оповідань, знайомство з різними природними матеріалами тощо);
- створення атмосфери та системи стосунків, що стимулюватимуть дитину до найрізноманітнішої творчої діяльності;
- врахування зацікавленості, бажання, інтересу дитини до вибору творчої діяльності, надання свободи вибору для самовираження (образність, асоціативність, імпровізація), можливість чергування видів творчої діяльності, їх тривалість;
- обережне втручання у педагогічний процес, з акцентом на індивідуальні особливості розвитку дитини.

Упродовж дошкільного віку дитина постійно перебуває у системі людських відносин, оволодіває навичками дорослих, спостерігає, а потім відтворює у своїй практичній діяльності. Під час спостереження, споглядання навколишніх предметів, під час процесу художньої практики педагог несвідомо впливає на процес навчання та виховання дитини. Це відбувається завдяки демонстрації зразків поведінки. Спочатку дитина освоює дорослі дії емоційно, потім систематично засвоює людську дійсність, аналізуючи дії з погляду моралі. Саме тому, що ці символічні дії вільні, невимушені, узагальнені, вони мають творчий, образний характер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А. М. Гавриш Н. В., Котик Т. М. Методика організації художньо–мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Київ: Видав. Дім “Слово”, 2006. 304 с.
2. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєво–творчої діяльності в дошкільному дитинстві: дис. доктора пед. наук : 13.00.02. Київ: Нац. пед. ун–т ім. М. П. Драгоманова, 2002. 438 с.
3. Кононко О. Л. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / [наук. кер. та заг. ред. О. Л. Кононко]. К. : Світич, 2008. 430 с.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Київ: Академвидав, 2004. 456 с.
5. Сухорукова Г. В., Дронова О. О., Голота Н. М., Янцур Л. А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі [за заг. ред. Г. В. Сухорукової]. Київ: Видавничий дім «Слово», 2010. 376 с. : іл.
6. Философский энциклопедический словарь / гл. редакция: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. Москва: Сов. энциклопедия, 1983. 840 с.

Зданевич Л. В., Миськова Н. М.,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ФОРМУВАННЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ НАВИЧОК 4К ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ «ЛОГІЧНІ БЛОКИ ДЬЕНЕША»

Впровадження реформи НУШ вимагає осучаснення змісту дошкільної освіти України. Основною метою національної дошкільної освіти науковці Г. Беленька, Н. Гавриш, Л. Калмикова, К. Крутій, Т. Піроженко, О. Хартман та ін., визначають створення сприятливих умов для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності. Міжнародна програма оцінки знань та умінь PISA серед необхідних компетентностей, якими має володіти людина для успішної самореалізації у XXI ст., визначає навички 4К (критичне мислення, креативність, комунікація, кооперація).

Зарубіжні вчені (К. Мередіт, М. Ліпмен) розглядають критичне мислення як здатність аналізувати точки зору учасників взаємодії, висувати та захищати власну точку зору стосовно певної проблеми [3]. Критичне мислення згідно дослідження Л. Куземко – це процес аналізу, синтезування й обґрунтування оцінки достовірності (цінності) інформації; властивість сприймати ситуацію глобально, знаходити причини і альтернативи; здатність генерувати чи змінювати свою позицію на основі фактів й аргументів, коректно застосовувати отримані результати до проблем і приймати зважені рішення [1, с. 418].

Аналіз джерельної бази проблеми розвитку креативності дозволяє виокремити параметри креативності (за Гільфордом): здатність до виявлення і постановки проблем; продуктивність – спроможність до генерування великого числа ідей, асоціацій, варіантів вирішення проблем; гнучкість – здатність швидко змінювати способи дій, переходити від одного класу об'єктів до іншого; оригінальність – спроможність відповідати на подразники нестандартно, рідкісність, незвичайність, унікальність способу розв'язання певної проблеми; здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі; уміння вирішувати проблеми, тобто здатність до аналізу і синтезу.

Комунікативна діяльність розглядається дослідниками (Б. Ананьєв, О. Леонтьєв, В. Мясіщев та ін.) як взаємодія людей з метою обміну інформацією. Комунікативними навичками дітей старшого дошкільного віку вважаємо: передачу інформації іншим з допомогою комплексу вербальних та невербальних засобів спілкування; адекватне сприймання думки інших, їх почуттів та емоцій; дотримання правил спілкування; активне слухання тощо.

Аналіз наукової літератури щодо проблеми формування навичок кооперації дозволяє стверджувати залежність їх формування у дітей старшого дошкільного віку від створення умов для кооперативного навчання в умовах закладу дошкільної освіти. Кооперативне навчання розуміємо як технологію організації взаємонавчання дітей шляхом об'єднання їх у невеликі підгрупи для спільної діяльності чи дослідження певної проблеми. Досліджуючи проблему ефективності кооперативного навчання, Д. Джонсон і Р. Джонсон виділили основні умови ефективності скооперованої діяльності: здобувачі освіти розуміють свою взаємозалежність від інших членів групи та відчують особисту відповідальність за досягнення групових цілей; діти здійснюють взаємодію, під час якої допомагають один одному навчатися; вчаться спільно працювати [4].

З'ясування особливостей застосування педагогічної технології «Логічні блоки Дьенеша» та аналіз практики впровадження її в освітній процес закладу дошкільної освіти дозволяє стверджувати про дієвий вплив технології на формування у старших дошкільників навичок 4К.

Комплект логічних блоків З. Дьенеша складається з чотирьох форм: круга, трикутника, прямокутника та квадрата; трьох кольорів: жовтого, синього та червоного; двох розмірів: маленьких та великих; двох видів товщини: тонких та товстих. В комплект блоків входять крім сорока восьми фігур одинадцять карток з умовними позначками ознак (колір, форма, розмір, товщина) та одинадцять карток із позначками заперечень ознак. В методичній літературі цей дидактичний матеріал можна зустріти під різними назвами: «логічні фігури» (М. Фідлер), «логічні кубики» (Г. Копилов), «логічні блоки» (А. Столяр). В сучасній практиці роботи з дітьми в закладі дошкільної освіти використовуються два види логічного дидактичного матеріалу: об'ємний та площинний. За кожним з цих видів закріпилась своя назва: об'ємний логічний матеріал називається логічними блоками; площинний – логічними фігурами [2].

Ознайомлення дошкільників з логічними блоками З. Дьенеша проходить декілька етапів. Спочатку дітям необхідно надати можливість самостійно познайомитися з логічними блоками та використати їх в різних видах діяльності. Наступний етап роботи з комплектом це їх обстеження та сортування. Комплект логічних блоків дає можливість вести дітей в їх розвитку від операцій з однією ознакою предметів до оперування з двома, трьома та чотирма ознаками. В процесі різних дій з блоками діти спочатку засвоюють уміння виявляти одну ознаку (колір, форму, розмір, товщину), зрівнювати, класифікувати, узагальнювати предмети по кожній з цих ознак. Пізніше вони оволодівають вміннями аналізувати, зрівнювати, класифікувати та узагальнювати предмети зразу за двома ознаками (колір та форма; форма та розмір; розмір та товщина), пізніше – за трьома (колір, форма та розмір; форма, розмір, товщина) та за чотирма ознаками

(колір, форма, розмір, товщина). При цьому в одній вправі легко можна змінювати ступінь складності завдання з урахуванням можливостей дітей.

Оскільки провідною діяльністю дітей старшого дошкільного віку є гра, вся діяльність дітей з блоками (фігурами) має відбуватись на фоні гри. У контексті зазначеної проблеми пропонуємо такі ігри з логічними блоками «Дьенеша»: «Склади валізу», «Наведи лад у шафі», «Засели будиночки», «Залізниця», «Два обручі» тощо, основною метою яких є удосконалення вміння дітей співвідносити фігуру з її «шифром». Правилами гри передбачено: виконання завдань у парах, трійках, четвірках; аргументація кожною дитиною своєї дії та рішення; обов'язкова рефлексія по закінченні гри. Відтак, у ході виконання ігрового завдання діти вправляються у аналізі, синтезі та порівнянні; здійснюють вибір із сорока восьми запропонованих фігур лише тієї, яка відповідає зазначеним критеріям; навчаються пояснювати одноліткам свій вибір, наводячи аргументи; домовлятися з партнерами по грі про послідовність виконання завдання; здійснюють аналіз результату гри у контексті власних дій, спільної діяльності та отриманого результату.

Таким чином, зважаючи на викладене вище, можемо зробити висновок щодо дієвості впровадження педагогічної технології «Логічні блоки Дьенеша» у роботу зі старшими дошкільниками як засобу формування у них навичок 4К.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Куземко Л. Б. Проблема формування у майбутніх педагогів критичного мислення та здатності вирішувати проблеми. *Молодий вчений*. 2017. №3 (43). С. 417–421.
2. Носова Е. А. Логика и математика для дошкольников. 2-е изд., испр. и доп. Санкт-Петербург: Детство-Пресс, 2002. 94 с. (Б-ка программы «Детство»).
3. Темпл Ч. Методична система «Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів» (Підготовлено для розвитку критичного мислення): Посібник I–IV. Науково-методичний Центр розвитку критичного та образного мислення: Інтелект, 1998. 32 с.
4. Johnson D. W., Johnson R. T. Cooperation and competition. Theory and Research. Edina, MN: interaction Book Company, 1989.

doi: 10.5281/zenodo.2608081

УДК 373.2.091.3–058.65

Зоряка І. Ю.,
НПУ ім. М.П.Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОДИН УЧАСНИКІВ АТО І ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Реалізація сучасних наукових підходів, концепцій неможлива позазастосування педагогічної технології, яка є і науковим підходом, і процесуально-дієвим засобом. Педагогічну технологію розглядають як сукупність науково обґрунтованих способів педагогічної діяльності, спрямованої на досягнення виховної, розвивальної чи освітньої мети, і як проект (програму) діяльності педагога, яку він послідовно реалізує в процесі професійної взаємодії з дітьми. Педагогічна технологія – це сукупність конкретних дій, операцій, процедур, які здійснює педагог задля організації відповідно до поставленої мети діяльності дітей. Відмінною ознакою педагогічної технології є концептуальність, тобто опора на певну наукову концепцію.

Відтак сучасний освітній процес неможливо уявити без застосування педагогічних технологій. Для педагогічних технологій, які розробляються для системи дошкільної освіти, зокрема їх концептуального компонента, визначальними є засади Базового компонента дошкільної освіти, а саме: визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості; – збереження дитячої субкультури; – створення сприятливих умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей; – пріоритет повноцінного проживання дитиною сьогодення у порівнянні з підготовкою до майбутнього етапу життя; – повага до дитини, врахування індивідуального особистого досвіду дошкільника; – компетентнісний підхід до розвитку особистості, збалансованість набутих знань, умінь, навичок, сформованих бажань, інтересів, намірів та особистісних якостей і вольової поведінки дитини; – надання пріоритету соціально-моральному розвитку особистості, формування у дітей уміння узгоджувати особисті інтереси з колективними; – формування у дітей цілісної, реалістичної картини світу, основ світогляду [2].

Однак, здійснення психолого-педагогічного супроводу, який розглядається як інтегративна технологія педагогічної підтримки і психологічної допомоги дітям з родин учасників АТО і внутрішньо переміщених осіб, передбачає розроблення концепції, яка б визначала специфіку взаємодії з дітьми цих категорій. Провідними положеннями концепції дослідження, проведеного у рамках науково-дослідної теми «Психолого-педагогічний супровід виховання і розвитку дітей дошкільного віку з родин учасників АТО і внутрішньо переміщених осіб» є:

- Діти з родин учасників АТО і внутрішньо переміщених осіб пережили психотравматичні події, внаслідок чого отримали психологічну травму;

- Можливим наслідком психотравматичних подій можуть бути процеси протилежного спрямування – активізація внутрішніх захисних механізмів, підвищення рівня самосвідомості та саморегуляції поведінки тощо;
- Для здійснення психолого–педагогічної роботи з дітьми цих категорій необхідний моніторинг не лише тривожних, але й позитивних особливостей їхнього розвитку.[3,с.12].

Визначений підхід визначає особливості добору і застосування педагогічних технологій у професійній взаємодії з дітьми цих категорій, а саме: з урахуванням виявлених індивідуальних особливостей виховання і розвитку позитивного характеру. Оскільки у ході дослідження серед спільних позитивних якостей як для дітей із родин учасників АТО, так і внутрішньо переміщених осіб, виявилися характерними такі, як: активність, патріотизм, відповідальність, самостійність, самосвідомість [3, с.36], в першу чергу у роботі з цими дітьми необхідно використовувати педагогічні технології відповідного спрямування.

До переліку таких технологій можна віднести: «Україна – моя Батьківщина». Парціальна програма національно–патріотичного виховання дітей дошкільного віку; «Веселкова музикотерапія» Програма оздоровчо–освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку; «Скарбниця моралі». Програма морального виховання дітей дошкільного віку; «Грайлик». Програма з організації театралізованої діяльності; «Радість творчості». Програма художньо–естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку [4], технології педагогічного супроводу, розроблені учасниками науково–дослідної теми «Психолого–педагогічний супровід виховання і розвитку дітей дошкільного віку з родин учасників АТО і внутрішньо переміщених осіб» [3] та інші.

Отже, згідно зазначеного підходу першочергово мають застосовуватися педагогічні технології, спрямовані на підтримку і розвиток вираженої позитивної особистісної відмінності дитини з метою опертя на неї при подоланні певних тривожних проявів, характерних для дітей дошкільного віку з родин учасників АТО і внутрішньо переміщених осіб. [3, с. 24].

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова О. Є. Педагогічні технології та їх класифікація як наукова проблема. *Сучасні технології в освіті*. Ч.1. Сучасні технології навчання: наук. допом. бібліогр. покажч. Вип. 2 / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [упоряд.: Філімонова Т. В., Тарнавська С. В., Орищенко І. О. та ін.; наук. консультант Антонова О. Є. наук. ред. Березівська Л. Д.]. Київ, 2015. С. 8–15.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф, д–р пед. наук; Авт. кол–в: Богущ А. М., Бельська Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сидельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. Київ: Видавництво, 2012. – 26 с.
3. Психолого–педагогічний супровід виховання і розвитку дітей дошкільного віку з родин учасників АТО і внутрішньо переміщених осіб: концепція, методика, технології: навчально–методичний посібник / І. О. Луценко, А. М. Богущ, Л. О. Калмикова, В. У. Кузьменко, С. І. Поворознюк, О. Д. Рейпольська; за наук. редакцією І. О. Луценко. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – 213 с.
4. Програми розвитку дітей :<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditei>

doi: 10.5281/zenodo.2608107

УДК 81'23

Калмикова Л. О.,

ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

При створенні технології формування мовленнєвої особистості (надалі – ТФМО) ми виходим з того, що передумовою і результатом її розвитку є мовленнєві потреби, а рушійною силою – внутрішні протиріччя між зростаючими мовленнєвими потребами дітей і реальними можливостями їх задоволення. Ці протиріччя знімаються у спільній мовленнєвій діяльності дітей з дорослими. Під час формування мовленнєвої особистості кожний дошкільник водночас є активним суб'єктом власної мовленнєвої діяльності і мовленнєвого спілкування. Апеляція до мовленнєвої самооцінки і самоповаги особистості є в ТФМО головним чинником спрямованого впливу на дітей. Ознаками сформованості мовленнєвої особистості дошкільника виступає наявність у мовленнєвих мотивах такої ієрархії здатностей як: 1) здатності долати власні безпосередні мовленнєві спонуки заради смислоформульованих мотивів, соціальних за походженням і змістом; 2) здатності до опосередкованого спілкування і діяльністю мовленнєвої поведінки і 3) здатності до довільного керування власними мовленнєвими мотивами на тлі усвідомлених мотивів–цілей, тобто свідомого опосередкування мовленнєвої діяльності мовною самосвідомістю – особливою сферою

мовленнєвої особистості. Задля цього технології передбачають організацію повноцінного доброзичливого спілкування, що забезпечує нарощування позитивних емоцій, формування нових мотивів. Завдання доцільно говорити підкріплюється позитивними емоціями через похвалу за кожне правильне висловлювання, через вираження впевненості в мовленнєвих можливостях дітей, через заохочення тощо, а відтак – перетворюється на самостійний мотив. Саме таким чином мета висловлювання у дітей стає мотивом. Ці зрушення в мотиваційній сфері зовнішньо проявляються в тому, що діти отримують задоволення від того, що вміють самостійно визначити мету свого мовлення, планувати його, висловлюватися комунікативно доцільно, граматично правильно, контролюючи себе. Відтак ініціатива будувати розповіді, описи і міркування вже надходить від самих дітей.

У підсумку впровадження цієї технології у дошкільників поступально утворюються усвідомлювані мотиви–цілі, відбувався зсув мотиву на мету, а дія набуває статусу самостійної мовленнєвої діяльності.

doi: 10.5281/zenodo.2608125

УДК 378.147

Каньоса Н. Г.,

Кам'янець–Подільський національний університет

ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ – ОСНОВА ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Для сучасного стану національної освіти характерним є процес модернізації як окремих її ланок, так і системи в цілому. Прийняття Закону України «Про освіту» в новій редакції актуалізує проблему вдосконалення підготовки педагогів нової формації. Відтак підготовка майбутніх вихователів дітей дошкільного віку потребує перегляду змісту, методів, засобів і форм організації пізнавальної діяльності. Зміни, що відбуваються в суспільстві, нові стратегічні орієнтири розвитку економіки, політики, соціокультурної сфери визначають нові вимоги до випускників закладів вищої освіти.

Серед пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку вищої освіти в контексті євроінтеграції України визначено проблему постійного підвищення якості освіти, модернізацію її змісту та форм організації освітнього процесу; впровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій. За орієнтир береться теоретична модель «інноваційної людини», випробувана у світі. Інноваційна людина – особа такого соціально–культурного розвитку, яка здатна творчо працювати, бути конкурентоспроможною в умовах сьогодення. Відповідно навчальний процес має бути трансформований у напрямі індивідуалізації освітньої взаємодії, навчання, формування творчого мислення і збільшення самостійної роботи студентів [2].

В Україні інноваційна діяльність передбачена проектом Концепції державної Інноваційної політики (2012) та Положенням «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (2012).

Сучасна освіта має готувати людину, котра здатна жити в надзвичайно глобалізованому і динамічно змінному світі, сприймати його змінність як суттєву складову власного способу життя. Глобалізація, трансформаційні процеси та неперервна інформаційна змінність обумовлюють включення людини в складну систему суспільних взаємовідносин, вимагають від неї здатності до нестандартних і швидких рішень. Саме тому основна увага у педагогічних колективах має приділятися питанням подолання консерватизму в підходах до освітньої діяльності й існуючих стереотипів педагогічної праці та процесу мислення в учасників освітнього процесу. Тільки інноваційна за своєю сутністю освіта здатна виховати людину, яка живе за сучасними інноваційними законами глобалізації, є всебічно розвиненою, самостійною, самодостатньою особистістю, яка керується в житті власними знаннями і переконаннями. Загалом, це більше потрібно суспільству, ніж освіті чи конкретній людині, бо без всебічно розвиненої особистості неможливо розбудувати ані основ демократії, ані досягти параметрів економічно розвинених країн [3].

Саме тому процес навчання, виховання та розвитку всебічно розвиненої особистості сьогодні розглядають як єдиний педагогічний процес, який сучасна педагогічна наука називає педагогічною технологією формування особистості.

Технологія – це, насамперед, форма реалізації людського інтелекту, де відображаються вміння людини використовувати сукупність знань про методи і засоби проведення певного виробничого процесу, в результаті якого відбувається якісна зміна того, що є суб'єктом технології. Технологія не допускає варіативності, її головне призначення – отримати гарантований результат. Педагогічна технологія – своєрідна конкретизація методики, проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці; змістова техніка реалізації освітнього процесу; закономірна педагогічна діяльність, яка реалізує науково–обґрунтований проект освітнього процесу і має вищий рівень ефективності, надійності, гарантованого результату, ніж традиційні методики навчання й виховання. Інноваційна педагогічна технологія – цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний освітній процес від визначення його мети до очікуваних результатів [1].

- Інновації в освіті прийнято ділити на такі групи:
- інновації в змісті освіти (навчальні програми, підручники, посібники тощо);
 - інновації в технології процесу освіти;
 - інновації в організації освітнього процесу;
 - інновації в системі управління освітою.

Інноваційне навчання – це зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, що ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення та прогнозування на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на активні та конструктивні дії в швидко змінних ситуаціях.

Освіта є тим соціальним інструментом, через який передаються і реалізуються базові культурні цінності та цілі розвитку суспільства. Вона є активним прискорювачем культурних змін і перетворень як у суспільстві, так і в житті окремої особистості.

Система освіти як частина суспільної системи перебуває під впливом багатьох чинників, одні з яких потребують структурних змін у ній, інші – змістових, технологічних удосконалень.

Виділяють визначальні ознаки інноваційного супроводу освітнього процесу, а саме:

- демократичність – можливість урахування різних підходів, точок зору, колегіальність у прийнятті певного рішення;
- ситуація вибору – створення декількох варіантів програм, моделей діяльності, технологій, які забезпечують передумови для свідомого вибору;
- самореалізація – розкриття особистісного потенціалу кожного учасника педагогічного процесу;
- співтворчість – спільна діяльність суб'єктів, які прагнуть досягти нових кількісних і якісних результатів;
- синергетичність – нелінійність, нестабільність як процесуальні характеристики та самоорганізація системи науково-методичного супроводження [3].

Таким чином, освіта є способом соціалізації особистості й забезпечення наступності поколінь, середовищем спілкування та залучення до світових цінностей, досягнень науки і техніки. Освіта прискорює процес розвитку і становлення людини як особистості, індивідуальності та суб'єкта, забезпечує формування духовності в людині та її світогляду, ціннісних орієнтацій і моральних принципів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2012. 352 с.
2. Дубасенюк О.А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін*: зб. наук.-метод. праць / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: ЖДУ, 2004. С. 3–14.
3. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/151-2010-03-22-13-05-06>

doi: 10.5281/zenodo.2608131

УДК159.923

Кириченко Т. В.,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Перші роки життя дитини закладають основи таких якостей, які глибоко і міцно пов'язують її зі своїм історичним корінням, впливають на формування пам'яті родоvodu, любові до своїх батьків, отчого дому. В дитячі роки зароджується національна самосвідомість особистості, почуття відданості Батьківщині.

Несформованість патріотичних почуттів порушує цілісність особистості, спотворює її етнічну картину світу. Патріотичні почуття не є статичними, вони видозмінюються, збагачуються впродовж усього життя. Первинні етнічні уявлення утворюються вже в ранньому дитинстві, поповнюються та уточнюються в наступні роки; вони не розчиняються у часі, не зникають, хоча без належного усвідомлення можуть бути витісненими у підсвідомість.

У вітчизняній психології проблема розвитку патріотичних почуттів підростаючої особистості до останнього часу не ставилася і не є традиційною. Але це не означає, що психологи взагалі не виявляли ніякого інтересу до її вивчення. Дослідження проблеми, пов'язаної з феноменом патріотизму та патріотичних почуттів, має давню історію в етнічній психології. У етнопсихології патріотичні почуття визначаються як емоційно забарвлене ставлення людей до своєї етнічної спільності, до її інтересів, інших

народів і їх цінностей. Джерелами виникнення патріотичних почуттів є економічні та соціально–політичні умови життєдіяльності нації: її побут, культура та традиції; стан міжнародних відносин, війни, національна експансія, економічні кризи і багато іншого. Це є похідна категорія національної самосвідомості, що характеризується стійкою прив'язаністю до своєї нації, до її традицій, звичаїв, культури, побуту, національно–духовних цінностей [1].

Патріотичні почуття виступають як складна система духовних феноменів, що формується впродовж усього періоду психічного розвитку людини. Залежно від спрямованості патріотичні почуття можуть мати як позитивний, так і негативний відтінок. Позитивна сторона виражається в таких почуттях, як: почуття національної гордості, патріотизму, любові до свого народу, почуття дружби і братерства по відношенню до інших народів. Негативна сторона патріотичних почуттів проявляється в націоналізмі і шовінізмі, національних і расових забобонах, в почутті відчуженості по відношенню до свого народу, інших націй [2].

Патріотичні почуття тісно пов'язані з етнічною свідомістю, вони дають поштовх усвідомленню своєї етнічної приналежності, своєї етнокультури. Плекання національної свідомості й самосвідомості, прищеплення моральних ідеалів та ціннісних орієнтирів починається ще з раннього дитинства, з перших років життя дитини. Дошкільний вік як період становлення особистості має свої потенційні можливості для формування вищих моральних почуттів, до яких і відноситься почуття патріотизму. Патріотичні почуття проявляються як любов та відданість Батьківщині, прагнення своїми діями служити її інтересам, що передбачає гордість за матеріальні і духовні досягнення свого народу, своєї Батьківщини, бажання збереження її характерних особливостей, її культурного надбання [3].

Отже, у сучасній етнопсихології патріотичні почуття визначаються як суспільний і моральний принцип, який характеризує ставлення людей до своєї країни та проявляється у певному способі дій і складному комплексі суспільних почуттів, що узагальнено називається *любов'ю до своєї Вітчизни*. Це одне з найглибших почуттів, яке закріплювалося століттями та тисячоліттями розвитку етнічних спільностей, якому притаманні природні витоки, власна внутрішня структура, що в процесі суспільного розвитку наповнювалася різним соціальним, національним і культурним змістом. Патріотизм є моральним ставленням народу до власної етнонаціональної культури. У конкретно–історичному розгляді, з'явившись внаслідок розвитку людського суспільства у своїй основі патріотичне почуття набувається особистістю не лише через біологічну спадковість, а неодмінно під впливом соціального середовища, виховання. В онтогенезі патріотичні почуття з'являються у процесі спільної життєдіяльності представників етносу, що спілкуються за допомогою однієї мови, дотримуються схожого способу життя, займають спільну територію.

Розвиток патріотичних почуттів дошкільників ґрунтується на таких засадах:

- розвиток особистісного ставлення до фактів, подій, явищ у житті міста (села), створення умов для активного залучення дітей до соціальної дійсності, підвищення особистісної значущості для них того, що відбувається навколо;

- здійснення діяльнісного підходу із залучення дітей до історії, культури, природи рідного міста (села), тобто вибір самими дітьми тієї діяльності, в якій вони хотіли б відобразити свої почуття, уявлення про побачене та почуте (творча гра, придумування оповідань, виготовлення поробок, придумування загадок, аплікація, ліплення, малювання, проведення екскурсій, участь у благоустрої території, охороні природи і т. п.);

- створення відповідного розвивального середовища в групі та дошкільному закладі, яке б сприяло розвитку особистості дитини на основі народної культури з опорою на красназнавчий матеріал (міні–музей народного побуту, предмети народного ужиткового мистецтва, фольклор, музика тощо), і яке б дозволило забезпечити потребу в пізнанні його за законами добра та краси.

Загальновідомо, що досить складним в роботі по ознайомленню з рідним містом (селом), особливо з його історією та визначними місцями, є складання розповіді для дошкільнят. Тому необхідно супроводжувати розповідь наочними матеріалами: фотографіями, репродукціями, слайдами, схемами, малюнками та ін., звертатись до дітей із запитаннями в ході розповіді, щоб активізувати їх увагу, викликати бажання щось дізнатися самостійно, спробувати про щось здогадатися, запитати. Спонукаючи мислення дітей проблемними запитаннями: «Як ви думаєте, чому саме на цьому місці люди вирішили побудувати село? Звідки така назва? Що вона може означати?».

Важливим напрямком роботи по вихованню любові до Батьківщини є формування у дітей уявлень про людей рідної країни, міста. Перш за все необхідно згадати тих людей, які прославили нашу країну – художників, композиторів, письменників, винахідників, вчених, мандрівників, філософів, лікарів (вибір залежить від психолога). Необхідно на конкретних прикладах, через конкретних людей познайомити дітей з особливостями національного характеру українського народу (творчі здібності, вмілість, пісненність, гостинність, доброзичливість, чутливість, вміння захищати свою Батьківщину).

Формування почуття любові до Батьківщини починається від першого усвідомлення дитиною ніжної ласки матері, чарівної заспокоїливої колискової, краси природи рідного краю, навколишнього середовища. Патріотизм, як і всі інші високі громадянські почуття, народжується в пізнанні. Збагачуючи знання дітей про Вітчизну, культуру народу, традиції, народну творчість, водночас розвиваємо патріотичні почуття, закріплюючи їх у практичній позитивно–емоційній діяльності. Емоційний фактор відіграє надважливу роль у патріотичному розвитку дітей. Емоційна сфера формується генетично рано і дуже сильно впливає на життя та діяльність дитини.

Найбільш ефективний вплив на розвиток патріотичних почуттів зростаючої особистості здійснюється за допомогою національного мистецтва, що передається від покоління до покоління і виступає національним культурним спадком. Дотримання культури свого етносу та, як наслідок, усвідомлення себе представником цього етносу, виступає важливим чинником посилення почуття патріотизму, зумовлює появу позитивних емоцій і сприятливо впливає на весь процес її життєдіяльності. Зазвичай, культурний спадок ідеалізується, стає комплексом освячених цінностей, символів, що зумовлюють появу певного емоційного ставлення. Слід зазначити, що патріотичні почуття є наслідком інтеграції та узагальнення дитиною переживань: окремі, тимчасові переживання об'єднуються та узагальнюються і перетворюються в стійке емоційне ставлення.

Особлива роль у формуванні патріотичних почуттів належить спілкуванню вихователя і вихованця. Вважається, що спілкування безпосередньо впливає на емоційний компонент образу-Я, викликаючи до життя різноманітні переживання. Дітям старшого дошкільного віку властива стійка тенденція розуміти почуття через пов'язану з нею ситуацією. Система знань про патріотичні почуття поступово розширюються і ускладнюються, тобто підвищується інформованість в емоційно-почуттєвій сфері та збільшується кількість понять, в яких осмислюються патріотичні почуття дитини. З віком діти починають краще ідентифікувати свою етнокультурну приналежність, стають більш чіткими кордони почуттів. Структура уявлень про власну етнічну приналежність формується до кінця старшого дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баронин А. С. Этническая психология: –учеб. пособ. Киев: Тандем, 2014. С. 23 – 42.
2. Бех І. Д. К. І. Чорна. Національна ідея в становленні громадянина – патріота України. Черкаси, 2018. 156 с.
3. Кириченко Т. В. Етнопсихологія: навчально-методичний посібник.. Саарбрюккен: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2017. – 277с.

doi: 10.5281/zenodo.2608147

УДК 378.016:796

Кириченко Т. Г.,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вимоги сьогодення передбачають докорінне покращення системи фізичного виховання дітей дошкільного віку. Загальноукраїнська програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» з-поміж таких основних напрямів освітньої роботи, як соціально-моральний, пізнавальний, художньо-естетичний розвиток передбачає також фізичний розвиток дитини-дошкільника. Розділ програми «Фізичний розвиток» передбачає створення в дошкільному закладі необхідних умов для охорони життя, збереження та зміцнення дитячого здоров'я, формування в дітей системи уявлень про власний організм, здоровий спосіб життя, засоби ефективного впливу на стан здоров'я та фізичного розвитку.

Фізичне здоров'я є головною умовою духовного і психічного здоров'я дитини. Навчити дітей берегти і зміцнювати своє здоров'я – одне з найважливіших завдань сучасних дошкільних навчальних закладів. Адже у дошкільному дитинстві закладаються основи здоров'я, виховуються основні риси особистості людини. Дошкільні заклади та сім'я мають створити сприятливі умови для оптимального фізичного розвитку дитини, отримання знань про людський організм, опанування санітарно-гігієнічних навичок. У період дошкільного дитинства формуються життєво необхідні рухові навички, вміння, розвиваються важливі фізичні якості, що свідчить про необхідність правильного фізичного виховання, яке має сприяти оздоровленню і повноцінному розвитку дитини[3].

Фундамент здоров'я закладається в перші роки життя, що визначається особливостями нервової системи. У цей період починають розвиватися етичні якості, задатки інтелекту, менталітет (образ думок), формується і спосіб майбутнього життя людини. У дошкільному віці ставлення дитини до свого здоров'я визначається впливом найближчого оточення. Роль дорослих полягає в допомозі при освоєнні дій щодо поліпшення стану здоров'я, сприянню формуванню якостей і фізичної підготовленості [1]. Очевидно, що ставлення дитини до свого здоров'я повинно бути предметом педагогічного опікування. Форми і методи діяльності повинні бути безпосередньо пов'язаними з тими віковими особливостями, які визначають своєрідність кожного етапу розвитку дитини і стають основою формування у неї певних внутрішніх установок, у тому числі і на здоровий спосіб життя.

В поглядах науковців можна виділити два основні підходи до визначення змісту поняття «здоровий спосіб життя». Так представники першого підходу розглядають здоровий спосіб життя глобально, тобто як

форми людської життєдіяльності (соціальні, фізичні, психологічні), приведені у відповідність із гігієнічними вимогами (Г. Г. Запорожченко, Д. А. Ізуткін, А. П. Лаптев, О. В. Сахно та ін.). Ці вчені визначають здоровий спосіб життя, як спосіб біосоціальної діяльності людини, котрий безпосередньо зміцнює її здоров'я. Вони виходять з методологічної установки, що здоровий спосіб життя не можна відривати від його умов. Умови вони розуміють як властивості самого суб'єкта, які по відношенню до здорового способу життя виступають як зовнішні потенціали життєдіяльності, що можуть бути в ній реалізовані. Під змістом здорового способу життя дослідники розуміють як саму життєдіяльність, так і умови її функціонування.

Згідно з другим підходом, здоровий спосіб життя автори розглядають як відносно окрему частину способу життя людини, на яку відводиться певний час (О. Д. Дубогай, Ю. П. Лісичин, В. С. Лук'янов, А. Г. Щедрина та ін.). Прихильники цього підходу висловлюють протилежну думку щодо включення до структури здорового способу життя його умов, вважаючи, що здоровий спосіб життя є конкретною життєдіяльністю.

Приймаючи другий підхід за концептуальну основу нашого дослідження, ми поділяємо їхнє визначення здорового способу життя як комплексу оздоровчих заходів, що сприяють збереженню і зміцненню здоров'я людини. У даному визначенні здоровий спосіб життя розкривається через поняття «комплекс оздоровчих заходів», що підбираються в залежності від того, які компоненти включаються до здорового способу життя.[2].

При визначенні поняття «здоровий спосіб життя дошкільника», ми виходили з того, що він включає в себе наступні компоненти: оптимальний руховий режим, особисту гігієну, загартовування, раціональне харчування, заняття фізичною культурою, дотримання режимних моментів, зняття нервової перенапруги, відмову від шкідливих звичок, вміння вести фізкультурно-оздоровчу діяльність у сім'ї[2].

Під мотивацією до здорового способу життя ми розуміємо систему внутрішніх спонукальних сил, що сприяють його веденню та задовольняють природну потребу людини бути здоровою. Важливу роль у формуванні мотивації до здорового способу життя відіграє правильна організація педагогічного процесу.

Система дошкільних установ має широкі й різноманітні можливості для формування у дітей позитивної мотивації до здорового способу життя (розвиток рухових умінь, навичок і фізичних якостей; загартовування організму; прищеплення культурно-гігієнічних навичок; виховання потреби у заняттях фізичною культурою). Мотивація до здорового способу життя – це система ціннісних орієнтацій, внутрішніх спонук для збереження, відновлення і зміцнення здоров'я.

Завдання фізичного виховання дітей дошкільного віку поділяють на три групи: оздоровчі завдання; формування рухових навичок і умінь, виховання фізичних якостей; виховання у дітей культурно-гігієнічних навичок і вмінь здорового способу життя. Ця робота може проводитися урізних формах, як-от: фізкультурних занять (індивідуальних і групових); оздоровчо-профілактичної роботи; загартовування (басейн, ходьба босоніж, полоскання горла солоною водою), фітотерапія; систематичне проведення ранкової гімнастики, занять плаванням, рухливих ігор, фізкультурних вправ на заняттях, гімнастики після сну, «Годин здоров'я», пальчикової гімнастики, спортивних свят, розваг, туристичних походів; організація різних заходів за участю батьків; ознайомлення батьків з результатами навчання дітей (відкриті заняття, інформація в куточках для батьків тощо).

Дошкільний вік є сенситивним для формування основ здорового способу життя. Оскільки у дітей спостерігається підвищена рухова активність; розвивається інтерес до себе, свого тіла, до нових знань, дитина легко підкоряється вимогам, правилам і нормам поведінки; у дитини формується підвищена потреба в схваленні вчинків і дій. До складових здорового способу життя також належать: здібність до рефлексії; стан різних видів просторових сприймань; раціональне харчування; режим.

Ефективність процесу формування у дошкільників позитивної мотивації до здорового способу життя залежить від відповідної спрямованості виховного процесу, форм та методів його організації. Серед форм і методів процесу формування позитивної мотивації до здорового способу життя пріоритетна роль належить активним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. Доцільно застосовувати традиційні методи: бесіда, спостереження, роз'яснення, переконання, позитивний і негативний приклади, методи вироблення звичок, методи вправ, контролю й самоконтролю тощо. Застосування цих методів сприяє створенню у дітей мотивації до здорового способу життя.

Таким чином, узагальнюючи сказане, відзначимо, що у сучасній науці існує значний обсяг розробок, які стосуються формування здорового способу життя. Але в практиці роботи ЗДО розробки, спрямовані на формування внутрішньої мотивації на заняття фізичною культурою, формування здорового способу життя, вводяться не в повному обсязі. Результати дослідження вказують на те, що здоровий спосіб життя і здоров'я не є провідними цінностями дітей дошкільного віку. Формування потреби у здоровому способі життя дітей – важливий крок на шляху активізації людського фактору, який має кінцевою метою забезпечення всебічно гармонійного розвитку особистості. Відомо, що фундамент здоров'я закладається з раннього дитинства. Кожну дитину необхідно навчити «науки здоров'я», сформувати валеологічний світогляд, мотивацію дотримуватися здорового способу життя.

Здоровий спосіб життя повинен реалізовуватися в сукупності всіх основних форм життєдіяльності – трудової, суспільно-побутової та в дозвіллі. Його формування передбачає закріплення комплексу оптимальних навичок, умінь та відповідних стереотипів, які охоплюють раціональну організацію праці,

дозвілля, харчування, фізичну активність, сферу індивідуальної гігієни, сімейне життя, виключаючи шкідливі звички. Тому сьогодні перед вихователями дошкільних навчальних закладів ставляться завдання: оцінювати та аналізувати рівень здоров'я, стан фізичного розвитку дошкільників; підняти на якісно новий рівень руховий режим дітей, використовуючи найдоцільніші засоби, форми й методи роботи в конкретних умовах; творчо підходити до організації педагогічного процесу; передбачати бажаний рівень кінцевого результату; порівнювати досягнуті результати з вихідними та поставленими новими завданнями; створювати умови для самостійної рухової активності; здійснювати спільну роботу з батьками стосовно формування здорового способу життя в сім'ї. У наш час, як ніколи раніше, актуалізується потреба забезпечення в дошкільників підвищення їх рухової активності. Оптимізація рухового режиму забезпечується шляхом проведення різноманітних рухливих, спортивних ігор, вправ, занять з фізичної культури, організації дитячого туризму, самостійної рухової діяльності тощо. Вихователям та батькам слід зацікавлювати малюків активним способом життя, правильно організовуючи їхній режим дня. У дошкільному віці розвиваються та формуються риси характеру, моральні поняття, тому дорослі повинні самі дотримуватись вимог, які ставлять перед дитиною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисенко Н. Ф. Формування свідомого ставлення до здоров'я. *Дошкільне виховання*, 2008. № 9. С.68–85.
2. Кириченко Т. Г. Формування здорового способу життя студентів педагогічного вузу в процесі фізичного виховання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1998. 16 с.
3. Овчинникова Т.С. Организация здоровья сберегающей деятельности в дошкольных образовательных учреждениях. Санкт–Петербург: Каро, 2006. 176 с.

doi: 10.5281/zenodo.2608167

УДК 159.922.6:004.7

Клак В.О.,

ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

ІНФОРМАЦІЙНО–КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сьогодні все очевиднішим стає той факт, що традиційна система навчання, виховання та розвиток дітей дошкільного віку, орієнтований на передачу знань, умінь і навичок, не може забезпечити повноцінний розвиток кожної дитини. Необхідність удосконалення освітнього процесу закладів дошкільної освіти підкреслено у законодавчих актах та нормативних документах про освіту, зокрема, у Законі про «Дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні (новій редакції) та програмі навчання та виховання дітей від 2 до 7 «Дитина» [1; 2]. Так, одним із основних напрямів державної освітньої політики в Україні визнано модернізацію системи дошкільної освіти з урахуванням принципів демократизації, гуманізації, індивідуалізації педагогічного процесу. В її основу покладено пріоритетність дошкільної ланки в єдиній національній системі неперервної освіти, а основним завданням визначено своєчасне становлення і повноцінний розвиток життєвокомпетентної творчої особистості з раннього дитинства.

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, конструктивних дій в оновлених ситуаціях. Саме інноваційні освітні технології забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку.

Перед сучасним вихователем постає проблема пошуку нового психолого–педагогічного інструменту, який буде позитивно впливати на систему освіти, викликаючи значні зміни в змісті та методах навчання.

Саме тому, в педагогічній діяльності виникає можливість використання **інформаційно–комунікаційні технологій (ІКТ)** в якості потужного інструменту розвитку мислення дітей старшого дошкільного віку, враховуючи велику та серйозну зацікавленість дітей комп'ютером.

Серед українських дослідників, що висвітлювали питання дотичне застосування інформаційних технологій у процесі навчання дітей дошкільного віку – С. Іванова, Н. Кириченко, О. Кореганова, Г. Лаврентьєва та ін. Ідеї використання інформаційно–комунікативних технологій у освітньому процесі початкової школи й ЗДО і можливості формування комп'ютерної грамотності в дітей, вивчали Л. Босова, Ю. Горвіц, А. Горячев, О. Зворигіна, В. Моторін, С. Новосолова, І. Пашеліте, С. Пейперт, Ю. Первін, Т. Поніманська. Учені наголошують на можливості вже в дошкільному періоді розвитку дитини оволодіти інформаційно–комунікативними технологіями за умови, якщо засоби не матимуть для неї шкідливих наслідків. Водночас, роль педагога в побудові діалогу «дитина – комунікативна інформація» є провідною.

Термін «комп'ютер» (від англ. *to compute, computer*– обчислювати, обчислювач) спочатку означав людину, яка виконує обчислення, не завжди математичні, хоча сучасні комп'ютери виконують багато

завдань, безпосередньо не пов'язаних із математикою. Комп'ютер – це універсальна технічна система, спроможна чітко виконувати визначену послідовність операцій певної програми. Взаємодія з користувачем відбувається через багато середовищ, від алфавітно-цифрового або графічного діалогу за допомогою дисплея, клавіатури та мишки до пристроїв віртуальної реальності [2, с. 481].

У сучасному світі комп'ютер є своєрідним «інтелектуальним знаряддям», що дає людині змогу вийти на новий інформаційний рівень. Комп'ютер є найсучаснішим інструментом в обробці інформації і служить потужним технічним засобом навчання. Він виконує функцію помічника загального психічного розвитку дошкільників, оскільки привабливий для дітей, як будь-яка нова іграшка. Спілкування дітей дошкільного віку із комп'ютером починається з ігор, ретельно підібраних з урахуванням віку і їх навчальної спрямованості.

Його можна розглядати і як сучасний засіб діяльності старшого дошкільника. П'ятирічна дитина проявляє інтерес до комп'ютера – його будови, функцій, можливостей, різноманітних комп'ютерних ігор. На цьому етапі дуже важливо надати дитині правильну інформацію про комп'ютер і його використання. У п'ятирічному віці дитина здатна свідомо обирати спосіб дії, приймати особливі умови, які пропонує комп'ютерна технологія. Це стає можливим завдяки розвитку в дошкільника символічної функції наочно-образного мислення. Старші дошкільники уже здатні робити висновки і узагальнення, їхнє мислення характеризує допитливість, активність тощо. Основними напрямками розвитку мислення дошкільника є вдосконалення наочно-дійового мислення, інтенсивний розвиток наочно-образного і початок активного формування словесно-логічного шляхом використання інформаційно-комунікативних технологій, які досить широко використовуються у сьогоденні.

Працюючи на комп'ютері, дитина діє з наочними екранними образами, яким надає ігрового значення, переходить від звичних практичних дій із предметами до дії з ними в образному плані (уявному, модельному, символічному).

Таким чином, важливо сформувати у старших дошкільників елементарне уявлення про комп'ютер як сучасний технічний засіб, що розширює інформаційні обрії, допомагає орієнтуватись у світі в умовах великої технізації життя; створювати передумови для розвитку теоретичного мислення, елементарної рефлексії (усвідомлення) способів дії. Дитина, яка оволоділа елементарною комп'ютерною технологією краще за інших здатна розмішувати, розв'язувати задачі у внутрішньому плані, почуватися компетентною. Доцільно ознайомити дітей із можливостями використання обчислювальної техніки в освіті, охороні здоров'я, побуті та повсякденному житті; сформувати знання, вміння та навички, потрібні для свідомого оволодіння елементами комп'ютерної грамотності. Освоєння комп'ютерних засобів формує в дітей передумови теоретичного мислення, здатність свідомо обирати спосіб дії, спрямований на розв'язання завдання, а також особистісні якості, здатність працювати в індивідуальному темпі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / наук. кер. А. М. Богуш ; авт. кол.: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та ін. Київ, 2012. 30 с.
2. Державна цільова програма розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року. *Дошкільне виховання*. 2010. № 9. С. 3–4.
3. Державна цільова соціальна програма розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. № 629. <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/>

doi: 10.5281/zenodo.2608200

УДК 373.3.025

Ковалёва А.В.,

ГУО «Дошкольный центр развития ребенка №1 г. Могилева»

РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ПОСРЕДСТВОМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОГО МЕТОДА ОБУЧЕНИЯ

Дошкольное детство является периодом наиболее интенсивного познавательного развития. Ребёнок совершает первые самостоятельные исследования и открытия, переживает радость познания мира и собственных возможностей, что стимулирует его дальнейшие интеллектуальные усилия, направленные на обнаружение нового, интересного, увлекательного в окружающем. Многие ученые (Т. И. Бабаева, О. В. Киреева, А. Н. Поддъяков, Н. Н. Поддъяков, А. Н. Матюшкин, О. В. Дыбина, А. И. Савенков, Е. И. Смолер) подчеркивают, что в настоящее время необходима иная система познавательной деятельности детей, качественно более высокого уровня, ориентированная на становление исследовательской позиции ребенка в образовательном процессе, развитие его мотивационной направленности на самостоятельный поиск и получение новых знаний путем активного взаимодействия с миром в познавательно-исследовательской и практической деятельности [2, с.233]. В «Образовательные стандарты. Дошкольное образование» определены показатели познавательного развития воспитанника старшего дошкольного

возраста [1, с.18–19]. В психологии, педагогике нет единого подхода к определению этого понятия. По мнению Е. И. Смолер в определении термина «познавательная активность» выделяются три позиции: 1) познавательная активность рассматривается как состояние готовности к познавательной деятельности, близкое к уровню потребности в ней. Включая в себя признаки интереса, внимания, готовности к действию, познавательная активность близка к понятиям любознательности или любопытства (В. В. Давыдов, З. И. Калмыкова, А. Р. Лурия, М. И. Лисина); 2) под познавательной активностью подразумевают интенсивную мыслительную деятельность учащегося в процессе изучения окружающего мира и овладения системой знаний (Л. А. Гордон, И. В. Харламов); 3) познавательная активность отражает все виды активного отношения к учению как познанию (А. П. Канищенко, А. К. Маркова, Т. И. Шамова, Г. И. Щукина, И. С. Якиманская) [3, с.10]. В целом познавательная активность определяется как качество личности, проявляющееся в потребности и умении приобретать новые знания, овладевать способами познавательной деятельности, совершенствовать их и применять в различных ситуациях [2, с.8].

Исследовательское обучение – путь к знанию через собственный творческий исследовательский поиск. Его основные составляющие – выявление проблем, выработка и постановка гипотез, наблюдения, опыты, эксперименты, а также сделанные на их основе суждения и умозаключения.

Главная цель исследовательского обучения – формирование способностей самостоятельно и творчески осваивать (и перестраивать) новые способы деятельности в любой сфере человеческой культуры [3, с.9]. Однако, в педагогической практике наблюдается противоречие между стремлением развивать познавательную активность детей старшего дошкольного возраста и недостаточным владением воспитателями конкретными средствами и методами ее развития.

Большую помощь для развития познавательной активности детей старшего дошкольного возраста с использованием исследовательского метода обучения не оказала методика проведения учебных исследований детей старшего дошкольного возраста А.И. Савенкова, которая включала два этапа: первый этап – организованную деятельность с воспитателем; второй – самостоятельные исследования.

Порядок действий по использованию исследовательского метода обучения включал: определение целей и задач исследования, составление предварительного плана исследования: «как мы можем узнать что-то новое об этом?», проведение исследования, используя разные методы получения информации, анализ и обобщение данных, полученных в результате исследования. Занятия проводились по определенному алгоритму: создание проблемной ситуации, сбор информации, проведение исследования, рефлексия. На некоторых занятиях, исходя из темы исследования, предлагались и другие методы. Подбор методов зависел от темы исследования и реальных возможностей, однако, чем больше методов использовалось, тем более полной была информация об исследуемых объектах. Когда «исследователи» определяли последовательность работы, начинали собирать материал. Собранную информацию фиксировали пиктограммным письмом в «дневниках исследователей». Потом дети обобщали всю собранную информацию и делали сообщения. Чтобы усилить значимость момента, использовали игровую ситуацию, одевали детям «академические шапочки» и «мантии». Качество представленной информации зависело от уровня развития ребенка. С приобретением исследовательского опыта собиралось все больше информации, сообщения становились более глубокими, развернутыми и обстоятельными. После выступлений «исследователей» обязательно организовывалось обсуждение сообщений, давалась возможность задавать вопросы. Как только дети освоили общую схему деятельности, им предлагалось выбрать исходя из познавательных интересов детей индивидуальные темы исследования в рамках изучаемых тем. Перед детьми ставилась задача – собрать нужную информацию, используя возможности всех доступных источников, обобщить ее и подготовить собственное сообщение. Большую помощь в самостоятельных исследованиях детей оказывали родители воспитанников. Они помогали детям собирать информацию из разных источников, в условиях семьи исследовательская деятельность детей расширялась за счет новых возможностей.

Основой развития познавательной активности детей старшего дошкольного возраста являлось партнерское общение с детьми и особая со-творческая исследовательская позиция воспитателя. Важно не давать детям готовые знания и алгоритм решения разных проблем, а побуждать их к выдвижению предположений и высказываний с дальнейшей проверкой в процессе наблюдений, опытов, экспериментирования.

Таким образом, исследовательский метод обучения является эффективным для развития познавательной активности детей старшего дошкольного возраста, так как способствует развитию любознательности и познавательной активности, стремлением поделиться новой информацией друг с другом, со взрослыми, проявить познавательный интерес к изучению разных предметов, объектов и явлений.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Образовательные стандарты дошкольного образования. Постановление Министерства образования Республики Беларусь №145 от 29 декабря 2012 г.
2. Бабаева Т. И., Киреева О. В. Исследовательская активность дошкольника в образовательном пространстве современного детского сада. Развитие идей научной школы кафедры дошкольной педагогики Герценовского университета. Санкт-Петербург: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена. 2010. С. 233–241.

3. Савенков, А. И. Путь к одаренности: исследовательское поведение дошкольников. Санкт-Петербург: Питер. 2004. 272 с.

doi: 10.5281/zenodo.2608254

УДК 378.015.311:7]:74/76

Коваленко Н.В.,
ВНКЗ «Білгород–Дністровське педагогічне училище» Одеської області

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасних умовах гуманізації й демократизації навчального процесу як ніколи актуальні дидактичні заповіді В.Сухомлинського. У книзі «Сто порад учителю» він писав: «Немає абстрактного учня. Мистецтво й майстерність навчання і виховання полягає в тому, щоб розкривати сили й можливості кожної дитини, дати їй радість успіху в розумовій праці». Завдання щодо виховання людей із високим творчим потенціалом постає не лише як актуальна проблема сучасної педагогічної науки та практики, але і як соціальна необхідність. Найефективнішим засобом досягнення мети є інноваційні технології навчання. Інноваційний підхід забезпечує позитивну мотивацію здобуття знань, активне функціонування інтелектуальних і вольових сфер, сприяє розвитку творчої особистості.

Сьогодні багато уваги приділяється використанню інформаційно – комунікативних технологій. І це зрозуміло, тому що наш час – час інформаційний. Саме тому використання ІКТ в навчальному процесі є актуальною проблемою сучасної освіти. Комп'ютер – це джерело інформації, наочний посібник, індивідуальний інформаційний простір, тренажер, засіб діагностики і контролю [1].

Підготовка до сучасного уроку методики організації образотворчої діяльності дітей в педагогічному училищі – творчий процес. Допомогають в цьому комп'ютерні інформаційні технології, які дають можливість підготувати презентацію, як викладачу так й студенту, переглянути заняття в ДНЗ, прослухати аудіо записи, відвідати виставку в музеї або прийняти участь у майстер класі. Завдяки використанню презентацій у студентів підвищується інтерес до вивчення предмету, збільшується концентрація уваги, починають працювати різні види пам'яті, зростає мотивація до навчання. За даними ЮНЕСКО, коли людина слухає, вона запам'ятовує 20% мовної інформації, коли дивиться – 30% видимої інформації, коли бачить і слухає – більше 50% усієї інформації [3].

Комп'ютер активізує розумову діяльність студентів формує знання, стимулює пошук, творчість, розвиває обдарованість. У давні часи великого значення надавали розвитку здібностей дітей, селекції еліти. Платон вважав, що юні обдаровані треба навчати окремо, а Конфуцій пропонував інтенсивно розвивати саме таких дітей, бо в них вбачав гарантію майбутньої нації [2].

Кожен навчальний засіб має відповідати всім дидактичним вимогам, що й традиційні посібники, а саме науковості, систематичності, послідовності, доступності, зв'язку із практикою, наочності. Проте під час створення презентації уроку з малювання, потрібно дотримуватись розподілу навчального матеріалу на слайдах: він повинен подаватися порціями, зручними для сприйняття. Нелогічно на одному слайді розміщувати багато інформації, тому що увага розсіюється, менше інформації запам'ятовують. Можна запропонувати розглянути картини з образотворчого мистецтва, а під час ознайомлення з творчістю народних майстрів М.Приймаченко, К.Білокур, зробити презентацію про автобіографічні дані, творчий шлях, картини та особливості петриківського розпису. Засвоєння матеріалу студентами підвищується на 25%, значно зростає естетика уроку.

Практика показує, що завдяки використанню ІКТ, вчитель економить до 30% навчального часу, ніж при роботі на дошці. Він не турбується про те, чи тримаються репродукції картин, схеми, таблиці, чи все написане, витрачати час на це. А економія часу дає йому збільшити щільність уроку, збагатити новим змістом. Педагог – лише помічник, який проявляє і розвиває потенціал студентів, його завдання – надихнути їх.

Не для кого не секрет, що діти XXI століття живуть і розвиваються в глобальному інформаційному полі. Велику увагу приділяємо педагогічній практиці в ДНЗ, всі теоретичні знання, які засвоїли студенти на лекціях, можна апробувати під час проведення занять з зображувальної діяльності. Щоб зацікавити сучасну дитину мало традиційних методів та прийомів навчання, потрібно використовувати комп'ютерні технології: подивитись мультфільм, провести дидактичну гру, прослухати пісню, музичний твір, провести фізхвилинку, розглянути картину, записати відео звернення до дітей, зацікавити. У них з'являється бажання та мотивація створювати власними руками малюнок, аплікацію, зліпити іграшку з глини, побудувати будинок з будівельного матеріалу. Використання на заняттях комп'ютера, мультимедіа та інших технічних засобів з метою виховання і розвитку творчих здібностей дитини, формування її особистості, збагачення інтелектуальної сфери дошкільника дозволяють розширити можливості студента – практиканта. Діти із задоволенням працюють на таких заняттях, активно включаються у виконання завдань, так як технічні

засоби дозволяють включати в процес виховання і звук, і дію, і мультиплікацію, що підвищує інтерес і увагу дітей.

Застосування ІКТ у дошкільному навчальному закладі є збагачувальним і перетворювальним фактором, який є одним із шляхів оновлення змісту освіти згідно сучасним вимогам.

Отже, інформатизація освіти – це великий простір для прояву творчості педагогів, яка спонукає шукати нові, нетрадиційні форми і методи взаємодії з дітьми; є необхідним інструментом для сучасного уроку зображувальної діяльності, а також невід’ємною складовою при формуванні естетичних цінностей, важливим кроком у вихованні всебічно гармонійної особистості двадцять першого століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Київ: Освіта, 1999. 68с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : посібник . 2–ге вид., допов. Київ : Академвидав, 2012. 352 с.
3. Інновації в дошкільлі: програми, технології, проекти, ідеї, досвід : посібник на допомогу дошкільним працівникам /авт.–упоряд.: Л. Калуська, М. Отрощенко.Тернопіль: Мандрівець, 2010. 378 с.

doi: 10.5281/zenodo.2608274

УДК 373.2.003

Короткевич Г.А.,

Частное социально–педагогическое учреждение образования
«SOS–Детская деревня Могилев»

ТЕХНОЛОГИЯ СОЦИАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА УДО И СЕМЬИ В ФОРМИРОВАНИИ ОСНОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ

Экологическое образование – новое направление дошкольной педагогики, целью которого является формирование начал экологической культуры личности ребенка.

Различные аспекты экологического образования были исследованы рядом ученых Н.Н. Кондратьевой, С.Н. Николаевой, А.А. Петрикевич, З.П. Плохим, И.А. Хадуровой, В.А. Дрягуновой, И.А. Комаровой, А.И. Васильевой, В.И. Логиновой, О.О. Прокофьевой, М.М. Ярмолинской, Н.А. Рыжовой, Н.Ф. Виноградовой, Л.П. Молодовой, И.Н. Курочкиной, В.И. Ашиковой, что позволило определить его содержание, методы, формы и условия. Однако проблема социального партнерства учреждения дошкольного образования и семьи в формировании основ экологической культуры детей старшего дошкольного возраста изучена не в достаточной степени, что и определило тему нашего исследования. Целью, которого явилось теоретическое обоснование, разработка и апробация технологии социального партнерства учреждения дошкольного образования и семьи в формировании основ экологической культуры детей старшего дошкольного возраста.

Объект исследования – процесс формирования основ экологической культуры детей старшего дошкольного возраста.

Предмет исследования – особенности формирования основ экологической культуры детей старшего дошкольного возраста посредством взаимодействия учреждения дошкольного образования и семьи.

Экологическое образование дошкольников в современных условиях является задачей не только учреждения дошкольного образования, но и семьи. Учреждение дошкольного образования и семья как социальные институты играют большую роль в социализации личности ребёнка, его адаптации к современным условиям жизни, их взаимодействия в экологическом образовании дошкольников, на наш взгляд, обеспечит формирование основ экологической культуры ребёнка в контексте требований современного общества, происходящего экологического кризиса.

Идея социального партнёрства учреждения дошкольного образования и семьи не является новой. Различные направления данной проблемы представлены в работах: В.П. Дубровой, В.Т. Кабуша, Я.Л. Коломинского, Т.М. Коростелёвой, Р.Р. Косенюк, М.П. Осиповой, Е.Д. Осипова, Е.А. Панько, И.И. Рыдановой, В.В. Чечета, М.М. Ярмолинской, Б.М. Генкина, О.Д. Никольской и др., что позволило нам дать сущностную характеристику данного понятия, определить его структурные компоненты, раскрыть задачи и интерактивные формы и методы сотрудничества двух социальных институтов в экологическом образовании детей старшего дошкольного возраста.

Такой подход позволил нам разработать теоретическую модель социального партнерства дошкольного учреждения и семьи в формировании основ экологической культуры детей старшего дошкольного возраста. При разработке которой мы исходили из того, что для родителей и педагогов ребёнок является субъектом, центром в системе взаимоотношений «родитель – ребёнок – педагог», а также опирались на западноевропейские модели сотрудничества дошкольных учреждений и семьи в воспитании личности ребёнка, подробный анализ которых был дан отечественными педагогами Л.М. Клариной, В.П. Дубровой.

Предложенная нами модель включает в себя четыре взаимосвязанных блока: целевой, процессуальный, содержательный, оценочно-результативный.

В целевом блоке представлены цель, задачи и принципы социального партнёрства дошкольного учреждения и семьи в формировании основ экономической культуры детей старшего дошкольного возраста.

В рамках данной модели целью является обеспечение оптимального взаимодействия социальных институтов – учреждения дошкольного образования и семьи в экологическом образовании детей старшего дошкольного возраста.

В соответствии с целью мы выделили следующие задачи: повысить профессиональную компетентность педагогов учреждения дошкольного образования в области взаимодействия с семьёй в экологическом образовании дошкольников; формирование педагогической компетентности родителей в экологическом образовании ребенка; формирование основ экологической культуры детей старшего дошкольного возраста в условиях учреждения дошкольного образования и семьи.

В содержательном блоке мы выделили следующие компоненты: мотивационно-потребностный, когнитивный, эоционально-отношенческий, деятельностно-поведенческий.

В процессуальном блоке определены этапы взаимодействия учреждения дошкольного образования и семьи в формировании основ экологической культуры дошкольников: информационно-просветительский, методический, практический, заключительный.

В контексте разработанной нами модели социального партнерства учреждения дошкольного образования и семьи в формировании основ экологической культуры детей старшего дошкольного возраста была предложена технология ее реализации, включающая в себя четыре взаимосвязанных этапа: информационно-просветительский, методический, практический и заключительный.

Информационно-просветительский этап предполагает повышение качества профессиональной готовности педагогов к взаимодействию с семьей в формировании основ экологической культуры детей старшего дошкольного возраста; повышение компетентности родителей в данном направлении. Методический этап направлен на обеспечение единого подхода в использовании форм и методов формирования основ экологической культуры ребенка в практике работы учреждения дошкольного образования и в условиях семьи. Практический этап предусматривает создание единого образовательного пространства обеспечивающего эффективное формирование основ экологической культуры детей старшего дошкольного возраста посредством взаимодействия двух социальных институтов – семьи и учреждения дошкольного образования. Заключительный этап направлен на рефлексию результатов, обобщение и распространение опыта. Каждый из этапов интегрировал в себя комплекс инновационных форм и методов сотрудничества учреждения дошкольного образования и семьи.

Как показали результаты исследования разработанная нами модель социального партнерства учреждения дошкольного образования и семьи в формировании основ экологической культуры детей старшего дошкольного возраста и технология ее реализации оказали эффективное влияние на формирование у ребенка-дошкольника элементарных экологических представлений о явлениях и объектах окружающей природной среды, и осознанно правильное отношение и поведение в природе.

doi: 10.5281/ZENODO.2608333

УДК 37.09:81.111

Костик Є.В.,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Навчання англійської мови в закладах дошкільної освіти передбачає комплексну реалізацію практичних, виховних та освітніх цілей.

Практично-лінгвістична мета полягає в тому, щоб навчити дітей спілкуватися англійською мовою в межах визначеної програмою тематики, яка повинна відповідати їх віковим особливостям; навчити сприймати та розуміти прості запитання щоденного спілкування та адекватно реагувати на них; навчити читати окремі лексичні одиниці; формувати графічні навички письма і навчити відтворювати окремі лексичні одиниці за допомогою опор; розвивати фонематичний слух дітей щодо сприйняття англійської мови.

Освітні та виховні цілі полягають в тому, щоб розширювати уявлення дітей про навколишній світ; розвивати та тренувати пам'ять, фонематичний слух; вдосконалювати артикуляційні навички; розвивати образне мислення тощо.

Під час вивчення англійської мови діти починають знайомитися з культурою іншого народу, його світоглядними уявленнями, традиціями. Це впливає на розумовий розвиток, збагачує її соціальний потенціал, а також розвиває особистісні якості дитини.

Всі види мовленнєвої діяльності взаємопов'язані між собою, тому навчання повинно проводитися комплексно, враховуючи при цьому вікові особливості дітей. Вважаємо, що доцільніше у дошкільному

закладі надавати перевагу аудіюванню та говорінню. Хоча нехтувати читанням та письмом також не варто. Проте це залежить від вікових особливостей дітей, від рівня їхнього загального розвитку та психолого–педагогічної характеристики групи.

У зв'язку з вище зазначеним, слід визначити вимоги до практичного володіння видами мовленнєвої діяльності. Аудіювання передбачає сприйняття мови на слух та виділяти з мовленнєвого потоку всі звуки англійської мови, визначати межі речення, синтагми, окремого слова. При усному представленні незнайомого тексту діти мають впізнавати знайомі слова і добре сприймати на слух вивчені лексичні одиниці, римування, вірші, пісні.

Говоріння передбачає самостійне використання програмового мовного матеріалу відповідно до ситуації спілкування. Мовлення може бути як діалогічне (знайомство та гри з іншими дітьми, вміння вести короткий діалог в межах програмового матеріалу), так і монологічне (опис малюнка, ляльки, предмета, розповідь про себе тощо).

Читання і письмо – найскладніші види мовленнєвої діяльності у закладі дитячої освіти. Сучасна українська реформа вплинула на вивчення англійської мови, як не обов'язковий, але бажаний компонент дошкільної освіти, в якій не передбачається такі види мовленнєвої діяльності як читання та письмо. Проте знайомство дітей з буквами та лексикою не буде зайвим, особливо якщо група дітей готова до такого сприйняття. Тут, слід використовувати метод цілих слів: співвідносити предмет зі словом, що його називає; озвучувати знайомі слова, пред'явлені окремо чи в тексті; вміння впізнавати відомі слова в незнайомому тексті. Письмо передбачає формування у дітей навичок наводити написане у прописах, писати окремі слова по зорових часткових опорах (віхові або крапкові опори), писати по пам'яті окремі слова (виходячи з психолого–педагогічних особливостей дітей).

Заняття мають проводитися в психологічно комфортній атмосфері, з орієнтацією на розвиваюче навчання, бути комплексним і включати не менше трьох видів мовленнєвої діяльності (не перевищуючи 4–5 хв.). Особливу увагу слід приділяти формуванню фонетичних навичок. Мовний матеріал доцільно опановувати за тематично–концентричною ознакою. Це означає, що на кожному етапі є домінуюча тема. Концентричність організації мовного матеріалу полягає в тому, що на кожному наступному етапі навчання повторюється вже вивчений матеріал, потім він розширюється за рахунок введення нових мовних одиниць та структур і закріплюється.

Ефективним у формуванні мовленнєвої діяльності дошкільників є також застосування ігрових технологій навчання. Зокрема, сучасні інтерактивні мультимедійні технології можуть дозволити педагогу занурити дітей в атмосферу мовного середовища, краще зрозуміти лексичні одиниці та в легшій формі засвоювати діалогічне і монологічне мовлення. Ігрова діяльність на заняттях є домірним виконанням рецептивних, репродуктивних (відтворювальних) і продуктивних (творчих) вправ. Під час вивчення нового матеріалу здебільшого пропонуються вправи рецептивного характеру, а репродуктивні вправи – для відтворення сприйнятого дитиною матеріалу. Продуктивні вправи формують навички спілкування у дошкільнят (опис, розповідь, формулювання запитань тощо). Плануючи ігрову діяльність дітей педагог повинен так реалізувати окреслений план, щоб виконання рецептивно–репродуктивних вправ було орієнтоване на виконання продуктивних комунікативних вправ на наступних етапах опрацювання окремих підтем і кожної теми зокрема.

Відповідно до віку дошкільнят заняття з англійської мови має свою тривалість:

- чотирирічні діти – не більше 15–20 хвилин;
- п'ятирічні діти – не більше 20–25 хвилин;
- шестирічні – не більше 25–30 хвилин.
- Заняття можуть проводитися як в окремих групах, так і в комбінованих організаційних формах:
- статичний (під час занять діти приймають статичне положення: сидять за столиками або без них на стільцях, сидять або лежать на ковдрі і т.д.);
- динамічний (діти не знаходяться в статичному положенні порівняно тривалий час: рухаються, переходять з місця на місце, імітують рухи педагога, різних тварин, грають в рухливі ігри та ін.);
- статично–динамічний (передбачає чергування статичної та динамічної форм протягом одного заняття).

Все вище зазначене підкреслює те, що навчаючи дітей англійській мові у дошкільних закладах освіти слід враховувати ряд особливостей: врахування вікових особливостей дитини; визначити психолого–педагогічну характеристику групи; перевага надається аудіюванню і говорінню; тематичне вивчення матеріалу; ефективність підвищується за рахунок ігрових форм навчання, так як ігрова діяльність у цьому віці є провідною; обов'язково враховувати, за віковими особливостями, тривалість занять.

Вимога сьогодення – знання мови, зокрема англійської, тому заняття з англійської мови у дошкільному закладі повинні бути обов'язковими, а не гуртковими. Вони не повинні бути нав'язливими різними мовними вправами, а навпаки – це повинна бути система організована певним чином навчально–пізнавальна діяльність у формі гри, що сприяє реалізації набутого досвіду, формуванню нового досвіду та психічних якостей у процесі засвоєння мінімізованого обсягу англійських знань і вмінь.

Кошляцька Н. О.
ВКНЗ «Володимир–Волинський
педагогічний коледж ім. А. Ю. Кримського»

ДУХОВНО–МОРАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ГАРМОНІЙНО РОЗВИНУТОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ФАХІВЦЯ

Нові освітні реформи... Чи готові ми до таких кардинальних змін? Багато думок відносно цього: позитивних і негативних. І це є природно. Адже, все нове завжди сприймається з обережністю. «Не можна вливати молоде вино у старі бурдюки, бо вони порвуться...», – говориться у Біблії. Людині зі старою закваскою важко змінити спосіб свого мислення, поглядів, звичних дій і прийняти щось нове. Тому перед нами стоїть нагальне завдання – це оновлення нашого розуму.

Усякий прогрес здійснюється завдяки людям, які не задоволені тим, що в даний момент усім іншим здається нормальним, звичним. Завжди є якийсь шлях – і завжди є кращий шлях. Хтось із мудрих людей сказав: «Ніколи не задовільняйся хорошим, якщо є щось краще!».

Зараз уся увага зосереджена саме на різних технологіях, інноваціях, формах, засобах досягання перебудови освіти. На жаль, більше на «зовнішньому», ніж «внутрішньому». Але ми повинні пам'ятати, що нашим будівельним матеріалом є діти, за виховання яких ми несемо відповідальність. Це ті цеглинки, на яких буде збудований дім – наше суспільство. Що ми посіємо, те і пожнемо! Що ми вкладаємо в дітей, такими вони і виростуть: чи розумними, але бездушними, чи розумними людьми, які будуть навчені добру, любові, співпереживанню, готовими на всяке добре діло, людьми, які будуть керуватися здоровим глуздом і духовними, моральними цінностями. Знання надимають, а любов будує! Тому знання і духовні цінності мають бути в єдності. І це одне з найважливіших завдань. Педагог не може навчити того, що сам не знає. Педагог не може виховати здорову нову людину, якщо сам не здатний відчувати чужу біль, вміти прощати, дарувати тепло тим, хто є поряд, любити навколишнє, милуватися красою природи, творінням...

«Люби свого ближнього, як самого себе...», – навчає нас Слово Боже. Чи здатні ми змінюватися сьогодні саме в цьому напрямку? Що є цінностями у нашому житті? Адже, справжня «любов довготерпить, любов милосердствує, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводить себе нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить! Ніколи любов не пересте!» (1 Кор.13:4–8). Це тест для нас – педагогів, вихователів, батьків, студентів...

Чоловік, побачивши змію, яка звивалась серед хмизу у вогні, вирішив витягнути її з полум'я. Коли він зробив це, то змія вкусила його, викликавши нестерпний біль. Чоловік швидко відкинув змію, і вона знову впала у вогонь. Чоловік схопив металеву палицю, витягнув змію з полум'я і врятував їй життя. Хтось зі спостерігаючих наблизився до людини і сказав: "Ця змія вкусила тебе. Чому ти як і раніше намагаєшся спасти її?". Чоловік відповів: «Природа рептилій – кусати, але це ніяк не повинно змінювати мою сутність – допомагати, навіть, якщо мене боляче поранили».

Дефіцитом сьогоднішнього дня є брак любові, доброти, спілкування між дітьми, батьками і дітьми, вчителями і дітьми, між дорослими. Комп'ютери, смартфони, тести, зайнятість дорослих, відсутність друзів, проблеми, непорозуміння, не бажання щось змінювати, лень... Це гарно замасковані злодії, які непомітно крадуть те, що неправильно лежить.

Часто ми маємо справу з емоційно неврахованими дітьми, замкнутими, дуже вразливими і чутливими, дітьми–«іжаками»... Але водночас – дітьми, які здатні відрізняти щирість і лицемірство, доброту і притворство, правду і брехню. Говорять, що дитсадок, школа – це є другий дім. Якщо так, то чому діти не хочуть йти в садочок, школу. Чому до одних вихователів, вчителів діти біжать з радістю, а до інших ідуть з плачем? Чому діти перестали вчитися? Чому у більшості дітей пропав інтерес до навчання? Відповідь однозначна: причина у нас самих!

Як ми збираємося будувати нову школу? Випускати роботів, які наповнені знаннями? Чому так мало уваги приділяється духовним цінностям? Чому «Християнські програми» в дошкільних закладах, школах здебільшого направлені на вивчення традицій і обрядів, а не вихованню принципам любові, розуміння сутності життя, як справлятися з тими чи іншими проблемами і т.д. А як же чистота серця, зберігання себе в непорочності? Хіба це можливо в час третього тисячоліття, яке несе з собою величезні технологічні, соціальні, психологічні, інтелектуальні, ментальні зміни? Можливо! Задумаймося, яке наше призначення? Якщо виховувати дітей, то давайте будемо це робити належним чином, проявляючи всю свою батьківську любов, турботу, мудрість і терпеливість.

Ми хочемо представити Європі високоморальних, розумних людей, товариських, сміливих, творчих, з великим потенціалом. Хто має готувати таких людей? Педагог! Отже, почнімо з себе...

За одну ніч не можна змінити своє життя. Але за одну ніч можна змінити свої думки, які назавжди змінять наше життя. Не можна повернутися в минуле і змінити свій старт. Але можна стартувати зараз і змінити свій фініш.

На мою думку, найперше, повинна бути переоцінка духовно–моральних цінностей кожного освітянина, батьків і усіх причетних до справи виховання дітей, не залежно від закладу, де вони виховуються, навчаються, займаються гуртковою роботою і т.д. Людина, яка думає, що вона все знає, просто перестала думати. Якщо ми думаємо, що досягли успіху, то нас обов'язково випередять.

Зазирнімо у своє серце: чим воно наповнене? «Нема доброго дерева, що родило б злий плід, ані дерева злого, що родило б плід добрий. Кожне ж дерево з плоду свого пізнається. Не збирають–бо фіг із тернини, винограду ж на глоду не рвуть. Добра людина із доброї скарбниці серця добре виносить, а лиха із лихої виносить лихе. Бо чим серце наповнене, те говорять уста його!» (Лк.6:43–45).

Колись давно старий індіанець відкрив своєму онукові життєву істину. «В кожній людині йде боротьба, дуже схожа на боротьбу двох вовків. Один вовк представляє зло – заздрість, ревності, образи, егоїзм, амбіції, неправду... Інший вовк представляє добро – мир, любов, надію, істину, доброту, вірність...». Маленький хлопчик, зворушений до глибини душі словами діда, на якусь мить задумався, а потім запитав: «А який вовк в кінці перемагає?». Старий індіанець ледь помітно усміхнувся і відповів: «Перемагає той вовк, якого ти годуєш...».

Отож, не занедбуйте того, що було подароване нам Богом – це життя, і що було доручено в наші руки – це душі наших дітей. «Настав юнака на початку дороги його, і він не вступиться з неї, навіть коли постаріє» (Притчі 22:6).

ЛІТЕРАТУРА

1. Біблія або книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту / переклад проф. Івана Огієнка. – Українське Біблійне Товариство, 2002: <https://www.bibleonline.ru/bible/ukr/>

doi: 10.5281/zenodo.2608429

УДК 81'233–053.4

Кролівець Ю. В.,

ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ПСИХОТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ РОЗПОВІДНОГО МОВЛЕННЯ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Метою означеної психотехнології був розвиток розповідного мовлення дітей в зоні їхнього найближчого розвитку, становлення дитини як мовленнєвої особистості, яка здатна самостійно висловлювати власні думки.

Відповідно до мети виокремлено *завдання* психотехнології: удосконалення й розвиток розповідних операцій та дій дітей дошкільного віку й пов'язаних з ними мимовільних психічних процесів, станів і властивостей.

Зміст психотехнології уточнює мету та завдання розвитку розповідного мовлення дітей дошкільного віку й з міркувань доцільності складається з декількох етапів: I етап – формування мовленнєвих мотивів; II етап – розвиток сприймання та розуміння образів; III етап – розвиток внутрішнього мовлення; IV етап – формування операцій та дій структурного оформлення розповіді з дотриманням часової послідовності та контекстності; V етап – розвиток лексико–граматичних умінь і навичок.

Психотехнологія розвитку розповідного мовлення дітей дошкільного віку побудована на врахуванні стану сформованості у них внутрішнього мовлення (маються на увазі такі прояви внутрішнього мовлення, як створення внутрішньо мовленнєвої програми та її розгортання в зовнішньому мовленні); певного часу і особливих умов, щоб у дітей сформувалися ці внутрішньо мовленнєві функції. Їхнє становлення прямо пов'язане зі станом розвитку в дошкільників перцептивних, психодинамічних, мнемічних і багатьох інших взаємопов'язаних з ними навичок в області розповідного усного монологічного мовлення. Розвиток цих навичок у дітей відбувається на основі складання розповідей за серією сюжетних картинок, де відбувається своєрідне «винесення» функції внутрішнього мовлення назовні, її «екстеріоризація» [1]. Картинки пов'язані однією темою, ніби, внутрішньо планують розповідь дитини, спрямовують її, насправді виконують екстеріоризовану функцію внутрішнього мовлення, допомагають передавати в усному висловлюванні відомості про події дійсності зображені на картинках в їхній часовій послідовності.

Подібна екстеріоризація функцій внутрішнього мовлення є психолінгвістичним механізмом, який «запускає», а потім і розвиває такий функціонально–смісловий тип мовлення як розповідь. Багаторазове складання дітьми розповідей за серіями сюжетних картинок сприяє формуванню операцій послідовної й логічної передачі подій. Ці зовнішні операції поступово «інтеріоризуються» (скорочуються, переходячи у внутрішнє мовлення). Відтак внутрішнє мовлення починає функціонувати і виконувати властиві їй функції: планування та розгортання програми розповіді [3]. Згідно з Р. М. Грановською [2], «занурення і згортання» є основними механізмами розвитку внутрішньо– та зовнішньо мовленнєвих функцій в дошкільників, які потім «впрошуються» [1], й стають внутрішніми процесами дітей.

Технологією також передбачено *способи* формування усних розповідних операцій і дій, під якими розуміємо «взаємопов'язану й взаємозумовлену алгоритмом творення мовлення та специфікою його усвідомлення дошкільниками діяльність психолога, педагога (формування, психодидактичні впливи) і дітей (учіння, оволодіння), тобто співдію, що являє собою синтез зовнішнього (впливів психолога) й внутрішнього (психічного, учіння як надбання мовленнєвого досвіду в навчально–мовленнєвій діяльності)» [4, с. 306]. У психотехнологію включено наступні психолінгводидактичні способи (методи): метод імітації «викликаного повторення» (Д. Слобін, Ч. Уелш), метод синтезу, метод аналізу, дедуктивний метод, індуктивний метод, метод суміжного мовлення, метод моделювання, метод доповнення, метод співставлення (порівняння) мовних значень слів із протилежним значенням, метод розширення мовних (синонімічних) значень, бесіда, проблемні методи, зокрема, дослідницькі (творчі) методи, метод актуалізації рефлексії та ін.

Психотехнологія, окрім традиційного розвивального навчання, спрямованого на запуск механізмів реалізації мовленнєвої діяльності дошкільників, передбачала й інші **форми** роботи з дітьми, зокрема, психокорекцію та її методи – ігротерапію, арттерапію, психогімнастику, дидактичні й рухливі ігри та тренінги, які використовувались в процесі розвитку психічних і пізнавальних процесів дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский, Л. С. Мышление и речь. Избранные психологические исследования. Москва: Педагогика, 1956. 519 с.
2. Грановская Р. М. Элементы практической психологии. Санкт-Петербург: 1997. 156 с.
3. Калмикова Л. О. Дядюша Ю. В. Особливості висловлювань дітей старшого дошкільного віку за серіями сюжетних картинок. Психолінгвістика: [зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»]. Переяслав–Хмельницький: «Видавництво КСВ», 2015. Вип. 17. С. 66 –73.
4. Калмикова Л. О. Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку: монографія. Київ: Фенікс, 2008. – 497 с.

doi: 10.5281/zenodo.2608493

УДК37.013.8: 069

Кудикіна Н. В.,

Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради
«Білоцерківський гуманітарно–педагогічний коледж»

Кузьменко О. Г.,

ЗДО (ясла–садок) № 133, Дарницький район, м. Київ

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙ У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: СТВОРЕННЯ ЕКСПОЗИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ІГРАШКИ

Сьогодні в дошкільній освіті актуалізувалась потреба у розробці та використанні інноваційних форм роботи з дітьми. До педагогічних інновацій належить музейна педагогіка. Дослідники зазначають, що впродовж останнього десятиліття різні аспекти її розвитку активно обговорювались у наукових виданнях, були озвучені на численних конференціях та семінарах, методичних нарадах, стали предметом дискусій на круглих столах та форумах. Заняття з експонатами музею, спрямовуючись на соціокультурний розвиток дитячої особистості, допомагають дітям побачити різноманітні речі в культурно–історичному контексті, виховують повагу до людей, які їх виготовляли, сприяють формуванню гуманістичних цінностей.

Зміст поняття «музейна педагогіка» [4] охоплює практичну діяльність педагогічного колективу щодо створення музею у закладі дошкільної освіти, добір змісту, форм і методів роботи з дошкільниками в умовах музейного середовища. Крім іншого, поняття «педагогіка» передбачає наукове обґрунтування означених процесів, розвиток теорії музейної педагогіки як специфічної галузі освіти дітей дошкільного віку.

У закладах дошкільної освіти педагоги прагнуть до створення в музеї освітнього середовища, яке зорієнтоване на вікові особливості дошкільників і дозволяє у доступній формі знайомити дошкільників із культурно–історичною спадщиною українського народу. Природно, передусім враховується, що органічною потребою дітей дошкільного віку є ігрова діяльність, а її неодмінним атрибутом – іграшка.

У такому разі педагогічно доцільно частину музейного середовища відвести для експозиції «Українська народна іграшка», яка складається з експонування іграшок окремих видів. Таки іграшки ще називають традиційними, оскільки через ці предмети передаються національні традиції життєдіяльності попередніх поколінь українського народу, а традиція, як відомо, має соціально–культурне значення, вона виступає механізмом передавання культурної спадщини сучасному суспільству.

Вчені, які вивчали традиційну українські іграшку в спеціальних дослідженнях (Л. М. Герус, О. С. Найден та ін. [1; 2; 3]), або предметно аналізували речі ігрового характеру в контексті дослідження інших проблем (Н. Н. Венецька, Леся Данченко, Ю. П. Лашук, О. М. Пошивайло С. Ф. Русова, В. К.

Соколова та ін.) ставляться до іграшки як до історичного феномену і до важливої функціональної частини народного (переважно сільського) середовища. Культурно-історична й виховна цінність народної іграшки зумовлена її розмаїтістю, інформаційною насиченістю, художньою довершеністю, змістовим і образним багатством, тим, що в ній втілено традиційні місцеві, регіональні риси бачення людиною навколишнього світу та узагальнено національно-смакові властивості, якості, ознаки, певною мірою відбито духовний досвід українського народу.

Наше дослідження з використання української народної іграшки в музейній педагогіці, яке проходить практичну апробацію у закладі дошкільної освіти (ясла-садок) № 133 Дарницького району м. Києва, засвідчило, що доцільно експонувати іграшки за окремими підрозділами. За основу для їх виокремлення візьмемо попередньо обґрунтовану нами класифікацію народних іграшок, запропоновану у монографії «Теорія ігрової діяльності дітей» (підрозділ «Іграшка як матеріальний засіб ігрової діяльності дітей: національно-культурний та педагогічний виміри») [2]. Наводимо орієнтовний перелік підрозділів експозиції української народної іграшки та їх наповнення іграшками, що втілюють традиційні українські образи.

Традиційна українська керамічна іграшка.

Орієнтовний перелік традиційних образів народної керамічної іграшки: коники, баранці, олені, цапи, бички, корови, собаки, свинки, зайчики, рибки, півники, чаєчки, зозульки, індики, павички з павенятами, тури, фантастичні звірі, міфологічні істоти (люди, качки, півники та інші пташки з бичачими, баранячими і кінськими головами), «бариня», «куми», «сусідки», «баринші», «наречені», чорти, леви, ведмеді, звірі-музиканти, вершники на конях, чоловіки на баранах, барині з дітям і куркою, козаки на трьох конях дудки, свищики-свистунці, «монетки» тощо.

Традиційна українська дерев'яна іграшка та іграшки з інших рослинних матеріалів.

Орієнтовний зміст образів та тематика народних дерев'яних іграшок:

- іграшки, що відтворюють людей і тварин (лялька, коник, пташка тощо);
- зображення меблів (стіл, ліжко, скриня, колиска, лава, крісло, диван, шафа тощо);
- посуд і кухонне начиння (горнятко, глечик, тарілка тощо);
- звукові іграшки та відтворення музичних інструментів: свищик, тархтельце, деркач, сопілка, скрипочка;
- іграшкові транспортні засоби (візочок, тачка, санки, човник та ін.);
- іграшкова зброя (лук, рушниця, «пштикало», «пукалка»(стрелька), меч тощо);
- іграшкові знаряддя праці та господарського інвентарю: плуг, борода, ярмо і т. ін.);
- іграшки з пристроями механічного характеру (коники на коліщатках, вітрячки тощо) і такі, що механічно рухаються (дзига, коники-качалки, фуркало).

Іграшки з соломи, рогози, початків кукурудзи, лози та інших рослинних матеріалів:

ляльки, фігурки коників, півники, торохтілки, брязкальця, "павучки" і т. ін.

Традиційна українська лялька з текстильних та інших матеріалів.

Вузлові та шиті ляльки, ляльки з пап'є-маше та м'яких матеріалів, застосування у виготовленні ляльок сухого зілля, трави, виточеної з дерева об'ємної внутрішньої частини, паперові ляльки).

Традиційна українська іграшка з харчових продуктів.

Сирна іграшка: образи – фігурки тварин (барани, олені, бички, півники, курочки, цапи, олені з оленятками, птахи), вершники на конях, коні з бербеницями, «калачики»).

Фігурне печиво як своєрідна іграшка. Ластівки, голуби, зайчики, собачки, олені, свинки, корівки і т. ін. іграшки з тіста.

Досвід засвідчує, що робота в музеї закладу дошкільної освіти з українською народною іграшкою потребує поглибленої методичної роботи з педагогами, яка охоплює такі напрями:

- удосконалення знань вихователів щодо видової своєрідності традиційних українських народних іграшок та їх педагогічних можливостей;
- розвиток практичних умінь педагогів із виготовлення народних іграшок;
- обґрунтування та втілення у практику методики використання народної іграшки в музейній роботі закладу дошкільної освіти.

Наведемо орієнтовний зміст роботи методичного об'єднання лише з одного напрямку роботи, а саме за темою

«Традиційна українська керамічна іграшка».

Теоретичні знання. Історичні витоки керамічної іграшки. Взаємозв'язок між глиняною іграшкою та іншими виробами з глини (фігурним керамічним посудом, скульптурою тощо). Традиційна фольклорність селянської глиняної іграшки. Загадки, прислів'я, казки («Іван Глиняний», «Тромсин») та приказки про глину. Керамічні жіночі зображення, їх зв'язок із слов'янськими язичницькими божествами.

Характерні ознаки української народної іграшки (зв'язок з образами усної народної творчості, умовність, своєрідний примітивізм, узагальненість, лаконічність, досконала стилізація тощо).

Традиційні образи та сюжети керамічних іграшок.

Функціональні особливості керамічної іграшки.

Глина як сировина для виготовлення керамічних іграшок. Види глини, її якості (колір, вологість, однорідність, жирність, пластичність).

Традиційна техніка виготовлення та естетичного оформлення керамічної іграшки (спосіб ліплення, орнамент, розпис (фарби, ангоби) , риткування, колір поливи). Способи опалювання керамічних іграшок (опалювання у вогнищі, в гончарному горні, в печі, в муфельній печі). Магічне значення кольорів та символіка орнаменту. Регіональні колірно–колористичні особливості керамічної іграшки.

Народні майстри традиційної української іграшки. Виготовлення іграшок на художніх промислах – невід’ємна складова частина матеріально–художньої культури народу. Спадковість, збереження і розвиток багатовікових традицій у виготовленні народної іграшки. Творче ставлення до традицій як умова їх збереження.

Практична підготовка. Аналіз традиційних українських керамічних іграшок за їх зовнішніми ознаками, визначення регіональної належності за специфікою застосованої техніки виготовлення, ритміко–пластичної організації, характером орнаменту та загальноестетичного оформлення (Опішня, Косово, Коломия, Вінниччина, Черкащина, Чернігівщина, Кіровоградщина).

Тлумачення значення символіки кольорів та розпису.

Практичне застосування набутих теоретичних знань з виготовлення традиційної керамічної іграшки.

Вибір образу для виготовлення, аналіз можливих варіантів ліплення та їх залежності від структурних і композиційних особливостей іграшки чи іграшкового сюжету. Вибір найдоцільнішого способу виготовлення визначеного образу з урахуванням народних традицій та художньо–пластичних можливостей глини. Планування послідовності виконавських дій та їх реалізація.

Набуття практичних умінь та навичок ліплення традиційної української керамічної іграшки. Заготовка сировини. Способи визначення придатності глини для ліплення, її пластичності. Підготовка глини для ліплення (просіювання, відмочування, народні способи обробки глиняного тіста). Зберігання підготовленої глиняної маси.

Раціональне використання інструментів та обладнання під час виготовлення іграшок. Способи та особливості виготовлення свистиків.

Застосування українських народних та регіональних традицій декоративного оформлення народних іграшок (тиснення штампиками, тиснення пальцями, гравірування, наліпні узорі, лушчіння, розписування ангобами, «мармурування» тощо).

Застосування різноманітних способів опалювання виготовлених глиняних іграшок.

Методика використання народної іграшки в музейній роботі закладу дошкільної освіти (народна іграшка як матеріальний засіб музейної педагогіки; мета та завдання використання народної іграшки в музеї ЗДО, методи та прийоми роботи з іграшками різних видів, методи та прийоми роботи вихователя з дітьми різних вікових груп та ін.).

Отже, народна іграшка є незамінним засобом прилучення дітей до соціально–культурних цінностей та традицій українського народу. Створення експозиції української народної іграшки в музеї закладу дошкільної освіти належить до інноваційних процесів в дошкільній педагогіці. Воно є необхідним з точки зору потреб дитини–дошкільника та виховних можливостей народних іграшок і водночас вимагає від педагогів поглибленої методичної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герус Л. М. Українська народна іграшка кінця ХІХ – першої половини ХХ століття (історія, типологія, художні особливості): Автореф. дис ... канд. мистецтвознавства наук: 04. 12. 01. Львівс. академ. мистецтв, Львів, 1997. 20 с.
2. Кудикіна Н.В. Теорія ігрової діяльності дітей: монографія Київ: НМЦВД КУ імені Бориса Грінченка, 2012. 235 с.
3. Найдено О.С. Українська народна іграшка: Історія. Семантика. Образна своєрідність. Функціональні особливості. Київ: АртЕк, 1999. 256 с.
4. Основи музейної педагогіки: методичні вказівки і текст лекцій до спецкурсу / Уклад. О. В. Караманов. Львів: Видав. Центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 66 с.
5. Панахид Г. І. Музейна педагогіка: тематичний покажчик літератури. Львів: Видавництво «ЛІГА Львів», 2015. 66 с. (Серія «Музейна педагогіка».
6. Шаповал Л., Клименко Ж., Козаченко Л. Формування національної свідомості дошкільників засобами музейної педагогіки. *Вихователь–методист дошкільного закладу*. 2009. № 4. С. 11–16.

Ладижинська О. В.,
ЗДО № 22, м. Луцьк

ПОНЯТТЯ «АРТ-ТЕРАПІЯ» В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ. ІЗОТЕРАПІЯ, ЯК СКЛADOVA АРТ-ТЕРАПІЇ В КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

Оздоровчі технології терапевтичного спрямування

Обсяг пізнавальної інформації, яку отримують малюки в дошкільному дитинстві, постійно зростає. Одне з головних завдань дошкільного закладу – така організація освітнього процесу, за якої не лише зберігатиметься високий рівень розумової працездатності вихованців, а й зміцнюватиметься їхнє здоров'я. Особливо це стосується дітей–логопатів, адже переважна їх більшість має не тільки мовленнєві проблеми.

Навчальні та розвиваючі програми ЗДО приділяють особливу увагу впровадженню в освітньо–виховний процес таких технологій, які дають змогу проводити навчання та виховання дітей в цікавих різноманітних формах, забезпечують фізичне, соціально–емоційне, духовне, інтелектуальне благополуччя малюків дошкільного віку.

В умовах дитячого садка педагоги можуть впроваджувати різноманітні оздоровчі та профілактичні технології інноваційного характеру. Важливо при цьому враховувати індивідуальні особливості вихованців. Практика показала ефективність технологій терапевтичного спрямування, а саме: арт–терапії, пісочної, музичної та ігрової терапії, казкотерапії, сміхотерапії, кольоротерапії тощо. Терапія означає «лікування», але в умовах дитячого садка впровадження таких технологій передбачає профілактику різних захворювань, корекцію порушень розвитку та мовлення, поліпшення психоемоційного стану дошкільнят.

Поняття «арт–терапія» та «арт–технології» в освітньому процесі

Загальновідомо, що мовленнєві порушення в дитячому віці негативно впливають на психофізичний стан дитини, подальшу шкільну адаптацію та соціальну поведінку. Вивчення можливостей ефективного використання арт–терапії у системі комплексної діагностики та реабілітації мовленнєвих розладів – складна і цікава проблема на перехресті багатьох суміжних наук: медицини, психології, педагогіки, мистецтвознавства і, звичайно, логопедії.

Розвиток дитини із особливостями психофізичного розвитку, зокрема з рушеннями мовлення, залежить від багатьох фізіологічних і соціальних чинників і тісно пов'язаний з особливостями становлення та дозрівання адаптивних систем організму. Досить потужним впливом, що може в комплексі стимулювати ці процеси, є мистецтво, що лежить в основі арт–терапії та дає можливість дитині спілкуватись зі світом на рівні екосистеми, використовуючи образотворчі, мовні, рухові і музичні засоби.

У контексті освітніх реформ прикладне значення має застосування діагностично–корекційних прийомів і методів за допомогою арт–терапії, що є новітніми, та в той же час науково обґрунтованими, соціально виправданими та перспективними.

Арт–терапія – це сучасний напрям психотерапії. Її визначають, як «використання мистецтва, як терапевтичного фактору». В історії існує чимало прикладів відновлення життєвої наснаги завдяки мистецтву, як засобу, що психологічно підтримував людей у різноманітних складних життєвих ситуаціях.

К. Юнг вважав, що місія мистецтва полягає у подоланні самотності та відчуженості, досягненні людської солідарності, якісному стрибку у процесі соціалізації, формуванні світосприймання, залученні до духовних людських цінностей.

Мистецтво – це той простір, де творчість, акт створення чогось нового є центром діяльності людини. У творчості людина розкриває свій внутрішній світ, виявлення якого стає чинником до нових мотивацій і сенсів життя. За словами Л. Виготського «... мистецтво є найважливішим осередком всіх біологічних і соціальних процесів особистості в суспільстві». Мистецтво, як важливий фактор духовного розвитку особистості здійснює значний психотерапевтичний вплив на емоційну сферу дитини, при цьому виконуючи *регуляторну* та *комунікативну* функції. Творчість природно вплітається в життя дитини, є невід'ємною часткою її розвитку. У творчості дитини відображається те, що для неї важливо, що хвилює її найбільше.

Науковці відмічають, що у дітей, на відміну від дорослих, існує тісний взаємозв'язок тілесного і духовного. Дорослий постійно контролює свою поведінку, а дитина миттєво демонструє свої почуття. Тому в своїй творчості діти, не задумуючись, відображають те, що відчують, не намагаючись проаналізувати це з точки зору етики чи естетики. Зокрема діти з порушеннями мовлення, які не можуть у достатній мірі вербалізувати свої відчуття та емоції, дуже вдало здійснюють це у процесі образотворчої діяльності, що в даному випадку виступає й компенсаторним фоном для самореалізації, й засобом спілкування, й опорою у діагностично–корекційній діяльності.

Мову образотворчого мистецтва сміливо можна назвати мовою дітей. Ще К. Ушинський писав «... діти мислять образами, кольорами, звуками, відчуттями», тому необхідно спиратися на ці особливості дитячого мислення. Робота фантазії проявляється у візуальних образах, а лише потім – у словах. Л. Виготський вважав, що малювання є своєрідним оповіданням дитини про розвиток і формування окремих систем психіки. Отже, можна стверджувати, що образотворча діяльність є природним і безпечним для дошкільника видом діяльності. Науковець М. Кисельова також вказує на те, що малюнок так само як і гра,

«...компенсує малі права дитини серед дорослих. Їй хочеться володіти собою та своїми речами, і малюнок, як і гра, дозволяє здійснити це. Дитина створює на папері свій особливий світ, який належить тільки їй». Таким чином, образотворча діяльність дитини є важливим елементом її розвитку. Процес сприйняття мистецтва дітьми є складною психічною діяльністю, що поєднує в собі пізнавальні та емоційні моменти. Дитяча творчість забезпечує їх сенсорний розвиток, здатність розрізняти кольори, форми, звуки, забезпечує розуміння засобів виразності різноманітних видів мистецтва.

Застосування арт-терапії в корекційній освіті

Сутність арт-терапії у роботі з дошкільниками – залучення дитини до мистецтва. При цьому дитина навчається спілкуватись з навколишнім світом на рівні екосистеми, використовуючи образотворчі, рухові та звукові засоби. Основна увага при проведенні колекційної арт-терапевтичної роботи приділяється ставленню дитини до своєї діяльності, своїх малюнків, гри на музичних інструментах тощо. Головне завдання педагога спрямоване на розвиток мотивації дитини до діяльності, підбір прийомів арт-терапії для кращого формування мотиваційної сфери.

Арт-терапію, як методику корекції, доцільно використовувати в комплексі з навчально-виховною роботою. Застосування саме цієї терапії підвищує пізнавальну активність дітей, сприяє сенсорному та руховому розвитку, концентрує увагу. Крім того, здійснюється більш ефективний вплив на формування емоційної сфери, краще розвиваються різні компенсаторні властивості. Педагогічна корекція за допомогою арт-терапії у дітей з мовленнєвими проблемами має свої особливості і визначає доцільність врахування загальних та індивідуальних напрямків і умов роботи, а саме: віку дитини, ступеня зрілості всіх функціональних систем, індивідуальних властивостей особистості.

Загальні умови проведення арт-терапії схожі на інші методики педагогічної корекції.

Педагогу необхідно:

- встановити з дитиною доброзичливий двобічний контакт;
- встановити напрямки і завдання колекційної роботи з арт-терапії;
- підібрати ті види арт-терапії, які конкретна дитина спроможна виконати і отримати результат;
- усвідомлювати і пам'ятати про можливі труднощі дитини в реалізації своїх можливостей;
- дати можливість дитині самостійно обирати завдання;
- регламентувати роботу дитини, що сприятиме підвищенню зосередження уваги.

Такі правила проведення корекції і арт-терапії стимулюють пізнавальну активність дитини, організують її поведінку, підвищують самооцінку.

Можливості і види арт-терапії

Так як арт-терапія являє собою методику лікування або корекції за допомогою художньої творчості, то на сьогодні вона вважається одним із найбільш м'яких, але ефективних методів. У різних країнах існують різні моделі арт-терапії. Дуже важливо відзначити, що дана методика не має протипоказань і обмежень. Знайшла вона також досить широке застосування в педагогіці, соціальній роботі і навіть бізнесі.

Якщо говорити про класичну арт-терапію, то вона включає в себе тільки візуальні види творчості, такі як: живопис, графіка, фотографія, малювання та ліплення. Але сучасна арт-терапія налічує значно більше видів методик. В широкому розумінні вона містить в собі: образотерапію (ізотерапію) – терапевтичний вплив засобами образотворчого мистецтва, бібліотерапію – терапевтичний вплив читання, казко терапію – терапевтичний вплив слухання та моделювання казок, музикотерапію – терапевтичний вплив музики, вокалотерапію – терапевтичний вплив співу, драматерапію – терапевтичний вплив драматизації та інсценування, танцювальну терапію, пісочну терапію, лялькотерапію тощо. Техніки арт-терапії застосовуються при досить широкому спектрі проблем. Це можуть бути психологічні травми, втрати, кризові стани, внутрішні й міжособистісні конфлікти, постстресові, невротичні та психосоматичні розлади, вікові кризи, поведінкові проблеми тощо.

Арт-терапія застосовується як в індивідуальній так і в груповій роботі. Вона може служити доповненням до інших методів і напрямів освіти, виховання і систем оздоровлення. Арт-терапія розвиває творчі можливості. Під час занять дитина може відкрити в собі невідомі раніше таланти. Крім того, вона є хорошим засобом соціальної адаптації. Арт-терапія в основному використовує засоби невербального спілкування. Це дуже важливо для тих дітей, яким складно висловити свої думки в словах. Арт-терапевтичний напрямок в останні роки набув педагогічного спрямування. Відомо, що залучення дитини до світу прекрасного збагачує її, розкриває творчий потенціал.

Беручи до уваги все вищевказане, можна зробити висновок, що арт-терапія не повинна залишатись прерогативою роботи психотерапевтів, а має широко застосовуватись у діагностичній, навчальній та корекційній діяльності логопедів, дефектологів, вчителів, вихователів, практичних психологів, музичних та інших педагогічних працівників освітніх закладів. Арт-терапія, як психотерапевтичний напрямок має переваги поміж інших, тому що являє собою невербальну форму роботи. Це важливо для тих, хто має мовні вади, труднощі у вираженні почуттів, переживань. Саме образотворча діяльність є засобом з'єднання між дитиною і педагогом, що дуже важливо на корекційних заняттях. Психологічну корекцію можна починати вже з 3-х років.

Арт-терапевтична робота у дошкільних закладах включає в себе:

- нетрадиційні напрямки з образотворчої діяльності направлені на корекцію мотиваційної сфери дитини, та передбачає психологічний супровід сюжетних ліній, створених дитиною;
- створення колажів із малюнків, фотографій, символів, природних матеріалів навчає дитину «спілкуватись» з навколишнім середовищем;
- нетрадиційні форми роботи з папером мають на меті психокорекцію моторної, когнітивної, мотиваційної сфери дитини;
- робота з тістом та тісто–пластика передбачає корекцію рухових, пізнавальних та творчих можливостей дитини;
- малювання губкою, пальцями та долонями, використовуючи різну основу (папір, картон, тканина), підвищує потреби в активності та реалізації моторних та емоційних можливостей дитини;
- сенсорна інтеграція передбачає знайомство дитини з формою, розміром, площиною та частинами предметів, що сприяє психокорекції пізнавальних процесів, мотивації, а також підвищенню соціальної адаптації дитини.

Крім того, в роботі, необхідно дотримуватись основних правил арт–терапії:

- дитина має право обирати вид та зміст своєї творчої діяльності;
- дитина має працювати у своєму особистому темпі;
- враховуються індивідуальні особливості дитини;
- підбираються такі види діяльності, які окрема дитина спроможна виконати і отримати результат;
- робота дитини регламентується, що дає змогу підвищити зосередження уваги.

Такі правила дають змогу стимулювати пізнавальну активність дитини, організувати поведінку, підвищити самооцінку. Дитина починає глибше усвідомлювати свої потреби і мотиви, краще концентрувати та переключати увагу в процесі діяльності. Існують різні форми арт–терапії при роботі з дітьми. Проте найбільш розповсюдженими є дві: індивідуальна і групова.

Особливо необхідним арт–терапевтичний вплив є для тих дітей, які мають певні труднощі у вербалізації своїх переживань, наприклад через мовні порушення, малоконтактність, особливості поведінки тощо. На початку арт–терапевтичних занять дитині пояснюється, у чому буде полягати виконання завдання, що дитина може і чого не може робити. Як правило, підкреслюється, що ця робота не вимагає спеціальних художніх здібностей чи навичок, наголошується на вільному самовираженні за допомогою будь–яких матеріалів і засобів, що є в наявності. На таких заняттях враховується схильність до індивідуального темпу діяльності. Далеко не всі діти здатні відразу включитися в образотворчу роботу. Іноді повинно пройти кілька занять, перш ніж дитина зможе побороти невпевненість і стереотипи звичайної поведінки. Поступово, в міру того, як формуються психотерапевтичні відносини, у дитини виникає відчуття захищеності, комфорту, а атмосфера занять сприймається нею як особлива, відмінна від тієї, що завжди її оточує. Дитина починає працювати більш природно, з захопленням і інтересом.

Зображувальна творчість розвиває чуттєво–рухову координацію, яка бере участь в узгодженні міжпівкулевої взаємодії, що потребує участі багатьох психічних функцій. У процесі малювання активізується і конкретно–образне мислення, яке в основному пов'язане з роботою правої півкулі, і абстрактно–логічне, за яке відповідає ліва півкуля. Оскільки воно прямо пов'язане з найважливішими функціями (зір, мовлення, мислення, рухова координація), малювання не просто сприяє розвитку кожної з цих функцій, а й зв'язує їх між собою. Для занять підходять усі види художніх матеріалів:

- папір для малювання різних форматів і відтінків, картон;
- фарби, олівці, фломастери, воскові олівці, пастель, крейда;
- пензлі різних розмірів, губки для зафарбовування, ножиці, нитки, клей, скоч;
- для створення колажів або об'ємних композицій використовуються газети, журнали, шпалери, паперові серветки, кольоровий папір, фольга, поштові картки, тканина, стрічки тощо;
- природні матеріали: кора, листя, насіння і плоди рослин, квіти, пір'я, гілки, мох, камінці;
- для ліплення – глина, пластилін, солоне тісто.

Терапевтичний вплив художньої творчості на дитину складається з багатьох факторів. Створення приємної і затишної атмосфери дає відчуття задоволення і підвищує самооцінку. Сам процес роботи вимагає від дитини відповідального мислення та дії. Активізується фантазія, розвивається терпіння і спокій. Дитина вчиться продуктивно використовувати, контролювати і керувати своїми моторними імпульсами; розвивається сприймання, моторика, мислення, концентрація. Творча робота підвищує мотивацію, гарантує визнання з боку оточуючих, формує самоствердження і самосвідомість. Перші переживання успіху розвивають у дитини впевненість у собі.

Використання елементів малювання під час корекційних занять з дітьми

К. Д. Ушинський писав: «Якщо дитина мовчить, покажіть їй картинку і вона заговорить». Не меншу роль у розвитку мови відіграє картинка, створена уявою самої дитини.

Малювання практикується в усі періоди навчання мови і на усіх видах логопедичних занять. Для малювання пропонуються невеликі аркуші паперу, розділені на 2 – 4 частини (при підборі слів з новим звуком). Діти малюють олівцями або фломастерами – це дозволяє заощадити час. Перші малюнки дошкільники роблять на заняттях по звуковикові і розвитку фонематичного слуху. І, як правило,

виявляється, що образотворчі навички дітей ще слабкі. Вони більш схильні копіювати малюнки, вибираючи ті, які легше виконати.

Щоб допомогти дітям передати в малюнку той чи інший предмет, необхідно пояснювати їм, як його краще і простіше зобразити. Предмет можна намалювати на дошці, звернути увагу на форму кожної його деталі, кожної частини, порівняти з іншими, знайомими дітям предметами. Від заняття до заняття навички дітей удосконалюються. В малюнках з'являються казкові квіти, рослини, тварини. У процесі роботи використовуються різні прийоми для знайомства дошкільнят із звуками мови. На заняттях діти навчаються не тільки впізнавати слова з визначеним звуком, але й знаходити предмети, у назвах яких є цей звук. Будь-який вид роботи зі звуками: знайомство, автоматизація вимови, диференціація в словах, може знаходити своє відображення у дитячих малюнках.

Дошкільники іноді важко засвоюють певні звуки. І тут допоможе малюнок. Діти зображують малюнки з цими звуками. Роблять схему звукового аналізу цих слів, потім замінюють кружечки буквами. Малюнок і схема допомагають краще зрозуміти звуковий та буквений аналіз. Підбираючи слова для закріплення звука діти малюють 2–4 предмета. Під час диференціації звуків у словах, діти малюють два предмета, у назвах яких є опозиційні звуки. Будь-яка лексична тема, закріплена за допомогою малюнка, засвоюється глибше і швидше. При вивченні прийменників, малюнок допомагає зрозуміти просторові відносини предметів. Велику допомогу несе малюнок і на занятті з розвитку зв'язного мовлення. Діти інсценують казки, а потім персонажі цих творів з'являються у малюнках.

Підводячи підсумок, хочеться ще раз відзначити, що малюнки допомагають педагогам під час корекційної роботи вирішувати задачі виправлення й удосконалення мовлення дітей, викликають інтерес до занять, знімають психічну напругу.

Ізотерапія у роботі з дошкільниками

Дитячий малюнок – це не просто малюнок. Дитина малює значимі для неї ситуації – те, що мало на неї сильний вплив і залишило слід у душі. Аналіз сюжету малюнків, дає можливість зрозуміти, як дитина сприймає оточуючий світ, як ставиться до подій і явищ, які відбуваються навколо неї.

Головною особливістю проведення корекційних занять логопедом або вихователем є те, що крім корекційних завдань, перед ним стоять ще й навчальні та виховні завдання, безпосередньо пов'язані з темою кожного заняття. Впровадження на заняттях малювання, особливо в разі використання креативних методик, відкривають великі можливості не тільки для розвитку творчого мислення, уяви, фантазії, але й дають змогу виконувати важливі корекційні завдання:

- постійно вдосконалювати артикуляційну моторику, дрібну моторику пальців рук та загальну моторику;
- розвивати мовленнєве дихання;
- розвивати слухову й мовленнєву увагу та пам'ять засобами дидактичних казок, віршів та вправ;
- закріплювати вимову поставлених звуків;
- збагачувати словниковий запас;
- виховувати інтонаційну виразність мовлення;
- закріплювати правильне вживання сформованих граматичних категорій;
- спонукати дітей до самостійної мовленнєвої комунікації.

Дошкільний вік – найважливіший період життя дитини, коли формуються основні особистісні характеристики, світогляд, ставлення до себе і оточуючих. Дитина активно пізнає світ і відображає його в своїй природній діяльності – грі і малюнку. Найбільш яскраві можливості для самовираження дітей надає образотворча діяльність.

Дитяча художня творчість – світ яскравих, дивовижних образів. Вона нерідко вражає дорослих своєю безпосередністю, оригінальністю, фантазією. Дошкільнята малюють багато, з бажанням та задоволенням. В процесі діяльності у дітей формується стійкий інтерес до малювання, розвиваються художні здібності. Малювання є одним з найбільш цікавих занять для дітей дошкільного віку, це найдоступніший вид діяльності для дитини. Ні читати, ні співати дитина ще не може, але вже із задоволенням вимальовує лінії на папері. Направляючи і підтримуючи дитину в цьому занятті можна домогтися багато чого. В процесі малювання удосконалюються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності. Основну думку можна висловити просто: малюючи, діти розвивають і тіло, і душу, і розум.

«Витоки здібностей і обдарування дітей на кінчиках їхніх пальців. Від пальців, образно кажучи, йдуть найтонші нитки – струмочки, які живлять джерело творчої думки. Іншими словами, чим більше майстерності у дитячій руці, тим розумніша дитина» – стверджував В. О. Сухомлинський. Ось чому такими важливими у дошкільному віці є заняття з образотворчої діяльності. Необхідно навчити дітей бачити прекрасне, розуміти і цінити твори мистецтва, красу і багатство рідної природи.

Сучасні дослідники (Е. А. Медведєва, Є. Ю. Левченко, Е. О. Смирнова) вказують на значну роль образотворчого мистецтва в формуванні психіки дитини, яка нормально розвивається, так і з обмеженими можливостями здоров'я. У ситуації, коли вербальні контакти між дітьми в групі утруднені, ізотерапія виступає в ролі засобу спілкування, сприяє згуртуванню і взаємодії дітей. Висловлюючи себе через малюнок, дитина дає вихід своїм почуттям, бажанням, мріям, перебудовує свої відносини в різних ситуаціях

та безболісно зустрічається зі страшними, неприємними, травмуючими образами. Це особливо важливо під час корекційної роботи з невротичними та тривожними дітьми. Не можна не погодитися з Л. Д. Лебедевою, яка вказує, що ізотерапія створює позитивний емоційний настрій у групі, полегшує процес комунікації з однолітками, розвиває культуру дитини, зміцнює почуття внутрішнього контролю, сприяє творчому самовираженню, розвитку уяви, естетичного досвіду і соціалізації дитини.

Використання дитячого малюнка в корекційно–розвиваючій роботі з дошкільниками, що мають проблеми в мовленнєвому розвитку та емоційно–вольовій сфері (концентрація уваги, низька самооцінка, боязкість, сором'язливість) є виправданим і результативним. Саме в малюнку відображаються не тільки рівень розвитку графічних навичок та оволодіння технікою малювання, але й характеристики інтелектуального розвитку, особливості особистості і характеру, а також особливості міжособистісних відносин. Тому цінність ізотерапії полягає в тому, що техніки і прийоми можуть використовуватись в індивідуальній, підгруповій та груповій роботі з дошкільниками майже всіх вікових груп. Протягом навчального року на корекційних заняттях з дітьми доцільно проводити один раз на тиждень заняття із застосуванням ізотерапевтичних технік.

Ізотерапія – шлях пізнання себе

Способів малювання з дітьми є дуже багато. Часто дитина не може пояснити свою тривогу словами, а от за допомогою малюнка їй це зробити значно простіше. Такі малюнки часто рясніють безліччю кольорних плям і переплетенням ліній, таким чином, дитина зображує свої тривоги і страхи. Кожен елемент малюнка асоціюється з тим почуттям, яке дитина відчуває в певній ситуації.

Малювання – це творчий процес, що дозволяє дитині відчути і зрозуміти самого себе, висловити вільно свої думки і почуття, звільнитися від конфліктів і сильних переживань, розвинути емпатію, бути самим собою, вільно висловлювати мрії і надії. Це не тільки відображення в свідомості дітей оточуючої і соціальної дійсності, але і її моделювання, вираження відношення до неї. Деякі вчені схильні розглядати малювання як один із шляхів виконання програми вдосконалення організму.

Малювання розвиває чуттєво–рухову координацію, бо вимагає узгодженої участі багатьох психічних функцій. Таким чином воно виступає як спосіб осягнення своїх можливостей і навколишньої дійсності, як спосіб моделювання взаємовідносин та вираження різного роду емоцій, у тому числі і негативних. «Художнє самовираження» так чи інакше, пов'язане із зміцненням психічного здоров'я дитини, тому і розглядається як значний психологічний і соціальний фактор. В даний час форми арт–терапевтичної роботи з дітьми різноманітні. В дошкільних закладах ця робота має профілактичний або розвиваючий характер, як, наприклад, у разі наявності у дитини легких емоційних і поведінкових розладів, або проблем психологічного порядку, і проводиться під час звичайних або корекційних занять.

Слід враховувати, що образотворчий матеріал і образ є для дитини засобом психологічного захисту, до якого він звертається у важливих для себе обставинах. При всьому різноманітті форм арт–терапевтичної роботи та значних відмінностях між окремими групами дітей, їм усім властиві деякі загальні особливості, які необхідно враховувати. Одна з цих особливостей полягає в тому, що діти у більшості випадків не можуть вербалізувати свої проблеми і переживання. Невербальна експресія, в тому числі, образотворча, для них більш природна. Тому їхні переживання, виражені за допомогою образотворчих засобів, легко доступні для сприйняття та аналізу.

Досвід роботи з дітьми дошкільного віку показує, що в дитячій творчості часто виникає суперечність між радісними, цікавими переживаннями, що викликані сприйняттям навколишнього світу, й обмеженими можливостями художнього відображення цих почуттів. Для розвитку художніх здібностей педагог повинен пропонувати дітям поряд з традиційними нетрадиційні способи малювання, які дають можливість дітям максимально розкритися у малюнку. Звісно, не можна занадто захоплюватись нетрадиційним малюванням, бо зважаючи на легкий спосіб зображення, малюкам важко перейти до традиційних способів малювання. Тому обов'язковим є навчити дітей правильно тримати пензель, набирати ним фарбу, зволожувати та мити його, малювати пензлем різні елементи (крапки, мазки, лінії), правильно зафарбовувати контурні зображення. Крім того, малювання фломастерами і олівцями є дуже важливим в плані підготовки руки до письма і розвитку дрібної моторики. Заняття з використанням традиційних і нетрадиційних технік потрібно чергувати. До того ж, доцільно навчати дітей графічного та схематичного малювання.

Перевагою нетрадиційних технік малювання є: а) простота виконання; б) швидкість виконання; в) оригінальність рішення; г) різноманітність художніх ефектів; д) розвиток творчої фантазії та уяви; е) очікувано гарний результат; є) отримання задоволення від результату.

Під час ознайомлення дітей з нетрадиційними техніками малювання, необхідно врахувати наступне:

- вікові можливості дітей;
- їх вивчення та використання спрощує процес малювання;
- їх складність дає можливість диференціації залежно від рівня розвитку дітей, вікових груп та індивідуальних вподобань;
- під час оволодіння ними у дошкільнят стимулюються пізнавальні інтереси, дослідницькі дії, відкриття нового, інтерес до образотворчої діяльності;
- оволодіння ними позитивно впливає на творчий розвиток особистості.

Крім того, нетрадиційне малювання дає дітям безліч позитивних емоцій, розкриває можливість використання добре знайомих предметів як художніх матеріалів, дивує своєю непередбачуваністю.

Незвичайні способи зображення дійсності по-справжньому захоплюють дітей і зникає поділ на вдалі і невдалі роботи. Малюнки всіх дітей своєрідні, цікаві, по-дитячому гарні. Навчаючись передавати свої почуття на папері, дитина краще починає розуміти почуття інших, вчиться долати боязкість, страх перед малюванням, перед тим, що нічого не вийде.

Так як усі малюки люблять казки і провідною формою роботи у дитячому садку є гра, то й ознайомлювати дошкільнят з нетрадиційними способами малювання доцільно за допомогою казки або у грі.

До нетрадиційних технік малювання належать: техніка малювання пальчиками або долонею, техніка «плямографії», техніка «ниткографії», техніка «тампування», техніка «тичкування», техніка «крапкування», монотипія, техніка «симетричного відбитку», «солені» малюнки, «райдужні» малюнки, техніка «набризкування», малювання по зім'ятому паперу, малювання по-вологодому паперу, малювання восковими олівцями або свічкою, пластиліновий малюнок, малювання кольоровою піною тощо.

Нетрадиційні техніки – це поштовх до розвитку уяви, творчості, прояву самостійності, ініціативи, вираження індивідуальності. Малювання з використанням нетрадиційних технік не стомлює дітей, у них зберігається висока активність, працездатність протягом усього часу, відведеного на виконання завдання. Ці техніки сприяють розвитку у дітей дрібної моторики рук і тактильного сприйняття, просторового орієнтування на аркуші паперу, окоміру і зорового сприйняття, уваги й посидючості, образотворчих навичок і вмінь, спостережливості, емоційної чуйності. Різноманітні матеріали, можливість вибору засобів зображення, незвичайний початок роботи, застосування ігрових прийомів – все це допомагає не допустити в дитячу образотворчу діяльність одноманітність і нудьгу, забезпечує жвавість і безпосередність дитячого сприйняття і діяльності.

Спільна творчість дітей і дорослих – одна з можливостей опанувати культуру спілкування та мовлення у дитячому садку. А як цікаво не просто малювати та ліпити, а зображувати, граючись: зробити ігрові фігурки і зіграти виставу, намалювати чудо-драбинку і скласти про неї казкову історію, здійснити подорож у країну Кольорів. Заняття з корекційного малювання можна урізноманітнити іграми, що містять у собі образотворчі завдання. Такі ігри називаються образотворчими. Ось деякі з них:

«Знайди помилку художника». Дітям пропонується знайти помилку художника у словесному опису його картини або малюнку.

«Уяви і домалюй». Діти домальовують до геометричної фігури елементи, для отримання нового зображення.

«Чарівні ляпки». Діти роздивляються фарбові плями та намагаються знайти схожість з відомими їм предметами та явищами.

«Що ховається у крапках». Діти використовують контурний малюнок крапками. Обводять його та зафарбовують.

«Відгадка до загадки». Діти слухають загадки та малюють до них відгадки.

«Повтори за художником». Дітям пропонується уважно слідкувати за діями художника, роль якого виконує педагог, а потім, повторюють все на своїх аркушах.

«Знайди розбіжності». Дітям пропонується знайти відмінності між подібними малюнками.

«Знайди однакові малюнки». Дітям пропонується набір подібних малюнків, серед яких треба зайти два однакових.

«Оживити олівець». Діти домальовують частини тіла олівцю, додають йому колір та придумують історію про нього.

«Інтерв'ю з аквареллю». Діти уявляють себе фарбами, обирають собі колір і розповідають про нього те, що вважають за потрібне.

«Кольорові слова». Діти обирають кружечок будь-якого кольору, та називають предмети, які асоціює з цим кольором.

«Народження кольорів». Дітей навчають змішувати два кольори для отримання третього.

«Де живе веселка». Дітям пропонується пофантазувати та розповісти, в яких речах або предметах живуть кольори веселки.

Ігри та вправи, спрямовані на сприйняття кольорової гами, допомагають дітям закріпити та розширити їх знання про різноманітність кольорів у навколишньому світі, сприяють вдосконаленню їх естетичної культури та зорової уваги, вчать малювати бути більш спостережливими та допитливими. Ці здібності в свою чергу позитивно впливають на емоційний розвиток дошкільника та моральне формування його особистості – він стає більш чутливим, чуйним, добрим, бачить і розуміє красу довкілля, милується барвами природи.

Як бачимо, різноманітні корекційні методики розкривають широкий спектр здібностей дитини, а використання методів і технологій сучасних терапій об'єднує терапевтичні фактори невербальної експресії з вербальною взаємодією. Найбільш вдало це можна поєднати за використанням арт-терапевтичних методик, які дозволяють створювати невимушені ситуації спілкування і максимально мотивувати дитину для спільної діяльності. Таке емоційно насичене спілкування на основі співпраці, безперечно, покращить результат будь-якої корекційної чи навчально-виховної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Киселева М. В. Арт-терапія в роботі с дітьми. Санкт-Петербург: Речь, 2008.

2. Копытин А. И. Теория и практика арт-терапии. Санкт-Петербург: Речь, 2001.
3. Короткова Л. Д. Арт-терапия для дошкольников и детей младшего школьного возраста. Санкт-Петербург: Речь, 2001.
4. Мардер Л. Цветной мир. Групповая арт-терапевтическая работа с детьми дошкольного и младшего школьного возраста. Москва: Генезис, 2007.
5. Никитина А. В. Нетрадиционные техники рисования в детском саду. Санкт-Петербург: КАРО, 2008. 96с.

doi: 10.5281/zenodo.2608689

УДК 371.21

Лапшина І. М., Комарівська Н. О.,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ІНТЕРЕСУ ДО ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Епоха цифровізації, що охопила сучасний світ, передбачає виховання особистостей з розвиненою здатністю працювати з різними джерелами інформації – наукової, науково-пізнавальної, художньої. Становлення і розвиток такої здатності має розпочинатися в дошкільний період, коли дитина відкрита до світу нового, цікавого, незвичайного [1, с. 2]. Передусім дошкільника можуть зацікавити фантастичні сюжети, незвичайні образи, яскраві й емоційні мовні засоби. А це визначальні ознаки саме дитячої літератури.

Емоційний розвиток дитини дошкільного віку, як наголошують фахівці, розпочинається з наслідування міміки обличчя, жестів й пози дорослих, які розповідають або читають малечі дитячі твори. В такий спосіб дошкільник засвоює відповідний емоційний стан, настрій (бадьорий, радісний, сумний, тривожний), вчиться відчувати почуття свого оточення, готується до подальших самостійних моральних вчинків [5, с. 6].

Світ дитячої літератури максимально сприяє збагаченню словника, його уточненню через залучення близьких або протилежних за значенням лексем, індивідуалізації засобами активізації експресивної лексики, дитячого словотворення. Удосконалення граматичного ладу мовлення дітей дошкільного віку також послуговується засобами дитячої літератури, адже приклади словозміни й словотворення малята засвоюють з творів улюблених авторів. Інтерес дошкільнят до писемного мовлення також розпочинається з перших зустрічей з дитячою книгою. Таким чином, ніякий інший засіб, ніж дитяча література, не спроможний активно впливати на розумовий та моральний розвиток дитини раннього та дошкільного віку [4, с. 30].

Проте цей засіб буде, дійсно, дієвим за умови адекватного використання. Проаналізуємо детально цей аспект проблеми. Виховання дитини розпочинається в родині. Отже, саме батьки першими в повсякденному житті дитини мають використовувати твори дитячої літератури. Добре, якщо батьки багато читають, слідкують за новинками дитячої літератури, володіють широким діапазоном творів різної тематики й жанрів. Але реальний досвід переконує, що сучасні батьки не можуть похизуватися широкими читацькими інтересами, можливостями легко й артистично презентувати дитині художні твори. Тому й уникають ситуацій використання дитячої літератури.

Таким чином, важливим завданням педагогів закладів дошкільної освіти ми вважаємо організацію просвітницької діяльності з батьками вихованців щодо ознайомлення їх зі світом дитячої літератури. Така робота має бути цілеспрямованою, систематичною, але тактовною й не надокучною. Необхідно розумно залучати батьків вихованців дошкільного закладу до проведення різноманітних зустрічей малят з творами дитячої літератури – під час занять, на дитячих святах, на прогулянках, в ході екскурсій, у проєктній діяльності тощо. Саме тому вважаємо необхідним систематизувати огляд сучасних інноваційних технологій у формуванні інтересу до дитячої літератури у дітей дошкільного віку та їхніх батьків.

Різнноманітні публікації фахівців дошкільної освіти привертають увагу до можливостей інформаційних технологій. Так, Г. В. Беленька, формулюючи поради, як привабити дітей до книжки, пропонує використовувати «мобільні пристрої з освітньою метою – слухайте аудіокниги» [1, с. 4]. Після прослуховування твору дитині можна запропонувати гру за його мотивами. Дорослий бере на себе роль другорядного персонажа, а дитині пропонує виконувати роль головного персонажа. Для точного відтворення образу персонажа є потреба проговорити його почуття, настрої, дібрати відповідний тембр голосу, міміку, рухи. Прослуханий твір дитина може дещо змінити за власними уподобаннями, додати деякі подробиці, ввести нових помічників для улюбленого героя. Якщо дитина зацікавилась художнім твором, час запропонувати їй паперовий варіант книги, аби зіставити, чи таким вона уявляла собі персонажа, умови його існування, коло оточення. Без сумнівів, сучасний малюк із задоволенням цікаво проведе час з технічними новинками й рідними людьми, спільний емоційний досвід, переживання незвичайних подій надовго залишатиметься в пам'яті дитини.

«Компромісним рішенням» Г.В. Беленька називає і інтерактивні книжки, у яких присутні QR-коди [1, с.4]. У таких паперових книжках міститься незначна кількість статичних ілюстрацій, а також закодована в QR-коді інформація. Саме в такий спосіб малята можуть ознайомитися із українськими народними казками «Курочка Ряба» і «Колобок». Реалізація QR-кодів допомагає побачити книжкові ілюстрації в динаміці, із застосуванням специфічних звукових та зорових ефектів, в музичному супроводі. З такою книжкою будь-яка дитина миттєво перетворюється в артиста, відтворює у власний спосіб побачене й почуте, ще і ще раз повертається до перегляду незвичайної книжки. Технічні можливості нашого суспільства, активне впровадження ІТ-технологій в повсякденність дозволяє припустити швидке поширення таких книжок, а з часом і їх здешевлення.

Значний розвивальний потенціал щодо інтересу дошкільнят до книги мають ігрові технології. Можливість перетворення в будь-який образ, виконання цікавого й особистісно значущого завдання сприяє формуванню стійкого інтересу дитини до інтелектуальної розваги із застосуванням книги. Активної реалізації в освітньому процесі дошкільного закладу набувають сюжетно-рольові ігри. Наприклад, дошкільникам можна запропонувати допомогти лісовим мешканцям відкрити книжкову крамницю або у лісовій школі облаштувати дитячу бібліотеку. Такі ігри проводяться в парній або груповій формі, коли до ігрової діяльності залучають від 2–3 до 4–6 малят [3, с. 70]. Гравцям потрібно визначитися із розподілом ролей, облаштуванням місця гри ігровими атрибутами. У підготовці до гри може брати участь вихователь, який навідними запитаннями допоможе малечі визначитися із ролями, передбачити розвиток сюжету гри. До прикладу: Лисичка чи Білочка вирішила відкрити в лісі книжкову крамницю? Де вона її розташувала? Які книги пропонує у продаж? Про кого вони розповідають? Як покупці будуть розраховуватися за придбані книги? У такий гри діти втілюють у казкову форму власні уявлення про явища реального життя, закріплюють комунікативні уміння, виробляють необхідні для мовленнєвих занять артистичні навички.

Цікавим для дошкільнят може бути і впровадження елементів технології групової взаємодії у вигляді заняття «Час книжки». Такий досвід накопичений у дошкільних закладах Іспанії, Фінляндії й інших європейських країн [1, с.4], поширений такий досвід і в дошкільних закладах України. У приміщенні кожної вікової групи облаштовують куточок (килимок / столик / крісло), де розкладають дитячі книжки, різні за формою (книжка–картинка, книжка–іграшка, книжка–ширма, книжка–розкладачка, книжка–сувенір тощо), тематикою (для дітей і про дітей, про рослинний і тваринний світ, про фантастичні пригоди й т.п.), жанром (казки, оповідання, вірші). Діти збираються групами за інтересами (3–4 дитини), гортають книжки, коментують їх зміст й оформлення. В такий спосіб малята привчаються уважно слухати одне одного, ставити запитання і давати на них відповіді, добирати аргументи для підтвердження власного вибору або оцінки, логічно й точно формулювати власне висловлювання. Крім того, дошкільники набувають уміння так організовувати свою діяльність, аби не заважати іншим, не відволікати від важливої справи.

Оригінальні прийоми залучення дошкільників до читання художньої літератури з технологій творчого розвитку пропонує М.В. Коченгіна [5, с.8]. На її думку, продуктивними можуть бути такі прийоми літературно-творчої діяльності дітей на основі прослуханого/прочитаного й за аналогією: «Уявний діалог з літературним персонажем», «Знайомі персонажі у нових обставинах», «Колаж із казок», «Складання казки на основі вірша», «Рятівні ситуації в казках», «Біном фантазії», «Складання казок за назвою, початком, кінцівкою», «Написання листа літературному персонажу». Участь дітей у літературно-творчій діяльності передбачає обов'язкове попереднє ознайомлення із художнім твором (слухання розповіді вихователя, розглядання книжки в групі / парі, самостійне читання). Цей твір або група творів мають зацікавити дошкільників, викликати бажання відтворити й у власному баченні інтерпретувати твори, створити стійке переконання, що й до знайомих творів можна повертатися знову й знову в цікавий спосіб.

На нашу думку, є чималі перспективи у впровадженні в освітній процес елементів технології інтегрованого навчання. Узгоджений вплив різних видів мистецтва (художня література, образотворче мистецтво, музичне мистецтво, театральне мистецтво), різноманітних видів діяльності дітей (навчальна, ігрова, мовленнєва, образотворча, музична, театральна, пластична, технічна тощо) також стабілізує дитячий інтерес до першоджерела – до літературного образу, до книги. Так, слухання музичних творів посилює емоційну привабливість літературних творів: літературний образ деталізується, «оживає» в музичних звуках (танок сніжинок, кружляння осіннього листя, завивання віхоли, поява першої квітки й т.п.). Словесне малювання супроводжує рухи пензля або олівця при створенні твору образотворчого мистецтва (опис-уточнення персонажа, місця події). Візуалізації літературного твору сприяють такі прийоми, як колективне створення мультфільму за прослуханим / прочитаним твором, його інсценування, драматизація. Діти охоче створюють власні ілюстрації до епізодів, що найбільше захопили змістом або образами, виконують їх засобами малювання або аплікації [2, с. 20]. Зібрані в певній послідовності вони утворюють власну книжку–саморобку – привід неабиякої поваги. Така робота додає ще більше інтересу до творів дитячої літератури.

Таким чином, сучасні інноваційні технології дошкільної освіти містять значний потенціал щодо формування й розвитку у дітей дошкільного віку стійкого інтересу до творів дитячої літератури, виховання естетичних смаків і позитивних моральних якостей дошкільників, становлення інформаційно-комунікаційної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бєленька Г. Сучасна дитина у світі казки, або Невже покоління Z не читатиме?. *Дошкільне виховання*. 2018. №2. С. 2–5.
2. Зарецька О. Артбук – книжка власноруч. Майстер–клас для дітей середньої / старшої групи. *Дошкільне виховання*. 2018. №2. С. 20–21.
3. Колеснік К.А. Модель організації групової діяльності учнів при вивченні художнього твору. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті сучасних освітніх парадигм* : збірник матеріалів науково–практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 5–6 квітня 2017 р.) / за ред. О.А. Голюк; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі–Поділля», 2017. Вип. 6. С. 69–73.
4. Комарівська Н. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами фольклору. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Київ–Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. Вип. 46. С. 30–33.
5. Коченгіна М. Дошкільник і книжка: щоб знайомство було вдалим. *Дошкільне виховання*. 2018. №2. С. 6–10.

doi: 10.5281/zenodo.2608726

УДК 378:376.14

Левінець Н. В.,

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ЗМІСТ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ АСИСТЕНТА ВИХОВАТЕЛЯ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ГРУПІ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні тенденції розвитку інклюзивної освіти в Україні актуалізують проблему підготовки фахівців здатних працювати в умовах інклюзивного середовища. Адже від рівня його готовності залежить успішність входження дитини в дитячий колектив, реалізація її базових потреб та ефективність соціалізації.

Задля посилення кадрового забезпечення інклюзивної освіти в закладах дошкільної освіти до класифікатора професій включено посаду асистента вихователя в інклюзивній групі. До основних завдань якого відносять створення предметно–просторового середовища, яке дає перспективу усім дітям бути однаково рівними учасниками освітнього процесу в єдиному освітньому просторі відповідно до їхніх особливостей, потреб та можливостей. Це зумовлює запит системи дошкільної освіти на підготовку таких кадрів, оскільки інклюзія є новою для української педагогічної практики формою освіти, яка реалізує принцип «навчання жити разом», побудованою на ідеях гуманізму, і ставить перед закладами вищої освіти завдання з розробки змістових та організаційно–технологічних засад підготовки фахівців, здатних виконувати професійні функції в умовах інклюзії.

Зважаючи на соціально–педагогічну актуальність проблеми створення інклюзивного середовища та необхідності забезпечення кадрами готовими до професійної діяльності в умовах інклюзії кафедра методик та технологій дошкільної освіти НПУ імені М. П. Драгоманова у 2018 році запроваджено підготовку фахівців за освітньою програмою «Дошкільна та інклюзивна освіта».

Специфіка підготовки полягає у збалансуванні ґрунтовної психолого–педагогічної підготовки фахівців галузі дошкільної та інклюзивної освіти, які у співпраці із командою супроводу в закладі дошкільної освіти, сприятимуть створенню умов дітям з особливими освітніми потребами для розвитку та навчання спільно зі своїми однолітками.

Важливим компонентом підготовки фахівців за освітньою програмою «Дошкільна та інклюзивна освіта» є формування у них професійно–ціннісних орієнтацій, професійно–особистісних якостей, умінь та компетенцій.

Зокрема, розглядаючи особистісні характеристики фахівця інклюзивної освіти було зацентовано увагу на формуванні сукупності певних соціально–педагогічних установок, ціннісних орієнтацій, особливостей сприйняття та осмислення дійсності, яка відображає ставлення людини до світу і вибір нею способу поведінки у повсякденному житті. У зв'язку з тим, структурними компонентами ментальності педагога інклюзивної освіти виступають усвідомлення того, що цінність дитини не залежить від її здібностей та досягнень, у кожного є право на спілкування, любов, повагу, підтримку та дружбу з однолітками. Крім того, до переліку якостей, які дозволяють педагогу в умовах інклюзії вирішувати професійні завдання відносяться самодисципліна та саморегуляція, наполегливість, здатність знаходити конструктивні способи вирішення різноманітних повсякденних ситуацій в інклюзивного освітньому середовищі.

Перелік фахових компетентностей випускника було поглиблено наступними:

здатність до вивчення індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів дітей з особливими освітніми потребами;

здатність до адаптації навчальних матеріалів з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі;

здатність до проведення навчально-розвивальних, виховних, соціально-адаптаційних заходів, використання технологій інклюзивної освіти у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивній групі закладу дошкільної освіти;

здатність до співпраці з фахівцями команди супроводу дітей з особливими освітніми потребами та їхніми батьками.

Добір навчальних дисциплін для поглибленої фахової підготовки у навчальному плані здійснювався із урахуванням видів професійної діяльності випускника. Зокрема, формування готовності до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища, здійснюється в процесі викладання таких дисциплін: «Технології інклюзивної освіти», «Інклюзивне освітнє середовище», «Основи соціальної реабілітації», «Педагогічна взаємодія з сім'єю дітей з особливими потребами», «Педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами», «Менеджмент в інклюзивній освіті», «Освітній моніторинг інклюзивних програм», «Технологія розробки індивідуальної програми розвитку дитини», «Етика професійної взаємодії в інклюзивному середовищі».

Також було поглиблено перелік результатів навчання, а саме:

- володіти педагогічним інструментарієм вивчення індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів дітей з освітніми потребами, сприяти виявленню та розкриттю їхніх здібностей, талантів;
- вміти адаптувати навчальні матеріали та підходи з урахуванням психофізичних порушень дитини задля допомоги їй у виконанні навчально-пізнавальних завдань та залучення до різних видів дитячої діяльності;
- вміти використовувати програми розвитку для дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами, сучасне методичне забезпечення, технології інклюзивної освіти; сприяти виконанню кожною дитиною індивідуальної програми розвитку, оцінювати її досягнення та аналізувати динаміку розвитку;
- вміти використовувати різноманітні інформаційні ресурси та способи отримання інформації для виконання професійних завдань, будувати процес спілкування з батьками, особами, які їх замінюють, фахівцями команди супроводу дотримуючись принципів толерантності та співробітництва.

Професорсько-викладацьким складом кафедри було здійснено перегляд змісту і методів підготовки педагогів до роботи в умовах інклюзії, що враховують своєрідність реалізації освітньої парадигми, орієнтованої на пізнання і врахування індивідуальних особливих потреб вихованців залежно від віку, характеру, ступеня порушення, якостей особистості; враховано необхідність підтримки високого рівня викладання, що зумовлює пошуки «власного стилю» викладання, який характеризується високим професіоналізмом та індивідуальним підходом до кожного студента, використанням інтерактивних форм навчання, що дають змогу вже з самого початку навчання долучити студентів до практичної діяльності в контексті інклюзивної освіти; налагодження тісної взаємодії викладачів з інклюзивними закладами освіти для уточнення змісту практик та проведення наукових досліджень.

Отже, підготовка фахівців до роботи в умовах інклюзії повинна розглядатися як довгострокова перспектива, яка передбачає зміну підходів до проектування змісту і технологій професійної підготовки. Позитивний досвід закладів вищої освіти в цьому напрямку допомагає змінювати ставлення суспільства до сприйняття інклюзії як необхідного компоненту сучасного життя.

doi: 10.5281/zenodo.2608765

УДК 373, 2.016: 81'23

Лисенко Т. Р.,
КВНЗ КОР «Богуславський гуманітарний коледж
імені І. С. Нечуя–Левицького»

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ УМІнь ТВОРЧОГО РОЗПОВІДАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні визначає важливим завданням сучасного дошкільного закладу формування мовленнєвої компетенції дітей, орієнтує на активну позицію дитини в процесі опанування мови.

Мовленнєва компетентність – одна з провідних базисних характеристик особистості, що формується в онтогенезі. А оволодіння зв'язним мовленням є складовою мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку, яка забезпечує успішну підготовку до навчання в школі.

Тому, завдання розвитку зв'язного мовлення посідає головне місце в загальній системі роботи з розвитку мовлення в дошкільному навчальному закладі. Навчання зв'язного мовлення є водночас і метою, і засобом практичного опанування мовою. Зв'язне мовлення має надзвичайне значення для розвитку інтелекту

та самосвідомості дитини, воно позитивно впливає на формування таких її важливих особистісних якостей, як комунікабельність, доброзичливість, ініціативність, креативність, компетентність. За допомогою добре розвинутого зв'язного мовлення дитина навчається чітко та ясно мислити, встановлювати контакт з тими, хто її оточує, ініціювати власні ідеї, брати участь у різних видах дитячої творчості.

Проблема розвитку зв'язного мовлення порушується в психології, мовознавстві, лінгводидактиці, логопедії тощо. Саме тому, вона досліджувалася класиками наукової думки та сучасними науковцями в різних аспектах. Одним з недостатньо вивчених аспектів цієї проблеми, є творче розповідання.

Актуальність теми нашого дослідження полягає в тому, що на сучасному етапі проблема формування монологічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку та творчого розповідання зокрема потребує як наукового розв'язання, так і практичної реалізації в ЗДО.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування у дітей старшого дошкільного віку умінь творчого розповідання за допомогою інноваційних технологій.

Спираючись на численні визначення зв'язного мовлення, ми розглядаємо його як продукт мовленнєвої діяльності, єдине смислове і структурне ціле, що включає пов'язані між собою і тематично об'єднані закінчені відрізки.

Науковці довели, що у зв'язному мовленні виявляються всі мовні вміння та навички дитини. По тому, як дошкільник буде зв'язне висловлювання, наскільки він точно вміє підбирати слова, як використовує засоби художньої виразності, можна судити про рівень його мовного розвитку.

Усне мовлення поділяється на монологічне і діалогічне.

Монологічне мовлення – це більш складний, довільний, організований вид мовлення, що потребує спеціального навчання (О. Леонтьєв, Л. Щерба). Вчені, підкреслюючи первинність діалогу, доводять, що монолог народжується в надрах діалогу (О. Ушакова).

Монологічне мовлення значно важче для користування, ніж діалогічне. Розумних, дотепних і балакучих співбесідників значно більше, ніж добрих промовців. Діалогічне мовлення завжди підтримане. Співрозмовники весь час міняються ролями. Доки один закінчить свою думку, інший може підготувати свою. Співбесідники, крім того, можуть просто допомагати один одному (нагадувати, підказувати слова).

Монологічне мовлення – «це одностороннє говоріння, не розраховане на негайну у відповідь словесну реакцію, акт тривалого й цілеспрямованого впливу на слухачів» (Баранник, 1970). Звичайно, монологічне мовлення якоюсь мірою також підтримане, але це вже більше стосується контакту промовця зі слухачами.

До лінгвістичних характеристик, на думку А. М. Богуш, монологу належать: застосування переважно літературної лексики; розгорнутість висловлювання; наявність ускладнених синтаксичних конструкцій; прагнення до чіткого граматичного оформлення зв'язності на основі розгортання системи елементів зв'язку; певна завершеність. Мовець здебільшого використовує позамовні та інтонаційні засоби виразності, проте, на відміну від діалогу, вони відіграють другорядну роль, оскільки монолог менш емоційний.

Монолог не підтримується ситуацією або запитаннями, як діалог, він адресований не одній людині, а багатьом. До монологу людину спонукають насамперед внутрішні мотиви (стан, настрій, бажання, наміри), вона сама обирає, про що і за допомогою яких засобів говоритиме.

Засобом навчання дітей зв'язного монологічного висловлювання є розповідання дітей. За словами Є. О. Фльоріної, розповідання є однією з важливих форм роботи з розвитку образного мислення і художньої виразності мовлення; шляхом планового зв'язного мовлення у розповіді дитина вчиться викладати думки логічно і послідовно. Розповідь свідчить про дитячі уявлення, переживання, інтереси. Дитячі розповіді допомагають краще зрозуміти дитину, правильно впливати на неї, воно сприяє взаєморозумінню і зближенню дітей (Фльоріна, 1961).

Одним з найефективніших методів розвитку словесної творчості є творче розповідання, результатом якої є зв'язна, логічно послідовна розповідь. В основі творчих розповідей лежить робота творчої уяви. Компонентами такої розповіді мають бути самостійно створені дитиною нові образи, ситуації, дії. При цьому діти використовують свій набутий досвід, знання, але по-новому комбінують їх.

Іншими словами, творча розповідь – це самостійна розповідь дитини з елементами домислу та фантазії.

Вчені розглядають творче розповідання як важливий засіб прояву індивідуальності дитини (Косенко Ю.М., Короткова Е.П., Кудіна М., Мелік-Пашаєв О.О., Новлянська З.М., Родарі Дж., Орланова Н. П., Сухомлинський В. О. та ін.); визначають його як цілеспрямований процес створення творчої розповіді – закінченої, цілісної, граматично правильно оформленої, самостійно складеної дітьми розповіді за темою, певним сюжетом (Бородич А. М., Короткова Е.П., Косма Т. В., Лещенко О.М., Орланова Н. П., Сухенко Є.К. та ін.).

Розроблені тематика та види творчого розповідання, прийоми і послідовність навчання (Л. М. Ворошніна, М. Коніна, Е.П. Короткова, Л.А. Пенсьєвська, Н.О. Орланова, Є.І. Тихєєва, О.С. Ушакова та інші), але в зв'язку із тим, що сучасні діти мають інше коло інтересів, яке дуже широке і часто неосяжне для нас, потрібно досліджувати це питання, а особливо звернути увагу на розробку тематики для творчого розповідання.

Творче розповідання – продуктивна діяльність. Кінцевим результатом її повинна бути зв'язна, логічно послідовна розповідь. Тому велике значення в цьому виді діяльності має вміння дітей зв'язно розповідати, оволодіння структурою зв'язної розповіді. В процесі слухання оповідань і казок, переказування, розповідання з досвіду діти повинні практично засвоїти те, що кожна розповідь має початок, кульмінаційний момент, розв'язку, що кожне наступне речення повинно мати логічний зв'язок з попереднім.

З перших занять необхідно звертати увагу дітей на те, що означає вказівка «придумати розповідь» чи «розповісти про те, що з тобою трапилось». При правильному розумінні цих завдань перше з них активізує роботу творчої уяви, а друге – покращує процес відтворення (Богущ, Орланова, 1992).

Творчі розповіді можуть спиратися на наочну основу (придумати події з героєм картини, що виходить за її межі; придумати казку про іграшку), і на словесну (придумати розповідь на запропоновану тему: «Як діти виручили з біди свого товариша», «Як слонення вчилось кататися на велосипеді»).

Вчені виділяють такі типи творчих розповідей:

1. На наочній основі:

- описові і сюжетні розповіді про іграшку;
- за сюжетно–ігровою ситуацією;
- розповідь за картинками;
- описові розповіді про природу.

2. На словесній основі:

- придумування кінця до початку розповіді вихователя;
- розповідь на запропоновану тему;
- самостійне творче складання розповідей;
- розповіді з опорою на власний досвід дітей (Сафонова, 2009).

Кожен вид творчих розповідей потребує своїх прийомів навчання. Серед прийомів навчання творчого розповідання виділяють такі:

- Основні: зразок, план, аналіз.
- Допоміжні: запитання, нагадування, вказівка, заохочення, підказка.
- Специфічні: запис дитячих розповідей, створення альбомів та книжок з творчими розповідями дітей, придумування розповідей–мініатюр, об'єднаних однією дійовою особою, повторення розповіді товариша та ін.

Розповідь–зразок повинна бути простішою, ніж розповідь для слухання, тому що слухати і розуміти легше, ніж самому розповідати. Зразок повинен мати цінний виховний зміст, у ньому треба описувати хороші вчинки, дружні почуття тощо. Для розповіді треба підібрати конкретний факт чи подію, розповідати послідовно, не відходячи від сюжетної лінії розповіді; мова має бути живою, образною, речення короткі (Бородич, 1981).

Зразок розповіді є найлегшим прийомом навчання, тому що він показує дітям головний результат, до якого вони повинні прагнути, допомагає підібрати аналогічний зміст для їхньої розповіді. Зразок розповіді визначає її обсяг, послідовність. Тому зразок застосовується на початкових етапах навчання розповіді, у випадках постановки перед дітьми нових завдань. Як дидактичний прийом зразок використовується частіше на початку заняття, а також у ході його, якщо діти відчувають труднощі в складанні розповіді (частковий зразок), у кінці заняття зразок губить свою дидактичну цінність. Для того, щоб домогтися від дітей самостійної творчої роботи, вихователь повинен пояснити свою розповідь, нібито показати, як її скласти. Тому на перших етапах зразок розповіді краще поєднувати з її планом.

План розповіді – це два–три основних запитання, які визначають зміст і послідовність викладу. Як правило, після двох–трьох занять із зразком розповіді план стає самостійним, основним прийомом навчання. У процесі заняття план треба поповнювати новими запитаннями, це активізує увагу дітей, дає можливість індивідуалізувати завдання.

У навчанні розповіді використовується і такий прийом, як закінчення дітьми розповіді, розпочатої вихователем. Розвитку у дітей фантазії сприяє підказування варіантів сюжету, обставин дій та ін.

Запитання як прийом навчання в розповіданні займає другорядне місце. Запитання дітям ставляться, як правило, після закінчення розповіді для уточнення або доповнення її.

Оцінка дитячого мовлення та аналіз – ефективний прийом який використовується в кінці заняття для повторення, оскільки діти швидко забувають розповіді один одного. У своїй оцінці вихователь підкреслює способи творчості, спроби розкриття сюжету, повноту передачі, виразність мовлення (Богущ, Орланова, 1992).

Складання творчих розповідей можна поєднати з розігруванням, показом дій. Для цього слід підготувати достатню кількість іграшок, матеріал для декорації (будиночки, дерева, парканчики), щоб дитина могла використати його відповідно до свого задуму. Такі заняття дуже зацікавлюють дітей, вони із задоволенням слухають і дивляться інсценування товаришів.

Придумування дітьми казок за самостійно вибраною темою – найскладніший, але найцікавіший для дітей вид творчої розповіді. І тут успіхи в багато чому залежать від того, як зуміє вихователь зацікавити дітей, створити в них емоційний настрій, дати поштовх творчій уяві.

Дуже важливо навчити дітей оцінювати розповіді й казки своїх товаришів, бачити позитивні та негативні сторони розповідей. Потрібно звертати увагу і на цікавий, захоплюючий зміст розповіді, і на словесну форму, якою переданий цей зміст, уважно слідкувати за тим, як діти у самостійній творчій діяльності використовують засвоєні слова і вирази.

Цікавими є оповідання–небилиці на основі казок, щоб їх скласти можна запропонувати дітям:

- перенести героїв знайомих казок у нові обставини;
- змінити ситуацію у знайомій казці, придумати нове закінчення казки;
- складати колаж із казок.

Ефективними дидактичними методами розвитку творчого вміння складати казки є наступні:

- Створення казок під час розповідання казки «по колу».
- Калькування – написання нової казки з персонажами прочитаної.
- Пригадування, в яких ще казках живе певний казковий персонаж.
- Розповідання від першої особи (Пасічник, Белова, 2009).

Щоб зацікавити дітей, можна використовувати такі прийоми, як читання перед групою або прослуховування записаних на диктофон дитячих розповідей, оформлення результатів дитячої творчості у невеликі книжки–саморобки. Збереження розповідей, їх запис з подальшим оформленням у вигляді книжечки, альбому чи листівки стимулює дитячу творчість.

Великою мірою успіх роботи з навчання творчого розповідання залежить від особистості вихователя, його зацікавленості дитячою творчістю, від його цілеспрямованого впливу, керівництва. Керівництво виражається в створенні ефективних умов для формування умінь і навичок творчого розповідання, у визначенні головних, найбільш дієвих методів, у знаходженні різних педагогічних прийомів і в їх раціональній комбінації.

Відповідно до теоретичного обґрунтування проблеми дослідження нами була розроблена методика діагностування творчого розповідання дітей.

Були виділені такі критерії і показники для оцінювання розвитку навичок і умінь творчого розповідання: контекстність мовлення (показники: зв'язність і цілісність розповідей, наявність основних її структурних елементів, наявність елементів смислового зв'язку; відповідність розповіді запропонованій темі; образність та креативність розповідей, наявність пауз і повторів);

синтаксичність мовлення (показники: наявність складних речень за видами; наявність простих речень за видами; наявність прямої мови);

лексичний критерій (використання повнозначних слів за частинами мови; використання лексично–семантичної групи слів.)

Після констатувального експерименту ми побачили, що у дошкільників в обох групах існує несформованість навичок композиційної побудови творчої розповіді: дітям важко скласти розповідь, почати її, придумати кульмінацію та логічно завершити. Часто втрачається зв'язність висловлювання, порушується структура, розповіді насичені паузами, повторами, діти відхиляються від теми, значна частина дітей взагалі не володіла зв'язним мовленням.

Проблеми також були у тому, що у дітей достатньо не сформована граматична правильність мовлення, недосконала звуковимова, адже зв'язне мовлення – це не просто послідовність слів і речень – це послідовність пов'язаних одна з одною думок, які передані точними словами у правильно побудованих реченнях.

Все вище перераховане і дало нам підставу для подальшого експериментального навчання дітей.

Суть експериментальної методики полягала в тому, щоб на практичному рівні організувати процес формування у старших дошкільників умінь творчого розповідання використовуючи зокрема інноваційні технології. Запропонована методика передбачала два етапи: підготовчий і основний. Метою підготовчого етапу стало – збагачення емпіричного мовленнєвого досвіду дітей синтаксичними конструкціями, типовими для творчої розповіді, а мета основного етапу – практичне оволодіння лінгвістичними закономірностями побудови висловлювання типу творчої розповіді, розвиток творчої уяви, креативності.

Нами були також визначені принципи експериментальної методики формування у дітей умінь творчого розповідання: принцип уваги до матерії мови, принцип забезпечення мотивації мовленнєвої діяльності, принцип розуміння лексичних і граматичних значень тощо.

Під час формуючого експерименту педагогічними умовами формування умінь творчого розповідання виступили:

1. Постійне збагачення досвіду дітей життєвими враженнями (екскурсії, спостереження, розгляд картин, ілюстрацій у книгах та дитячих журналах, читання художніх творів, перегляд мультфільмів, відеопрезентацій).
2. Збагачення кількісного складу лексики дітей, якісне засвоєння лексики й активізація словника вихованців.
3. Уміння дітей зв'язно розповідати, володіти структурою зв'язного висловлювання, композицією розповіді.
4. Правильне розуміння дітьми завдання «придумати», тобто створити щось нове, розповісти про те, чого не було, або чого дитина сама не бачила.

До творчих розповідей дітей ми сформулювали такі вимоги, тобто розповіді мають бути: 1) змістовними (повно та цікаво передавати зміст власної розповіді); 2) логічно послідовними (діти мають уміти починати розповідь, чітко висловлювати зав'язку, логічно переходити від однієї частини розповіді до іншої, не допускати зайвих повторень, придумувати логічне завершення); 3) граматично правильними (за структурою простих і складних речень, за використанням зв'язку між ними); 4) точними (використовувати слова і словосполучення, які найточніше позначають предмети, явища, властивості); 5) виразними (багатими на використання мовленнєвих засобів виразності); 6) зрозумілими слухачам, достовірними; 7) короткими; 8) самостійними (у повному розумінні монологічними, не перериватися додатковими запитаннями вихователя); 8) цілеспрямованими (говорити по темі, не відволікатися від змісту); 9) образними та креативними.

У процесі навчання дітей творчому розповіданню під час формуючого експерименту найбільш ефективними були такі методи: пояснювально-ілюстративні (читання вихователем художніх творів розповідного характеру, власні творчі розповіді вихователів, демонстрація сюжетних картинок); репродуктивні (мовнні вправи за зразком); частково-пошукові (евристичні) (бесіди, конструктивні вправи на розвиток граматики й синтаксису розповідання, структурно-логічна схема творчої розповіді); проблемні (проблемні мовленнєві ситуації); творчі (дидактичні мовленнєві ігри, самостійна побудова монологу).

Софія Русова зазначала, що «не сама дитина має пристосовувати себе до наших методів, а навпаки, наші методи мають бути пристосовані до кожної дитини». На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування, тому відбувається еволюція змісту, форм і методів навчання, яка спонукає до розробок і впровадження нових новітніх освітніх технологій. Вони забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку. Саме тому, інноваційні технології під час формуючого експерименту зайняли чільне місце поряд із традиційними методами.

Отож, в процесі експерименту активно використовувались інтерактивні методи, а саме метод «мікрофон», під час якого діти разом з вихователем утворювали коло та, передаючи одне одному імітований або іграшковий мікрофон, створювали казки, розповідаючи "по колу". Цікавою для дітей була і робота в парах, коли діти складали розповіді на запропоновану вихователем тему та розповідали її один одному «по секрету». Такий вид роботи був особливо корисний для сором'язливих дітей, які відмовляються розповідати для всієї групи. Також використовувались методи «казка навпаки», «колаж», «уявна картина». Такі ігри проводили не лише на заняттях, а й під час різних режимних процесів. Ігрова форма спонукала дітей до активності та мовленнєвої творчості, дала змогу створити умови, за яких старші дошкільники швидко набували досвіду комунікативної діяльності.

Ефективним доповненням до бесіди за змістом картини була модифікована методика сприймання зображеного на картині різними органами чуттів, розроблена російським науковцем І. Мурашківською (Мурашківська, 1995).

Методика побудована на принципах теорії розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ) і спрямована на формування в дітей умінь сприймати зображення через уявні можливі відчуття від контакту з різними об'єктами, звукові уявлення, аромати і навчання передавати їх у зв'язному висловлюванні.

Послідовність вправ за цією методикою була такою:

1. Виокремлення об'єктів, що зображені на картині: «Як справжнім дослідникам, вам подобається усе вивчати, розглядати, слухати. Якщо так, то ваша рука може швидко й легко перетворитися на зорову або слухову трубу, її треба скласти так, щоб утворилася трубка і в дірочку через трубку можна було щось побачити (почути). А тепер спробуємо на картині побачити який-небудь предмет і назвати його, незалежно від того, великий він чи малий».
2. Установлення рівня взаємозалежності між об'єктами: «Як чудово, що ви як дослідники вже вмієте побачити навіть найдрібнішу, найнепомітнішу річ і назвати її. Проте ніщо не існує само по собі. Усе з чимось пов'язане. Спробуймо поєднати між собою два будь-яких предмети на картині, визначити їх зв'язок, чому вони важливі один для одного».
3. Уявлення об'єктів через сприймання їх різними аналізаторами: «Уявіть, що наша картина незвичайна. Наприклад, до неї додаються спеціальні навушники (рукавички), за допомогою яких ви можете почути всі звуки (доторкнутися до будь-чого) на картині. Уявіть, що ви одягли такі навушники й уважно слухаєте. А тепер скажіть, які звуки, слова ви почули».

Також ми пропонували дітям зосередитися на окремих об'єктах картини, знайти уявні варіанти можливих звуків і слів (ароматів, відчуттів тощо), що визначають певні відчуття, зімітувати їх, скласти діалоги від імені персонажів.

Заохочення дітей до виконання цих творчих завдань забезпечило високий рівень інтелектуальної, емоційної, мовленнєвої активності, дало змогу зберегти протягом усього заняття гарний настрій та живий інтерес дітей до процесу сприйняття, і, що особливо важливо, бажання висловити свої враження у власній розповіді.

Для формування умінь творчого розповідання у старших дошкільників був використаний лепбук. Лепбук для дітей дошкільного віку сприяє розвитку пам'яті, творчих здібностей, комунікативних навичок. З допомогою творчого завдання діти із задоволенням вивчають тему, повторюють пройдене, систематизують

отримані відомості. Нами був виготовлений один із їх видів – казковий лепбук, тобто створений на основі казки. Він містив фігурки головних героїв, що дозволяло грати з ними та придумувати різні історії, програвати сценки. Також в одній кишенці були картинки, із зображеними на них опорними словами, за допомогою яких діти складали творчу розповідь. Цікавим завданням для дошкільнят було складання продовження казки за серією казкових ілюстрацій, які показувались послідовно вихователем, окрім декількох останніх.

В другу половину дня стабілізації емоційного стану дітей сприяла пісочна терапія, яка позитивно впливає на емоційне самопочуття і є прекрасним засобом для розвитку і саморозвитку дитини. Ефективним методом було моделювання ігор–казок на піску. Після введення в ігрове середовище, знайомства з грою та її героями, моделювання конфлікту, труднощів діти відіграють ситуацію боротьби зі зломта складають розповідь за сюжетно–ігровою ситуацією. Дорослий при цьому є зацікавленою особою, що вивчає ситуацію, шукає вихід нарівні з дитиною. Педагог переконує, підбадьорює, вселяє віру в себе, вказує на потенційні можливості дитини. Потім має відбуватись щире захоплення дитиною, вдячність за вигадку, доброту. В спонтанному продовженні гри відбувається святкування перемоги. Вихователь запитує про емоційний стан дітей, думки і почуття, які виникали в процесі гри, чи сподобалося їм, що вони будуть робити, якщо раптом знову потраплять у схожу ситуацію. Потім діти можуть скласти розповіді про наступні пригоди, при цьому дорослий намагається заінтригувати дошкільнят.

Творчі розповіді за сюжетно–ігровою ситуацією можна складати і під час гри із спеціальною розвивальною дошкою – бізбордом. При тому, що система роботи з бізбордами передбачає вирішенню ще й таких завдань:

- засвоєння дітьми основних математичних понять і дій;
- формування вміння знаходити різні варіанти розв'язання інтелектуальних завдань;
- розвиток пояснювального мовлення, вміння висловлюватись і обстоювати свою думку;
- формування життєвої компетенції дітей;
- упорядкування їх уявлень про навколишній світ, встановлення зв'язку між предметами та явищами.

Так, на одному із занять, діти складали розповідь про те, як одного разу фіксик Нулик ненароком зачинив свою сестричку Сімку на навісний замок і відправився до школи. При цьому діти не тільки склали розповідь, а й зрозуміли, що не можна зачиняти двері на такий замок, коли є хтось всередині приміщення. І, звичайно, повправлялись у його відчиненні.

Для розвитку зв'язного мовлення та зокрема навчання дітей творчому розповіданню використовували мнемотаблиці. Це графічне або частково графічне зображення персонажів казки, явищ природи, певних дій шляхом виділення головних смислових ланок сюжету. При цьому схеми служать своєрідним зоровим планом для створення монологів, допомагають дітям у побудові розповідей, для їх послідовності, лексико–граматичної наповнюваності розповіді.

Під час формування експерименту мнемо таблиці–схеми використовували для збагачення словникового запасу, при формуванні умінь складати творчі розповіді та казки, при переказах художніх творів, при вивченні віршів. Ми прийшли до висновку, що для того, щоб розповіді дітей були не одноманітні, логічно побудовані, істотну допомогу нададуть саме мнемо таблиці.

Всім відомо, що дошкільний заклад обов'язково має співпрацювати з родиною вихованців. Тому для розвитку уяви, збагачення особистого досвіду дітей, розвитку сприйняття їх органів чуття слід проконсультувати батьків з приводу технології «Вчіться фантазувати» (авт. Н. Єгорова).

Вміння користуватися усіма каналами сприйняття і навчання стратегії мислення є тим фундаментом, на якому в майбутньому буде базуватися будь–яке навчання. Від цього вміння залежить також можливість подолання важких ситуацій. Програмою передбачені творчі домашні завдання, розраховані на спільну діяльність дітей і батьків. При цьому дитина розповідає, а батьки записують.

Завдання розподілені на групи по порах року. Кожна група завдань складається з таких:

1. Гра з використанням предметних карток.
 2. Самостійне придумування та обговорення казки.
 3. Розповідь–фантазія на вільну тему.
 4. Психогімнастика.
 5. Малюнок–ілюстрація до казки чи оповідання.
 6. Відгадування загадок придуманих дітьми.
 7. Домашнє завдання – розповіді батькам самостійно придуманої історії від імені казкового персонажа.
- Завдання батькам – записати розповідь у зошит.

Таким чином, контрольний експеримент в обох групах, надав можливість визначити результативність експериментальної методики. Порівняльний аналіз засвідчив значно вищий рівень сформованості умінь творчого розповідання у дітей експериментальної групи, ніж в контрольній. Дослідження довело ефективність впровадженої методики, яка забезпечила достатній для спілкування рівень розвитку творчого розповідання. Тому використання цієї методики у практиці роботи з дітьми старшого дошкільного віку для формування їх мовленнєвої компетентності є доцільним.

Отже, ми з'ясували, що робота з розвитку мовленнєвих навичок і умінь творчого розповідання у старших дошкільників потребує цілеспрямованої уваги. Вона невід'ємно пов'язана з розвитком словника, формуванням звукової культури та граматичної правильності мовлення. Необхідно формувати вміння дітей

зв'язно розповідати та оволодіти структурою розповіді, розвивати творчу уяву дітей та креативне мовлення. Для набуття дітьми навичок і умінь творчого розповідання потрібно, щоб педагог зрозуміло, чітко доводив до дітей навчальні завдання, вміло підвищував активність малюків під час підготовки до розповідання, мотивував їх, навчав реалізовувати у мовленні творчі задуми. Значну роль при формуванні умінь творчого розповідання відіграють інноваційні технології, оскільки сучасне покоління дітей особливе і потребує нових підходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А. М., Орланова Н. П., Зеленко Н. І., Лихолетова В. К. Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім у дошкільному закладі: Навчальний посібник / за ред. Богуш А. Київ: Вища школа, 1992. 414 с.
2. Мурашкова І. Н., Валюмс Н. П. Картинка без записки (методика розповіді по картинці). Санкт-Петербург: Издат. ТОО "ТРИЗ-ШАНС"; 1995. 39 с.
3. Пасічник А., Белова В. Казка як засіб розвитку словесної творчості. *Дошкільне виховання*. 2009. № 10. С.11 – 13.
4. Сафонова М., Пасічник А. Системність у навчанні творчого розповідання. *Дошкільне виховання*. 2009. №5. С.14– 17.

doi: 10.5281/zenodo.2608798

УДК 373.2:316.61]:398.2

Литвишко О.М.,

ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

СОЦІАЛІЗУЮЧИЙ ВПЛИВ КАЗКИ НА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Казка – це соціалізаційний, гуманний засіб виховання дошкільника, де дитина приймає позицію суб'єкта соціалізації. Кожна казка містить в собі соціальну основу, завдяки якій дошкільники вчаться розрізняти добро і зло, соціальну справедливість і несправедливість, набувають досвіду соціальних взаємовідносин. За допомогою персонажів і сюжетів казки дитина виробляє свої життєві цінності, проявляє свою пристосованість до життя, оволодіває основними соціальними відносинами. Завдяки казці відбувається передача людського досвіду, стосунків між різними епохами розвитку суспільства.

Сюжет будь-якої казки написаний в доступній формі для дитини дошкільного віку. Казка «пропонує дитині образи, котрими вона насолоджується, непомітно для себе засвоюючи життєво важливу інформацію» [2, с. 248].

На думку В. Сухомлинського: «Діти знаходять глибоке задоволення в тому, що їхня думка живе в світі казкових образів. П'ять, десять разів дитина може переказувати одну й ту саму казку і щоразу відкриває в ній щось нове. В казкових образах – перший крок від яскравого, живого, конкретного до абстрактного» [5, с. 177].

Казка у житті дитини відіграє важливу роль, з її допомогою дитина разом зі своїми улюбленими казковими героями входить в нове соціальне середовище. Дошкільники за своєю природою наділені досить великими фантазерськими здібностями, їм подобається працювати з казкою, тобто міняти кінцівку, на основі прослуханої казки складати свою, фантазувати, вигадувати щось нове, міняти місцями героїв. Будь-яка казка виховує чуйність, доброзичливість, порядність, працелюбство, розвиває творчість, логіку, мислення, пам'ять.

Завдяки соціалізації дошкільника засобами казки відбувається процес адаптації дитини в суспільстві, соціально-особистісного зростання, становлення особистості в соціумі, закладаються духовні, моральні та особистісні риси дітей старшого дошкільного віку, формуються суспільні відносини, риси характеру, накопичується соціальний досвід спілкування з іншими людьми. Людяність, володіння соціальними нормами поведінки у різних життєвих ситуаціях, налагодження гармонійних та дружніх стосунків з однолітками та дорослими людьми – все це і формує особистість соціально компетентної дитини дошкільного віку. В. Сухомлинський наголошував: «Правильне включення в життя суспільства, – правильна соціалізація можлива лише тоді, коли людина свідомо прагне до гармонії власного «Я» з інтересами інших людей, не тільки вміє, а й прагне поступитися своїми бажаннями в інтересах загального блага» [6, с. 453]. Педагог був переконаний, що «казка, гра, фантазія – животворне джерело дитячого мислення, благородних почуттів і прагнень. Багаторічний досвід переконує, що естетичні, моральні та інтелектуальні почуття, які народжуються в душі дитини під враженням казкових образів, стимулюють потік думки, який пробуджує до активної діяльності мозок, зв'язує повнокровними нитками живі острівці мислення. Через казкові образи в свідомість дітей входить слово з його найтоншими відтінками; воно стає сферою духовного життя дитини, засобом висловлення думок і почуттів – живою реальністю мислення. Під впливом почуттів, що

пробуджуються казковими образами, дитина вчиться мислити словами. Без казки – живої, яскравої, що оволоділа свідомістю і почуттями дитини, – неможливо уявити дитячого мислення і дитячої мови як певного ступеня людського мислення і мови» [5, с. 176 – 177].

Програмою розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» передбачено перелік казок, які рекомендовано для читання дітям середнього та старшого дошкільного віку. Для дошкільників 5–го року життя у програмі виокремлені такі народні казки, як «Пан Коцький», «Солом'яний бичок», «Двоє жадібних ведмежат» серед них є і літературні казки, це твори Івана Франка «Лисичка і рак», «Заєць та їжак» та ін., а для дітей 6–го року життя у цій же програмі виокремлено наступні казки: «Зимівля звірів», «Кирило Кожум'яка», «Ох», «Дванадцять місяців» і тощо [4].

Ці та інші казки також можна використати під час проведення занять спрямованих на формування основ соціальної компетентності дошкільників. Тому, що саме українські народні казки («Лисичка–сестричка і Вовк–панібрат», «Цап та баран», «Кривенька качечка», «Коза–Дереза», «Батьківські поради»), зарубіжні авторські або літературні (Шарль Перро «Спляча красуня», «Ослина шкіра», Брати Грім «Бременські музиканти», «Білосніжка та семеро гномів», Ганс Христиан Андерсен «Снігова королева», «Гидке каченя», «Дикі лебеді», «Принцеса на горошині», О. Толстой «Золотий ключик або Пригоди Буратіно», Антуан де Сент–Екзюпері «Маленький принц»), українські авторські або літературні (І. Франко «Ріпка», «Королік і Ведмідь»; Л. Українка «Біда навчить», В. Сухомлинський «Лисячий хвіст», «Найгарніша мама»), віршовані казки (К. Чуковський «Мойдодир», «Тараканище», «Муха–цокотуха», «Айболить», «Плутанина», «Телефон», «Федорине горе») та мультфільми («Свинка Пеппа», «Барбоскины», «Фиксики», «Маша і Медвідь», «Лунтик і його друзі», «Уолт Дісней», «Віні Пух», «Кот Леопольд», «Ну–погоди» та ін.) стають основним засобом соціалізації дошкільників. За допомогою кожної з цих казок та мультфільмів діти 5–6 років адаптуються у соціумі, набувають впевненості, соціального досвіду, засвоюють норми і правила поведінки, відбувається соціалізація особистості дошкільника, що і є основними рушійними силами, завдяки яким формується соціальна компетентність дітей дошкільного віку.

Програмою «Впевнений старт» передбачено ознайомлення дошкільників з такими українськими народними та авторськими казками: «Котигорошко», «Бабина донька – дідова донька», «Кривенька качечка», «Мудра дівчинка», «Правда та кривда», «Казка про Іллю Муромця та Солов'я–розбійника», «Кирило Кожум'яка» та авторськими казками: Н. Забіла «Будинок казковий, п'ятиповерховий», Леся Українка «Біда навчить», Ю. Ярмиш «Трамвай і циглик», М. Пономаренко «Як співачки ліс врятували», І. Роздобудько «Дикі образи Дикобраза», Б. Заходер «Сіра зіронька», І. Фарбаржевич «Полуничний дощик», В. Сутєєв «Яблуко», Г. Х. Андерсен «Дюймовочка», Ш. Перро «Попелюшка», М. Пляцковський «Урок дружби», «Ромашки у січні», М. Носов «Бобик у гостях у Барбоса», І. Андрусак «Стефа та її Чакалка», Г. Манів «Квартирія», О. Чаклун «Коротунчик», І. Прокопенко «Як берізка листя роздарувала», Н. Малетич «Про зайчика–забудька», Є. Пермяк «Про два колеса», Н. Гуркіна «Крапелька Кап» [3, с. 62]. Ці твори є базовими, оскільки і їх сюжетних ліній чітко відображено виховний потенціал, завдяки чому вони впливають на формування основ соціальної компетентності дітей 5–6 років.

Отже, казка має величезний вплив на соціальне та морально–естетичне виховання підростаючого покоління. У казках відображені загальнолюдські та культурні цінності українського народу, вони лаконічні і написані доступною та зрозумілою мовою для дітей дошкільного віку. Слухаючи українську народну казку діти дошкільного віку також знайомляться з фольклорними, міфологічними та етнічними особливостями, з усною народною творчістю, побутом, обрядами та культурними цінностями нашого народу. Прислів'я, приказки, порівняння, алегоричність, гіперболізація – все це наповнює неповторний колорит казки. В казках гармонійно поєднуються реальне і фантастичне, які тісно переплітаються між собою, відображені морально–етичні принципи існування всього людства. Дорослий, розповідаючи казку, знайомить дитину з усною народною творчістю нашого народу, його багатовіковою історією. Граючись з однолітками діти в усьому наслідують своїх улюблених казкових героїв і прагнуть бути схожими на позитивних персонажів казок.

Діти старшого дошкільного віку починають вже самостійно складати казки, доповнювати існуючі, вносити зміни в початок, середину та кінцівку казки, завдяки цьому збільшується словниковий запас, розвиваються творче мислення здібності, пам'ять, збагачується мовлення дитини, відбувається навчання та виховання підростаючого покоління, що і є важливим способом соціалізації дітей дошкільного віку. Кожна казка має мораль, за допомогою якої діти вчать мудрості, поваги, любові, формуються їхні соціальні навички та норми поведінки в суспільстві.

Протягом всіх поколінь казка лишається найдоступнішим засобом батьків, вихователів та педагогів для виховання соціально–моральних якостей особистості дошкільника, почуття власної гідності, розвитку позитивних міжособистісних стосунків, формування навичок поведінки в соціумі. Казка має найбільший соціально–педагогічний вплив на розвиток та формування особистості дітей дошкільного віку, оскільки виконує такі функції: соціокультурну, соціалізаційну, креативну, валеолого–терапевтичну, культурно–етнічну, вербально–образну [1, с.21].

Також велике значення має читання казок дорослими. На цьому наголошував В. Сухомлинський: «Як і розповідання казок, читання було могутнім засобом виховання розуму і добрих, людських почуттів. Без перебільшення можна сказати, що читання в роки дитинства – це передусім виховання серця, доторкання

людського благородства до потаємних куточків дитячої душі. Слово, що розкриває благородні ідеї, назавжди відкладає в дитячому серці зернятка людяності, з яких складається совість» [5, с. 185].

Під час читання казок дорослими, дошкільники розвиваються, виховуються, навчаються, вчать переказувати, мріють, фантазують. З раннього віку слухаючи казку дитина засвоює такі поняття як добро, справедливість, краса, мудрість, чуйність. У дітей старшого дошкільного віку за допомогою інтонації, міміки, жестів виявляються почуття, співпереживання до своїх улюблених казкових героїв, довколишнього соціального середовища, а під час спілкування з однолітками та старшими людьми – закладаються основи соціальної поведінки в суспільстві. Слухаючи казку, дошкільники знайомляться з правилами соціального життя, вивчають норми соціальної поведінки в суспільстві, займаються «вирішенням соціальних проблем». Завдяки цьому відбувається формування особистості дитини дошкільного віку, яка з допомогою дорослих глибоко поринає у дивовижний, чарівний та фантастичний світ улюблених казкових героїв і в усьому намагаються їх наслідувати. В. Сухомлинський влучно підмітив, що «дитина прекрасно знає, що в світі немає ні Баби-Яги, ні Царівни-Жаби, ні Кося Безсмертного, та для неї ці образи є втіленням добра і зла, і щоразу, розповідаючи ту саму казку, вона виявляє своє особисте ставлення до гарного і поганого» [5, с. 177].

Отже, казка є важливим засобом соціалізації дітей старшого дошкільного віку, педагогічний потенціал якої сприяє формуванню світогляду дошкільників, забезпечує їхню самоаталізацію, самопізнання і саморозвиток, створює можливості усебічно розвивати дітей, знайомити їх із соціально-моральними поняттями та категоріями, нормами соціокультурної поведінки, формувати почуття єдності, довіри, співчуття, співпраці, що становить основу соціальної компетентності особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кольцова И. Н. Социокультурные функции сказки: автореф. дис. канд. культурологии. Нижний Новгород, 2000. 22 с.
2. Обухова Л. Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. Москва: Тривола, 1995. 360 с.
3. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. К.: Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
4. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 264 с.
5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. Вибрані твори: в 5 т / Редкол.: Дзевєрін О. Г та ін. Київ.: Рад. шк., 1977. Т. 3
6. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: [навч. посіб.] / упоряд. З. Н. Борисова, В. У. Кузьменко; за ред. З. Н. Борисової. Київ: Вища школа, 2004. 511 с.

doi: 10.5281/zenodo.2607205

УДК 159.9]:37.015.31:17.022.1

Лохвицька Л. В.,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

СУЧАСНИЙ СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СВІТІ: ОГЛЯД І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

*Я прагну майбутнього, де люди усвідомлюють
свій потенціал змінювати Світ!
(Том Чатфілд, англ. філософ, психолог, журналіст)*

Реалізація різноаспектних проблем у сегменті морального виховання особистості є предметом наукових пошуків дослідників різних галузей наук. Актуальним видається пошук оптимальних інноваційних технологій з метою запровадження їх в освітній процес як складника інтеграції України до європейської і світової спільноти в цілому. Саме це спонукало здійснити огляд питань морального виховання особистості, починаючи з дошкільного віку, в широких масштабах і окреслити ті позитивні тенденції, що можуть бути запроваджені в нашій державі.

Редукований виклад аналізу дає підстави стверджувати, що до розв'язання зазначеної наукової проблеми за кордоном підходять глобально: на першому місці у світі стоїть співпраця науковців і практиків щодо всебічного (міждисциплінарного) вивчення морального виховання особистості на різних етапах оттогенезу. Про це свідчить діяльність двох найбільших у цій царині організацій: AME – Association for Moral Education (Асоціація морального виховання – США) і APNME – Asia-Pacific Network for Moral Education (Азійсько-Тихоокеанська мережа морального виховання – Китай) [1; 4]. Стисло схарактеризуємо специфіку їх діяльності.

Асоціація морального виховання (АМЕ) почала своє функціонування в 1976 році, об'єднуючи представників понад 35 країн світу (здебільшого Північної Америки і Європи). Мета діяльності Асоціації полягає в забезпеченні форуму для професіоналів, які володіють широким спектром наукових позицій у моральному вихованні; сприянні налагодженню взаємодії у дослідженнях стосовно морального становлення особистості (її виховання і розвитку), розробці програм морального виховання з тим, щоб зреалізовувати їх в освітній практиці. Важливим завданням Асоціації є розвиток у всіх людей розуміння значущості морального виховання, що дасть можливість поліпшити не лише рівень вихованості молодого покоління, а й удосконалити світ в цілому [1]. АМЕ керує Виконавча рада, що обирається зі складу членів Асоціації, які мають значні наукові здобутки з морального виховання/освіти й належать до когорти як науковців, так і практиків (вчителі, адміністратори державних і приватних шкіл, консультанти та психологи, філософи, соціологи, педагоги, вихователі й аспіранти та ін.). АМЕ служить ресурсом для педагогів, практиків, студентів та громадськості в питаннях, що пов'язані з моральним вихованням та розвитком, забезпечує експертизу освітньої політики та практики, а також надає інформацію про моральне виховання зацікавленим сторонам серед широкої громадськості. АМЕ наголошує на розвитку морального розуміння у всіх людей, і вважає, що такий розвиток потребує можливостей для участі у моральному діалозі. Реалізуючи останній, АМЕ підкреслює *саморефлексивну освітню практику*, яка оцінює гідність людей як моральних агентів і стимулює до етичного залучення світової наукової спільноти з метою пошуку рішень у розв'язанні нагальних потреб морального розвитку і виховання особистості на різних етапах онтогенезу.

Актуальні проблеми з різних аспектів моральної психології і суміжних галузей наук обговорюються і вирішуються на щорічних конференціях, що проводяться Асоціацією (Annual AME Conference) [2]. Особливий акцент ставиться на пошуку оптимальних шляхів морального виховання особистості і поширення досвіду в різних країнах (наукова колаборація, що забезпечує співпрацю фахівців у межах світового простору). У рамках програм конференцій, що проходять, і публікацій, які презентуються в періодичному виданні «Journal of Moral Education» (Журнал морального виховання/освіти), що випускає АМЕ, відбувається інформування про здобутки передових науковців у сфері моральної психології [5]. До редакційної колегії входять редактори відділів психології, етики, філософії, навчальних програм та освітніх проектів з США, Канади, Нідерландів, Німеччини, Великобританії. Цей журнал надає унікальний міждисциплінарний форум для розгляду всіх аспектів морального виховання і розвитку особистості на всіх етапах онтогенезу. Він містить філософський аналіз, звіти емпіричних досліджень, оцінки освітніх стратегій, огляди спеціальних питань з конкретних тем, що стосуються морального виховання і морального розвитку різних вікових категорій [там само].

Щодо діяльності APNME (Asia-Pacific Network for Moral Education), то Азійсько-Тихоокеанська мережа морального виховання заснована 2006 року. До її складу входять представники з таких країн: Австралії, Китаю, Гонконгу, Індії, Індонезії, Японії, Кореї, Макао (КНР), Малайзії, Монголії, Нової Зеландії, Філіппін, Польщі, Тайваню, Таїланду, Великобританії і США. Головна мета організації – це підняти на високий щабель проблеми морального виховання не тільки в кожному регіоні, а й у світі [4]. Традиційним для APNME стало проведення, починаючи з 2006 р., щорічних конференцій з метою сприяння становленню відносин між її членами, організації співпраці фахівців багатьох галузей наук, які вивчають моральне виховання у різних аспектах. Так, у 2018 р. Азійсько-Тихоокеанська мережа освіти моралі (APNME) провела 12-ту конференцію на тему «Моральна освіта: суперечливі цінності та загальні підстави» (Moral Education: Conflicting Values and Common Ground) [там само].

Таким чином, проведений аналіз діяльності зазначених наукових об'єднань дає підстави зробити наступні узагальнення: обидві спільноти співпрацюють як партнери, що сприяє поглибленому обговоренню, обміну досвідом і окресленню перспектив щодо морального виховання. Отже, платформи і концепції цих об'єднань є спорідненими, що засвідчує на глобальність у вивченні піднятої проблеми у світовому значенні й окреслює його актуальність на сучасному етапі [7, с. 12.]

Доказом вагомості питання морального виховання для морального розвитку особистості у світовому науковому просторі є створений компанією «Журнал морального виховання/моральної освіти (JME Trust) Великобританії веб-сайт «Моральний капітал» (Moral Capital) [3]. Його доречно розглядати як додатковий ресурс, що висвітлює основні тенденції, проблеми, досвід практик з означених питань для всіх зацікавлених осіб. Мета заснування – просування морального виховання, пошук оптимальних засобів та розробка нових технологій для ефективності забезпечення морального становлення особистості, починаючи від місцевого, національного і завершуючи глобальним рівнем – «*транскультурна безперервність*». Задля цього мають бути акумульовані сили фахівців різних галузей наук: філософів, соціологів, біологів, педагогів і психологів, як науковців, так і практичних працівників. Сайт вміщує короткий виклад основних сучасних концепцій морального виховання, список провідних науковців на світовому просторі, які досліджували багатогранні аспекти морального розвитку і морального виховання (освіти) особистості на різних етапах онтогенезу, інформацію про тематичний журнал і діяльність Асоціації морального виховання, Азійсько-Тихоокеанської мережі морального виховання та дотичних до презентованого напрямку.

Звідси робимо узагальнення про соціальний запит піднятого наукового питання, його назрілість і актуалізацію, що вирізняється характерною динамічністю економічних, соціокультурних проблем моральної сфери сьогоденного суспільства і неналежним рівнем моральної культури його громадян. Кожна особистість, інтегруючись до проживання в соціумі, має засвоїти моральні приписи, які стають внутрішніми

регуляторами і виявляються в стійкості поглядів, поведінці та ставленні до навколишнього світу. Бути моральною особистістю – означає володіти навичками моральної вихованості, мислити морально і діяти відповідно до моральних принципів, продукуючи прояви доброго поведіння в найближчому середовищі. Загалом, моральна культура характеризується як моральна вихованість особистості щодо оволодіння і дотримання нею моральних норм і принципів життєдіяльності. Поліпшення реалій сучасного українського суспільства залежатиме від процесу його оздоровлення шляхом підвищення стану суспільної моралі, моральної культури і рівня морального розвитку кожної особистості [6].

Таким чином, нагальним є вивчення сучасного стану досліджень морального виховання в світі, визначення сутності психологічної основи становлення моральної культури особистості задля гармонійного життя в суспільстві і його поліпшення в контексті міжособистісного взаєморозуміння і взаємодії. Для з'ясування сутності морального виховання особистості, передусім, необхідно зосередитися на світових прогресивних ідеях і концепціях, які здобули позитивні результати в сенсі морального розвитку особистості. Саме тому наш подальший науковий пошук полягатиме в аналізі найбільш прийнятих з них для впровадження елементів в освітній процес української держави з метою підвищення стану моральної вихованості особистості на різних етапах онтогенезу.

ЛІТЕРАТУРА

1. AMEURL: <http://www.amenetwork.org/> (дата звернення 28.01.2017).
2. AnnualConferencesURL: <http://www.amenetwork.org/conferences/> (дата звернення 19.02.2018).
3. Moral CapitalURL: <https://moralcapital.info/> (дата звернення 13.09.2018).
4. TheAsia-PacificNetworkforMoralEducation. URL: <https://apnme.org/> (дата звернення 12.01.2019).
5. TheJournalofMoralEducationURL: <http://www.amenetwork.org/jme> (дата звернення 16.12.2018).
6. Лохвицька Л. Моральна культура особистості як детермінанта оздоровлення суспільства. *Безпека життєдіяльності, екологія і охорона здоров'я дітей і молоді XXI сторіччя: сучасний стан, проблеми та перспективи*: Зб. матеріалів Міжнародної наук.–практ. інтер. конф. 29–30 вересня 2016 р., ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав–Хмельницький, 2016. С. 154–157.
7. Лохвицька Л. Моральне виховання: нові чи старі проблеми. *Дошкільне виховання*. 2014. № 7. С. 12.

doi: 10.5281/zenodo.2608808

УДК 373.24

Луцевич Н. В.,

Могилевский государственный университет им. А.А.Кулешова

ОВЛАДЕНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНО–ОЦЕНОЧНОЙ ЛЕКСИКОЙ ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

В современном стремительно убаыстрыющемся темпе жизни общества проблема овладения эмоционально–оценочной лексикой детьми дошкольного возраста стоит достаточно остро. Наблюдается значительное обеднение эмоционального словаря в силу недостаточности «живого» общения детей со сверстниками и взрослыми, отсутствия работы над данным типом лексики детей в семье, недостаточной компетентности родителей по данной проблеме.

Необходимо отметить, что в дошкольном возрасте интенсивно развиваются эмоции и чувства детей, формируется отношение к моральным ценностям общества, окружающим ребенка людям. Формируются представления о себе и других. Речь, вербальные обозначения эмоций являются необходимым средством осознания и выражения своих собственных эмоциональных переживаний, понимания эмоций и переживаний других людей. Именно межличностные отношения рожают наиболее сильные переживания и поступки и находят свое отражение в эмоционально–оценочной лексике. И от того, насколько правильно она будет освоена в дошкольном возрасте будет зависеть самосознание ребенка, его способность выражать свои мысли и чувства, строить и развивать отношения с другими в будущем.

Овладение эмоционально–оценочной лексикой детьми дошкольного возраста имеет ряд особенностей и закономерностей, а формирование и развитие данной лексической группы необходимо начинать как можно раньше, так как именно дошкольный возраст является периодом наиболее активного количественного и качественного развития словаря.

Многими психологами, психолінгвістами отмечается раннее возникновение и развитие эмоций у детей, которые являются отражением, переживанием сложившихся отношений индивида с окружающим миром. Все эмоции проявляются в определенных чувствах, которые развиваясь и совершенствуясь образуют высшие чувства человека, относящиеся к духовным ценностям и идеалам [2, с.440]. Овладевая человеческими, общественно выработанными способами действий с предметами, усваивая формы человеческого общения, ребенок начинает овладевать языком [5, с.24].

Коммуникативная деятельность требует оценки себя и партнеров и создает для нее оптимальные возможности [1, с.32]. В дошкольном возрасте формируются моральные, нравственные, этические инстанции ребенка, социальные чувства, которые способствуют развитию эмоционально–оценочной лексики.

Обратимся к характеристике понятия «эмоционально–оценочная лексика». Эмоционально–оценочная лексика – это лексика, вербализирующая внутренний мир человека, с ее помощью человек может выразить свои эмоции, чувства, оценки. Она включает следующие группы слов:

- слова, называющие эмоции и чувства (любовь, радость, гнев и т.д.);
- слова, эмоциональная значимость которым придается суффиксами эмоциональной оценки (рученька, домишко и т.д.);
- слова оценки, квалифицирующие предмет и явление с положительной или отрицательной стороны, всем своим составом лексически (добрый, злой, ужасный, милый, великолепный, молодец, умница, голубушка, неряха и т.д.);
- слова, которые характеризуют нравственные качества человека (честный, добросовестный, справедливый и т.д.), так как в них заключена общественная оценка субъекта с положительной или отрицательной точки зрения [5, с.30].

Овладение данным видом лексики детьми дошкольного возраста происходит во всех видах деятельности детей (на занятиях, в игре, в процессе общения, ознакомления с окружающим миром, в труде). Используются различные методы и приемы обогащения словаря дошкольников: беседы, ознакомление с произведениями искусства (художественная литература, изобразительное искусство, музыка), дидактические игры и упражнения, экскурсии, пересказ произведений, описание и т.д.

Следует сказать, что обогащение словаря детей дошкольного возраста эмоционально–оценочной лексикой является частью работы по развитию словаря детей.

Программа обогащения и активизации словаря должна включать в себя, помимо задач ознакомления с предметами и явлениями окружающей действительности, углубления знаний о предметах и явлениях, формирования понятий следующие задачи:

1. Раскрытие многозначности слова.
2. Расширение запаса синонимов и антонимов.
3. Формирование умения правильно употреблять слова [3, с.101].

Стилистическая окраска, особая оценочность создается с помощью уменьшительно–увеличительных суффиксов (носик, сапожище), словообразовательных элементов благо–, высоко–, наи– (благосостояние, высококультурный, наивысший). Особую роль играет коннотационный макрокомпонент, выражающий отношение говорящего к предмету номинации в форме эмоции и оценки денотата и ознакомление детей с многозначными словами, что помогает понимать оттенки значения слова, выбирать наиболее подходящее слово из всего лексического богатства.

Работа над смысловой стороной слова, семантическое обогащение словаря детей, их развивающаяся лексика могут и должны включать введение в речь детей групп слов, обозначающих качества человека, его эмоциональные состояния, оценки поступков человека, эстетические качества и оценки [4, с.11].

Эмоционально–оценочная лексика рассматривается на материале разных частей речи. В данную лексическую группу включаются существительные, прилагательные и соответствующие им наречия, вводные слова, модальные глаголы.

Вышеуказанное актуализирует изучение проблемы овладения эмоционально–оценочной лексикой детьми дошкольного возраста в современной социокультурной ситуации.

ЛИТЕРАТУРА

1. Лисина М. И. Проблемы онтогенеза общения. Москва: Педагогика, 1986. 144 с.
2. Немов Р. С. Психология: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн.4–е изд. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. 688с.
3. Развитие речи детей дошкольного возраста: Пособие для воспитателей детского сада / В.И.Логинова, А. И.Максаков, М. И.Попова и др.; Под ред. Ф. А.Сохина. – 3–е изд., испр. и доп. Москва: Просвещение, 1984. 223 с., ил.
4. Ушакова О. С., Струнина Е.М. Методика развития речи детей дошкольного возраста: Учеб–метод.пособие для воспитателей дошк. образоват. учреждений. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. 288 с.
5. Яшина В.И., Ставцева Е.А. Овладение эмоционально–оценочной лексикой старшими дошкольниками. Москва: Прометей, 2016. 190 с.

Луценко І. О.
НПУ ім. М. П. Драгоманова

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСАДНИЧИХ ПРИНЦИПІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Динаміка розвитку інклюзивної освіти в Україні, зокрема розвиток інклюзії в дошкільлі є свідченням її поступового розвитку й початку розбудови інклюзивного суспільства, до якого прагне прогресивне світове співтовариство. До витоків сучасного розуміння інклюзивної освіти як фундаментального права всіх учнів [4] можна віднести визначення принципу рівних можливостей у галузі освіти, проголошеного у Стандартних правилах забезпечення рівних можливостей для інвалідів [7], який зобов'язував, щоб їхня освіта була невід'ємною частиною системи освіти. Конвенцією про права осіб з інвалідністю було визнано, що це можливо шляхом забезпечення інклюзивної освіти на всіх рівнях (у тому числі на рівні дошкільної, початкової, середньої та вищої освіти, професійного навчання), і навчання протягом усього життя (стаття 24) [3].

В українському законодавстві відносно дітей–інвалідів, починаючи з 2010 р., коли був прийнятий закон «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально–виховного процесу» вживається термін «діти з особливими освітніми потребами». У законі «Про освіту» подано офіційне визначення цього терміну, а саме: особа з особливими освітніми потребами – це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту [2]. У 2017–2018 роках інтенсивно здійснювався подальший розвиток законодавчо–нормативних засад та фінансування інклюзивної освіти в Україні. Так, у доповіді Л. Гриневич зазначено, що на початок 2019 р. в Україні діє 1318 груп, в яких виховується 2190 дітей. Кількість таких груп буде невпинно зростати.

Важливим кроком є введення посади асистента вихователя в інклюзивній групі, який здійснює спостереження за дитиною з метою вивчення її індивідуальних особливостей, інтересів, схильностей та потреб, адаптацію освітнього середовища, навчальних матеріалів відповідно до потенційних можливостей та з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку дитини з особливими освітніми потребами, готує інформацію за результатами спостереження для учасників команди супроводу, бере участь в організації освітнього процесу дитини з особливими освітніми потребами, підготовці індивідуального освітнього плану [6], зумовлює необхідність здійснювати у ЗВО підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти з відповідною додатковою кваліфікацією. Однак, це не виключає необхідності здійснювати підготовку майбутніх вихователів, які обирають навчання за освітньо–професійною програмою «Дошкільна освіта», до професійної діяльності в інклюзивних групах, взаємодії в команді психолого–педагогічного супроводу. Це зумовлено тим, що саме вихователь інклюзивної групи, як учасник команди психолого–педагогічного супроводу, забезпечує освітній процес дитини з особливими освітніми потребами з урахуванням особливостей її розвитку, здійснює розробку індивідуального освітнього плану, створює належний мікроклімат в колективі [6].

Зміни, внесені до закону України «Про дошкільну освіту», а саме: визначення прав дітей з особливими освітніми потребами на доступність та безоплатність дошкільної освіти (стаття 2), яка має надаватися з урахуванням особливостей їхнього інтелектуального, соціального і фізичного розвитку у тій формі, яка для них є найбільш зручною та ефективною (стаття 3); визначення обов'язковості утворення інклюзивних груп для дітей з особливими освітніми потребами на підставі письмового звернення батьків або законних представників (стаття 12), засвідчують реалізацію нормативно–правового регулювання інклюзивної освіти на рівні первинної складової системи освіти. На необхідності вибору найбільш оптимальної для кожної дитини, зокрема з особливими освітніми потребами, форми виконання Базового компонента наголошується у статті 9 [1]. Отже, майбутній вихователь має бути підготовлений не лише до реалізації вимог Базового компонента в усталених формах, а й бути здатним до їх гнучкої трансформації. Це визначає необхідність впровадження засадничих принципів інклюзивної освіти в зміст професійної підготовки майбутніх вихователів.

До принципів, на яких ґрунтується інклюзивна освіта віднесено: доступ до освіти без дискримінації; цілісний підхід до особистості; визнання здатності кожної особи навчатися; гнучкість навчальних планів, методів викладання та навчання, їх адаптація до різних сильних сторін, вимог та стилів навчання дитини; надання підтримки та розумне пристосування; раннє втручання; увага до здібностей, прагнень, індивідуальних потреб кожної дитини; застосування індивідуального підходу; визнання цінності багатоманітності та повага до індивідуальних проявів; створення інклюзивного навчального середовища, яке заохочує до співпраці, взаємодії, вирішення проблем, у якому кожний почувається безпечно, отримує підтримку, заохочення; виховання у дітей позитивних відносин, взаємного прийняття; партнерські відносини між батьками та педагогами; систематичний моніторинг та оцінка [4].

Зіставлення наведених принципів інклюзивної освіти з принципами сучасної дошкільної освіти засвідчує не тільки відсутність методологічних протиріч, але й дозволяє визнати, що засади дошкільної

освіти (Базовий компонент дошкільної освіти) є вже такими, що орієнтовані на створення особистісно орієнтованої моделі освіти, співробітництво, вияв поваги до дитини, врахування її індивідуального особистого досвіду, надання пріоритету соціально–моральному розвитку особистості. Отже, гуманістична, дитиноцентрована методологія дошкільної освіти є підґрунтям для впровадження інклюзивної освіти на рівні дошкілля.

Водночас наявність специфічних ознак інклюзивного освітнього процесу, а саме: діти з ООП навчаються у закладах загальної освіти та отримують необхідну додаткову підтримку в освітньому процесі; індивідуальні особливості розвитку та потреби дітей є основою планування освітнього процесу; освітні цілі визначаються в залежності від індивідуальних особливостей розвитку та потреб дитини; для кожної дитини з ООП розробляється індивідуальна програма розвитку. За потреби розробляється індивідуальна навчальна програма та індивідуальний навчальний план; критерії та методи оцінювання адаптуються відповідно до індивідуальних особливостей дитини; загальноосвітні навчальні досягнення не є основним критерієм успішності; успішність дитини визначається на основі наявності прогресу у розвитку та навчанні; батьки беруть активну участь в освітньому процесі, на них покладені певні зобов'язання [5], зумовлює обов'язковість підготовки майбутніх вихователів до реалізації засадничих принципів інклюзивної освіти в умовах закладів дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України Про дошкільну освіту: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
2. Закон України Про освіту: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Конвенція про права осіб з інвалідністю https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
4. Конвенція про права осіб з інвалідністю. Зауваження загального порядку №4 (2016 р.) http://www.soippo.edu.ua/images_2016.pdf
5. Організаційно–методичні засади діяльності інклюзивно–ресурсних центрів: навчально–методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. – Київ : 2018. – 252 с https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/Inclusive_study_Sep17.pdf
6. Примірне положення про команду психолого–педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої та дошкільної освіти: Електронний ресурс : [режим доступу] : <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5b1e721d2/5b1e721d2c67a022705177.pdf>
7. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів. Резолюція Генеральної Асамблеї за доповіддю Третього комітету (A/48/627): http://npu.edu.ua/e-book/book/html/D/ikpp_kpp_Sozhialno-pravovuy_zahust_ditey/100.html

doi: 10.5281/zenodo.2608822

УДК 373.2:[376:615.85

Матвієнко Н. М.,

Комунальний заклад

«Харківський спеціальний навчально–виховний комплекс»

Харківської обласної ради

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ ГРУПІ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Розвиток науки і техніки сприяв появі нових форм навчальної комунікації, новітнім методам розв'язання освітніх завдань. На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування. Головними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, налаштованість до конструктивних дій в обновлюваних ситуаціях, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, основою яких є інноваційні педагогічні технології. Інноваційні педагогічні технології в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття. Вони забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку. У побудові дидактичної моделі педагогічної роботи важливо опиратися на наявні у дітей знання, а не нав'язуванні їм готової інформації згідно наших програм та планів. Великий обсяг інформації отримуваної в готовому вигляді дитиною не обробляється, а лише підштовхує її до «інтелектуального споживацтва». Дитина при репродуктивному способі навчання отримує досвід набуття знань без зусиль, в готовому вигляді. І не отримує досвіду здобуття знань самостійно в ході використання вже набутих нею знань. Завдяки розмірковуванню, порівнянню та аналізуванню. Наука пропонує великий вибір освітніх технологій, але не кожна з них може бути використана в роботі з дітьми дошкільного віку. Педагоги–практики в свою чергу своїй роботі розробляють авторські технології, які поєднують у різних варіантах елементи апробованих технологій. Як правило, всі вони зорієнтовані на

реалізацію змісту і досягнення навчання. Вихідним матеріалом для розроблення технології є теорії, концепції. На основі однієї теорії навчання можуть вибудовуватися різні технології. Водночас побудова на одній теорії, концепції кількох технологій навчання не є свідченням їх ідентичності. Вони завжди будуть відрізнятися за кількісними і якісними параметрами.

Останнім часом у дошкільному вихованні актуальними стали питання надання спеціалізованої логопедичної допомоги дітям дошкільного віку. Статистика показує, що в даний час спостерігається збільшення кількості дітей з порушеннями мовлення. Причин тут може бути багато, але очевидно те, що зросла кількість дітей з незрілістю або дисфункціями центральної нервової системи, пов'язаними з родовими або іншими травмами головного мозку. Проблема полягає в тому, що цим дітям набагато складніше, ніж їх одноліткам, справлятися з навчанням. Мовлення – це складна функція, і розвиток її залежить від багатьох моментів. Велику роль тут виконує вплив оточуючих – дитина вчиться говорити на прикладі мови батьків, педагогів, друзів. Дуже важливо, щоб дитина з раннього віку чула мову правильну, виразно звучну, на прикладі якої буде формуватися її власне мовлення. У той же час серед батьків поширена думка, що з часом дитина сама навчиться розмовляти правильно, тому особливій турботи з цієї причини батьки не відчують. А неправильна вимова у дитини може увійти в звичку, та виправити її в більш старшому віці буде набагато важче. Можна з впевненістю стверджувати, що проблеми з мовленням обов'язково відіб'ються на навчанні у школі. У зв'язку з цим зростає необхідність спільної роботи по попередженню мовних порушень у дошкільників, логопедів та вихователів дитячих дошкільних установ. Часто вся логопедична робота сприймається тільки як якісь дії, прямо направлені на ліквідацію неправильної вимови у дітей. Це зрозуміло, оскільки порушення звуковимови сприймаються оточуючими в першу чергу й викликають найбільші занепокоєння родичів дитини. Одним з найважливіших напрямів є профілактика та попередження мовних порушень у дітей дошкільного віку.

Логопедична робота в дитячій дошкільній установі включає декілька напрямів. Це і подолання наявних порушень мови у дітей, і попередження можливих вторинних порушень мовлення, і пропедевтика мовних порушень до їх виникнення, й вдосконалення різних сторін та якостей мови за відсутності порушень та паралельна корекція і дорозвинення інших психічних функцій, таких як слухомовна та зорова увага, зорова та мовна пам'ять, словесно-логічне мислення, а також розвиток просторових уявлень. Бо зараз дуже часто зустрічаються діти, які не можуть добре орієнтуватися у просторі та на аркуші паперу, а це буде потрібно для гарного навчання у школі. А в школі дуже важливо вміти орієнтуватися у просторі та у зошиті. Адже відомо, що для повноцінного оволодіння письмом дитині необхідно взаємно трансформувати просторову послідовність графічних знаків і тимчасову послідовність звукових комплексів. Це питання має істотне значення, оскільки недостатня сформованість просторових уявлень з великою ймовірністю позначиться у дошкільників на формуванні грамотної зв'язної мови, а у школярів на процесі формування навички читання і письма. Тому важливість вивчення просторового мислення дуже висока, так як діти зустрічають численні труднощі при створенні просторових образів і оперуванні ними. Дослідження особливостей формування просторових уявлень дошкільнят має тому не тільки теоретичне, але й велике практичне значення, так як важко назвати хоча б одну галузь діяльності людини, де б уміння орієнтуватися в просторі не відіграло б істотної ролі. Це уміння є необхідною умовою соціального буття людини, формою відображення навколишнього світу, умовою успішного пізнання й активного перетворення дійсності. У процесі роботи з дошкільниками необхідно враховувати особливості і послідовність формування просторового сприйняття, просторових уявлень в онтогенезі, тимчасових орієнтувань. І це, як і будь-яка свідомо робота, вимагає серйозного розуміння значення простору і просторових уявлень й уміння справлятися з цими співвідношеннями.

Задача логопеда сумісно з батьками переконати дитину у тому, що мовлення можна виправити, та допомогти малюку краще розмовляти. Важливо зацікавити дитину так, щоб їй самій захотілося брати участь в процесі корекції вимови. Тому проаналізувавши все ми прийшли до висновку, що можна автоматизувати звуки разом із вправами на розвиток просторових уявлень. Тому ми пропонуємо закріпити звуки, які логопед автоматизує разом з елементами просторових уявлень. Можна для цього використовувати цікаві вправи, які були розроблені автором цієї статті, для розвитку просторових уявлень та автоматизації звуків, які треба ввести в мовлення дитини, також для опису предметів, та успішно використовуються не тільки на заняттях логопеда, а й вихователя в цікавій ігровій формі.

Спочатку пропонується роздивитися малюнки та назвати їх, з вірною вимовою звуків. А потім по заготовці – шаблону визначити просторове розташування зображень на картинці один до одного.

I варіант для більш молодших дітей:

Що знаходиться в центрі малюнка?

Що знаходиться в праворуч?

Що знаходиться ліворуч?

Що знаходиться вгорі?

Що знаходиться внизу?

II варіант для більш старших дітей:

Що знаходиться в центрі малюнка?

Що знаходиться в правому верхньому кутку?

Що знаходиться зліва від заданого предмета?

Що знаходиться в правому нижньому кутку?

Після того як дитина почне справлятися з завданням, ми пропонуємо ускладнити роботу. Дитині самій вже потрібно розставити малюнки із заданим звуком за інструкцією педагога. Вправи можна варіювати розташовуючи малюнки по іншому, або взяти ті малюнки із словами ,в яких треба закріпити звук у потрібній позиції (на початку слова, всередині, на кінці слів). Були розроблені ігри на автоматизацію частіше вживаємих з помилками звуків.

Автоматизація звука [с] з елементами просторових уявлень.

Дитині 4– 5 років пропонується автоматизувати звук [с] трохи простіше: покласти на аркуш папера та потім назвати, чітко промовляючи звук, який логопед закріплює – зліва – малюнок із ананасом, внизу – ніс, вгорі – малюнок із сомом, справа – хвіст.

Другий варіант для старших діточок 5–6 років пропонується описати предмети не називаючи їх, – зліва – малюнок із фруктом жовтого кольору, солодким за смаком, росте в жарких країнах, внизу – частина тіла, яка знаходиться на голові, та допомагає нам дихати, вгорі – малюнок із вусатою рибою, справа – частина тіла тварин, яка допомагає деяким замітати сліди.

Третій варіант використання карточок для визначення місця звука у слові: зліва – малюнок із хвостом, звук [с] посередині, внизу – ніс, звук [с] останній, вгорі – малюнок із сомом, звук [с] перший, справа – ананас, звук [с] останній.

Гру можна варіювати розташовуючи малюнки по іншому, або взяти ті малюнки зі словами ,в яких треба закріпити звук у потрібній позиції.

Автоматизація звука [З] з елементами просторових уявлень.

Дитині 4– 5 років пропонується автоматизувати звук [З] трохи простіше: покласти на аркуш папіра та потім назвати, чітко промовляючи звук, який логопед закріплює – вгорі – малюнок з зайцем, зліва – малюнок із зеброю, праворуч – дзвоник, внизу – козу. Гру можна варіювати розташовуючи малюнки по іншому, або взяти ті малюнки із словами ,в яких треба закріпити звук у потрібній позиції.

Дитині старшого дошкільного віку пропонується більш складніше завдання – автоматизувати звук [З]: покласти на аркуш папера та потім назвати малюнки – в правому верхньому куті – малюнок з зеброю, посередині – малюнок із зайцем, в лівому нижньому куті – дзвоник, в верхньому лівому куті – дзеркало, в нижньому правому куті – козу. Гру можна варіювати розташовуючи малюнки по іншому, або взяти ті малюнки із словами ,в яких треба закріпити звук у потрібній позиції.

Автоматизація звука [ш] з елементами просторових уявлень.

Дитині 4– 5 років пропонується автоматизувати звук [ш] трохи простіше: покласти на аркуш папіра та потім назвати, чітко промовляючи звук, який логопед закріплює – вгорі – малюнок з машиною, ліворуч – малюнок з кошиком, праворуч – матрешка, внизу – груша. Гру можна варіювати розташовуючи малюнки по іншому, або взяти ті малюнки із словами ,в яких треба закріпити звук у потрібній позиції.

Дитині старшого дошкільного віку пропонується більш складніше завдання – автоматизувати звук [ш]: покласти на аркуш папера та потім назвати – в лівому верхньому куті – малюнок з шарфом, посередині – малюнок із кошиком, в лівому нижньому куті – груша, в верхньому правому куті – машина, в нижньому правому куті – матрешка. Гру можна варіювати розташовуючи малюнки по іншому, або взяти ті малюнки із словами ,в яких треба закріпити звук у потрібній позиції.

Автоматизація звука [л] з елементами просторових уявлень.

Дитині 4– 5 років пропонується автоматизувати звук [л] трохи простіше: покласти на аркуш папіра та потім назвати, чітко промовляючи звук, який логопед закріплює – вгорі – малюнок з лопатою, ліворуч – малюнок з яблуком, праворуч – із білкою, знизу – лисиця. Гру можна варіювати розташовуючи малюнки по іншому, або взяти ті малюнки із словами, в яких треба закріпити звук у потрібній позиції.

Дитині старшого дошкільного віку пропонується більш складніше завдання – автоматизувати звук [л]: покласти на аркуш папера та потім назвати – в правому верхньому куті – малюнок з білкою, посередині – малюнок з лопатою, в лівому нижньому куті – лисиця, в верхньому лівому куті – пенал, в нижньому правому куті – яблуко. Гру можна варіювати розташовуючи малюнки по іншому, або взяти ті малюнки із словами, в яких потрібно закріпити звук у заданій позиції.

Автоматизація звука [р] з елементами просторових уявлень.

Дитині 4– 5 років пропонується автоматизувати звук [р] трохи простіше: покласти на аркуш папіра та потім назвати, чітко промовляючи звук, який логопед закріплює – вгорі малюнок з кораблем, ліворуч – малюнок з огірком, праворуч – барабан, знизу – корова. Гру можна варіювати розташовуючи малюнки по іншому, або взяти ті малюнки із словами, в яких треба закріпити звук у потрібній позиції.

Дитині старшого дошкільного віку пропонується більш складніше завдання – автоматизувати звук [р]: покласти на аркуш папера та потім назвати – в правому верхньому куті малюнок з барабаном, посередині малюнок з кораблем, в лівому нижньому куті огірок, в верхньому лівому куті ракета, в нижньому правому куті корова. Гру можна варіювати розташовуючи малюнки по іншому, або взяти ті малюнки із словами, в яких треба закріпити звук у потрібній позиції.

Таким чином, послідовна систематична робота із включенням в систему корекційної роботи завдань і вправ, на розвиток і уточнення просторових уявлень – створює сприятливі умови для нормального розвитку звукової сторони мови дітей дошкільного віку, більш швидшому виправленню вад мовлення, та вмінню орієнтуватися у просторі, що позитивно відіб'ється на формуванні немовних процесів (уваги, пам'яті, мислення), та буде попереджати виникнення графічних помилок на листі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Назаревич С. І. Значення інноваційних технологій в управлінні розвитком дошкільного навчального закладу. <http://dnz-n7.wixsite.com> <http://www.dnz228.edukit.zp.ua>

doi: 10.5281/zenodo.2608830

УДК 373.2:001.895 (082)

Микитенко В. М.,
ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький
ДПУ імені Григорія Сковороди»

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ БІБЛІОТЕЧНО–БІБЛОГРАФІЧНИХ НАВИЧОК У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Сучасна людина з дитинства занурена в інформаційне середовище, вона живе серед телебачення, відео, книг, журналів, комп'ютерних ігор тощо. Формується інформаційний спосіб життя. Інформаційне середовище сьогодні змінюється швидше, ніж все інше. Незважаючи на це бібліотека була, є і буде інформаційним соціальним інститутом, який забезпечує право доступу користувачів до інформації, що впливає на становлення особистості дитини.

Проблема формування дитини–читача – одна з найважливіших проблем педагогічного процесу і вона завжди привертала до себе увагу психологів і педагогів. Питаннями розвитку читацької діяльності дітей займалися багато вітчизняних педагогів: П.П. Блонський, Д.Б. Ельконін, Н.А. Менчинський, Л.С. Славина, С.М. Тромбах, Т.Р. Єгоров, Р.Н. Кудіна, Р.А. Цукерман. Ці проблеми також розглядалися багатьма зарубіжними дослідниками М. Коулом, Дж. Мортонем та ін. Однак, питання формування читацько–бібліотечно–бібліографічних навичок дітей старшого дошкільного віку у зв'язку з її складністю залишається мало досліджуваною.

Читацька біографія сучасної дитини починається, як правило, з дошкільного віку. У цьому віці в дітей формується інтерес до книги, закладаються основи різнобічної читацької діяльності. Сучасні дошкільники з раннього дитинства захоплюються комп'ютерними іграми, замінюючи ними читання казок у колі сім'ї. Первинний читацький рівень, стартова площадка дитини–читача відображає тенденцію уповільненого введення її в книжкову культуру. Відсутність умінь або недостатня навченість якісному читанню і сприйняттю, недооцінка особливої ролі книги в розвитку людини, її культури, безпосередньо пов'язані з дошкільним дитинством.

Психолог О.М. Леонтьєв виділяє такі основні напрями керівництва читанням з соціально–психологічної точки зору: виховання потреби в читанні; розширення змісту читання і спрямованість читацьких інтересів; удосконалення культури читання; організація інформаційного потоку, цільова орієнтація певного типу книжки на певну категорію читачів. Бібліотечно–бібліографічні навички дошкільників включають у себе: елементарні поняття про бібліотеку, вміння користуватися книжкою, знання всіх її структурних компонентів, володіння змісту тексту певного твору. Негативним моментом прилучення старших дошкільників до читання є втрачені сімейні традиційні читання. У Національній програмі підтримки та розвитку читання відзначено, що лише 7% батьків читають постійно своїм дітям [1 с.56].

Перші теоретичні розробки взаємодії дитячої бібліотеки з сім'єю належать З.В. Кадинцевій (1978). Автором представлені раціональні шляхи створення і реалізації системи взаємодії бібліотек із родиною в цілях підвищення якості керівництва читанням дітям [3, с.134].

У працях Л.С. Виготського, С.Л. Рубінштейна, Б.М. Теплова, А.В. Запорожця, О.В. Нікіфорової, Е.А. Флериной, Н.С. Карпінської, Л.М. Гурович та інших учених досліджуються особливості сприйняття художньої літератури дитиною дошкільного віку, що розглядається як активний вольовий процес і передбачає не пасивний зміст, а діяльність, яка втілюється у внутрішньому сприйнятті, співчутті героям, в уявному перенесенні на себе подій, «уявній дії», в результаті чого виникає ефект особистої присутності, особистої участі в подіях [3 с.28].

У цьому процесі велику роль відіграє книга. Тому пропаганда читання, виховання інформаційно–бібліографічної та читацької культури, формування вміння користуватися бібліотекою, її послугами, книгою – пріоритетні напрями спільної діяльності педагогів, бібліотеки, батьків [3, с. 26].

Залучаючи дітей старшого дошкільного віку до читання ми маємо підготувати вдумливого читача, який буде емоційно включеним до процесу навчання, спроможний до діалогу з автором художнього твору, до активного обговорення проблем, що торкнулися його душі у процесі читання. Бібліотечні навички передбачають запам'ятання прізвища письменника, знання відомих письменників та їхніх творів. У деяких випадках перед читанням необхідно пояснення незрозумілих слів. Обов'язково після читання проведення бесіди за змістом і прочитати повторно. Короткі прозові твори після повторного читання дошкільник переказує [7, с. 34].

Ігрова діяльність – один із ефективних засобів підвищення якості сприймання старшими дошкільниками художніх творів на занятті. У структурі заняття з читання ігрова діяльність має форму дидактичної гри, ігрової ситуації, ігрового прийому, ігрової вправи. Гра активізує психічні процеси діяльності дитини (відчуття, сприймання, мислення, уяву, пам'ять, увагу, волю, мову), які призводять до позитивних зрушень у розвитку дитини. Використання на заняттях дидактичних ігор та ігрових моментів робить процес навчання цікавим, створює у дітей бадьорий, творчий настрій, полегшує засвоєння навчального матеріалу. Звертання до гри як до засобу організації процесу читацького сприймання продиктоване не лише віковими особливостями дітей старшого дошкільного віку, але й, по–перше, специфікою літературного твору, яка є дуже близькою до художніх умовностей гри, і, по–друге, специфікою сприйняття літератури, яка теж співзвучна природі ігрового моменту, потребує відриву від реальності, переживання іншого світогляду, інших почуттів [5, с. 121].

Важливим засобом виховання читацьких інтересів є систематичне голосне читання, тому що у дітей дошкільного віку переважає слухова пам'ять, підкріплена зоровим сприйняттям. І для того, щоб вони усвідомлено сприймали те, про що їм читають, необхідно почути, побачити, проаналізувати, запам'ятати. Читання – метод розвитку в дітей пізнавальної активності, метод, який допомагає викликати у дітей глибокі переживання, збудити потребу у духовному спілкуванні з іншими. Воно розкриває вміння прислухатись до тексту і запам'ятовувати його, осмислювати зміст прочитаного, образно уявити описувані картини, збагачує мислення і мову дітей [8, с. 41].

Дуже важливим засобом розвитку активності старших дошкільників у пошуках нового є літературні екскурсії. Вони допомагають глибше ознайомитись з місцями, де жили і працювали видатні письменники, з

пам'ятками мистецтва, з літературно-меморіальними музеями. Такі екскурсії дають дітям можливість зримо уявити життя письменника або його героїв, ту епоху, подіям якої присвячений художній твір [4, с.81].

Отже, формування духовної культури особистості завжди здійснюється через читання. Книга служить не тільки джерелом інформації, але і їжею для душі, серця, засобом спілкування зі світом, із близькими людьми. Читання все більше втрачає свою культурну, освітню роль в суспільстві, перетворюючись на джерело отримання інформації і засіб розваги. У наш непростий час дитяче читання як ніколи потребує підтримки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А.М. Григоренко Г. І. Запрошуємо до розмови: посібник для роботи з дошкільниками. Київ: Освіта, 1997. С. 56.
2. Бубнова В. В. Застосування емоційно-образної терапії і техніки «Подарунок собі» *Вісник психосоціальної і коректувально-реабілітаційної роботи*. 2005. № 3. С. 66.
3. Гавриш Н. Розвиток мовлення та навчання дошкільнят рідної мови: мета і завдання. *Дошкільне виховання*. – 2003. № 7. С. 24–29.
4. Выготский Л.С. Собрание сочинений.: в 6–т.: Москва, Педагогика, 1983.– С.81
5. Рибцун Ю. Мовлення без недоліків. *Дошкільне виховання*. 2007. № 9. – С. 18 – 20.
6. Спиваковская А.С. Психотерапия: игра, детство, сім'я. Москва: Издательство ЭКСМО–Прес, 2000. С. 18
7. Тарасун В. Формування мовної особистості – новий напрям логопедичної роботи. *Дефектологія*. 2007. № 4. С. 34
8. Шевцова И. В. Работа психолога с родителями. *Коррекция родительских отношений*. Москва. Образование, 2000. С. 41.

doi: 10.5281/zenodo.2608840

УДК 81'23

Мисан І. В.,

ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

МЕТОДИКА РОБОТИ НАД ІДИОМАМИ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Методика роботи над фразеологізмами в ЗДО в єдності всіх методичних категорій до цього часу не була предметом дослідження, хоча науково і практично накопичено значні обсяги окремих підходів та рекомендацій. Не вивчалася ця методична проблема і з позицій урахування останніх даних психолінгвістичних розвідок. В усіх чинних програмах дошкільної освіти надається достатня увага фразеологізмам – змістовому компоненту, що використовується для вирішення завдань навчання, виховання й індивідуального розвитку дітей. Значущість цього напрямку роботи підкреслюється його спроможністю бути реалізованим через кілька розділів, сфер і фондів програм. В окремих з них виокремлюються знання, вміння й навички, якими мають оволодіти діти в результаті впровадження в освітній процес фразеологізмів. Проте в усіх програмах по різному представлено зміст роботи над фразеологізмами: у деяких контекстах він сприймається як завдання, а не обсяг знань, умінь і навичок, які підлягають опануванню дітьми; в інших випадках декларативно підкреслюється значення фразеологізмів для розвитку дітей. Отже, результати аналізу засвідчили необхідність розробити цілісну методику збагачення мовлення дітей старшого дошкільного віку фразеологізмами: визначити мету і завдання, уточнити зміст, запропонувати методи, організаційні форми і засоби роботи відповідно до віку дітей та їхніх індивідуальних особливостей розуміння переносного значення фразеологізмів і доречного вживання їх в мовленні.

Мету збагачення мовлення дітей фразеологізмами вбачаємо в розширенні складу їхнього словника фразеологічною лексикою, національно багатшою й колоритнішою за складом, глибшою за семантикою, а також досконалішою за експресивно-стилістичним оформленням висловлювань, ніж звичайна лексика; у цілеспрямованому формуванні в дітей лексико-семантичних (імпресивних) і фразеопрагматичних (відтворювальних) мовленнєвих навичок. Метамова робота над фразеологізмами експериментальною методикою не передбачалася. Головна увага спрямовувалася на розвиток «чуття мови» (Л. Федоренко) фразеологізмів, формування фразеологічної картини світу.

Завдання збагачення мовлення дітей фразеологізмами полягали у: розширенні пасивного словника (уточненні значень уже відомих фразеологізмів і розкритті нових їх значень); виформуванні мовленнєвих навичок доречного відтворення фразеологізмів у різних ситуаціях спілкування; розвитку точності, влучності, барвистості, лаконічності, виразності, дотепності мовлення; розвитку його експресивності: емоційності, оцінності, образності.

Зміст збагачення мовлення фразеологізмами передбачено обсягом упорядкованого дидактичного словника, статті якого підбиралися з урахуванням вікових можливостей дітей розуміти смисл фразеологізмів. Зазначимо, що мова йде лише про розуміння значення фразеологізму, а зовсім не про його

«усвідомлення», характерне для метамовної діяльності дитини. Збір і систематизація статей для потреб фразеологічного словника з навчально–збагачувальною метою відбувалися з урахуванням антропологічного й антропоцентричного, психолінгвістичного, дидактичного, лексикографічного, граматичного, структурно–лінгвістичного, функціонально–стилістичного, культурно–національного, концептуального, етимологічного, прагматичного та культурологічного параметрів.

Використано класифікацію методів за характером керівництва розумовою діяльністю дітей і запропоновано відповідно до кожного з них групи прийомів як традиційних, так і запропонованих нами. Пояснювально–ілюстративний метод реалізовувався через прийоми спостереження за подіями, явищами, які відображено у прямому значенні фразеологізму; ненавмисного співставлення фразеологізму і відповідної йому ситуації та ін. Репродуктивний метод був представлений прийомами використання фразеологізмів як заголовку розповідей, описів, міркувань, казок, небилиць тощо; виконання усних вправ на відтворення фразеологізмів та ін. Проблемний метод використовувався при впровадженні таких прийомів, як–от: смисловий розбір фразеологізму з опорою на контекст; ідентифікація; заміна фразеологізму, що пояснюється дітям його синонімом, щоб наочно відтінити складність семантичної структури фразеологізму і її стилістичну виразність та ін. Частково–пошуковий метод передбачав наступні прийоми: гумористично–глузливе змальовування ситуації засобами фразеологізмів (за різними сценаріями); фразеологічне ускладнення діалогу та синтаксичної побудови; фразеологізація готового тексту та ін. Дослідницький метод охоплював такі прийоми, а саме: етимологічне коментування – пояснення генези українського фразеологізму; екстраполяція, тобто перенесення мовного образу з однієї сфери до іншої, що спричиняє переосмислення й зміни в семантичній структурі лексем і словосполучень, їх конотацій; аналіз фразеологічного значення – виділення ступенів абстракції тощо.

Використовувалися організаційні форми, передусім, дидактичні ігри, спостереження, прогулянки, заняття, бесіди, екскурсії, сміхотерапія тощо; форми організації життєдіяльності дітей, а саме різні види: дитячої праці, розваги, змагання, свята; дитячої діяльності та режимні моменти (прийом дітей, сніданок, ранкова гімнастика, обід, підготовка до сну, одягання на прогулянку тощо). Фразеологізми добиралися таким чином, аби найтісніше і найлогічніше зв'язати їх зміст із життєдіяльністю дітей за принципом дидактичної доцільності й доречності вибраних фразеологізмів у тій чи тій освітній або виховній ситуації. Щодо *засобів* збагачення мовлення дітей фразеологізмами, то до них відносимо словники фразеологізмів, художні твори, різноманітну наочність, технічні засоби навчання тощо. У якості словесних засобів збагачення мовлення дітей фразеологізмами виділяємо також образне мовлення дорослих з оточення дитини і мовний зміст розроблених дидактичних ігор, вправ, творчих завдань фразеовідтворювальної і фразеоутворювальної (семантичної) спрямованості.

doi: 10.5281/zenodo.2608875

УДК 373.2.037

Можарова Т. А.,
МГУ имени А.А. Кулешова

ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИ НАПРАВЛЕННОЙ ДВИГАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Развитие системы образования в настоящее время не мыслится без внедрения в практику инновационных педагогических технологий. Подчеркивается, что именно технологический подход может сегодня обеспечить гарантированно высокий результат во всех сферах образования. Поэтому поиск эффективных педагогических технологий на уровне дошкольного образования является весьма актуальным.

В настоящее время в физическом воспитании дошкольников как правило имеют место элементы здоровьесберегающих, спортивно–ориентированных технологий. В них в основном внимание сосредоточено непосредственно на движении как факторе физического развития, средстве физической подготовки и укрепления здоровья детей. Можно отметить также попытки создать технологии, основанные на идее интеграции физической культуры с другими видами деятельности. Однако акценты здесь смещены в пользу развития познавательной, речевой, а не двигательной деятельности дошкольника. Сама же проблема творчески направленной двигательной деятельности дошкольника нашла определенное отражение в научно–методической литературе, в основном, с позиции развития творческих движений детей, двигательного воображения (Е.В. Горшкова, О.М. Гребенникова, В.Т. Кудрявцев и др.). Лишь в единичных случаях она рассматривается в контексте педагогической технологии (Е.А. Сагайдачная, В.Н. Шебеко).

Однако обеспечить становление двигательного творчества без знания особенностей поэтапного развития самой творчески направленной двигательной деятельности не представляется возможным. Решение данной проблемы мы видим в технологическом подходе. При этом подчеркнем, эффективной будет та технология, которая позволит обеспечить *творческое самовыражение ребенка в процессе развития его самостоятельной двигательной деятельности*.

Мы рассматриваем технологию творчески направленной двигательной деятельности как педагогический процесс в образовательном пространстве самостоятельной двигательной деятельности детей на основе гибких алгоритмов взаимодействия его субъектов, обеспечивающий поэтапный рост показателей уровней развития творчески направленной двигательной деятельности. В данном определении фиксируется внимание на самостоятельной двигательной деятельности, так как именно в ней, по нашему мнению, кроются ресурсы двигательного творчества, и обеспечивается развитие двигательной деятельности детей в целом.

Общая цель технологии – поэтапное развитие творчески направленной двигательной деятельности детей обеспечивается решением следующих задач: созданием мотивационных установок, которые мы рассматриваем в качестве пускового механизма в развитии творчески направленной двигательной деятельности; формированием специфических двигательных умений и навыков самоорганизации самостоятельной двигательной деятельности в качестве базиса становления творчески направленной двигательной деятельности; развитием рефлексии, обеспечивающей осознание ребенком собственного творческого двигательного потенциала, что может свидетельствовать о становлении осмысленной творчески направленной двигательной деятельности.

Структура технологии представлена концептуальным, содержательным и процессуальным блоками.

Концептуальный блок технологии развития творчески направленной двигательной деятельности составили: концепция кинезофилии, ключевые психолого–педагогические идеи антропологического, системно–деятельностного подходов, концептуального подхода формирования детского творчества Н.Н. Поддьякова.

Содержательный блок технологии представлен целевым и инструментальным компонентами. Содержание двигательной деятельности определяется в технологии разработанными нами ориентирами преобразования двигательного опыта в самостоятельной двигательной деятельности детей, в качестве которых мы выделили три вида пространственно–двигательных ситуаций–задач (обобщающего, выбирающего и созидательного типов).

Процессуальный блок представлен организационным, методическим и диагностическим компонентами. Организационный компонент в технологии отражает этапы деятельности педагога: диагностический (констатирующий уровень развития творчески направленной двигательной деятельности детей), подготовительный (позволяющий выстроить систему средств и методов формирования специфических умений и навыков с учетом диагностических данных), базовый (в ходе которого непосредственно реализуется технология развития творчески направленной двигательной деятельности) и контрольный (дающий возможность оценить эффективность проведенной работы).

Методический компонент процессуального блока представлен модулями взаимодействия педагога с детьми. Процесс развития творчески направленной двигательной деятельности требует определенной педагогической поддержки творческих начинаний детей. Это возможно при условии опосредованного управления творческим процессом на основе взаимодействия. В соответствии с тем, какая структура действий становится ведущей для педагога, можно выделить три модуля взаимодействия:

1. Актуализирующий модуль, целью которого является актуализация двигательного опыта через осознание ребенком арсенала собственных двигательных умений, что позволяет изменить его внутреннее отношение к уровню своих возможностей и увидеть перспективу развития (реализуется на репродуктивно–творческом уровне развития творчески направленной двигательной деятельности).

2. Ориентирующий модуль с целевой направленностью на поддержку позитивных мотивационных творческих установок ребенка (выводит на творческо–репродуктивный уровень развития творчески направленной двигательной деятельности).

3. Направляющий модуль ставит целью создание условий для появления самостоятельных установок (целей) на творчески направленную двигательную деятельность (выводит на творческий уровень развития творчески направленной двигательной деятельности).

Диагностический компонент технологии обеспечивает входную и итоговую диагностику уровня развития творчески направленной двигательной деятельности.

Разработанная нами технология прошла положительную первичную апробацию. Данные материалы будут усовершенствованы для дальнейшей возможности применения в широкой практике дошкольных учреждений.

Мурашко Е.А.,
МГУ имени А.А. Кулешова

ФОРМИРОВАНИЕ ГРАЖДАНСКОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ В ЕДИНОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ УДО И МУЗЕЯ

В условиях глобализации современного общества большое внимание уделяется воспитанию у обучающихся толерантного отношения к представителям других национальностей. Вместе с тем, актуализируется проблема формирования гражданской идентичности, позволяющей человеку сохранить адекватное мировоззрение и мировосприятие в условиях становления множественности мировых культур. Гражданская идентичность рассматривается как условие укрепления государственности, политической, духовной консолидации, единства общества, обеспечивает гармоничное проявление патриотических чувств и толерантного отношения к представителям других национальностей.

В научной литературе представлены различные определения понятия «гражданская идентичность». Мы придерживаемся точки зрения Г.Тэджфела рассматривающего ее как компонент социальной идентичности, то есть индивидуального знания о том, что «персона» принадлежит некоторой социальной группе вместе с эмоциональным и ценностным персональным смыслом группового членства [2, с. 251]. Понятие «гражданская идентичность», по мнению ряда исследователей, включает в себя три основных элемента: когнитивный (знание о принадлежности к данной социальной общности), ценностный (наличие позитивного или негативного отношения к факту принадлежности) и эмоциональный (принятие или непринятие гражданской общности в качестве группы членства) [2, с. 252].

Период дошкольного детства по своим психологическим особенностям наиболее благоприятен для формирования гражданской идентичности, так как дети характеризуются высокой восприимчивостью, безграничным доверием взрослым и стремлением подражать им, эмоциональной отзывчивостью и интересом ко всему окружающему [1, с. 54]. В основе формирования гражданской идентичности лежит патриотическое воспитание, направленное на приобщение детей к ценностям культуры родного края, формирование чувства любви и привязанности к своей стране. Одним из средств патриотического воспитания детей дошкольного возраста выступает знакомство с произведениями изобразительного искусства. Наглядность, образный язык, выразительность изобразительного искусства делают его близким и доступным детскому восприятию и пониманию, способствуют развитию эстетических и положительных эмоциональных переживаний. Воздействуя на эмоциональную сферу ребенка, они помогают усвоению базовых знаний о человеке и обществе; углубляют, обогащают, конкретизируют представления детей о родном крае. Отбор произведений изобразительного искусства, используемых в условиях целенаправленного формирования чувства любви к родному краю, должен основываться на следующих критериях: отражение общенациональных ценностей (родина, патриотизм, гражданственность, чувство принадлежности к белорусской нации и др.); раскрытие гуманистических идей (любовь к родине; гуманное отношение к людям, природе, окружающему миру; доброта, красота и др.); акцент на национальных чертах белорусского народа, особенностях его характера, традиций, обычаев [4, с. 61].

Как правило, эти характеристики отчетливо прослеживаются в работах, представленных в экспозициях региональных музеев. Так, в Могилев находятся интересные коллекции картин известных белорусских пейзажистов В.К. Бялыницкого–Бирули (Музей В.К. Бялыницкого–Бирули), П.В. Масленникова (Могилевский областной художественный музей им. П.В. Масленникова), произведения народного декоративно–прикладного искусства (Могилевский областной краеведческий музей им. Е.Р. Романова). Использование ресурсов названных музеев в практике работы учреждений дошкольного образования является одним из условий эффективности патриотического воспитания обучающихся.

Единое образовательное пространство музея и детского сада обеспечивается разработкой совместных музейно–педагогических программ, учитывающих возрастные особенности детей и возможности комплексного использования как музейных, так и педагогических средств в патриотическом воспитании дошкольников. Мероприятия программы должны носить систематический и планомерный характер и могут реализовываться через создание мини–музеев в учреждениях дошкольного образования, использование виртуальных средств и организацию занятий непосредственно в музейных залах [3, с. 174].

В практике работы учреждений дошкольного образования нашего города успешно реализовываются выездные музейные занятия с использованием как реальных экспонатов, так и мультимедийных технологий, проводимые сотрудниками Могилевского областного краеведческого музея им. Е.Р. Романова, Могилевского областного художественного музея им. П.В. Масленникова. Проекты, ориентированные на детскую аудиторию, реализуются в Музее В.К. Бялыницкого–Бирули. Большим потенциалом для формирования патриотических чувств характеризовалась тематическая выставка «Пейзаж малой Родины». Доступными по своему содержанию и временной продолжительности для детей старшего дошкольного возраста были музейные занятия с использованием театра–диорамы В.Д. Поленова «Кругосветное путешествие» в рамках временной выставки из государственного мемориального природного музея–заповедника «Усадьба В.Д. Поленова». Инновационный проект «Внедрение модели формирования

гражданской идентичности обучающихся в рамках организации и деятельности региональных виртуальных музеев» в государственном учреждении образования «Дошкольный центр развития ребенка № 1 г. Могилева» раскрывает возможности использования виртуальных сред в целях патриотического воспитания подрастающего поколения. Кафедра педагогика детства и семьи МГУ имени А.А. Кулешова проводит для педагогов обучающие семинары «Музейная педагогика в дошкольном образовании».

Опыт сотрудничества учреждений дошкольного образования и региональных музеев свидетельствует об эффективности использования музейной педагогики в целях формирования гражданской идентичности детей дошкольного возраста.

ЛИТЕРАТУРА

1. Дзидзоева С. М., Красношлык З.П., Теоретико–методологические основания формирования основ гражданской идентичности дошкольников в условиях поликультурного образовательного пространства. *Вестник Владикавказского научного центра*. 2014. № 2. С. 53 –57.
2. Ефименко Е.Н., Структурные компоненты и содержательное наполнение понятия «гражданская идентичность». *Теория и практика общественного развития*. 2013. № 11. С. 250 –254.
3. Мурашко Е. А., Ясева, Н.Ю. Взаимодействие детского сада и музея как условие эстетического развития дошкольника. *Итоги научных исследований ученых МГУ имени А.А. Кулешова 2017 г.* : материалы научно–методической конференции, 25 января – 8 февраля 2018 г. / под ред. Е.К. Сычовой. Могилев: МГУ имени А.А. Кулешова, 2018. С. 173 – 175.
4. Ясева, Н. Ю. Изобразительное искусство как средство воспитания любви к родному краю у детей дошкольного возраста. *Мир искусства и дети: проблемы художественной педагогики* : материалы III Международной научно–практической конференции, Витебск, 25–26 сентября 2007 г. / редкол. А. И. Мурашкин [и др.]. Витебск: ВГУ имени П.М. Машерова, 2007. С. 61–63.

doi: 10.5281/zenodo.2608901

УДК 376.36

Муровейко А. А.,
Государственное учреждение образования
«Ясли–сад №115 г. Могилева»

ТЕХНОЛОГИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ЛОГОПЕДИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ В УСЛОВИЯХ УЧРЕЖДЕНИЯ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

С позиций системного подхода логопедическая практика выступает одной из подсистем дошкольного образования, то есть педагогической системой конкретного учреждения дошкольного образования (далее – УДО). Так как одним из базовых разделов образовательной программы УДО является раздел «Развитие речи», то формирование у дошкольников коммуникативной компетентности выступает ценным результатом дошкольного образования. Однако, в системе дошкольного образования наблюдается постоянный рост числа детей с отклоняющимся развитием. До 60% детей от всех детей дошкольного возраста — сегодня составляют дети с отклонениями в речевом развитии [1]. Именно поэтому диагностико–коррекционное и профилактическое направления деятельности УДО становятся в ряд наиболее значимых и приоритетных. Это в свою очередь требует четкой связи логопедической и общеразвивающей деятельности УДО. Необходимость организации логопедической практики в рамках целостного дошкольного образовательного процесса и ее соответствие стратегии развития системы УДО, а также всесторонняя и тщательная проработка организационно–содержательных аспектов логопедической помощи в настоящее время являются актуальными проблемами дошкольного образования.

Согласно С. А. Езоповой [2], «организация» в менеджменте трактуется как процесс, направленный на упорядочивание деятельности учреждения, создание его структуры, распределение обязанностей между его членами с целью реализации намеченных планов и достижения желаемых результатов. Теоретическими источниками изучения основ организации логопедической практики в условиях учреждения дошкольного образования стали труды О. А. Степановой, Г. В. Чиркиной, Е. Л. Черкасовой, С. А. Езоповой и др. Различные аспекты логопедической практики представлены в работах А. Ю. Симоновой, З. А. Арёфьевой, С. О. Подобед, Е. Н. Авдеевич, Е. А. Сенковой, В. Н. Рычковой и др. Анализ научной отечественной и зарубежной литературы показал, что проблема организации логопедической практики в условиях учреждения дошкольного образования изучена в недостаточной степени, что и определило тему нашего исследования. Цель исследования — теоретическое обоснование и программно–методическое обеспечение организации логопедической практики в условиях учреждения дошкольного образования. Объект исследования — образовательный процесс в учреждении дошкольного образования. Предмет исследования — особенности организации логопедической практики в условиях учреждения дошкольного образования.

Основополагающими факторами актуальности выбранной темы явились:

- інтенсивний ріст числа дітей з відхиленнями в мовному розвитку, що вимагає підвищення якості логопедичної допомоги;
- посилення потреби батьків у логопедичній допомозі дитині-дошколяри за допомогою взаємодії спеціалістів закладу дошкільної освіти та сім'ї, що забезпечить подальшу успішну соціалізацію дошкільника в школі;
- посилення потреби управлінських структур УДО в теоретичному та методичному забезпеченні організації логопедичної практики.

Таким чином, дослідження по проблемі організації логопедичної практики в умовах УДО не є «молодими», але всі вони знаходять своє відображення в практиці сучасного дитячого садка. Тому всебічне вивчення та посилення організаційно-змістовних аспектів логопедичної практики в умовах дитячого садка абсолютно необхідні на сьогоднішній день. З цією метою нами запропонована теоретична модель організації логопедичної практики, яка представляє собою вдосконалення форм організації корекційно-логопедичного процесу на основі проектування раціонального взаємодія суб'єктів корекційно-освітнього процесу для дітей з порушеннями мови в УДО. При розробці даної моделі ми виходили з того, що логопед є організатором та координатором корекційно-педагогічних впливів, а інтереси та потреби дитини виступають у ролі домінуючих.

Суб'єктами моделі організації корекційно-освітнього процесу в УДО виступають: дитина з порушеннями мови, вчитель-логопед, завідувачка та методист, педагогічний колектив, законні представники (батьки). Незважаючи на характерні відмінності в завданнях діяльності та напрямках взаємодія учасників корекційно-освітнього процесу, в цілому організація логопедичної практики в дошкільному закладі підпорядковується загальній логіці розгортання корекційно-освітнього процесу. Отже, модель організації логопедичної практики в умовах УДО може бути представлена у вигляді технології її реалізації, що включає в себе алгоритм з розбивкою на ряд етапів, які реалізуються в певній послідовності: організаційний, основний та заключительний.

Організаційний етап полягає в визначенні теоретичних, методологічних основ розробки моделі організації логопедичної практики в умовах УДО на основі узагальнення практики організації логопедичної допомоги в дошкільних закладах. Важливим є ретельний аналіз сильних та слабких сторін існуючого стану організації логопедичної роботи в дошкільних закладах. Також проектування програм взаємодія суб'єктів даної моделі. Основний етап передбачає створення єдиної практико-орієнтованої діяльнісної моделі організації логопедичної практики в умовах УДО на основі здійснення теоретичної та практичної спроби синтезувати програми взаємодія суб'єктів корекційно-освітнього процесу. Заключительний етап спрямований на рефлексію результатів, узагальнення та поширення досвіду.

Розроблена практико-орієнтована модель організації логопедичної практики в умовах УДО забезпечить, на наш погляд, цілісний характер функціонування та розвитку даної системи в дошкільному закладі, організує дійсний зв'язок між спеціалістами різних рівнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. З. А. Арефьева, С. О. Подобед. Работа логопункта в дошкольном образовательном учреждении. *Дефектология*. 2005. №5. С. 61–64.
2. С. А. Езопова. Менеджмент в дошкольном образовании: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва.: Издательский центр «Академия», 2003. 320 с.

doi: 10.5281/zenodo.2608913

УДК 159.922.736.3 (045)

Онофрійчук Л. О.,
Хмельницької гуманітарно-педагогічної
академії, м. Хмельницький

ТЕХНОЛОГІЯ «ЧУДЕСА НА ПІСКУ» ЯК ЗАСІБ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Наразі гостро постає проблема порушення психічного здоров'я дитини через соціально-економічну та екологічну ситуацію, що склалась у країні. Негаразди на роботі, матеріальна скрута, емоційне незадоволення дорослих та інше переноситься на дітей і порушує психологічну рівновагу. Тому однією з важливих проблем сучасної системи дошкільної освіти в Україні є збереження та зміцнення фізичного й психічного здоров'я дитини, розвиток її творчих здібностей, реалізація потенційних можливостей особистості про що зазначено в «Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ столітті». Закон

України «Про дошкільну освіту» визначає збереження та зміцнення здоров'я дитини як один із пріоритетних завдань розвитку дошкільної освіти.

На думку Л. Божович, А. Бодальова, В. Мухіної, Т. Репіної та ін. дитина дошкільного віку надзвичайно чутлива частина соціуму, яка піддається різноманітним негативним впливам [3, с. 10].

Психічне здоров'я дитини – це стан душевного благополуччя, емоційного комфорту, впевненість у своєму майбутньому, яка пов'язана з відчуттям захищеності свого «Я». Стан психологічного здоров'я дитини характеризується показниками нервово-емоційного розвитку та характером перебігу пізнавальної активності. Здорова дитина завжди життєрадісна, активна, комунікативна, має оптимальний рівень розумового розвитку. Саме від емоційного стану залежить і пізнавальна активність дитини, характер її спілкування з однолітками та дорослими, поведінка. Причому, чим менша дитина, тим відчутніша ця залежність [2].

Психічно здорова дитина характеризується гармонійністю розвитку, врівноваженістю, адаптивністю, а також духовністю, орієнтацією на саморозвиток і самоактуалізацію. Гармонійний особистісний розвиток і фізичне здоров'я сприяють успішній адаптації дитини у соціумі. Так як гра провідний вид діяльності дітей дошкільного віку вона є важливою їх самостійною діяльністю. Гра у всіх її різноманітних формах головний засіб фізичного і психічного розвитку дитини. Саме ігри з піском визначають одним з ефективних засобів збереження та зміцнення як фізичного, так і психічного здоров'я дошкільників. Унікальним способом спілкування із світом і самим собою, який допомагає змінити внутрішнє напруження, відкрити нові шляхи розвитку та надати дитині можливість бути самою собою визначають ігри з піском. Т. Грабенко та Т. Зінченко–Євстигнеєва створили систему ігор з піском, спрямованих на навчання і розвиток особистості в цілому «Чудеса на піску» [1].

Пісочна терапія або технологія «Чудеса на піску» – це унікальна можливість досліджувати свій внутрішній світ за допомогою безлічі мініатюрних фігурок, піднося з піском, деякої кількості води, яка дає відчуття свободи та безпеки самовираження, що виникають в спілкуванні [3, с. 8].

Поняття «терапія піском» було запропоновано ще Карлом Юнгом, психотерапевтом, засновником аналітичної психотерапії та описано представниками юнгіанської школи (Д. Калфф, Е. Нойман, Е. Вейнріб, інші). Основний її принцип полягає у використанні піску, води і спеціальних атрибутів (дерев'яного ящика чітко визначеного розміру – пісочниці та набору дрібних іграшок) [1, с. 7].

Пісочна терапія зорієнтована на притаманний кожній дитині внутрішній потенціал здоров'я і сили, акцентує увагу на природному вияві думок, почуттів та настрою в творчості, прийняття дитини такою, якою вона є. Для дітей – це ігровий спосіб розповісти про свої проблеми, продемонструвати свої страхи та позбавитись від них, від емоційного напруження. У ході творчої гри з піском активізуються самоцілюючі резерви дитячої психіки, які виявляються у ході гри: пісок поглинає негативну психічну енергію дитини, стабілізує її емоційний стан і гармонізує психоемоційне самопочуття.

Дошкільників цікавить створення зображень, тому вони можуть досить довго гратися і водночас працювати над образом, поступово вдосконалюючи зображувальні навички. Ігри з піском є засобом пізнання і взаємодії дитини з навколишнім світом. Вони сприяють формуванню і розвитку «Я», диференціації дошкільником зовнішнього та внутрішнього світу тощо.

Як зазначають Т. Грабенко та Т. Зінченко–Євстигнеєва, створення зображень і відбитків на піску пов'язано з реалізацією дитиною власних потреб у грі і творчості. Під час самостійної творчої роботи у дошкільника змінюється звичне відчуття часу, через створення візуальних образів активізується внутрішній творчий потенціал. Пісочниця – це важливий елемент розвивального середовища, де дітям можна вільно творити, і не боятись щось зіпсувати чи зламати. Перш ніж вони усвідомлять, що роблять, їхні руки самі починають просіювати пісок, будувати, малювати, а якщо під рукою є різноманітні невеличкі фігурки, іграшки, тоді розігруються цілі вистави, адже дитина повністю занурюється в гру та на тривалий час її увага фіксується на процесі програвання власних переживань, завдяки чому у них формуються та закріплюються такі навички, як посидючість, уважність, зосередженість.

Навчання техніці малювання піском проводиться з підгрупою дітей (8–10 чоловік) раз в тиждень по 25–30 хвилин у відповідності з тематичним планом, що передбачає три цикли: початковий (знайомство з піском, підготовка руки, розвиток уяви і вміння малювати піском (молодший дошкільний вік)); сюжетне малювання за темою і за задумом (середній дошкільний вік); «розфарбовування» картин з використанням кольорового піску, ускладнення сюжету, оздоблення картини додатковими елементами – фігурками людей та тварин, рослинними елементами та ін. (старший дошкільний вік) [3].

Психологи твердять, що пісок, який має властивість пропускати воду, так само поглинає і негативну психічну енергію, надає дитині можливість позбутися психологічних проблем за допомогою перенесення їх на площину пісочниці, зануритися у світ фантазій та власних почуттів, й тим самим стабілізує її емоційний стан. Часто маленькі діти не спроможні передати свої переживання через недостатній розвиток вербального апарату, бідність уявлень чи затримку розвитку, й саме в таких випадках техніка «Чудеса на піску» вельми корисна. Граючись з піском, дошкільник відчуває господарем свого маленького світу, режисером того, що розігрується на пісочному полі. Діти із заниженою самооцінкою, підвищеною тривожністю та сором'язливістю зазвичай охоче обирають фігурки і зосереджують на них свою увагу.

Гра з піском дає дитині можливість позбутися психологічних проблем за допомогою перенесення їх назовні, на площину Пісочниці, у світ фантазій, і формування відчуття контролю над своїми внутрішніми

почуттями і мотивами. Граючи з піском вона може виразити свої емоційні переживання, звільняється від страхів, пережите не завдає йому психічної травми. Завдання пісочної терапії узгоджуються з внутрішнім прагненням дитини до самоактуалізації. Мета такої терапії – не змінювати дитину, не прищеплювати їй якісь спеціальні поведінкові навички, а дати їй можливість бути самою собою, самовиражатися.

Створюючи картини на піску, розігруючи різноманітні казкові сюжети, маленька людина набуває безцінний досвід символічного вирішення багатьох життєвих ситуацій, згодом в її поведінці можна помітити певні зміни – дитина починає застосовувати свій «пісочний досвід». Спочатку внутрішня реальність переноситься на пісок, а потім досвід ігор з піском переноситься у внутрішній світ дошкільника й у вигляді певних моделей відбивається в його реальній поведінці. Організуючи ігри з піском слід дотримуватися таких правил: максимально заохочувати творчий підхід і фантазію; повністю виключати негативну оцінку як дій дітей, так і результатів їхньої діяльності.

Т. Зінкевич–Євстигнеєва та Т. Грабенко [1, с. 6], Н. Сакович [4], визначають основні принципи ігор з піском: 1) створення природного стимулюючого середовища, у якому дитина почувається комфортно, виявляючи творчу активність (добір завдань, які відповідають можливостям дитини; 2) формулювання інструкції до ігор у казковій формі, уникнення негативної оцінки дій дитини, ідей та результатів, заохочення фантазії та творчій підхід; 3) оживлення абстрактних символів: букв, цифр, геометричних фігур тощо, що дозволяє сформувати і посилити позитивну мотивацію до занять і особисту зацікавленість дитини; 4) реальне «проживання», програвання можливих ситуацій разом з героями казкової гри, що сприяє взаємопереходу Уявного у Реальне і навпаки. «Рятуючи» Принцесу, дитина не лише пропонує вихід з ситуації, але й переконується у його правильності чи хибності.

Перенесення традиційних педагогічних занять у пісочницю дає більший освітній і виховний ефект, ніж інші стандартні форми навчання. Пісочна терапія – одна з тих технік що дозволяє розкрити індивідуальність кожної дитини, розв'язати її психологічні проблеми, розвинути здатність усвідомити свої бажання і знаходити можливість реалізації. У процесі проведення пісочної психотерапії Т. Зінкевич–Євстигнеєва та Т. Грабенко пропонують максимально заохочувати творчий підхід і фантазію дітей, повністю виключати негативну оцінку як дій дітей, так і результатів їхньої діяльності та виділяють етапи заняття [1]:

1. Етап довіри. Мета: встановлення взаєморозуміння з дитиною, необхідність налагодження доброзичливого мікроклімату, у якому вона буде відчувати себе комфортно або побудувати душевний союз з дитиною. На цей етап відводиться 5–10 % часу всього заняття, тривалість якого 50 – 60 хвилин.

2. Етап пояснення. Мета: знайомство із зовнішнім світом дитини. Дитина може розповісти про свою сім'ю, друзів, захоплення тощо. Цей етап займає 10–20 % часу всього заняття, інколи його можна упускати, якщо це є не першою зустрічю і дитина відразу хоче будувати власну «пісочну казку».

3. Етап творчості. Мета: знайомство з внутрішнім світом дитини, встановлення зв'язку між несвідомим і свідомістю. Для цього психолог просить дитину пофантазувати і перенести на площину Пісочниці всі свої ідеї, мрії, бажання тощо. У цьому віці уява – це сильна сторона індивідуальності дитини. Перша стадія третього етапу – збір мініатюр, коли психолог дає дитині кошик та просить поглянути на колекцію мініатюрних фігур і вибрати ті, які привертають її увагу. Ключовою є друга стадія цього етапу – світ у Пісочниці (пропонується змалювати проблему (казку, історію, свій світ) на піску за допомогою зібраних фігур. Дитина має можливість створити в Пісочниці все, що задумала, а психолог пропонує діяти творчо, тобто «дати волю» інтуїції). Безпосередньо процес роботи над картиною дитина може переживати як внутрішнє прозріння або інсайт. Тому психолог уважно слухає дитину під час побудови пісочної композиції, помічає її спонтанні вислови, розгадує невербальні прояви тощо. Цей етап найбільш важливий – його тривалість близько 30 хвилин.

4. Етап завершального інтерв'ю. Мета: усвідомлення ресурсних можливостей психіки для розв'язання внутрішніх конфліктів. Важливим компонентом у роботі є аналіз пісочної картини, пов'язаних з нею переживань, пояснюючи які, дитина заспокоюється. Це етап аналітичного розбору та ймовірних висновків, займає він 20–25 % заняття. Для цього психолог певним чином вибудовує бесіду, може ставити такі питання: «Ти завершив роботу? Як назвеш свою композицію?». Тема композиції є предметом для аналізу. Бажано, щоби запитання були відкритими, наприклад, можна запитати: «Хто або що це? Що тобі згадалося в зв'язку з цим?»

На цьому етапі отримують вихідний матеріал для інтерпретації несвідомих процесів. Цей етап є важливим для подальшого зростання і розвитку дитини. Збудовані дитиною фігурки на піску можуть символізувати частини її особистості і також відображати стосунки з іншими людьми, відтворювати реальні картини життя в сім'ї і ЗДО. У ході опитування можна визначити: «Яка фігурка привертає увагу більш за все? Які почуття вона викликає? Опиши, які якості в цього персонажа? Кого цей персонаж нагадує в реальному житті? Ця фігура пов'язана з ким–небудь в Пісочниці? Як змінився настрій після того, як ти побудував Пісочницю?» Проведення інтерв'ю після Пісочниці сприяє розвитку власних переконань, становленню характеру.

5. Етап Р.С. Мета: реалізація потенційних можливостей у житті й діяльності дитини для гармонійного розвитку в соціумі. Після завершення сеансу триває процес усвідомлення образу, який виник в просторі Пісочниці, дитина пов'язує його з проблемою в реальному житті. Ті зміни, які відбулися в дитини у внутрішньому психічному плані переходять на зовнішній. Усі зусилля мають бути спрямовані на те, щоб

розуміння ситуації, яка виникла на попередніх стадіях, було перенесене в сферу повсякденного життя. У дитини можуть з'явитися нові способи взаємодії з оточуючими, вона може по-іншому почати оцінювати реальність. Результатом цього етапу є оптимальне соціально-психологічне функціонування дитини.

Казки на піску це не лише цікаве проведення часу та приємне й доступне дитині заняття, але й істотний механізм розвитку в дитині тонкого розуміння внутрішнього світу людей, спосіб зняття тривоги і виховання впевненості у своєму майбутньому. За допомогою казок на піску можна виховувати дитину, допомагати долати негативні сторони її особистості, які лише починають формуватися. Головне, щоб у цих казках завжди добро перемагало зло. Кількість персонажів таких казок має бути невеликою, сюжетні повороти – м'якими, спокійними, гарними. Казки на піску повинні бути емоційними, але такими, що оберігають духовний світ і спокій дитини, не несуть у собі тривожності і страхів.

Таким чином, пісочна терапія – це унікальна можливість досліджувати свій внутрішній світ за допомогою безлічі мініатюрних фігурок, підноса з піском, деякої кількості води; це відчуття свободи та безпеки самовираження, що виникає в спілкуванні з дорослим; це можливість висловити те, для чого важко підібрати слова, стикнутися з тим, до чого важко звернутися безпосередньо, побачити в собі те, що зазвичай йде від свідомого сприйняття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зинкевич–Евстигнеева Т. Д., Грабенко Т. М. Чудеса на песке. Практикум по песочной терапии. Санкт–Петербург: Издательство «Речь», 2005. 340 с.
2. Козловская Г. В. Психологическое здоровье детей – социальная проблема страны. *Вестник педагогики*. 2003. № 3. С 42 – 47.
3. Пісочна терапія в роботі з дошкільниками / Упоряд. Л. А. Шик, Н. І. Дикань, О. М. Гладченко, Ю. М. Черкасова. Харків: Вид. група «Основа», 2012. 127 с
4. Сакович Н. А. Технология игры в песок. Игры на мосту.: Санкт–Петербург. Речь, 2006. 176 с.

doi: 10.5281/zenodo.2608924

УДК 373.015.31:796

Охременко Л. С.,
ВНКЗ «Білгород–Дністровське
педагогічне училище», Одеської області

КРЕАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Заради здоров'я дитини У Статуті Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) записано: «Здоров'я — це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад». Конституцією України визначено, що найвищою соціальною цінністю в нашій державі є людина, її життя і здоров'я. У Законі України «Про дошкільну освіту» окреслені обов'язки держави щодо піклування про збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку, забезпечення їх психічного та фізичного розвитку. Оздоровче спрямування освітнього процесу та лікувально-профілактичні заходи – це зміст роботи ЗДО.

На даний час іде постійний пошук нових та удосконалення старих форм, засобів і методів оздоровлення дітей в умовах ЗДО.

Важливо навчити дітей піклуватись про своє здоров'я, сприймати життя та здоров'я як велику цінність, розвивати особистісні якості, що сприяють пізнанню себе, керуванню своїм емоційним та фізичним станом.

Однією з креативних технологій є су-джок терапія.

Використання Су – Джок терапії в роботі з дітьми відкриває великі можливості в формуванні цінності здорового способу життя. Важливо навчити дітей самих турбуватись про своє здоров'я. Метою роботи Су – Джок терапії є загальне укріплення організму [1, с.46].

Завдання:

- зберігати та укріплювати фізичне та психічне здоров'я;
- розвивати координацію та точність рухів руки та очей, гнучкість рук, ритмічність;
- створювати емоційно комфортне середовище у спілкуванні з однолітками та дорослими;
- залучати батьків до сумісної педагогічної діяльності.

Практика показує, що використання масажерів Су – Джок в звичайних групах діє в якості профілактики респіраторних захворювань та укріплення здоров'я дошкільників.

Переваги Су – Джок терапії: висока ефективність – при правильному застосуванні настає виражений ефект; повна безпечність – неправильне застосування ніколи не завдасть шкоди – воно просто не ефективне; універсальність – Су – Джок терапію можуть використовувати і педагоги в своїй роботі, і батьки в домашніх умовах.

Прийоми Су – Джок терапії:

Масаж спеціальною кулькою. Оскільки на долоні знаходиться безліч біологічно активних точок, ефективним способом їх стимуляції є масаж спеціальною кулькою. Прокочуючи кульку між долоньками, діти масажують м'язи рук. В кожній кульці є «чарівне» колечко.

Масаж еластичним кільцем, яке допомагає стимулювати роботу внутрішніх органів.

За допомогою куль – «їжачків» з кільцями дітям подобається масажувати пальці і долоні, що чинить благотворний вплив на весь організм, а також на розвиток дрібної моторики пальців рук, тим самим, сприяючи розвитку мовлення.

Ручний масаж кистей і пальців рук. Дуже корисний і ефективний масаж пальців і нігтьових пластин кистей. Ці ділянки відповідають певним зонам головного мозку. Крім того на них проєктується все тіло людини у вигляді міні-систем відповідності. Тому кінчики пальців необхідно масажувати до стійкого відчуття тепла. Це надає оздоровчий вплив на весь організм. Особливо важливо впливати на великий палець, що відповідає за голову людини.

Масаж стоп. Вплив на точки стоп здійснюється під час ходіння по ребристим доріжкам, масажним килимкам, килимках з гудзиками [3, с.96].

На жаль, дану технологію педагоги використовують неактивно, але з упевненістю можна сказати, що вона позитивно впливає за зміцнення та збереження здоров'я дітей.

Стоун – терапія

Каміння завжди цікавило людей, приваблювало своєю красою, функціональністю та якість. Каміння – це дика природа, доторкнутись до якої, злитись з якою і приємно і корисно. В містах нас оточують кам'яні джунглі, але це каміння – мовчить. Природне каміння може багато про що повідати дітям, підтримати їх пізнавальний інтерес, оздоровити, організувати відпочинок [5, с.26].

Стоун-терапія (від англ. – камінь, лікування) – лікування природним камінням, оздоровча й лікувальна технологія, заснована на поєднанні термо – та рефлексотерапії.

У дошкільному закладі стоун-терапія застосовується не як лікувальний засіб, а як вид гри з елементами масажу.

Основними завданнями стоун – терапії з дошкільниками є: сформувати у дітей інтерес до світу каміння та мінералів, первинні знання та методи дослідження каміння; сформувати у дітей навички оздоровлення за допомогою каміння; сформувати у дітей бажання займатись фізичними вправами використовуючи стоун-терапію.

Камінці можуть бути гладенькими і шорсткими, різними за формою та величиною.

В ігровій формі діти виконують певні рухи камінням на долоні (здавлювання, колові рухи, перекачування), на обличчі (масажні рухи по рефлексорним точкам).

Доцільно доповнювати масаж примовками – це підсилює позитивний вплив.

Стоун-терапію, як ефективний засіб корекційно-розвивальної роботи, можна використовувати як з дітьми, що мають мовленнєві порушення, так і з усіма дошкільниками для зняття емоційного напруження і загального оздоровлення.

Робота з камінням дуже цікава, продуктивна, емоційна. Використання каміння в розвивальній, навчальній та оздоровчій роботі не вводить в розклад дня будь яких нових форм навчальної діяльності, допомагає вихователям в організації самостійної діяльності, організації оздоровчого процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бенедіктова Л. Лікувальна фізкультура. *Шкільний світ. Дефектолог.* №6. 2010.
2. Вільчковський Е.С., Денисенко Н.Ф. Інтеграція рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку: Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2011. 128с.
3. Лохвицька Л.В., Андрющенко Т. К. Дошкільникам про основи здоров'я: Навч.-метод. посіб. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 176 с.
4. Рунова М. А. Рухова активність дитини в дитячому саду: Посібник для педагогів дошкільних установ, викладачів і студентів педвузів і коледжів. Харків. Ранок. 2007. 192 с.

doi: 10.5281/zenodo.2608934

УДК 373.2.091.3

Пастушенко В. В.,
вихователь Мокрокалигірського ДНЗ «Ромашка»

ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Пізнавальна самостійність – сформованість потреби і умінь самостійно мислити, здатності орієнтуватися в новій пізнавальній ситуації, самому бачити питання, задачу, віднаходити шляхи їх вирішення. Пізнавальна самостійність є складним комплексним поняттям, яке охоплює мотиваційний, змістовий і процесуальний компоненти. Мотиваційний зумовлює потребу і прагнення особистості до

пізнання. Це виявляється в активному сприйманні, допитливості, пізнавальних інтересах, самостійному ставленні до результатів праці, потребі в самоконтролі. Проте мотиваційна сторона не забезпечує і не формує сама по собі технологічної, процесуальної сторони пізнання, тобто не забезпечує оволодіння засобами і способами пізнання, тими практичними й інтелектуальними можливостями особистості, які зумовлюють виконання самого механізму пізнання, інакше кажучи, вміння пізнавати в процесі цілеспрямованого пошуку (І. Лернер) [1, с.68].

Багато вітчизняних і зарубіжних вчених великого значення надавали та надають вивченню природи інтересу, його структури. Так, видатний психолог С. Л. Рубінштейн, розкриваючи суть інтересу, писав: «Інтерес – це зосередження на певному предметі думок, помислів особи, що викликає прагнення ближче ознайомитись з предметом, не випускаючи його з поля зору». [4, с.34].

Значення праці як чинника розвитку особистості дитини висвітлено в історії вітчизняної педагогіки в працях А.С. Макаренка, С.Т. Шацького, П.П. Блонського, Н.К. Крупської, В.А. Сухомлинського та ін.

Умови та шляхи розвитку пізнавальної самостійності в дітей розглядаються в працях Л.В. Занкова, Д.Б. Ельконіна, В.В. Данилова, Є.Я. Голанта, В.І. Лозової, О.Я. Савченко, В.К. Буряка, Г.І. Щукіної та ін.

Внаслідок проведеної роботи вчені дійшли висновку, що пізнавальна активність є передумовою і результатом розвитку дитини. Вона може виявлятися в різних видах діяльності: грі, навчанні, праці, громадській роботі, спорті тощо. Залежно від змісту діяльності та рівня розвитку дитини пізнавальна активність виявляється по-різному.

Гра є найважливішою самостійною діяльністю дітей дошкільного віку. На її ефективність впливає особистість педагога, знання ним педагогіки та психології. Адже під час проведення ігор з дітьми необхідно врахувати вікові та індивідуальні особливості, а також приділяти увагу їхній ігровій діяльності.

Гра – явище багатогранне, її можна розглядати як особливу форму існування всіх без винятку сторін життєдіяльності колективу.

Гра – основний вид діяльності дітей дошкільного віку, в процесі якої розвиваються духовні та фізичні сили дитини, її увага, пам'ять, уява, дисциплінованість, спритність. Крім того, гра – це своєрідний, властивий дошкільного віку спосіб засвоєння суспільного досвіду. У грі формуються всі сторони особистості дитини, відбуваються значні зміни в її психіці, що готують перехід до нової, більш високої стадії розвитку. Цим пояснюються величезні виховні можливості гри, яку психологи вважають провідною діяльністю дошкільника.

Освітня лінія Базового компонента дошкільної освіти «Гра дитини» передбачає розвиток у дітей творчих здібностей, самостійності, ініціативності, організованості в ігровій діяльності та формування в них інтересу до пізнання довкілля і реалізації себе в ньому. Гра забезпечує задоволення ігрових уподобань кожної дитини, сприяє виникненню дружніх, партнерських стосунків та ігрових об'єднань за інтересами, спонукає до обміну думками, оцінювання себе й інших, заохочує до імпровізації, висловлювання власних оцінно-етичних суджень.

Видатний психолог А.Н. Леонтьєв підкреслював: «Опанування дитиною більш широким, безпосередньо недоступним їй колом дійсності може відбуватися лише в грі» [3]. Дитина, моделюючи діяльність дорослих у грі, розширює сферу, у якій вона може діяти.

Для успішного проведення ігор з дітьми вихователь повинен володіти такими вміннями:

- Вміння аналізувати і діагностувати рівень розвитку ігрової діяльності групи загалом і кожної дитини зокрема;
- Вміння проектувати рівень розвитку ігрової діяльності дітей;
- Вміння організувати дітей, щиро цікавитися їхньою грою, за необхідності долучатися до неї в головних або другорядних ролях, впливати на перебіг гри пропозицією, порадою, запитанням тощо.

Для збагачення ігрової діяльності дітей молодшого дошкільного віку вихователь повинен сприяти сталості задуму гри, розвитку його в певний сюжет, навчати дошкільнят гратися поруч, а згодом і разом.

Рольова участь вихователя надає діям дітей цілеспрямованості та змістовності, сприяє їх об'єднанню для спільної гри, збагачує ігрові задуми. Його запитання, звернені до дітей як до персонажів, сприяють становленню сюжетно-рольової гри.

Вихователь повинен навчити дітей елементам ігрової поведінки, ігровим діям, використовуючи такі прийоми, як пропозиція вихователем готового сюжету різної складності, демонстрація зразка ігрової дії, використання в гра разом з іграшками предметів-замінників.

У роботі з дітьми середнього дошкільного віку вихователь має орієнтуватися на збагачення змісту їхніх ігор, ставить за мету формування різних способів рольової поведінки, уміння підтримувати дружні стосунки. Долучаючись до спільної гри дітей, вихователь сприяє формуванню вміння зіставляти назву ролі з відповідними їй діями й атрибутами, різні типи стосунків між рольовими позиціями.

Формування у дітей уміння організувати спільні ігри досягається використанням таких прийомів: запитання, поради, бесіди про зміст гри, розподіл ролей у ній. Правила гри мають орієнтуватися на утвердження високоморальних людських стосунків і почуттів.

Педагогічна цінність гри залежить від ефективності вирішення і ній ігрового завдання. Кінець гри, казки обов'язково має бути позитивним, емоційно забарвленим. Вихователь навчає дітей розрізняти свої обов'язки в грі та в реальному житті, переключатися із гри на реальні справи, розвиває ініціативність і самостійність.

Важливу роль відіграє педагогічна умова – вона полягає у постійній наявності виховної мети у діяльності дитини, що визначається вихователем і неухильно ним дотримується.

Отже, гра завжди буде актуальною у житті дитини. Вона насичує кожен день, кожную хвилину, вільну від організованого процесу, є однією з найпродуктивніших форм розвитку, виховання і навчання дітей. У грі дитина не тільки отримує нові знання, але так само узагальнює і закріплює їх.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ.: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
2. Кремень В. Г. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [головний ред. В. Г. Кремень]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Рачова Н. Використання ігор у садку. *Психолог дошкілля*. №10 (51), 2013. С.28.
4. Скрипченко О. В. Вікова і педагогічна психологія: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2008. 400 с.

doi: 10.5281/zenodo.2608948

УДК 159.923.5

Пашигар М. С.,
викладач психології
Харченко Ю. В.,
студент

Красноградський коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно–педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Красноград

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ В СУЧАСНІЙ СІМ'Ї

З'явившись на світ, кожна людина має специфічні, біологічно обумовлені особливості, які передаються їй у спадок від попередніх поколінь, а також те об'єктивно спільне, що притаманне кожному індивіду – будову психіки й закони її функціонування. Проте, все це не є абсолютним і незмінним. Саме у процесі життєдіяльності – від моменту народження і до смерті – ці якості піддаються впливу сім'ї, соціуму і змінюються. Зумовлено це тим, що кожна особистість має певні потенціали розвитку і її існування неможливе «без безперервної взаємодії з іншою системою» – навколишнім середовищем. Виходячи з такого розуміння природи дитини, її поведінка та діяльність, формування всіх її психічних функцій нерозривно пов'язані з навколишнім середовищем, тобто з сім'єю [1, с.61].

Сім'я – це особливого роду колектив, що відіграє у вихованні дитини основну, довгострокову і важливу роль. Довіра і страх, впевненість і неспівісність, спокій і тривога, сердечність і теплота у спілкуванні на відміну від відчуженості і холодності – всі ці та інші якості маленька особистість здобуває у сім'ї. Вони проявляються і закріплюються у дитини задовго до школи і чинять тривалий вплив на її подальший розвиток.

Важливість сім'ї обумовлена тим, що в ній дитина знаходиться протягом значної частини свого життя і по тривалості свого впливу на особистість жоден з інститутів виховання не може зрівнятися із сім'єю.

Розвинута особистість відрізняється здатністю до самоусвідомлення та самовизначення, вірністю собі, здатністю протидіяти обставинам або підкорятися їм, в залежності від того, як ці обставини оцінюються [1, с. 105].

Особистість – це системна соціальна якість, що здобувається дитиною в предметній діяльності і спілкуванні, характеризує рівень і якість суспільних відносин, що представлені в сім'ї.

Особливості формування особистості дитини висвітлюється в наукових роботах Р. Павелка, О. Цигипало, Ж. Вірної. Значна роль у розв'язанні проблеми сімейного виховання окреслюється у дослідженнях психологів: П. Блонського, О. Дубасенюка та А. Іванченко, В. Штерна, які приділяли особливу увагу формуванню особистості дитини [2, с. 308].

У наш час сімейні відносини втратили свою значимість, перестали бути необхідним фактором розвитку особистості дитини. Складність відносин батьків і дітей полягає у прихованому, інтимному характері людських стосунків, у не в змозі батьків повною мірою реалізувати виховний потенціал через недостатність психолого–педагогічної інформації.

Сім'я – це перша суспільна сходи́нка в житті кожної людини. Вона з раннього дитинства спрямовує свідомість, волно, почуття дітей. Під керівництвом батьків дитина набуває свого першого життєвого досвіду, елементарних знань про саму себе і оточуючу дійсність, умінь і навички життя у суспільстві. Батьки мають бути справжніми психологами і педагогами [1, с. 17].

Видатні психологи О. Дубасенюк та А. Іванченко підкреслюють: «сімейне виховання – це вид професійної педагогічної діяльності. Воно ... розвивається разом із розвитком суспільства, відбиває його успіхи, труднощі та суперечності».

В основі сімейного виховання лежать загальні принципи педагогіки і психології. Своєрідність сімейного виховання зумовлюється тим, що саме в сім'ї з раннього віку починається формування особистості: розвиваються розумові, фізичні здібності, моральні, естетичні риси дітей, виробляється їхнє ставлення до людей, до навколишньої дійсності, закладаються основи світогляду, формується любов до праці.

Саме сім'я може виступати як позитивним, так і негативним фактором виховання. Позитивний вплив сім'ї на особистість дитини полягає в тому, що ніхто, окрім близьких для неї в сім'ї людей – матері, батька, бабусі, дідуся, брата, сестри, не відноситься до дитини краще, не любить її так і не піклується про неї. Сім'я забезпечує дитину необхідним мінімумом спілкування, без якого б вона ніколи не змогла стати людиною і особистістю. Разом з тим, ніякий інший соціальний інститут не може потенційно нанести стільки шкоди у вихованні дітей, скільки це може зробити сім'я.

Рівень розвитку дитини та його значимі показники визначаються не тільки індивідуальними особливостями батьків, а й відносинами, що склалися у сім'ї в перші роки її існування. Те, як мати та батько справляються з формуванням сім'ї у перші 3 – 4 роки її існування, визначає особистість дитини та її подальший розвиток.

Дитина сприймає батьків, як найбільш значущих людей в своєму житті. І саме стиль спілкування сучасних батьків і дітей сприяє розвитку особистості дошкільника.

Стиль сучасної сім'ї – це спосіб, метод виховання, типова для батьків система принципів і норм, індивідуальних особливостей впливу на дітей, тобто сукупність настанов та відповідної поведінки, яка стосується конкретної дитини.

Найвагоміші дослідження впливу сучасної сім'ї на формування особистості дитини проведено видатним психологом Д. Бомрідом, який вважає, що для того, щоб оволодіти мистецтвом правильного виховання, потрібно навчитися балансувати ступінь контролю за дитиною і духовної теплоти.

Для досягнення виховної мети в сучасних сім'ях батьки звертаються до різних засобів впливу: заохочують і карають дитину, прагнуть стати для неї взірцем, тощо. Схвалення батьків, з якими дитина знаходиться у дружніх відносинах, більш дієве, ніж те, яке отримане від холодних і байдужих батьків. В результаті розумного застосування заохочення розвиток дітей як особистостей можна прискорити, зробити більш успішним, ніж при використанні заборон та покарань.

Покарання необхідні, але лише тоді, коли поведінку дитини змінити іншим способом практично неможливо. Якщо ж виникає потреба у покараннях, то для посилення виховного ефекту покарання, по можливості, повинні слідувати безпосередньо за порушенням. Покарання повинно бути справедливим, але не жорстоким. Дуже суворе покарання може викликати у дитини страх або озлобленість. Правила соціальної поведінки, які нав'язуються такими почуттями, діти засвоюють гірше всього. Покарання більш ефективно у тому випадку, коли вчинок дитини, за який вона покарана, розумно їй пояснено.

Встановлено, що дитина швидше йде на компроміс, якщо розуміє, чому вона повинна так вчинити. Дитина, яку часто карають або на яку часто кричать, відчужується від батьків, стає емоційно індіферентною, проявляє підвищену агресивність.

Ефективним засобом впливу батьків на дітей є батьківський авторитет. Суть авторитету полягає в тому, що він не вимагає ніяких доказів, приймається як безсумнівне достоїнство старшого, як сила і цінність, що їх бачить дитяче око.

Більшість сучасних батьків впевнені, що авторитет дається від природи, бо це особливий талант. Якщо таланту немає, то і зробити нічого не можна. Ці батьки помиляються.

З чого ж має складатись справжній батьківський авторитет? Головна основа – це життєдіяльність батьків, їх громадянське обличчя, їх поведінка. У сім'ї, де справи, клопіт батьків, їх тривоги і радощі стають стійкою сімейною справою, народжується справжній авторитет. Дуже важливо для батьківського авторитету знати, чим живе, цікавиться, що любить і не любить, чого хоче і не хоче їх дитина. Вони мають знати, з ким вона товаришує, з ким спілкується.

Відповідальність є наступною важливою складовою батьківського авторитету. Дитина не повинна думати, що функція батька і матері – це переважно задоволення чи розвага. Кожний має чітко розуміти свою відповідальність один перед одним і суспільством. Саме в цій лінії відповідальності містяться витоки не тільки допомоги, але й вимоги. У деяких випадках ці вимоги повинні бути висловлені у самій суворій формі, що не допускає заперечень. Слід зазначити, що така вимога може бути поставлена з користю, якщо авторитет відповідальності вже створений.

Серед основних засобів впливу сучасних сімей на дітей дошкільного віку слід розглядати організацію батьками різноманітної діяльності дитини. Важливе значення має гра. Батьки мають піклуватися про те щоб до школи діти оволоділи навичками самообслуговування, мали достатній запас уявлень і понять, могли висловлювати свої думки.

Контроль і емоційність у відносинах сім'ї з дитиною впливають на прояв дошкільниками власної поведінки, формування характеру, моральних цінностей і розвиток суспільних навичок. Слід зазначити, що жорсткий стиль впливу дитячо-батьківської взаємодії негативно впливають на особистість дошкільника, а позитивно-емоційне ставлення до дитини несе самоусвідомлення дитини, потребу в повазі до оточуючих, бажання дотримуватися моральних вимог і контролювати свій емоційний стан.

Таким чином, сучасна сім'я закладає фундамент особистості дитини, і до приходу в школу вона вже формується як особистість, робить перші спостереження і вчиться як себе вести в різних ситуаціях. Вагома роль сім'ї належить формуванню самооцінки дитини, її становлення, адже вона впливає на гнучку психіку дитини і тому несе головну відповідальність за її поведінку у подальшому житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кондрацька Л.В., Пальчик Т.В., Степанець І.О. Психологія сімейного виховання (курс лекцій). Харків: ФОП, 2014. 200с.
2. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія. навч. посіб. Київ: Академвидав, 2010. 293с.
3. Савчин М.В. Василенко Л.П. Вікова психологія. Київ: Академвидав, 2011. 210 с.
4. Степанов О.М. Педагогічна психологія. навч. посіб. Київ: Академвидав, 2011. 345 с.

doi: 10.5281/zenodo.2608954

УДК 373.2 – 026.37

Педько О. П.,

комунального навчального закладу Київської обласної ради
«Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»

ОПТИМІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Відповідно до законів України «Про дошкільну освіту», «Про фізичну культуру» одним із пріоритетних напрямів навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах визначається фізичне виховання дітей.

Завдання та зміст фізичного виховання визначаються вимогами Базового компонента дошкільної освіти в Україні, чинними програмами розвитку дітей дошкільного віку.

Однак організація роботи з фізичного виховання в дошкільних установах потребує вдосконалення. Про це свідчить наявність значної кількості дітей з дисгармонійним фізичним розвитком, недостатнім розвитком основних рухів та фізичних якостей, що здебільшого пояснюється зниженням їхньої рухової активності. Щоб усунути ці недоліки, слід сприяти раціоналізації побудови та активізації рухового режиму дітей в дошкільному навчальному закладі. Розглянемо детальніше умови оптимізації рухової активності дітей молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.

Молодший дошкільний вік

Дитина двох-трьох років активно пізнає світ, використовуючи для цього поки що невеликий запас рухів: повзання, лазіння, перелізання, кидання, катання тощо. Рухи малюка ще некоординовані, кроки під час ходьби та бігу – прискорені, шумні, відсутня узгодженість у роботі рук і ніг, за різких рухів часто зустрічається падіння. Проте скільки позитивних емоцій отримує маленький дослідник від задоволення природної потреби у рухах.

Перше завдання вихователя – правильно підібрати фізкультурно-ігрове обладнання. Неодмінною умовою раціонального підходу є врахування основних рухів, які слід розвивати в даному віці: ходьбу та біг, рівновагу та координацію, підстрибування на місці (в два роки), зістрибування з висоти (в три роки); катання, прокочування і кидання м'яча; повзання, підлізання під дуги, влізання у ящик, вилізання на куб, перелізання через колоду, лазіння по драбині-стрем'янці тощо.

Відповідно для самостійної рухової діяльності дітей у груповій кімнаті доцільно мати наступний комплекс фізкультурного обладнання та дрібного інвентарю: дошка гладка (довжина 1,5 м, ширина 20 см); гімнастична лава (довжина 2 м, висота 15 см, ширина 20 см); дошка ребриста (довжина 1,5 м, ширина 20 см); дві дуги для підлізання і прокочування м'ячів (висота 50 см, ширина 50 см); два куба (ребро 25–30 см); ящики для влізання (висота 20, 15 і 10 см, ширина і довжина відповідно 50, 47 і 44 см); драбинка-стрем'янка (висота 1,5 м); м'ячі (діаметр 6–8 см, 10–15 см, 20–25 см) – по п'ять кожного розміру; один-два надувних м'ячів (діаметр 40 см); іграшки-каталки (по два комплекти різних видів); колода (довжина 1,5 м, діаметр 20 см); оздоровчо-профілактична доріжка (дрібний гравій, стопи-сліди, тканина різної фактури, масажні килимки тощо); великі іграшки на колесах (не менше чотирьох); мотузка (довжина 10 м, діаметр 10–12 мм); брязкальця, кільця, султанчики, стрічечки, прапорці – по кількості дітей; чотири гімнастичні палиці (довжина 75–80 см); гімнастичний шест (довжина 1,8–2 м).

Оптимальними для розвитку рухової сфери дитини виступає багатофункціональне модульне спортивно-ігрове обладнання – трансформер (наприклад, вироб підприємства «Альма» тощо).

Інвентар має привертати увагу, бути яскравим, відповідати гігієнічним та педагогічним вимогам, правилам безпеки. Вихователь зобов'язаний перевіряти безпечність, надійність обладнання. Особливо це стосується гойдалок, гірок, драбинок, які використовуються тільки за умови страхування дорослого.

Друге завдання – правильно розташувати обладнання. Часто вихователі, прагнучи зонувати ігровий простір, розташовують інвентар у певному безпечному місці (в ящику, коробці, на стелажі тощо). Такий підхід не завжди виправданий, адже:

- **поведінка дітей мимовільна і ситуативна** (навчаючись рухам, вони вивчають властивості різних предметів та іграшок, які потрапляють саме у поле їх зору);
- **діти у віці двох–трьох років завжди наслідують своїх однолітків** (побачивши як зацікавлено грається із м'ячем хтось із дітей, обов'язково знайдеться бажаючий робити щось подібне).

Фізкультурне обладнання для дітей – основа вивчення способів його використання. Саме тому обладнання та дрібний інвентар варто розташувати у безпечних частинах по периметру групової кімнати, змодельовавши таким чином траєкторію і характер рухів дітей. Малюки не повинні зазнавати труднощів у пошуках необхідного предмету. Самі предмети мають стимулювати і одночасно підказувати спосіб виконання дій із ними чи на них.

Надзвичайно важливо не перетворити ігрову кімнату на склад фізкультурного обладнання, а створити раціональний інтер'єр кімнати. Один два рази на тиждень доцільно змінювати предмети, їх місце знаходження, об'єднуючи в єдину «доріжку перешкод». За такого підходу у першій та другій молодшій групі немає потреби створювати спеціальний куточок фізкультурного обладнання. Все приміщення являє собою єдиний простір, де кожен вихованець, діючи з різноманітними фізкультурно–ігровими посібниками, може задовольнити власну потребу в рухах.

Середній дошкільний вік

Як відомо, на четвертому–п'ятому році життя у дітей дошкільного віку спостерігається значне зростання показників рухової активності, тривалості працездатності. Однак можливості мають ще не такі високі, вони недосконало орієнтуються у просторі, не достатньо спритні. Саме тому таким важливим є ретельний контроль інтенсивності та змісту їх самостійної рухової діяльності.

Оскільки заняття з фізичної культури у середній групі поводяться у спортзалі, немає потреби тримати весь інвентар у груповій кімнаті. Для самостійних занять слід обладнати спеціальний фізкультурний куточок. Оптимальний варіант його розташування – частина кімнати, яка віддалена від вікон, шаф, куточка живої природи. Окрім того, він має бути безпечним, відповідати гігієнічним та педагогічним вимогам, логічно продовжувати і доповнювати інтер'єр кімнати.

Під час підбору фізкультурного обладнання необхідно враховувати можливості організації рухової діяльності дітей на обмеженій площі кімнати як індивідуально, так і невеликими підгрупами. Доцільно використовувати те обладнання, яке допоможе закріпити рухові навички, набуті дітьми на занятті. Проте частина інвентарю (драбина, дуги, лава тощо) надто великі, а ряд посібників (гімнастичні палиці, м'ячі тощо) небезпечні без контролю педагога. Подібний інвентар слід розташувати на майданчику і використовувати під час прогулянки.

Універсальним є спеціально призначене для групової кімнати фізкультурно–ігрове обладнання – малогабаритне, легке, з яскраво вираженою розважально–розвиваючою спрямованістю: кеглі (один–два набори); гра «Дартс» (з кульками на липучках); ракетки з м'ячиками на липучках; гра «Городки» (з пластмаси); поролонові та тканинні м'ячі; дві–три скакалки, шнур; султанчики, стрічки, прапорці, пластмасові гантелі; декілька торбинок вагою 200 г; два–три обруча; бубен, музичний молоточок; оздоровчо–профілактична доріжка (масажні килимки, стопи–сліди тощо).

Якщо діти у молодшому дошкільному віці осягали ази рухів і досліджували можливості використання кожного предмету, то у середньому вони прагнуть до виконання рухів різними способами, вибору найоптимальнішого варіанту. Тобто діти починають оволодівати технікою рухів.

Задовольняючи дитячу допитливість можна стимулювати розвиток творчості, самостійності, ініціативності. З цією метою слід варіювати місце розташування обладнання, періодично на два–три тижні забирати те, що набридло дітям, доповнювати куточок яскравими картинками, ілюстраціями.

Старший дошкільний вік

Вищий рівень психофізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку обумовлює і відповідні з міни у руховій діяльності: удосконалюється координація рухів, рухові дії стають більш узгодженими, раціональними, ритмічними.

Завдяки досить високому рівню орієнтування у просторі та вольової регуляції діти впевнено поведуть себе на обмеженому просторі, можуть вчасно пригальмувати, змінити напрям руху, переключитися на інше. Це робить їх діяльність у груповій кімнаті більш безпечнішою. Накопичений руховий досвід дозволяє дітям змістовно проводити час, організовувати ігри з однолітками, самостійно використовувати різноманітне обладнання.

У старшому дошкільному віці розвиваються психофізичні якості та рухові здібності дітей: швидкість (5 років), сила та гнучкість (5–6 років), витривалість (6 років), окомір та координація рухів (6,5 років). Крім того спостерігається різниця інтересів у хлопчиків та дівчаток.

Дітям подобаються складні за координацією рухові дії та спортивні ігри, тренажери тощо. Відповідно фізкультурний куточок у старшій групі має власні особливості.

Передусім куточок перетворюється на «дзеркало», у якому відображається спортивне життя групи (змагання, родинні розваги тощо). Наприклад, по закінченню фізкультурного свята чи олімпіади у куточку варто розмістити вимпел, кубок, фотографії учасників; після туристичного походу – малюнки, поробки з природного матеріалу, в яких відображені враження; тематичні виставки міні–колекції значків, марок, листівок. Обов'язково у спеціально відведеному місці слід розставити настільні спортивні ігри (баскетбол, хокей, футбол, шашки, шахи тощо).

Зміст фізкультурного куточка поповнюється спортивним інвентарем, за допомогою якого проводиться навчання елементів спортивних ігор. До куточка варто додавати найпростіші малогабаритні тренажери. Їх можуть замінити гумові еспандери для силових вправ, гумки для стрибків тощо.

Діти старшого дошкільного віку полюбують гуртування у підгрупи за статевими ознаками і відповідно надають перевагу певним видам рухів. Хлопчиків більше приваблюють вправи, спрямовані на розвиток сили, швидкості, спритності, точності; дівчата – на розвиток координації, пластики, гнучкості, виразності рухів.

Орієнтовний перелік інвентарю для фізкультурного куточка: гра «городки» (з пластмаси); ракетки і м'ячі для пін-понга (два набори); кеглі (один–два набори); мале баскетбольне кільце і тканинні м'ячі; гра «Дартс» (із кульками на липучках); кільцекид; декілька гумових еспандерів; диски «Здоров'я»; бігові міні–доріжки; скакалки та гумки; султанчики, стрічки, прапорці; бубен; обручі; настільні спортивні ігри; тренажери (ручні, ножні); масажери (ручні, ножні).

Варіантом обладнання куточка може бути готовий міні–стадіон чи фізкультурний комплекс. Обладнання при цьому розташовують у вигляді «гімнастичного дерева», щоб із одного снаряда можна було перелізати на сусідні. Базовими для різноманітних комбінацій є наступні рухи: вис, стрибки, оберти, гойдання, катання, рівновага і лазіння. Під усім обладнанням розміщується мат або натягується батут, який і підстраховує і забезпечує амортизацію.

Щоб міні–стадіон користувався попитом серед дітей заняттям слід надати сюжетно–образного характеру. Адже дітей найбільше приваблює виконання розважливих вправ відповідно до обраної ролі. Занурюючись у сюжет, запропонований педагогом чи навіяний казкою, мультфільмом, діти із задоволенням відгукуються на пропозицію залізти на верхівку дерева, дістати бананів, горіхів тощо. Знаряддя можна прикрасити і різноманітними саморобними атрибутами. Це сприятиме зацікавленню та заохоченню дітей до виконання гімнастичних вправ.

Організація самостійних занять на такому міні–стадіоні потребує дотримання ряду умов:

- періодична перевірка конструкції на безпечність (стійкість кріплень, міцність);
- навчання дітей безпечним прийомам виконання вправ, способам перелізання зі снаряду на снаряд;
- закріплення техніки самостраховки;
- виконання вправ у спортивному взутті чи босоніж;
- забезпечення сховки вихователем.

Отже, створення безпечного розвиваючого середовища для самостійної рухової діяльності дітей, що відповідає їх віковим можливостям і потребам, сприятиме зміцненню здоров'я, розширенню рухового досвіду, формуванню стійкого інтересу до занять із фізичної культури, навичок самоорганізації і спілкування з однолітками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про дошкільну освіту». *Урядовий кур'єр*. 2001. № 144. С. 1–9.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. *Дошкільне виховання*. 2012. № 7. С.4.
3. Беленька Г. В. Дитина у природному довкіллі: зауваги до освітньої лінії. *Дошкільне виховання*. 2012. №9 С.12–15
4. Богініч. О. Л Здоров'я та фізичний розвиток дитини: реалізація завдань освітньої лінії «Особистість дитини». *Дошкільне виховання*. 2012. №9 С.3–8
5. Воронцов С. Г. Компетентностный подход в образовании. *Философия образования*. 2007. №2 (19). С.27–32.
6. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / керівник проекту : Жебровський Б.М. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 96 с.
7. Українське дошкілля. Програма для дошкільних закладів / укл. О. І. Білан. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 229 с.

doi: 10.5281/zenodo.2611119

УДК 159.952:004.891.3

Петрик Д. А.,
ТОВ «Некотес»

КОМП'ЮТЕРНАЯ ДИАГНОСТИКА ХАРАКТЕРИСТИК ВНИМАНИЯ МОХО (МОКСО)

МОХОd–СРТ— это компьютерный тест непрерывной производительности, который позволяет диагностировать СДВГ с точностью 95% у детей и взрослых. Тест МОХО является одним из ведущих проверенных СРТ тестов на рынке.

Диагностика Мохо обладает высокой эффективностью в измерении следующих показателей:

Внимание — это способность не только определять целевой объект, но и возможность на нём сосредоточиться.

Согласованность действий — способность реагировать в нужное время и точно.

Импульсивность — тенденция действовать необдуманно: сначала делать, а потом думать.

Гиперактивность — чрезмерная активность, когда в этом нет необходимости. Может быть, как моторной, так и речевой.

Процесс тестирования

Тест МОХО разработан в двух версиях: для детей (6–12 лет), а также подростков и взрослых (13–70 лет).

Тест состоит из восьми этапов (уровней). Общая продолжительность теста составляет 14,5 минут в детской версии и 18,5 минут — во взрослой.

Чтобы сосредоточиться на, казалось бы, простой задаче, испытуемый должен игнорировать визуальные и звуковые отвлекающие раздражители, точно так же, как ему приходится делать это в реальной жизни. В процессе прохождения теста на экране появляются различные визуальные и звуковые отвлекающие помехи (например, анимационные изображения животных или звук лающей собаки), которые встречаются в повседневной жизни. Раздражители появляются в различных комбинациях и временных интервалах, что имитирует помехи внимания из реальных жизненных ситуаций.

Кто может пройти тест

Чтобы пройти тест, пользователю не требуется специальных навыков или знаний. Все, что необходимо — это подключенный к Интернету компьютер.

Результатами теста являются численные значения симптомов СДВГ, а также графики активности испытуемого на каждом из 8 этапов тестирования. Результаты программа выдает сразу после прохождения теста.

Применение в мире

В настоящее время по всему миру уже проведено более 250 000 тестов МОХО для диагностики людей с диагнозом СДВГ и СДВ.

Использование диагностики позволит определить качественные составляющие параметров профиля внимания и концентрации, и укажет пути к сохранению их на высоком уровне длительное время. Поможет создать условия для лучшего усвоения материалов и повысит успеваемость.

Диагностика широко применяется в таких странах, как Израиль, Германия, Бельгия, Италия, Англия, Польша, Австралия, ЮАР, Испания, Турция, Нидерланды, Франция. МОХО продается на коммерческой и исследовательской основе в 13 странах, включая Израиль.

Эффективность теста научно подтверждена: на сегодня учеными проведено 15 исследований с использованием МОХО, результаты которых опубликованы в международных журналах. Кроме того, сейчас ученые разных стран параллельно проводят 25 исследований.

Более 700 активных клиник по всему миру уже используют тест МОХО для диагностирования симптомов СДВГ у пациентов.

Преимущества диагностики МОХО:

- Единственный тест, который имитирует реальные повседневные проблемы внимания при СДВГ с помощью отвлекающих раздражителей.
- Мгновенные результаты после прохождения теста, которые легко интерпретировать.
- Тест имеет научное обоснование. Клинические исследования показали, что МОХО диагностирует симптомы СДВГ с точностью 95%.
- Отображает эффект коррекционной работы и медикаментозного лечения.
- Сертифицирован на территории Украины как диагностический инструмент Класа I (абсолютно безвреден для испытуемого)
- Диагностика не требует дополнительного оборудования — вам понадобится только компьютер с доступом к сети Интернет.
- Тест простой в использовании — никаких специальных навыков и обучения не требуется.
- В общей сложности тест занимает 14,5 минут или 18,5 минут в детской или взрослой версии соответственно.
- Тест МОХО можно пройти из любой точки планеты, вам даже не понадобится устанавливать программу на компьютер, все данные хранятся в облачном сервисе.
- Структурное деление диагностики на 8 этапов позволяет специалисту более чётко выяснить, каким образом аудиальные, визуальные и комбинированные раздражители из повседневной жизни влияют на весь профиль внимания в целом, и на каждый из четырёх показателей в частности (Внимание, Согласованность действий, Импульсивность, Гиперреактивность).
- Личные данные клиентов защищены протоколом охраны информации HIPPA.
- Для стандартизации диагностики МОХО были использованы нормы разных стран по стандартам GCP.

Петрушко В. О.,
ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В РІЗНОВІКОВІЙ ГРУПІ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

Наприкінці XX – на початку XXI століття проблема охорони природи постає як одна з найбільш гострих у планетарному масштабі. Її вирішення пов'язують з виживанням людської цивілізації, яка поступово руйнується під впливом наслідків науково–технічного прогресу. На сучасному етапі в Українській державі питання охорони природи й формування екологічної культури перебувають в центрі уваги, адже екологічна ситуація в Україні, як і в усьому світі, надзвичайно загострилася. У цьому контексті особливого значення набуває всебічне дослідження і переосмислення на сучасних засадах природоохоронної діяльності.

Сучасна система екологічної освіти має забезпечувати:

- 1) збереження і продовження української культурно–історичної традиції в ставленні до природи як основної умови життя людини;
- 2) виховання у людини ціннісного ставлення до рослин і тварин, біоценозів, до планети вцілому.

Психолого–педагогічні особливості формування екологічної культури були предметом наукових пошуків Т. Андреєвої, Г. Беленької, Н. Лисенко, З. Плохій, Г. Тарасенко, Н. Яришевої та ін. Особливості ігрової діяльності дітей досліджували Ефективність застосування дидактичних ігор у навчанні дошкільників переконливо доведена в роботах Л. Артемової, В. Богуславської, А. Бондаренко, І. Кононової, О. Смирнової та інших учених.

Особливу розумову активність дошкільнята проявляють при досягненні ігрової мети як в організованому навчанні, так і в повсякденному житті. Практика показала, що дидактичні ігри та вправи для розвитку екологічної культури є одним з найефективніших засобів навчання та виховання, адже гра є провідною діяльністю дітей дошкільного віку. Особливо цінним є такий вид роботи в різновіковій групі дошкільних навчальних закладів, де одночасно перебувають діти різного вікового діапазону.

Дидактичні ігри – ігри для навчання й виховання дошкільників і школярів. Дидактичні ігри розвивають сенсорні (чуттєві) орієнтації дітей (на форму, розміри, колір, розташування предметів у просторі тощо), спостережливість, увагу, пам'ять, мислення, мову, мислення, мову, вміння рахувати. Вони мають також важливе значення для морального виховання, сприяючи розвиткові цілеспрямованості, витримки, самостійності, виробляють вміння діяти згідно з певними нормами. [2., с. 89] Л. Артемова радить використовувати дидактичну гру як ланку між навчальною та самостійною ігровою діяльністю. «Виникаючи на основі організованого чи стихійного навчання дидактичні ігри фактично продовжують його в формі гри. Разом з тим в дидактичній грі діти оволодівають специфічними способами ігрової діяльності – ігровими діями, ігровими відношеннями, ігровими ролями, які дозволяють самостійно реалізувати свої уявлення про навколишній предметний світ, діяльність та відношення людей. Ігрові ситуації, які є в кожній дидактичній грі, є прикладом створення уявлюваних ситуацій самими дітьми» [1, с. 5].

Екологічне виховання дітей дошкільного віку не просто одне із найважливіших завдань сучасного суспільства, це умова його подальшого виживання. Проведення такої роботи має особливості при роботі в різновіковій групі. При організації навчально–виховної діяльності у групі закладу дошкільної освіти, де перебувають діти різного віку, слід дотримуватися певних методичних рекомендацій. Робота може проводитися одночасно з усіма дітьми, але молодшим дітям дають простіші завдання. Але не всі заняття доцільно проводити одночасно з усіма вихованцями. Частина занять проводиться тільки з молодшими дітьми, частина–тільки з старшими. Дуже ефективним є співробітництво молодших і старших дошкільників. Співпраця дітей володіє величезним виховним потенціалом. В різновіковій групі це співпраця особливо результативна, так як старші діти передають свій досвід молодшим. При цьому перші вдосконалюють і закріплюють свої знання та вміння, а другі легше і успішніше завоюють матеріал. Особливо це помітно в продуктивних видах діяльності. Серед усього різноманіття дитячих ігор особливе місце займають сюжетно–рольові та дидактичні ігри, вони є першою соціальною практикою дитини і найбільшою мірою сприяють згуртуванню різновікового дитячого колективу. Однак організувати дітей для взаємодії в цих іграх – справа дуже складна,

Вихователь повинен уникати довгих бесід, багатослівних пояснень, знаходити правильний темп і ритм заняття. Доцільні хорові відповіді дітей всіх вікових підгруп, але за умови, що дошкільнята добре зрозуміли завдання. Наявність наочного матеріалу підтримує увагу та працездатність дітей різного віку. Іноді доцільно не видаляти молодших дітей з групи, при організації роботи підгрупами. Молодші діти, які не беруть участь безпосередньо в занятті стають більш дисциплінованими, а так само мимоволі зацікавленими в тому, що роблять старші, вони стають слухачами і щось запам'ятають. У різновікових групах створюються сприятливі умови для спілкування молодших дітей зі старшими. У групах, укомплектованих таким чином, дитина два роки знаходиться у ролі молодшого і два – старшого за віком. Це

важливо з точки зору дошкільників, які у молодшому віці потребують індивідуального спілкування з більш старшими дітьми. Навчальний процес у різновікових групах здійснюється з використанням фронтальних, групових та індивідуальних форм організації навчання.

Велику роль відіграє добре обладнаний куточок природи. В ньому містяться дидактичні ігри про природу, картинки та ілюстрації до розділу «Світ природи», книги про мешканців куточка природи, енциклопедії, екологічні казки і розповіді, складені дітьми, які оформляють у вигляді книжок і т.д. Для виховання у дитини інтересу і позитивного ставлення до об'єктів природи використовуються різні методи:

- самостійна робота з роздатковим матеріалом;
- дидактичні ігри та ігрові вправи: «Хто зайвий?», «Що змінилося?», «З якого дерева листок?», «Знайди помилку», «Хто де живе?», «Хто що їсть?», «Де чий будиночок?», «В гості до звірят», «На бабусиному подвір'ї» тощо.

Отже, **формування екологічної культури є усвідомлення людиною своєї належності до навколишнього світу, єдності з ним, усвідомлення необхідності прийняти на себе відповідальність за здійснення стабільного розвитку цивілізації і свідоме включення в цей процес.** Екологічна культура як частина загальної культури є процесом, який пов'язаний з освоєнням і нарощуванням знань, досвіду, технологій і передачею їх старшим поколінням молодшому у вигляді моральних понять. В той же час екологічна культура є результат виховання, який виявляється у вмінні індивіда досягати гармонійних відносин з навколишнім світом і самим собою. У дитинстві це вміння формується в процесі засвоєння спеціальних знань, розвитку емоційної сфери та практичних навичок екологічно доцільної взаємодії з природою і соціумом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л.В. Вчися, граючись. Навколишній світ у дидактичних іграх дошкільнят: Кн. для вихователів дит. садків та батьків. Київ: Томіріс, 1995. с.112: іл.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

doi: 10.5281/zenodo.2608972

УДК 373.2.033

Прокофьева О.О.,

Учреждение образования «Могилевский государственный университет
имени А.А.Кулешова»

ИНТЕРАКТИВНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ К ЭКОЛОГИЧЕСКОМУ ОБРАЗОВАНИЮ ДОШКОЛЬНИКОВ

Диверсификация дошкольного образования обеспечила общую направленность обучения и воспитания на разностороннее гармоничное развитие личности ребенка, пересмотр его содержания, разработку и внедрение новых педагогических технологий, обусловила возможность для роста профессионального творчества и инновационных процессов в повышении качества дошкольного образования. Особую актуальность для современного дошкольного образования приобрела проблема экологического образования ребенка–дошкольника. Различные аспекты экологического образования дошкольников исследованы рядом ученых (Н.Н. Кондратьевой, С.Н. Николаевой, З.П. Плохий, И.А. Хайдуровой, В.А. Дрягуновой, И.А. Комаровой, А.И. Васильевой). Однако вопросы профессиональной подготовки будущих педагогов дошкольных учреждений к экологическому образованию детей изучены в недостаточной степени, что и определило тему нашего исследования.

Профессиональная подготовка будущих педагогов дошкольных учреждений к экологическому образованию дошкольников в условиях университетского образования предполагает, на наш взгляд, диалектическое единство двух компонентов:

- формирования экологической направленности личности студента;
- овладение методикой экологического образования дошкольников.

В нашем исследовании эффективность работы по профессиональной подготовке студентов к экологическому образованию дошкольников определяется целостностью педагогического процесса, который мы рассматриваем как процесс реализации цели обучения, воспитания и развития личности будущего педагога дошкольного учреждения на учебных и внеаудиторных занятиях; как интерактивное взаимодействие преподавателя и студента направлено на овладение профессиональными функциями, умениями и навыками, развитие их субъектной позиции.

Существенное значение для нашего исследования имели ведущие идеи междисциплинарных связей в подготовке педагога к экологическому образованию школьников, разработанные Е.С.Сластениной.

Такие подходы позволили нам разработать интерактивную технологию профессиональной подготовки студентов к экологическому образованию дошкольников, включающую в себя три

взаимосвязанных этапа, которые были реализованы нами экспериментальным путем в определенной логической последовательности.

I этап – познавательный, направленный на формирование у студентов познавательного интереса к экологической ситуации в мире и Республике Беларусь, формирование знаний экологического содержания, которые вызывают потребность применить их в защиту окружающей среды, путем введения в содержание специальных дисциплин экологического аспекта.

II этап – развивающее–практический, направленный на формирование у студентов психологической установки на значимость экологического образования дошкольников, приобретение опыта профессиональной деятельности, обеспечивающего формирование профессиональных функций и профессионально–значимых качеств личности педагога посредством курса «Методика экологического образования дошкольников».

III этап – практический, направленный на трансформацию профессиональных знаний, умений, навыков, профессионально–значимых качеств в профессиональные ценностные ориентации студентов в процессе самостоятельной внеаудиторной работы, выполнения курсовых и дипломных работ, производственной практики.

Эффективное влияние на качество профессиональной подготовки специалистов дошкольного образования оказали игровые обучающие ситуации, которые мы рассматриваем, как ситуации имитирующие определенный отрезок педагогической деятельности, сочетающей как познавательные, так и игровые элементы. Игровая обучающая ситуация выполняет три функции: инструментальную (формирование профессиональных умений и навыков, развитие профессиональных способностей); гностическую (формирование профессиональных знаний); социально–психологическую (формирование профессионально–значимых качеств личности).

В ходе экспериментальной работы нами были выделены три вида игровых обучающих ситуаций: ролевые, моделирующие, познавательные. Суть ролевых ИОС заключается в создании максимально приближенных к реальным условиям ситуаций экологического образования дошкольников, в процессе которых студент, выполняя роль педагога, отрабатывает профессиональные умения, приобретает опыт практической деятельности. По форме организации мы разделили их: на ролевые интервью, ролевые обсуждения, ролевые проигрывания.

В качестве эффективного метода профессиональной подготовки студентов к экологическому образованию дошкольников мы выделили моделирующие ИОС. Познавательно–творческая функция которой заключается в нестандартном подходе студентов к решению ряда экологических проблем. Сама логика решения моделирующих ИОС способствовала формированию потребности в новых профессиональных знаниях. Таким образом, происходит не механическое накопление информации, а творческое ее распределение.

Большой интерес у студентов вызвали введенные в учебный процесс познавательные ИОС, цель которых заключалась в формировании и закреплении профессиональных знаний, умений и навыков, в развитии профессиональных способностей, а также в отработке определенных методов и технологий экологического образования дошкольников.

В результате проведенного исследования, мы пришли к выводу, что использование интерактивной технологии в профессиональной подготовке студентов к экологическому образованию детей способствует:

1. повышению качества экологического образования будущих педагогов учреждений дошкольного образования;
2. овладению ими методикой экологического образования детей дошкольного возраста;
3. обучению культуре управления коммуникацией, коллективной мыследеятельностью в решении экологических проблем;
4. развитию рефлексивных способностей (обучение культуре постановки проблемы в своей собственной мыследеятельности, развитие умений вычленять собственные затруднения в деятельности, искать пути выхода из таких затруднений, формирование умений критериального анализа состоявшегося учебного взаимодействия и своей роли в нем);
5. развитию экспертных способностей студентов в процессе профессиональной подготовки студентов к экологическому образованию детей важно выделить два вектора экспертизы, первый вектор связан с оценкой продуктов учебной деятельности (проектов, игровых обучающих ситуаций, моделей и т.п.), а второй – включает оценку результатов учебного взаимодействия, которая выражается в количественных и качественных изменениях личностного и профессионального роста, в эффективности овладения профессиональными функциями.

Пудло Т. І.,
Пасічник С.О.,

Красноградський коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно–педагогічна академія» Харківської обласної ради

ЗНАЧИМІСТЬ ФІЗКУЛЬТУРНИХ ЗАНЯТЬ НА ПОВІТРІ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Кожна дитина має бути здоровою і щасливою, від цього залежить комфортність її життя. Якщо дитина має міцне здоров'я, повноцінний фізичний розвиток, багатомірний руховий досвід, це слугує твердим підґрунтям її подальшого розвитку, основою оволодіння загальнолюдськими цінностями, формування її розумового, творчого потенціалу та власного особистісного становлення.

Фізичне здоров'я є одним із важливих компонентів у складній структурі стану здоров'я дитини й зумовлює життєздатність організму.

Погіршення стану здоров'я молодого покоління і пошук ефективних шляхів щодо збереження, зміцнення і формування здоров'я та навичок здорового способу життя дітей, підлітків і молоді спричинили появу і потужний розвиток освітнього напрямку, який можна охарактеризувати як педагогіка здоров'я. Необхідність організації та управління діяльністю, спрямованою на збереження, зміцнення та формування здоров'я дітей дошкільного віку, що навчаються в закладах дошкільної освіти перед вступом до школи, зумовила появу першочергових завдань, які мали вирішити педагогічні колективи.

Однією з провідних проблем здоров'я спрямованої діяльності в закладах дошкільної освіти є визначення критеріїв діяльності педагогічного і дитячого колективів. Серед інформаційних показників якості та дієвості здоров'я спрямованої діяльності в освітніх закладах науковці В. Оржеховська, О. Кононко, С. Кириленко, С. Омельченко, Т. Андрющенко та інші розглядають передусім ціннісне ставлення до здоров'я, рівень сформованості в дітей фізичних навичок, витривалості.

За останні роки спостерігається занепокоєння через недостатню фізкультурно–оздоровчу спрямованість освітнього процесу взагалі й фізичного виховання зокрема, яку в закладах дошкільної освіти можуть зумовлювати різні причини: перевантаження дітей заняттями, скорочення прогулянок на свіжому повітрі через збільшення тривалості занять, проведення занять без урахування біологічних ритмів дітей, їх типів, психофізіологічних вікових особливостей, формальний підхід до загартовування, порушення режимів організації життя дітей – санітарно–гігієнічного, повітряного, світлового. Переважна більшість дітей зазнає дефіциту руху, недостатньо загартована, характеризується низькою витривалістю. У надзвичайно відповідальний період для становлення організму, психіки, особистості життя дітей проходить в ускладнених умовах.

Застосування ефективних засобів фізичного загартовування забезпечує реалізацію діяльнісного компонента фізкультурної освіти, її розвивальної функції.

Дослідження науковців доводять, що збільшення об'єму та інтенсивності рухової активності дітей в режимі дня сприяє удосконаленню діяльності основних фізіологічних систем організму (нервової, серцево–судинної, дихальної), фізичному та нервово–психічному розвитку, розвитку моторики (Ю. Рауцкіс, О. Аракелян, С. Лайзане, Д. Селіверстова та ін.).

Особлива увага приділяється використанню фізичних вправ на свіжому повітрі в різноманітних формах – фізкультурні заняття, спортивні вправи, вправи на прогулянці влітку, рухливі ігри (Л. Карманова, В. Фролов, О. Аракелян, Г. Шалигіна, Є. Тимофеева та ін.).

Під час проведення занять на свіжому повітрі діти отримують можливість проявити більшу активність, самостійність та ініціативу в рухах. Багаторазове повторення вправ в умовах великого простору в теплу та холодну пору року сприяє міцному закріпленню рухових навичок та розвитку фізичних якостей.

Проведення фізкультурних занять на свіжому повітрі забезпечує виконання одного з важливих завдань фізичного виховання – удосконалення функціональних систем та загартовування організму дитини. Теорія та практика фізичного виховання доводить, що особливу значимість мають вправи, які направлені на розвиток якості стійкості (біг, стрибки, рухливі ігри, естафети), і сприяють розширенню функціональних можливостей серцево–судинної, дихальної систем, а, отже, і загальному зміцненню здоров'я та підвищенню працездатності організму. Проведення таких занять в спортивній формі при достатній руховій активності дітей забезпечує добрий загартовуючий результат.

Проте значення фізкультури на повітрі як однієї з організаційних форм фізичного виховання досі розглядали доволі поверхово. Часто вихователі, які проводять фізкультурні заняття на повітрі, не співпрацюють з інструктором фізичної культури, через що мають труднощі у проведенні таких занять. Тому виникла потреба звернути увагу на цю проблему саме інструктору з фізичної культури.

Відповідно до Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про фізичну культуру і спорт», національних програм «Освіта» («Україна ХХІ століття»), «Діти України», Національної доктрини розвитку освіти та програми «Здоров'я нації», Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція), заклади дошкільної освіти повинні забезпечити право дитини на охорону здоров'я, здоровий спосіб життя

через створення безпечних та нешкідливих умов утримання, раціонального харчування, умов для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я.

У Законі України «Про дошкільну освіту» зазначено: період дошкільця є базовим етапом фізичного, психологічного та соціального становлення дитячої особистості, а тому очевидною є пріоритетність фізичного виховання саме в цьому віці. Фізичне виховання дошкільнят здійснюється задля реалізації його оздоровчої та розвивальної функцій, завдяки чому діти набувають фізичної готовності до навчання у школі, тому виникла необхідність у обґрунтуванні значимості занять з фізкультури на свіжому повітрі як ефективної форми організації дітей.

Фізична готовність як одна з найголовніших складових загальної готовності до шкільного навчання визначається станом здоров'я майбутнього першокласника, рівнем його рухових умінь, розвитком фізичних якостей, сформованістю правилної поведінки, самостійністю та творчістю в руховій сфері.

Одним із важливих показників життєдіяльності дитини є стан її здоров'я – міцної основи успішного сьогоdnішнього й завтрашнього життя. Тож у питанні фізичної готовності до школи маємо зважати не лише на формування рухового досвіду дітей, розвиток їхніх фізичних якостей, а й, передусім, на ефективність зміцнення здоров'я, забезпечення високого рівня працездатності, витривалості.

Отже, кожному дорослому відомо, що дитині властива природна потреба в рухах, так як живий організм може розвиватися лише в русі. У руховій діяльності дитина пізнає навколишній світ, вона розвиває своє тіло і пристосовується до умов довкілля.

Фізкультурні заняття є основною формою навчання дітей рухових навичок і виховання фізичних якостей: швидкості, спритності, сили, витривалості, гнучкості. Діти, які систематично займаються фізичною культурою, бадьорі, більш працездатні, стійкі до інфекцій і негативного впливу. З огляду на неабияке значення витривалості в підвищенні функціональних можливостей організму, її вихованню приділяють значну увагу під час проведення занять на повітрі.

doi: 10.5281/zenodo.2608982

УДК 373.207

Пустельник О.М.,
Заклад дошкільної освіти №34
Луцької міської ради

УПРАВЛІНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА КАДРОВА САМОСТІЙНІСТЬ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗДО

За роки незалежності система дошкільної освіти зазнала істотних змін: напрацьовано особливі підходи до формування, вдосконалення та визнання на державному рівні дошкільної освіти не тільки як обов'язкової структурної складової освіти, а й як початкової базової ланки в системі загальної безперервної освіти людини. Тому актуальною проблемою сучасного кадрового менеджменту в освіті є активізація людських ресурсів для досягнення успіху колективу. Оновлення стратегії діяльності сучасного закладу дошкільної освіти викликали зрушення у сфері управління персоналом, що обумовлено наступними чинниками: зміни у змісті праці, які викликані застосуванням нових програм, інноваційних технологій; трансформація функцій контролю; підвищення значущості самоконтролю і самодисципліни; загострення конкуренції на ринку; орієнтація закладу на задоволення потреб дітей та батьків; підвищення уваги до якості освітніх послуг; підвищення освітнього та культурного рівня працівників; зміна пріоритетів у системі цінностей персоналу.

Розвиток науки і техніки сприяв появі нових форм навчальної комунікації та новітніх методів розв'язання освітніх завдань. Водночас відбувається еволюція змісту, форм і методів навчання, яка спонукає до розробок і впровадження нових новітніх освітніх технологій. Досвід показує, що все нове із часом стає традицією і що традиції утверджують соціум, а новаторами виступають яскраві особистості реформаторського типу. На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування. Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в об'єктивних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології. Інноваційні педагогічні технології в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття [3].

Інноваційні педагогічні технології в системі освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії й розвитку науково-педагогічної та педагогічної творчості і процесів застосування її результатів. А складність і багатогранність педагогічної діяльності є чинником, що відкриває простір для багатьох педагогічних технологій, динаміка продукування яких постійно зростає.

Інноваційні педагогічні технології мають гуманістичну спрямованість у системі освіти, зумовлену співіснуванням і складними взаєминами в науковій педагогіці й педагогічній практиці традиційної наукової педагогіки. Вони виникли і розвиваються на межі загальної інноватики, методології, теорії та історії

педагогіки, психології, соціології і теорії управління, економіки освіти. Інноваційні педагогічні технології є однією з домінуючих тенденцій розвитку людства, є специфічними і досить складними, тому потребують від керівника сучасного закладу освіти особливих знань, навичок, здібностей і вимагають діяльності більше професійного характеру, тобто використання в роботі фахових знань і вмінь не тільки з педагогіки, а й з економіки, менеджменту й маркетингу, соціології тощо [4].

Особливої актуальності на сучасному етапі набувають питання управління персоналом в ЗДО. У даний час керівник повинен бути експертом і стратегом у сфері управління закладом дошкільної освіти, здатним забезпечити постановку, прогнозування та оцінку ступеня відповідності цілей і результатів освіти, діяльності співробітників і всього ЗДО як соціальної одиниці, тобто управляти якістю освітнього процесу. Сучасний управлінець має бути мобільним, конкурентноздатним, презентувати себе на ринку праці; вміти використовувати знання як інструмент для розв'язання управлінських проблем; уміти здобувати, аналізувати та використовувати інформацію; генерувати нові ідеї.

Керівник сучасного освітнього закладу – центральна фігура всього освітнього процесу. Він повинен уміти розв'язувати різноманітні управлінські проблеми, уміти не тільки керувати освітнім закладом із сталими традиціями та укладом, але й переводити його на якісно новий рівень, що потребує спеціальних знань теорії та практики управління, певних особистісних якостей. Керівнику сучасного навчального закладу доводиться працювати в період оновлення функціональних обов'язків та видів управлінської діяльності, що пов'язаний з конкретно-історичними умовами розвитку країни, розширення сфери знань та вмінь в галузі менеджменту освіти та іншими об'єктивними обставинами. Отже, керівник повинен бути менеджером, який управляє педагогічною системою навчального закладу, її розвитком, організовує й стимулює професійну діяльність педагогічних працівників, сприяє формуванню культури організації, вивчає попит на освітні послуги, організовує та забезпечує їх якість. І обов'язок керівника – створити умови, в яких кожен працівник міг би самореалізуватися. Від професіоналізму керівника багато в чому залежить успішний розвиток навчального закладу, його конкурентоспроможність і авторитет. Професіоналізм керівника є запорукою працездатності педагогічного колективу, добробуту вихованців, спокою батьків, задоволеності соціальних замовників.

Демократизація освітньої діяльності вимагає адекватних змін у роботі з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти, пошуку і введення інноваційних підходів, технологій щодо формування нового покоління керівників навчальних закладів. Основним завданням підготовки керівних кадрів освіти є: забезпечення високого рівня теоретичної і практичної підготовки: поглиблення функціональних знань, відпрацювання навичок і вмінь професійної діяльності, орієнтація на знання нормативно-правових документів про освіту, інструктивно-методичних матеріалів, оволодіння методами управління, проведення педагогічних досліджень, формування організаційних і комунікативних здібностей, спрямування діяльності на розвиток творчого потенціалу, здатності до самоосвіти. Особистісно-зорієнтовану самоосвіту керівника можна розглядати як окремий напрямок підвищення рівня його компетентності, педагогічної й управлінської майстерності, а в результаті – безперервного саморозвитку і позитивного впливу на колег.

Заклад, в якому керівник прагне до самовдосконалення і на особистому прикладі стимулює саморозвиток співробітників – це заклад з великим потенціалом.

У закладі дошкільної освіти необхідно забезпечити академічну свободу – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, інноваційної діяльності, що здійснюють на принципах свободи слова, думки і творчості, поширення знань та інформації тощо [1].

Тому, той хто керує вже сьогодні або готується керувати навчальним закладом вже завтра, має спрямувати свій особистісний розвиток на формування в собі рис саме сильного керівника:

- володіння високим опором до фрустрації, тобто станів, що виникають при зіткненні з перешкодами, які здаються непереборними;
- уміння спілкуватися з людьми;
- здатність відмовитися від своєї точки зору, якщо підлеглі доведуть, що вона не оптимальна;
- сприймання критики, але при цьому вміння зберігати впевненість у собі;
- компетентність у проблемах управління;
- здатність викликати довіру до себе;
- готовність до змін;
- уміння продуктивно використовувати свій час.

Отже, управління навчальним закладом – це цілеспрямована, активна взаємодія керівника з іншими учасниками освітнього процесу з метою забезпечення координації зусиль щодо оптимального функціонування установи та переведення її на більш високий якісний рівень [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Лист міністерства освіти і науки України від 13.06.2018 року №1/9–386 «Щодо особливостей організації діяльності закладів дошкільної освіти в 2018/2019 навчальному році». Додаток до листа МОН України

- від 13.06.2018 року №1/9–386 Інструктивно–методичні рекомендації «Про особливості організації діяльності закладів дошкільної освіти в 2018/2019 навчальному році»
2. Поняття управління розвитком навчального закладу Студопедія: http://studopedia.com.ua/1_52998_pidhodi-do-upravlinnya-rozvitkom.html.
 3. Шелар С. М. Управлінська компетентність як чинник управлінської майстерності керівника дошкільного навчального заклад. Завідувач ДНЗ №6 «Дзвіночок». – Управління освіти Первомайської міської ради. – с.12.
 4. Інноваційні технології в дошкільній освіті.
 5. http://www.dnz228.edukit.zp.ua/metodichna_skarbnichka/vikoristannya_innovacijnih_tehnologij_v_robotu/

doi: 10.5281/zenodo.2609000

УДК37.091.33 : 75.0587 : 053.2

Рагозіна В. В.,
Інститут проблем виховання НАПН України

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ У АВТОРСЬКОМУ АЛЬБОМІ «УЧИМОСЯ В МАЙСТРІВ ДЕКОРАТИВНО–УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА: МАЛЮЄМО, ЛПІМО. 3–РІК ЖИТТЯ»

Традиційно в системі дошкільної освіти заняття декоративною діяльністю розпочинали з молодшого дошкільного віку. Це зумовлено тим, що декоративна творчість розвивається на підґрунті досягнень дитини у ліпленні, малюванні, аплікації – й у ранньому віці такого досвіду вона тільки набуває. Ще одним сутнісним моментом є особливості художнього розвитку дитини: до трьох років життя вона знаходиться на так званому до зображувальному етапі, коли про створення художніх образів ще не йдеться. Тільки на межі трирічного віку дитина може задумувати, що зображатиме, добирати художні матеріали і втілювати свій замисел. Якщо ж дитина ще не в змозі зображати предмети, то проблемним стає і їх уявлення й оздоблення як основна мета, зміст декоративної діяльності.

Водночас на етапі раннього віку створюються передумови для образотворення – розвиваються психічні процеси і свідомість дитини, її рука вправляється в нанесенні різних слідів, штрихів, ліній, а згодом і елементарних форм, у яких вона вчиться бачити образи предметів. З огляду на важливу роль декоративної діяльності в художньо–естетичному розвитку дитини (Т. Казакова, Т. Комарова, К. Косаківська, В. Космінська, Н. Курочкіна, Т. Пантюхіна, Л. Сірченко, Л. Скиданова, М. Халезовата ін.), вважаємо необхідним реалізовувати природну потребу дітей у красі та відтворенні її власноруч у процесі оздоблення, прикрашання предметів і речей свого оточення, залучаючи її з раннього віку до декоративної діяльності. Даний процес потребує вивчення можливостей здійснення декоративної діяльності у ранньому віці з урахуванням особливостей розвитку сучасних дітей 1–3–х років [4], а також спеціально розроблених технологій і навчально–методичного забезпечення, що дозволяло б вихователям здійснювати пропедевтику декоративної діяльності.

Під нашим керівництвом було розроблено альбом «Учимося в майстрів декоративно–ужиткового мистецтва: малюємо, ліпимо. 3–й рік життя» [5] і методичні рекомендації до нього на допомогу педагогам, батькам, гувернерам у реалізації декоративної діяльності дітей третього року життя. Даний рукопис продовжує лінійку альбомів з декоративної діяльності авторів Рагозіної В. В. та Очеретяної Н. В., що виходять у видавництві «Генеза». Альбом і методичні рекомендації схвалено для використання в закладах дошкільної освіти комісією з дошкільної педагогіки і психології Науково–методичної ради з питань освіти МОН України (лист ІМЗО від 04.12.2018 р. № 22.1/12–Г–1053; протокол № 5 від 26.11.2018 р.). Розгляду організації змісту альбому й **присвячена дана стаття.**

Звичайно, що у ранньому віці йдеться про *передумови декоративної діяльності* як такої; автори не ставили за мету навчити дітей здійснювати самостійну декоративну діяльність. Тому у альбомі пропонується підготувати дітей до декорування предметів, що базується на початкових і доступних дітям цього віку елементарних умінь у малюванні й ліпленні – ставити плямочки, відбитки долоньок, притискати до поверхні паперу пластилінові кульки, якими можна прикрашати раніш підготовлені форми з картону чи нанесені задалегідь дорослим зображення предметів, тваринок, пташок на аркуші паперу.

Основна місія у прилученні дітей з раннього віку до декоративної діяльності належить дорослим. З огляду на це, своє завдання автори вбачали у тому, щоб допомогти дорослим організувати з дітьми третього року життя декоративну діяльність як частину образотворчої: розглядати у художніх творах прості, схожі на казкові, образи тваринок, зосереджувати увагу дітей на них і викликати емоційний відгук, з допомогою оповідок за картиною, пальчикових та інших ігор створювати бажання їх прикрашати з допомогою елементарних прийомів – ставити плямки, приліплювати шматочки кольорового тіста та ін.

Родзинкою авторського підходу є ідея ознайомлення малюків з творами видатних майстрів українського декоративного мистецтва (М. Приймаченко, М. Тимченко), сучасних зарубіжних митців (К. Жерар, К. Зеллер), сучасних українських авторів (Р. Дудка, Н. Дюг, В. Філь) під час гри і художньої

діяльності самих дітей та створення робіт за мотивами творів митців. Наголосимо, що альбом не претендує на ознайомлення дітей з усіма різновидами декоративного мистецтва, в ньому діти розглядають твори декоративного живопису та долучаються до оздоблення зображень на площині, створюючи власне. Художні образи є в пізнаваних дітями. Відповідно розроблялися і заняття (Пташка. Яблучка на дереві. Слон і пташка. Корівка. Жабка. Та ін.). Дітям пропонується сумісно з дорослим розглядати, розмовляти про них, обігрувати, домальовувати – підхід «пізнання мистецтва через власну художню творчість» перегукується з зарубіжними підходами [1; 2].

У альбомі представлено вісім занять, кожне з яких може проводитися в умовах сім'ї чи у ЗДО не більше ніж 10 хвилин. Матеріал заняття організовано на трьох сторінках: *Ігровій*, що включає: художній твір митця, комунікативно-ігрову складову з рубриками «Розповідаємо» (з оповідкою за змістом художнього твору) і «Граємо» (ігри і завдання); *Дидактичній*, з покроковим супроводом декоративної діяльності дитини у вигляді інфографіки; *Художньо-практичній*: сторінці-основі, де діти виконують роботу.

Такий розподіл змісту у альбомі обумовлений структурою художньо-творчої діяльності дітей (сприймання мистецького твору, емоційне переживання його образів, народження власного задуму, добір засобів втілення, реалізація замислу), яку малюки тільки вчаться опановувати.

Таким чином, зміст і методи у альбомі реалізують потреби дітей цього віку у :

1. предметно-маніпулятивній діяльності – задовольняється діяльним дослідженням художніх матеріалів – пластиліну, фарб та ін.;
2. грі – реалізується через побудову всього заняття у ігровій формі, застосуванні ігор за змістом художнього твору;
3. спілкуванні з дорослим – задовольняється активним спілкуванням з дорослим щодо художнього твору і емоційного переживання його змісту дитиною;
4. художній діяльності – втілюється завдяки опануванню дитиною прийомів роботи з художніми матеріалами, прийомів зображення;
5. творчому самовираженні – реалізується самовиявленням дитини у малюванні, ліпленні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кол, М., Сольга, К. 110 креативних ідей для дітей 4–12 лет /; пер. с англ. Е. Г. Гендель. Минск : «Попурри», 2009. 256 с. : ил.
2. К. Сонхайм. Художественная мастерская: графика. Санкт–Петербург: Питер, 2015. 144 с.; ил. – (Серия «Художественная мастерская»).
3. Рагозіна В. В. Вчимося творити у митців: методика художньо-творчої діяльності дитини (на прикладі курсу «Картини творимо самі») *Мистецтво та освіта*. 2016. № 1 (80). С. 24–30.
4. Рагозіна В. В. Декоративна діяльність як засіб художньо-естетичного розвитку у ранньому і дошкільному віці / *Наукові записки* / Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. Випуск 150. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. С. 97–103.
5. Рагозіна В. В. Очеретяна Н. В. Учимся в майстрів декоративно-ужиткового мистецтва: малюємо, ліпимо. Третій рік життя. Альбом для дитячої творчості та методичні рекомендації. Київ: Генеза, 2019. – 32 с. + 16 с. вкл. (Серія «Маленький митець»).

doi: 10.5281/zenodo.2609008

УДК 372.2(477.54)

Рейпольська О. Д.,
Інститут проблем виховання НАПН України

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО САМОСТАВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У нормативних документах (Базовий компонент дошкільної освіти, Закони України «Про Освіту», «Про дошкільну освіту») наголошено на пріоритетності розвитку дошкільника як особистості, визначено основні принципи освіти в нашій державі, які передбачають орієнтацію на особистість, формування в неї свідомого, ціннісного ставлення до навколишньої дійсності і самої себе, забезпечення орієнтації на особистість як на представника певної статі.

Досвід психолого-педагогічних досліджень останніх десятиріч дозволяє переглянути існуючі уявлення про вікові можливості дітей дошкільного віку (В. Давидов, О. Кононко, С. Ладивір, Т. Піроженко та ін.) і зробити висновок – пізнавальні можливості дошкільників практично невичерпні. Аналіз наукових джерел дає підстави для твердження про важливість виховання ціннісного самоставлення у розвитку дитини дошкільного віку за допомогою різноманітних засобів педагогічного впливу (І. Бех, Н. Дятленко, О. Кононко, Т. Піроженко, С. Світлична).

Під ціннісним ставленням до себе розуміємо складно структуровану сукупність уявлень, переживань і позитивних оцінок, значущих для особистості власних якостей і досягнень, що зумовлюють стиль її поведінки та діяльності.

Емпіричне дослідження самоцінності особистості дошкільників 3 – 6 років здійснено в контексті особистісно-ціннісного підходу з врахуванням вікових та статевих особливостей дітей дошкільного віку.

В основу розробки системи ефективного формування у дітей дошкільного віку ціннісного самоставлення було покладено ідею цілісного підходу в організації їхньої життєдіяльності в закладах дошкільної освіти, оновлення змісту, форм та методів освітньої діяльності, створенню розвивального середовища яке сприятиме використанню особистісно орієнтованої технології виховання в ранньому онтогенезі соціально схвалених, прийнятних, конструктивних форм ціннісного самоставлення як життєвої опори.

Концептуальною основою розробленої технології формування ціннісного самоставлення дітей дошкільного віку було розуміння сутності виховання у гуманістичній парадигмі як процесу сприяння різнобічному, вільному й творчому розвитку особистості дитини, яка ставиться до себе як до цінності.

Умовами оптимізації технології формування у дошкільників ціннісного самоставлення виступили: створення сприятливої педагогічної атмосфери взаємодії, що передбачає віру в унікальність і цінність кожної особистості, її прав на вільний розвиток, реалізацію власних здібностей; підвищення обізнаності вихователів і батьків у питаннях розвитку і становлення особистості, набуття практичних умінь і навичок співробітництва з дітьми; диференційований підхід до формування у ціннісного самоставлення у дітей дошкільного віку відповідно до вікових та статевих відмінностей.

Процесуальна частина технології була впроваджена в освітній процес ЗДО через особистісно орієнтовану технологію формування ціннісного самоставлення. Процесуальна частина технології містила у собі дві стадії.

Метою першої стадії процесуальної частини технології було підвищення загальної компетентності вихователів і батьків з питань формування ціннісного самоставлення у дітей. Завдання роботи на цій стадії полягали у підвищенні обізнаності вихователів та батьків стосовно специфіки й особливостей побудови особистісно орієнтованого педагогічного процесу, культури спілкування з дітьми; підготовка батьків до ефективної взаємодії з вихователями і дітьми.

Друга стадія мала на меті безпосередню діяльність зі дошкільниками 3 – 6 років, спрямовану на формування ціннісного самоставлення. Передбачалося конструювання педагогічного процесу у ЗДО шляхом взаємодії вихователя з дітьми; побудову й реалізацію роботи з батьками, що сприяла обміну досвідом виховання в сім'ях, взаємодії сім'ї і вихователів.

До основних форм у кожному напрямі належали групові, індивідуальні заняття, ігри (з різним та однаковим рівнем сформованості показників ціннісного самоставлення, складом групи дітей), також використовувалися театралізована діяльність у гуртку, свята та розваги.

Напрямок Я-фізичне був направлений на: закріплення й збагачення знань дошкільників про особливості свого фізичного образу, статі, віку; ознайомлення з цінностями здоров'я; розвиток позитивної самооцінки фізичного образу, фізичних здібностей і можливостей. Важливим для фізичного напрямку було використання з метою самоаналізу індивідуальних спостережень, психолого-педагогічних вправ, етюдів, малих жанрів фольклору.

Напрямок Я-духовне реалізувався через: розширення та поглиблення знань дітей про морально-етичні норми та загальнолюдські цінності; пізнання себе як носія моральних норм і загальнолюдських цінностей; формування у дітей відповідної поведінки, умінь адекватно оцінювати та контролювати власні дії, передбачати їх наслідки. Важливим для цього напрямку були ігри на закріплення моральних норм і ціннісних суджень, аналіз життєвих ситуацій, літературні вікторини, складання правил гри, спільної діяльності та ін., що сприяли реалізації моральних і ціннісних переконань дітей у повсякденній діяльності та спілкуванні.

Напрямок Я-соціальне передбачав: закріплення знань дітей про світ почуттів та емоцій; озброєння знаннями про власні почуття та засоби вираження емоційних станів, виховання емоційно-ціннісного ставлення до проявів власного Я; збагачення дітей емоційно-ціннісним досвідом поведінки. Важливим для цього напрямку було: створення проблемних педагогічних ситуацій; проведення настільних ігор за мотивами казок, їх інсценувань, драматизацій, бесід, різноманітних ігор на покращення емоційного стану, ігор на розширення уявлень дітей про свій внутрішній світ, ігрових ситуацій на усвідомлення цінності власного Я (вправ та ігор на основі емпатії, ситуацій – добрий учинок, ігор на підвищення впевненості у собі).

Діагностична частина була спрямована на виявлення ефективності розробленої технології формування ціннісного самоставлення й представлена у вигляді контрольного етапу експерименту. Завдання цієї частини реалізувалися через спеціально підібрані й розроблені експериментальні ситуації, спостереження, бесіди, завдання, вивчення дитячих робіт; методи математичної статистики.

Запропонована технологія формування ціннісного самоставлення дітей 3 – 6 років життя виявилася ефективною, оскільки після її провадження діти експериментальних груп показали вищі показники сформованості ціннісного самоставлення у порівнянні із дітьми контрольних груп, у яких значущих змін не відбулося. Головними для нас були якісні зміни – діти, з якими проводилася робота за розробленою технологією, стали більш відкритими, охоче йшли на контакт з експериментатором, показували високі

знання про різні сфери власного «Я», наводячи приклади з власного досвіду, відрізнялися сформованою внутрішньою позицією, усвідомленням власної значущості, самоповагою, збільшенням відповідності рівня домагань реальним успіхам, реалізацією прагнення до самостійності й незалежності, надбанням вмінь контролювати власну поведінку, ефективно використовували знання про себе у житті.

doi: 10.5281/zenodo.2609012

УДК 378.091.3:373.2.011.3–051

Репетій С. Т.
НПУ імені М.П.Драгоманова

НЕОБУМОВЛЕНА ЛЮБОВ ЯК ЧИННИК ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ

Глобальні інтегративні процеси, що відбуваються у сучасному світовому соціокультурному просторі, зумовлюють прагматизацію суспільства, яка призводить до зниження рівня духовності особистості.

Сучасна криза суспільства має прояв у всіх сферах людської діяльності: економічній, політичній, ідеологічній, моральній та духовній. Для свого становлення країна потребує високодуховних творчих особистостей, оскільки чим більш духовно розвиненіша особистість, тим більш актуалізується її творчий потенціал і тим вагоміші її внески у функціонування суспільства.

Система освіти пов'язана з процесами, що відбуваються у суспільстві. У зв'язку з цим значно підвищуються вимоги до освіти, зокрема, до дошкільної, і педагога як носія духовності, який формує у підростаючого покоління готовність до самостійного, активного й творчого життя, реалізації свого призначення.

Майбутній вихователь, що має присвятити свою життєдіяльність роботі з дітьми повинен оволодіти не тільки професійними знаннями, але і вміннями та навичками з духовного самовдосконалення, оскільки тільки високодуховний творчий педагог може виховати ідентичну особистість.

Духовність особистості ми розглядаємо як глибинно–психологічне утворення – духовне «Я», усвідомлення якого сприяє духовному самовдосконаленню, життєтворчості за законами Краси, Добра, Істини та розвитку почуття духовної єдності з Іншими як частинами Всесвіту.

Пізнання будь–якого об'єкта, зокрема духовності, потребує вивчення його структури, компонентів. На основі узагальнення презентованих у наукових джерелах складових духовності нами виведені такі компоненти духовності, а саме духовного «Я»: духовна самосвідомість, духовна спрямованість, духовні риси характеру, духовна креативність, духовне спілкування, духовний досвід.

Видатний вчений, філософ А. Ф. Лосєв зазначав, що якщо частини існують тільки тому, що вони відтворюють ціле, а ціле втілюється в окремих своїх частинах, то це означає, що кожна частина цілого стверджує себе завдяки не тільки відтворенню цілого, а й також завдяки відтворенню інших частин. Частини цілого, на думку вченого, знаходяться не тільки у своєму цілому, а й одна в одній. Тому, якщо особистість свідомо буде розвивати хоча б один компонент свого духовного «Я», то в цьому процесі будуть задіяні всі компоненти, що сприятиме розвитку духовності.

У контексті нашого абстракту розглянемо розвиток компонента духовності особистості майбутнього вихователя, визначеного як духовне спілкування.

Спілкування є духовною потребою кожної особистості як представника суспільства. Як соціальне явище спілкування охоплює всі сфери буття і діяльності людини. У результаті взаємодії і спілкування людина стає особистістю. Змістом спілкування є знання, вміння і навички – зміст свідомості людини. Змістом духовної свідомості є розуміння того, що Всесвіт – єдиний організм, а Земля – його невід'ємна частина. Отже, духовне спілкування на всіх рівнях і у видах передбачає ставлення до кожного і себе як до частин єдиного організму, а до тваринного і рослинного світу – як причетності до цього організму. Таке ставлення сприяє розвитку духовного єднання з Іншим. Об'єднуючою силою, яка лежить в основі духовного спілкування, є необумовлена любов.

Необумовлена любов передбачає сприйняття кожної людини, не зважаючи на її вік, статус, у всій цілісності, без претензій і осуду.

Як зазначав Л. А.Сенека: «Все, що ти бачиш, у чому вміщено і божественне, і людське – єдине: ми – тільки частини великого тіла. Природа, яка створила нас із одного і того ж та визначила одне призначення, народила нас братами». За виразом П. Ферріні, почуття до брата – це відображення твоїх почуттів до себе.

Така любов поєднує всі компоненти буття в гармонійне світове ціле. Необумовлена любов існує без умовностей, тобто без залежності від будь–чого, до себе, інших людей і всього сутнього. Розвиток необумовленої любові в людині впливає не тільки на розвиток її духовності, а й на Всесвіт. Як зазначає П. Ферріні, кожна свідомість і кожне серце у Всесвіті відчувають це.

З цього приводу А. Ф. Лосєв підкреслював, що справа любові полягає у возз'єднанні людей, а через них – і всього тварного.

Необхідно зазначити, що зародки необумовленої любові людина має від народження. Про це писав у

своєму «Трактаті про любов» перський філософ, лікар, учений Ібн Сіна (Авіценна), що буття кожної сутності, яке керується вищим принципом, визначається вродженою любов'ю.

На нашу думку, щоб розвинути необумовлену любов, можна скористатися вимогами, які запропонував Е. Фромм: дисципліни (від лат. навчання, виховання, суворий порядок) в усьому протягом життя; зосередженості як необхідної умови для вдосконалення в усьому; терпіння– оволодіння будь-яким мистецтвом не передбачає швидкого результату; повне поглинання цим процесом. Е. Фромм зазначає: «Якщо хочеш стати майстром у будь-якому мистецтві, потрібно присвятити цьому все життя...». Щодо мистецтва любові, на думку вченого, це означає, що потрібно вправлятися у дисципліні, зосередженості і терпінні в кожен мить свого життя

Згідно з Е. Фроммом, любов – це установка, орієнтація характеру, що визначає ставлення людини до світу взагалі, а також форма виявлення почуття турботи, відповідальності, поваги і розуміння інших людей, бажання і здібність зрілого створюючого характеру до активної зацікавленості в житті і розвитку об'єкта любові.

В освіті і вихованні головними вимогами до професії вчителя є любов до дітей. Як зазначає Л. М. Толстой, якщо учитель поєднує в собі любов до справи і до учнів, він досконалий учитель. Любов до дітей є фундаментом виховання, на якому складаються надійні взаємини з дітьми. Це потребує від педагога перетворення його душі, постійного самовдосконалення. Така творчість вимагає від творця «високої самодисципліни і постійної жертвовності». Як зазначає Р. Г. Априсян, творчість майже завжди аскетична, оскільки потребує зусиль, самообмеження, цілеспрямованості та подолання перешкод у собі й у світі.

Життєтворчість педагога пов'язана з людьми різного віку, соціального стану, світогляду. Сприйняття Іншого у повній цілісності, підтримання гармонійних взаємовідносин потребує від майбутнього фахівця усвідомлення власних духовних потреб – орієнтації на вищі універсальні цінності: Істини, Добра, Краси, уподібнення духовним подвижникам, носіям Любові, розвитку постійного самопізнання, самовдосконалення, розширення любові до стану необумовленої.

В. А. Малахов зазначає, що любов являє людині повноту її душевної реалізації, повноту смислових і творчих потенцій життя; вона акумулює позитивну моральну енергію, благодатну енергію радості, що допомагає людській особистості витримувати натиск обставин, не зраджувати себе, в будь-яких стосунках лишатися вірною кращим своїм ідеалам і цінностям.

Отже, усвідомлення майбутнім фахівцем власного духовного «Я», духовне самовдосконалення, потребує від нього постійної рефлексії своїх внутрішніх психічних станів, професійної діяльності.

А. Маслоу вважає, що почуття любові властиве самоактуалізуючій (САО) особистості. У цьому сенсі для нас є цікавими якості САО, що живе з любов'ю, описані А. Маслоу:

- чесність, доброта, природність, щирість у поведінці;
- безкорислива любов до іншого просто за те, що він існує;
- відчуття поваги до людини незалежно від її віку;
- вміння радіти успіхам інших людей.

У своєму дисертаційному дослідженні І. А. Парасюк зазначає, що практична педагогічна етика обґрунтовує в якості нормативних моральних почуттів учителя почуття любові, довіри, співчуття, милосердя, доброзичливості, справедливості, поваги до учнів, підтримки, оскільки вони є суб'єктивно–психологічним вираженням закономірностей взаємостосунків між людьми. «Любов – фундамент виховання, на якому складаються надійні взаємини з дітьми, бо ж вихованість передбачає не формальне знання дитиною правил поведінки, а певний рівень розвитку моральних почуттів. І в даному випадку вихователь, – підкреслює автор, – повинен турбуватися перш за все не про те, які якості він хоче розвинути в дитині, а про те, як проявити саме в собі дані якості стосовно вихованця».

Тому, щоб виховати творчу, високоморальну, духовну особистість, сповнену любові, вихователь повинен сам бути взірцем високих моральних якостей і випромінювати любов до дітей і всього сущого.

Як зазначає К. Юнг: «Ти сам повинен бути таким, яким хочеш зробити іншого».

Таким чином, майбутній педагог, вдосконалюючи і створюючи себе, сприятиме удосконаленню і творенню внутрішнього світу своїх вихованців, духовному єднанню людства.

Руденко Ю. А.,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СКЛАДОВА ПСИХОЛОГО–ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО–МЕТОДИЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ КУЛЬТУРОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Динаміка освітніх реформ зумовлює необхідність використання інноваційних технологій в організації освітнього процесу закладів вищої освіти. Актуальність звернення до проблеми використання інноваційних технологій психолого–педагогічного супроводу формування культуромовної особистості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти обґрунтовано сучасними вимогами до майбутніх фахівців, необхідністю вільного володіння ними інформаційними, інформаційно–комунікаційними технологіями роботи з дітьми дошкільного віку та регламентується законодавчою базою: Закон України «Про Вищу освіту», Закон України «Про дошкільну освіту», «Концепція нової української школи», «Конституція України», Закон України «Про інноваційну діяльність» тощо.

Психолого–педагогічний супровід формування професійно–методичної спрямованості культуромовної особистості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти визначаємо як багатокомпонентний феномен, який передбачає: спільну діяльність викладача вищої школи, вихователів закладів дошкільної освіти, студентів – майбутніх вихователів закладів, яка спрямована на формування українськомовної професійно–мовленнєвої компетентності; інформаційно–технологічну, методичну підтримку, психолого–педагогічне коригування, освітню діяльність спрямовану на професійне зростання, мовний розвиток, мовний саморозвиток, мовну освіту, мовну самоосвіту майбутніх вихователів ЗДО; педагогічну діяльність, спрямовану на діагностику, моніторинг розвитку українськомовної професійно–мовленнєвої компетентності майбутніх вихователів ЗДО.

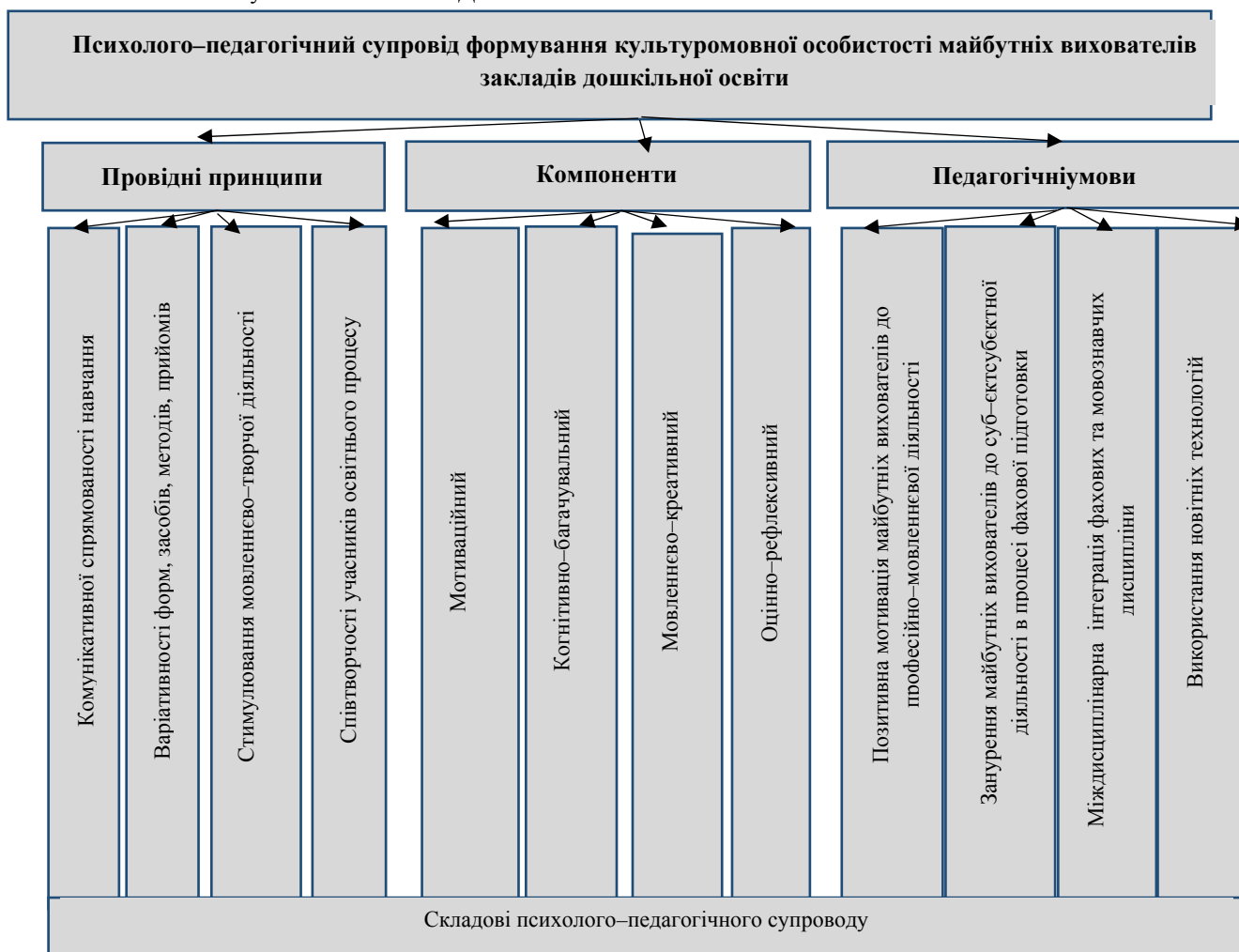

Рис.1 Структура психолого–педагогічного супроводу формування професійно–методичної спрямованості культуромовної особистості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Суб'єктами психолого–педагогічного супроводу формування культуромовної особистості майбутніх вихователів ЗДО виступили: викладачі вищої школи, студенти першого – четвертого курсів – майбутні вихователі денного та заочного відділення, магістранти.

Як бачимо з малюнку 1. необхідними складовими психолого–педагогічного супроводу: є принципи, на яких ґрунтується процес взаємодії учасників процесу; складові компоненти, які визначають змістову лінію процесу; педагогічні умови, які забезпечують впровадження структурних компонентів ефективної співпраці педагога вищої школи і студента – майбутнього вихователя ЗДО.

Провідними принципами психолого–педагогічного супроводу формування культуромовної особистості майбутніх вихователів ЗДО виступили: принцип комунікативної спрямованості навчання; принцип варіативності форм, засобів, методів, прийомів; принцип стимулювання мовленнєво–творчої діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; співтворчості учасників освітнього психолого–педагогічного супроводу формування культуромовної особистості.

Компонентами психолого–педагогічного супроводу формування культуромовної особистості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є: мотиваційний, когнітивно–збагачувальний, мовленнєво–креативний, оцінно–рефлексивний.

З поміж педагогічних умов психолого–педагогічного супроводу формування культуромовної особистості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти визначаємо: використання новітніх технологій в процесі фахової підготовки; позитивна мотивація майбутніх вихователів до професійно–мовленнєвої діяльності; занурення майбутніх вихователів до суб'єкт–суб'єктної діяльності «викладач–студент» в процесі фахової підготовки (теоретичний цикл та практична підготовка майбутніх фахівців під час педагогічної практики в ЗДО); міждисциплінарна інтеграція фахових та мовознавчих дисциплін в процесі професійно–мовленнєвої діяльності у закладах вищої освіти (дисципліни основного та вибіркового циклу).

Використання новітніх технологій виступило провідною педагогічною умовою психолого–педагогічного супроводу формування культуромовної особистості майбутніх вихователів. Пріоритетними напрямками використання інноваційних технологій, як основного інструментарію психолого–педагогічного супроводу фахової підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти вважаємо: підвищення ефективності діагностування вихідних рівнів сформованості культуромовної особистості і на цій основі розробку ефективного супроводу експериментального навчання; створення умов для творчого розвитку, саморозвитку, творчості, співтворчості; можливість застосування ігрового, креативного, комп'ютерного моделювання майбутньої професійно–мовленнєвої діяльності; розширення функціональності наукового, методичного, інформаційного супроводу; підсилення мотивації майбутньої професійно–мовленнєвої діяльності майбутніх вихователів; підвищення якісних характеристик психолого–педагогічного супроводу; якість і контроль за протіканням психолого–педагогічного супроводу їхньої професійно–мовленнєвої діяльності (його доцільність, своєчасність, безперервність, адекватність, професійна доречність, вимогливість до учасників процесу тощо).

Схарактеризуємо основні інноваційні технології, які було задіяно в процесі фахової підготовки майбутніх вихователів: метод проектів, або проектна діяльність (проекти ігор, екскурсійні проекти, оповідні проекти, творчі проекти, інформаційні проекти, практично–орієнтовані проекти, навчально–телекомунікаційні, тощо); ігрові технології (рольова гра, імітаційна гра, мовленнєва гра (кросворд, сканворд, шарада, анаграма, метеграма, логориф, омограф, омонім, комп'ютерні ігри тощо); віртуальні музейні технології: (web– музей (сайт) української народної іграшки, web– музей (сайт) українського національного одягу, web– музей (сайт) українського писанкарства, web– музей (сайт) виробів українських народних майстрів, web– музей української народної кухні, web– музей українського житла (хатнього інтер'єру) тощо); хмарні технології (всі види презентацій); інтернет–технології (дистанційні семінари–практикуми, вебінари, web–quest – веб квести, веб–конференції, on–line семінари, відео–тренінги, відео–презентації, відео–заняття в ЗДО, онлайн–трансляції занять в ЗДО, Skype–консультації, цифрові ресурси–презентації, тощо); аудіо–тренінги (прослуховування аудіо–записів фольклорних творів, які доцільні для використання в ЗДО; аудіо–записи мовлення вихователів; аудіо–записи мовлення дітей тощо); технологія «Мовного портфоліо» (аудіо–словники культурно–значеннєвої професійно–зорієнтованої лексики; електронне мовне портфоліо, аудіо–записи тощо); мовні тренінги (лінгвістичний батл, лінгвістичний турнір, прес–конференція, лінгвістичний театр тощо); медіа–технології (ютуб–канал тощо); кейс–технології, мережеві технології (електронна пошта, електронні лекції тощо);

Засвідчуючи актуальність впровадження інноваційних технологій в психолого–педагогічний супровід формування культуромовної особистості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти вважаємо за перспективи подальших наукових розвідок створенні умов для безперервної освіти та самоосвіти учасників освітнього процесу в закладах вищої школи, підвищення рівня інноваційної компетентності учасників психолого–педагогічного супроводу.

Рудківська Н. Л.,
ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПОБУДОВИ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ОБРАЗНИХ ІГРАШОК

Суть технології формування в дошкільників навичок використання різних видів словосполучень у реченнях засобами сюжетів, створених із образних та інших іграшок, полягає в тому, що вихователь заздалегідь продумує різноманітні ситуації з іграшок, якими діти найчастіше граються та які викликають у них позитивні емоції й актуалізують мовленнєво–мисленнєві процеси. Це сприяє тому, що вихователь, придумуючи певний сюжет, може спрогнозувати той синтаксичний матеріал (різні види словосполучень), який діти зможуть використати в мовленні завдяки сюжету, створеному з іграшок, який вони будуть спостерігати і в якому зможуть брати безпосередню участь як суб'єкти цього творчого процесу. Цією технологією передбачено поступове ускладнення сюжетів, а також кілька різновидів їх створення, зокрема:

Варіант №1. Вихователь придумує сюжет із іграшок, добирає доречний мовний матеріал (словосполучення) для його образного й виразного озвучування, а потім презентує дітям заздалегідь підібрані словосполучення, наприклад, *клишоногий ведмедик*, показуючи на обрану іграшку, *запашний липовий мед*, *діжка з медом*, показуючи на іграшкову діжку. Далі вихователь будує речення, вводючи в нього названі словосполучення: «Клишоногий ведмедик сидить біля діжки з медом. Його привабив запах запашного липового меду. Він розмірковує, як відкрити цю діжку з медом».

Варіант №2. Вихователь продумує сюжет, підбирає до нього адекватні йому словосполучення з урахуванням того, які види словосполучень діти не вживають у своєму мовленні, щоб забезпечувати перспективний синтаксичний мовленнєвий розвиток дітей, використовуючи, наприклад, такий сюжет: «Зайчик прийшов у гості до ляльки Каті й привіз їй на машині цілий кузов моркви». Вихователь називає такі словосполучення: *лялька з блакитними очима*, *лялька в полосатій спідничці*, *лялька в червоній кофтині*, *радісно і привітно зустрічає*, *сірий довговухий заєць*, *кузов моркви*, *вантажна машина*. Далі він рекомендує дітям скласти речення, враховуючи унаочнену іграшкову ситуацію та почуті від нього слова на означення ляльки, зайця та машини.

Варіант №3. Вихователь придумує сюжет із іграшковими персонажами, добирає відповідно до нього (сюжету) важливі з огляду на розвиток мовлення старших дошкільників словосполучення, озвучує їх, наприклад, хитра лисиця, лисиця з довгим пухнастим рижим хвостом, ступає м'яко, крадучись, краде курку, рухається швидко, тихо й непомітно. Далі вихователь пропонує дітям, спираючись на сюжетну й вербальну наочність, відтворити цей сюжет у короткій невеличкій розповіді, побудувавши 3 – 5 речень з використанням названих словосполучень.

Варіант №4. Вихователь створює іграшковий сюжет, виділяє головні персонажі й об'єкти цього сюжету та рекомендує дітям дати їм назви–означення, а відтак побудувати власне словосполучення. Термін «словосполучення» не використовується, а для того, щоб діти правильно побудували їх, застосовуються формально–граматичні запитання на зразок: «який?», «як?», «з ким?», наприклад, у такому іграшковому сюжеті, який відображає, як пройшла зустріч песика й кошеняти. При затрудненнях дітей можна задавати поширені запитання: «який колір шерсті в песика?», «яка в нього шерсть?», «які в песика лапки?», «як він зустрічає кошеня?», «яке кошеня?», «як воно зреагувало на песика?» Назвемо деякі словосполучення, які створили діти, а саме: *плямиста шерсть*, *коротколапий песик*, *хвіст бубликом*, *зустрічаєнасторожено й гавкаючи*, *зустрічає з бажанням познайомитися*, *мале кошеня*, *злякане кошеня*, *пухнасте*, *біле з чорним*, *кошеня скуювджене*, *вигнулося дугою*.

Варіант №5. Вихователь дає завдання дітям самостійно придумати сюжет із образних та інших іграшок і назвати ті влучні слова, які охарактеризують учасників і предмети сюжету. Для ускладнення завдання можна запропонувати дітям після утворення словосполучень скласти окремі речення за поданими запитаннями, наприклад, «з ким потоваришував сірий вовк?». Завершити цю роботу можна складанням розповіді за сюжетами, створеними дітьми.

У подальшому доцільно ускладнювати самі сюжети, подаючи в них інших персонажі та залучаючи інші іграшки з метою, щоб дошкільники змогли назвати більшу кількість різноманітних відношень (атрибутивних, часових, місця, способу дії тощо) й побудувати більшу кількість речень. Наприклад, можна створити такий сюжет, в якому до ляльки Тані прийшли на чай з лимоном і малиновим варенням її друзі, лялька Софійка, лялька Марійка, лялька Іринка. Оскільки створена та чи інша ситуація визначатиме специфіку добору відповідного мовного матеріалу, то доречно варіювати його добір, що необхідно для подальшого перспективного мовленнєво–мисленнєвого розвитку старших дошкільників, їх вербального інтелекту.

У процесі використання технології формування синтаксичної будови мовлення варто орієнтуватися не тільки на організацію занять з розвитку мовлення, а й використовувати інші форми роботи та різні режимні моменти. Використання цих технологій може бути доцільним як при загально груповій взаємодії,

при креативній роботі невеличкими підгрупами, так і в індивідуально-пошуковій діяльності. Особливо важливо добирати такі образні та предметні іграшки, які відрізняються яскравим кольором, різнобарвністю, динамічністю, функціональною асоціативністю і багатокомпонентністю. Це необхідно для того, щоб увиразнювати сюжети, розширювати простір для актуалізації мислення (а отже, розвитку нейронів головного мозку й уяви дітей), а також закріплення в мовленні дошкільників різних видів словосполучень – іменникових, прикметникових, прислівних, дієслівних та ін.

Означена технологія створена з урахуванням положень психолінгвістики розвитку, які засвідчують існуючі співвідношення між зв'язками й відношеннями предметного світу з мовним матеріалом, який є багаторівневою базою для вираження, типологізації та номінації цих зв'язків.

doi: 10.5281/zenodo.2609035

УДК 373.2:001.895

Рябокін О. О.,

Комунальний заклад

«Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс»

Харківської обласної ради

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ – LEGO «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК» В ЖИТТІ ДОШКІЛЬНИКА ТА ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Головна мета дошкільної освіти в Україні створити сприятливі умови для особистісного становлення дітей, забезпечити їх збалансований розвиток, узгодженість у житті основних тенденцій до самореалізації, саморозвитку та самозбереження, формування життєвої компетентності, розвитку ціннісного ставлення до світу, природи, культури, людей, самих себе.

Одним із ефективних засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дошкільника є використання інноваційних технологій.

Інноваційні технології пронизують всі сфери дошкільної освіти.

Сучасні діти з легкістю засвоюють інформаційно-комунікативні засоби, і традиційними засобами їх важко здивувати. Наші діти живуть в світі комп'ютерів, Інтернету, електроніки, автоматики і вони хочуть бачити це в освітній діяльності: вчити, використовувати, розуміти.

Бурхливим розвитком інноваційних технологій став LEGO–конструктор, який увійшов у життя дітей і став невід'ємною його частиною.

LEGO–конструктор для дошкільників достатньо різноманітний і має дуже велику кількість деталей за допомогою яких діти створюють цікаві іграшки для себе та друзів. LEGO завжди передбачає конструювання чогось, що є відповіддю дитини на запитання, проблемну ситуацію, яку вона сама собі змодельовала.

Досвід роботи з LEGO – конструктором дає змогу перейти від дуже великої кількості деталей до обмежувальної, а саме LEGO «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК».

LEGO «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК»– це технологічний інструмент для навчання. Виконуючи веселі завдання і граючись набором з шести різнокольорових цеглинок LEGO, діти тренують пам'ять, розвивають моторику і мислять творчо. Крім того, використання цієї технології дає можливість адаптувати і, звичайно, створювати власні завдання відповідно до вмінь та інтересів дітей.

Використання LEGO «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК» в сучасному навчанні має цілий ряд переваг перед традиційним навчанням. Серед них:

- широкі можливості впродовж дня обирати самостійно завдання;
- посилення мотивації навчання (не тільки новизна роботи з LEGO «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК» сприяють підвищенню інтересу до навчання, а й дають можливість самостійно підходити до вирішення складних завдань);
- розширення можливостей використовувати LEGO «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК» в освітньому процесі;
- забезпечення активного включення в навчальний процес усіх дітей.

LEGO «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК» повністю відповідає інтересам дітей, їх здібностям і можливостям, оскільки є виключно дитячою діяльністю. LEGO «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК» дають змогу швидше удосконалити навички і уміння, розумовий, фізичний і естетичний розвиток дитини, розширюються уявлення про предмети та явища, розвиваються уміння: спостерігати, аналізувати, порівнювати, виділяти характерні істотні ознаки предметів і явищ узагальнювати за ознаками.

Розвиток здібностей до конструювання з LEGO «ШІСТЬМА ЦЕГЛИНАМИ» активізує розумовий процес дитини, спонукає до творчого рішення задач, формує винахідливість, самостійність ініціативність, прагнення до пошуку нового і оригінального, вольові якості. У дітей з добре розвиненими навичками в конструюванні швидше розвивається мовлення, так як тонка моторика рук зв'язана з центрами мовлення. Спритні, точні рухи рук дають дитині швидше і якісніше опанувати техніку письма.

Будуючи наочні моделі з LEGO «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК» діти вчаться на заняттях: математики (розрізняти розташування предметів у просторі, поглиблюють знання про геометричні фігури, закріплюють

знання про числа і цифри, навчаються розрізняти пряму і порядкову лічбу, поглиблюють знання про об'ємні геометричні фігури. Такі заняття проходять більш цікавіше тому, що діти власноруч будують весь матеріал для проведення заняття, витримуючи тривалі навантаження, точність руху рук, координацію із зором і слухом; на заняттях ознайомлення з природою (ознайомлюються з об'єктами природнього довкілля: рослинами, тваринами птахами, рибами, збагачують уявлення про водний простір і сушу, орієнтування на глобусі та мапі);

Малювання, аплікація, ліплення—це природні заняття дошкільників, яким вони захоплено присвячують свій час. LEGO «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК» дає змогу дітям спочатку збудувати, а потім перенести це в свої роботи з малювання, ліплення або аплікації. Будуючи, у дитини задіяні моторика рук, прискорюється сенсорний розвиток і мислення, пробуджується фантазія, активізується спостережливість тому роботи дітей завжди цікаві, акуратні з чіткою вираженістю зображенням. В художньо—естетичному напрямку освітньої діяльності також можна використовувати папір, олівець, природний матеріал для створення цілісного образу моделі.

Якщо діяльність дитини носить творчий характер, вона змушує її думати і стає привабливою. Така діяльність зв'язана з створенням нового, відкриттям нових знань, виявленням в собі нових можливостей, це сильний і діючий стимул до занять, з докладанням необхідних зусиль, спрямованих на подолання виникаючих труднощів.

Будь—яка освітня діяльність немислима без розвитку мовленнєвих навичок, тому LEGO «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК» інтегрується з розділом освіти «Комунікація»: бесіди, роз'яснення різних явищ або опис будов. Діти не просто описують свої моделі і розповідають про їх призначення, але й відповідають на запитання в ході конструювання, при чому не тільки одноліткам а і вихователю, а потім самі задають питання. Це розвиває комунікативні навички, так як у спільній діяльності діти можуть не тільки зацікавитись тим, що і як роблять інші діти, а й отримати і дати пораду про способи кріплення, обмінятися деталями, а також об'єднати свої моделі для більш масштабних конструкцій. При такому спілкуванні діти вчаться вести діалог, розуміти один одного, ефективно спілкуватися рідною мовою, розмовляти грамотно, вживати не тільки прості, а й складні речення.

Використання LEGO «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК» в освітньому процесі дає вагомий вплив на розвиток дитини, радикально змінюючи характер пізнавальної діяльності. За допомогою даної технології педагог адаптує освітньому процес відповідно вмінь та навичок дітей, що активізує інтерес до навчання.

Систематична послідовна робота з LEGO «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК» з дітьми дошкільного віку досить позитивно впливає на підвищення у них рівня розвитку пам'яті, розумових операцій, уміння логічно міркувати, розвитку творчої діяльності, у цілому інтелектуальної сфери діяльності. Все це впливає на загальний рівень розвитку дітей. LEGO «ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК» є чудовим матеріалом всебічного розвитку дошкільників, що забезпечує інтеграцію різних видів діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базова програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. керівник О. В. Проскура, Л.П. Кочина, та ін. Київ, 2012.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція. Київ, 2012.
3. Гончаренко А. П. Сучасні підходи до розвитку мовлення дітей. *Дошкільне виховання*. 2004. №7. С. 5–9.
4. Лапшина І. М. Специфіка формування мовної особистості дітей дошкільного та молодшого шкільного віку *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій*: збірник матеріалів науково—практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 1–2 квітня 2015 р.) / за ред. Г. С.Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. №4. С.194–198.
5. Рома О. Ю. Шість цеглинок освітньому просторі школи. Київ, 2018. 32 с.
6. Пеккер Т. В. Програма розвитку конструктивних здібностей дітей дошкільного віку «ЛЕГО конструювання». Київ, 2010. 20 с.
7. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безпечний світ гри з LEGO» О. Ю. Рома, В. Ю. Близнюк, О. П. Борул. Київ, 2016. 140 с.

Савчин О. М.,

ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ СТІЙКИХ УМІНЬ СТВОРЮВАТИ РОЗПОВІДІ ВСІХ ТИПІВ

Оволодіння рідною мовою є одним із найважливіших надбань дитини в дошкільному віці – найбільш сензитивному для засвоєння мови. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні визначає важливим завданням сучасного дошкільного закладу формування мовленнєвої компетенції дітей, орієнтує на активну позицію дитини в процесі опанування мови [1].

Мовлення – вербальне спілкування за допомогою мовних знакових одиниць (слів, синтаксичних конструкцій, тексту, інтонацій), нерідко за підтримки невербальних засобів. Воно ґрунтується на правильному розумінні та передаванні думок і переживань через систему засобів мовлення та має три різних значення: мовлення як діяльнісний процес, мовлення як продукт мовної діяльності, мовлення як ораторський жанр. [4, с.14].

Мовленнєва особистість розвивається ефективно при умові її включеності у повноцінну мовленнєву діяльність. Формування активного мовлення дитини починається з мовленнєвого наслідування й є ефективним лише за умов емоційного відгуку дитини.

Навчально – мовленнєва діяльність – це цілеспрямований процес оволодіння дітьми навичками й уміннями використання мови під впливом спеціально – організованого мовленнєвого середовища з високим розвивальним потенціалом та інших педагогічних заходів задля засвоєння соціально – культурного досвіду, норм рідної мови, довільного й усвідомленого опанування процесуальності мовлення, встановлення доцільної вербальної комунікації [5, с. 272].

Мовленнєва підготовка – це змістовний науково місткий аспект програм навчання дітей мовленню за допомогою рідної мови та здійснюється протягом всього перебування вихованців у ЗДО (закладах дошкільної освіти). Дитина, в період дошкільця, оволодіває складною системою мовлення, які неусвідомлені дії дають їй змогу безпомилково дотримуватися закономірностей словотворення, формотворення, синтаксису та навіть стилістики; які мовленнєво–інтелектуальні механізми допомагають дитині, за стислий період, практично оволодівати рідною мовою й монологічним мовленням на рівні, достатньому для повноцінного спілкування й орієнтування в навколишньому світі [4, с.57].

Розповідне мовлення старших дошкільників повинно характеризуватися розгорнутістю, організованістю, довільністю й вимагає від дитини обмірковування мовленнєвого висловлювання, здатності віднайти відповідну мовленнєву форму для побудови розповіді, обравши доцільний тип відповідно побутово – соціальної ситуації [5, с.239].

Дитина у віці п'яти – шести років, вже повинна вміти складати розповіді за картинками, з власного досвіду, про іграшки, творчі розповіді на тему, розповіді – етюди, мініатюри, передавати зміст переглянутих мультфільмів, фільмів, вистав, почутих казок, оповідань тощо. Якісним новоутворенням дітей старшого дошкільного віку є поява планувальної та регулювальної функцій розповідного мовлення. Важливу роль в говорінні відіграє *мовленнєва комунікація*, основною одиницею якої є розгорнуті висловлювання. Діти вже здатні обирати різні мовленнєві стратегії, йти відмінними шляхами (інтенсивно, екстенсивно): немає й бути не може єдиної стратегії розвитку мовленнєвого механізму для всіх дітей [1; 4, с. 80]. У старшечків виникає розуміння мови та здатність висловлювати в індивідуальному мовленні власні наміри, бажання, прагнення, спрямування лише в результаті активного відображення дійсності й активного спілкування.

Активний розвиток зв'язного мовлення у дошкільному дитинстві реалізує головну функцію мовлення – комунікативну: спілкуючись з оточенням, маленька особистість, для власного особистісного розвитку та успішної соціалізації, тобто стати зрозумілою, переконливою за допомогою вербальних / мовленнєвих засобів, а також навчитися пізнавати світ за допомогою мови та мовлення, розвивати, у міру своїх можливостей, свідоме ставлення до мовної дійсності, виокремлювати ланки орієнтування, одночасного планування щодо повноцінної мовленнєвої реалізації.

Розвиток зв'язного монологічного мовлення, куди включені розповіді всіх типів, передбачає: навчання дітей переказу текстів; оволодіння різними типами розповіді на основі елементарних уявлень про структуру, функціональне призначення тексту, засоби образності; формування якостей самостійного зв'язного висловлювання: цілісності, змістовності, логічної послідовності, образності, креативності. Якість зв'язного мовлення залежить від рівня розвитку всіх сторін мовлення (фонетичного, лексичного, граматичного), у ньому виявляються всі досягнення старшого дошкільника в опануванні мовлення, отже, не менш значущим є структурний напрям, пов'язаний із розвитком фонетичного, лексичного та граматичного мовлення.

Разом з тим, дефіцит дієвих педагогічних технологій по формуванню у дітей старшого дошкільного віку стійких умінь створювати розповіді всебічної типізації, що значно знижує ефективну підготовку вихованців до школи, комунікування маленьких особистостей як з однолітками так і з світом дорослих /

оточуючим соціумом. Аналіз мовленнєвих умінь дітей старшого дошкільного віку будувати різні за типами розповіді рідною мовою виявляє брак виразності, логічної довершеності, порушення часової послідовності, відсутність зв'язності її цілісності, брак мовних засобів. Несформованість цих умінь у дитини ускладнює перебіг комунікативно – доцільних мовленнєвих процесів збіднює спілкування з однолітками та дорослими, уповільнює когнітивний і комунікативний розвиток, не забезпечуючи, від так, необхідний рівень інтелектуальної готовності дитини до школи.

«Розповідь – усне, словесне повідомлення про кого–, що–небудь» [3, с. 1068]. Відповідно до сутності поняття «розповідь», визначено критерії та показники сформованості умінь продукувати різнотипові розповіді старшими дошкільнятами: *когнітивний* (сформованість знань про особливості використання розповідей всієї типової гами у повсякденному житті маленької особистості при комунікуванні з різновіковим соціумом); *мотиваційний / мотиваційно – ціннісний* (вмотивованість до оволодіння стійкими вміннями майстерно продукувати розповіді різноманітної типізації, усвідомлення особистісного сенсу та значущості, таких типів розповідей, як розповідь – презентація та розповідь – інструкція для налагодження комунікації з представниками будь–яких верств населення щодо здійснення професійної діяльності в дорослому світі; прагнення самовдосконалення – запоруки кар'єри – професійної та життєво – особистісної самореалізації); *операційний / технологічно – результативний* (наявність операційних умінь, володіння навичками аналізу інформації, виокремлювати головне та синтезувати (пропонувати) варіанти рішень, за допомогою доцільних типів розповідей (включаючи розповіді – презентації та розповіді – інструкції, як ефективний інструмент переконання).

Для успішного оволодіння дітьми старшого дошкільного віку стійкими вміннями створювати розповіді будь–якого доцільного типу завданням дорослих є створення ефективного мотиваційного середовища (мовленнєвої ситуації), яка, в свою чергу, визначається такими обставинами, які змушують старшечків брати участь у мовленнєвій діяльності. Під *мовленнєвою ситуацією* пропонується розуміти комплекс зовнішніх умов спілкування та внутрішніх реакцій маленької особистості, що знаходять вираження у висловлюванні: наявність мети, причини, теми, місця, часу мовлення та адресату.

Все вищезазначене покликана забезпечити авторська педагогічно – мотиваційна технологія, яка полягає у створенні такої взаємо поважної, атмосфери довіри між педагогом і вихованцями та між однолітками, при якій думка кожного буде вислухана та почута й сприйнята, не зважаючи на те, чи буде вона вірною чи помилковою, потребує грамотної, але делікатної корекції / поради (фасилітаційне середовище від англ. Facilitate – допомагати, полегшувати, сприяти), де дорослий не є диктатор/ментор, а виступає дитячим товаришем, який і сам потребує підтримки й поради від маленьких особистостей, під час пошуку оптимальних рішень на шляху прилаштування до реалій повсякденної дійсності, але не забуваючи про власну навчальну – виховну місію (тьютор, коучер, модератор).

Досвід практичної роботи з вихованцями ЗДО міста Переяслав – Хмельницький Київської області дозволяє авторів констатувати недостатність використання як традиційних методів навчання старших дошкільнят різнотиповому розповіданню, так і над сучасніших, нестандартних, інноваційних технологій, в тому числі за допомогою електронних гаджетів, які пропонують різноманітні анімаційно – мовленнєві ігри – квести, ігрові завдання, змагання тощо, для того, щоб зробити процес навчання максимально цікавим, емоційно насиченим, результативним.

Педагог бере на себе роль провідника в цьому процесі. На заняттях з розвитку мовлення електронні ігри та завдання надають можливості подати дітям інформацію не традиційним способом, а за допомогою цікавої відео графіки. Діти з цікавістю виконують завдання створюючи той чи інший тип розповіді, прагнучи висловлювати своїми словами враження, складаючи творчу розповідь, тим самим закріплюючи стійкість сформованих умінь розвиваючи, розповідне монологічне мовлення [4, с. 176].

Але слід пам'ятати, що електронні гаджети можуть здійснювати як позитивний, так і негативний вплив на формування особистості дитини в залежності від того, наскільки грамотно й екологічно організований процес включення старшечків в освоєння комп'ютерних технологій: слід враховувати санітарні правила та норми використання інформаційно–комунікативних технологій, обов'язково дотримуючись рекомендованих годин дня для занять дітей з гаджетами, робити перерви, проводити фізкультхвилинки (в ігровій формі), зорову гімнастику для розслаблення очей. Головний індикатор міри – позитивний емоційний настрій дітей, їх ініціативність у мовленнєвих висловлюваннях. Комп'ютерні гаджети не можуть замінити традиційну форму навчання з організацією міжособистісного спілкування педагога та дітей, спілкування дітей один з одним. Комп'ютерні ігрові завдання, на відміну від реальної ігрової діяльності, де є спільність, співпраця дітей, не містять реальну взаємодію гравців. Оскільки в комп'ютерних іграх втрачається багатство комунікації, інформаційно – комунікаційні технології можуть використовуватися тільки як додатковий метод роботи з розвитку розповідного монологічного мовлення старших дошкільників.

В процес розвитку розповідного мовлення старших дошкільнят слід інтегрувати такі дієві формувальні аспекти як анімація, графіка, музика, театр, дизайн [2, с. 512].

Отриманий автором досвід, під час експериментальної педагогічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку по формуванню умінь створювати ними розповіді різного типу, вимагає створення таких додаткових самостійних типів розповіді як *«розповідь – презентація»* (виклад інформації про переваги живої / неживої природи, предметів та явищ у побутово–соціальному середовищі) та *«розповідь –*

інструкція» (виклад інформації, яка містить перелік конкретних дій, дотримання яких гарантує успіх у досягненні поставленої мети / результату), які знадобляться вихователям та дітям – лідерам для ефективної організації / проведення ігор, квестів, естафет, трудових завдань які відтворюють справжнє життя.

Висновки. Метою сучасної педагогіки на етапі дошкільного дитинства є виховання мовної особистості, яка адекватно, доречно, вільно та творчо застосує мовлення рідною мовою в різних ситуаціях буття, задля реалізації власних мовленнєвих завдань, комунікування, самореалізації.

Використання комп'ютерних програм, розвиваючих навчальних ігор, квестів дозволяє змістити акцент з існуючих методів навчання на пошуковий, творчий метод в освоєнні дітьми монологічного мовлення, що дозволяє залучити пасивних дітей до активної діяльності, зробити навчальний процес цікавим, забезпечити емоційну включеність вихованців, активізувати їх пізнавальну діяльність, розумові та мовленнєві здібності, реалізуючи особистісно – орієнтований, диференційований підхід в навчанні.

Всі запропоновані форми, методи та прийоми, «приречені» на успіх при умові створення педагогом в дитячому фасилітаційного середовища, яке спирається на взаємоповагу, підтримку однолітків, коли дорослий виступає тренером і надійним радником у подоланні викликів, які висуває сучасність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) *Вихователь–методист дошкільного закладу*. Київ, 2012. – С. 6–9.
2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: хрестоматія : навчальний посібник для студ. пед. вузів. / упоряд. А. М. Богуш. Київ: Видавничий Дім «СЛОВО», 2005. 720 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. І голов.ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.
4. Калмикова Л. О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психологічний та лінгвістичний аспекти: навч. посіб. для студ. ВНЗ Київ, 2003. 300 с.
5. Калмикова Л. О. Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку: Монографія. Київ: Фенікс, 2008. 497 с.

doi: 10.5281/zenodo.2609046

УДК 37.032/373.24/ 371.486 (045)

Сас О.О.,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

РОЗВИТОК СЛОВЕСНОЇ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ДЖ.РОДАРІ

Розвиток словесної творчості має відбуватися відповідно до потреб особистості та індивідуальних можливостей дитини, творчої активності. Тому, у роботі з дітьми старшого дошкільного віку доцільно застосовувати інноваційні технології, які ґрунтуються на діалозі, моделюванні ситуацій вибору, вільному обміні думками тощо.

Як зазначає І.М. Дичківська, слово інновація має латинське походження і в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати освітньо-виховного процесу [1, с. 23].

Саме інноваційні методи дають змогу під час проведення занять з розвитку мовлення, літературних занять створити таке розвивальне середовище, в якому формується соціальна компетентність, розвивається світогляд, зв'язне мовлення, характер дитини. Освітній процес організовується так, що діти мають змогу вчитися співпрацювати, формувати свої власні ідеї та думки, навчаються творчо мислити, фантазувати.

Використання інноваційних підходів в розвитку словесної творчості сприяє реалізації мети, передбачає розвиток в дошкільників інтересу і бажання працювати над збагаченням лексичного запасу, розвитком мовлення, дає можливість розвивати вміння порівнювати, говорити по суті і переконливо.

Важливим етапом у розвитку словесної творчості є робота з основними способами складання казок за методикою Джанні Родарі. Відомий італійський казкар створив цілу майстерню юних казкарів-аматорів. Сам учитель, Джанні Родарі, усе своє життя присвятив розвитку творчості дітей: від зовсім маленьких до школярів різного віку [3].

Джанні Родарі дав нове життя самому жанру літературної казки. Він невимушено приніс у казку сучасне життя з його незвичними для казки проблемами [4].

Особливе значення має книга Д.Родарі «Грамматика фантазії. Введення в мистецтво придумування історій», про яку письменник, як сам він зізнався, мріяв більше тридцяти років [3]. Автор учить дорослих грати з дітьми – фантазувати, придумувати, складати. У книзі описано оригінальну методичну систему,

спрямовану на розвиток відповідних здібностей дітей, подано велику кількість рекомендацій, придатних для реалізації як на спеціальних заняттях, так і під час виконання самостійних завдань творчого характеру під час дозвілля. Італійський письменник і педагог розробив поняття «бінома фантазії», яке, за його версією, є первинним елементом художньої творчості. Методична система Дж. Родарі спрямована на те, щоб стимулювати створення дітьми «біномів фантазії» і подальше розгортання їх в оригінальні літературні сюжети. Під «біномом фантазії» письменник розумів поєднання несумісних словесних форм, що сприяє активізації дитячої уяви. «У «біномі фантазії» слова беруться не в їх звичайному значенні, а вивільняються із мовного ряду, у якому вони фігурують повсякденно. Вони «одивнені», «зміщені», вихоплені і витають на небаченому досі небосхилі» [2, с. 235]. Для цього «необхідно, щоб два слова розділялися певною дистанцією, щоб одне було відчужене від іншого, щоб їхнє сусідство було незвичним, – тільки тоді уява змушено активізується, намагаючись встановити між вказаними словами спорідненість, створити єдине, у цьому випадку фантастичне, ціле, в котрому обидва чужорідних елементи могли б співіснувати» [2, с.236].

Ряд розділів книги присвячений аналізу структури казки і різних способів її побудови. «Граматики фантазії» Дж. Родарі переведена на багато мов. Ідея, що лежить в основі «Граматики», проста: вона зводиться до того, що уява не є привілеєм деяких, а те, що нею наділені усі. «Грамматика фантазії» стала посібником для італійських педагогів і студентів, що займаються дитячою психологією і методикою викладання [3].

Розвиток мовлення, формування творчих здібностей відбувається й під час переробки відомих казок. Для цього існує багато можливостей. Дж. Родарі пропонує вводити у старі сюжети нові персонажі або предмети. Поява нового героя може перевернути фабулу твору. З'являться нові змістові ходи, які дошкільникам буде цікаво розвивати. Наприклад, для початку додаткових героїв чи предмети, які треба ввести в сюжет, називає педагог, а пізніше діти вигадуватимуть тих, кого б вони хотіли бачити у відомих їм фантастичних історіях.

За схожою схемою застосовується прийом, названий італійським письменником «Салат із казок» [3]. Це завдання полягає в тому, щоб об'єднати, переплести різні сюжети і, як наслідок, створити щось оригінальне. У таких творах можуть зустрітися Кіт у Чоботях і Баба Яга, Фарбований Лис та Микита Кожум'яка. Що з цього вийшло – хай додумають діти. Корисний результат застосування цього прийому полягає в тому, що контамінуючи різні вже відомі казкові сюжети, діти обов'язково роблять свій творчий винахід: виникає літературний текст, у якому по-новому трактуються характери традиційних казкових персонажів та подій. Цікавим варіантом переробки казок є зміна внутрішніх якостей героїв із одного знака на інший. Злі Червона Шапочка, Білосніжка, бременські музиканти, Котигорошко або добрі Вовк, Снігова Королева, Змій, Баба Яга надають невичерпні можливості для дитячої творчості. Учні залучаються до гри зі старими образами і сюжетами.

Старі казкові сюжети дозволяють виводити універсальні змістові схеми для подібних творів. Як стверджує Дж. Родарі, будь-яку відому і популярну казку можна перевести в площину абстрактних категорій, схематичних утворень [3].

Методи та прийоми використання технології Дж.Родарі з дітьми дошкільного віку у різних видах діяльності можуть бути такі:

- в художньо-мовленнєвій діяльності: Салат з казок, Казка в заданому ключі, Перебріхування казки, Рольові діалоги, Казка на виворіт, Книга протиріч, Фантастичний аналіз казкових персонажів, Ланцюжок подій тощо;
- в зображувальній діяльності: Кольорові казки, Емпатійне оповідання, Біном фантазії, Я – герой казки, Введення в казку нового об'єкта, тощо;
- в довідлі: Емпатійне оповідання, Рольові діалоги, Конструювання загадок.

На розвиток творчої уяви дітей спрямовані такі прийоми, як «Фантазери», «Салат із казок», «Книга протиріч», «Що було б, коли...?», «Конструювання загадок», «Біном фантазії», описані відомим італійським дитячим письменником Джанні Родарі у книзі «Грамматика фантазії».

На думку Дж. Родарі, казки допомагають виховати розум дитини, оскільки вони є джерелом найрізноманітніших гіпотез, а також увійти в дійсність новими шляхами, пізнати світ, збагатити уяву і навчити критично сприймати світ. За його словами, уявою наділені не лише видатні індивіди, а всі. Без фантазії неможливо зробити відкриття, стати справжнім ученим, «оскільки фантазія розвиває, спонукає, рухає вперед розум».

Отже, можна виділити такі елементи технології Дж. Родарі, які він пропонує для розвитку дитячого мовлення, уяви та фантазії: «перебріхування казок», «Червона Шапочка і гелікоптер», «казки навиворіт», «а що було далі?», «салат із казок», «казка-калька», «карти Проппа», «казка у заданому ключі», «аналіз образу», «оповідання за столом», «подорож власним будинком», «іграшка як персонаж» тощо. Методична спадщина Дж. Родарі охоплює цілу низку продуктивних пропозицій для розвитку словесної творчості та творчих здібностей. Її використання в педагогічній практиці надає педагогам значну кількість додаткових можливостей в організації процесу навчання мови та розвитку мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ.: Академвидав, 2004. 352 с.
2. Меерович М.И., Шрагина Л.И. Технология творческого мышления: практ. пособ. Минск.: Харвест, 2003. 432 с.
3. Родари Дж. Грамматика фантазии. Введение в искусство придумывания историй. Москва: Издательство «Прогресс», 1978. 212 с.
4. Родарі Д. Торт у небі: казка / пер. з італ. А.Собуцький; худож. В.Ігнатов. Київ.: Веселка, 1973. 78 с.: ілюстр.

doi: 10.5281/zenodo.2609050

УДК 373.2:001.895

Севернёва Л. В.,

ГУО «Дошкольный центр развития ребенка №1 г. Могилева»

ЭФФЕКТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ В УЧРЕЖДЕНИИ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Обновление содержания образования в Республике Беларусь во многом обусловлена инновационными процессами. Инновационные процессы в сфере образования осуществляются путем организации инновационной деятельности в учреждениях образования и непосредственной реализации инновационных проектов. Инновационная деятельность является одним из существенных компонентов совершенствования образовательной практики, повышает конкурентоспособность того или иного учреждения, определяет направление профессионального роста педагогов, их творческого поиска [3, с.12].

Государственное учреждение образования «Дошкольный центр развития ребенка №1 г. Могилева» неоднократно являлось участником республиканских инновационных проектов.

Система управления инновационной деятельностью включала в себя:

1. Концептуальный компонент (цели, подходы, принципы управленческой деятельности).
2. Организационный компонент (формирование управленческой команды, создание коллективного субъекта управления).
3. Технологический компонент (управленческие механизмы, обеспечивающие эффективную реализацию функции управленческой деятельности: анализа, прогнозирования, планирования, мотивации, организации, регулирования и контроля.).

На первой стадии зарождения инновации (подготовительном этапе) одним из первых управленческих действий является грамотный выбор темы инновационной деятельности, с одной стороны, актуальной для учреждения, с другой стороны, интересной и реально выполнимой для педагогического коллектива. Этому способствовал проблемный анализ деятельности учреждения: условий, процесса, результата.

На этапе разработки и проектирования инновационной деятельности происходило определение оптимальной модели будущей системы и алгоритма по переводу учреждения в желаемое состояние – определение наличных и дополнительных ресурсов, создание интегративной основы деятельности всех участников в рамках инновационного проекта. Происходило планирование инновационной деятельности.

На этапе практической реализации инновационных проектов важным аспектом являлась мотивация и организация деятельности педагогов.

Для того, чтобы эффективно стимулировать педагогов–инноваторов, руководствующихся разными мотивами профессиональной деятельности, была создана оптимальная система стимулирования: определялись результаты труда, за которые будут поощряться сотрудники, критерии их оценки; изучались ожидания работников, мотивы их профессиональной деятельности; выявлялись возможности для удовлетворения ожиданий сотрудников; происходило совместное обсуждение системы стимулирования; отслеживалась эффективность реализующейся системы стимулирования.

На этапе практической реализации инновационных проектов важным было включение в процесс управления всех участников инновационной деятельности, расширение состава коллективного субъекта управления, который характеризовался: стремлением к единой цели, готовностью к совместной деятельности, эффективным взаимодействием и согласованностью действий, результативностью.

Для организации инновационной работы были созданы инновационные структурные подразделения: творческие группы педагогов по проблемам, школа профессионального мастерства, экспертный совет. Для каждого структурного подразделения были определены и уточнены функциональные обязанности и права, которые определялись в положении о структурном подразделении. В рамках темы инновационного проекта

члены структурных подразделений выполняли определенные задания, разрабатывали инновационную методическую продукцию, готовили к распространению и тиражированию педагогический опыт.

Административный контроль и анализ инновационной деятельности осуществлялся посредством наблюдения за образовательным процессом, изучения дневников участников инновационной деятельности, планов образовательной работы, работы с родителями, анкетирования педагогических работников и родителей. По результатам контроля своевременно вносились коррективы в деятельность педагогических работников. Координация деятельности участников инновационного проекта осуществлялась на Советах учреждения, совещаниях при заведующем, заседаниях творческих групп. Отчеты педагогических работников по реализации инновационных проектов заслушивались на заседаниях педагогического совета.

Реализация инновационных проектов позволила нашему учреждению определить стратегический вектор прогрессивного долгосрочного развития, разработать механизмы разрешения актуальных профессионально–педагогических и образовательных проблем, создать пространство творческого развития для всех субъектов образовательной практики.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Белая, К. Ю. Инновационная деятельность в ДОУ. Москва: ТЦ «Сфера», 2004. 64 с.
2. Майер, А. А. Семинар–практикум «Подготовка педагога к инновационной деятельности» *Повышение профессиональной компетентности педагога дошкольного образования*. Выпуск 2. Москва: Педагогическое общество России, 2013. 96 с.
3. Сурикова, О. В., Т. Ф. Пашкевич. Инновационный процесс в учреждениях образования. Минск: Сэр–Вит, 2018. 256 с.

doi: 10.5281/zenodo.2609058

УДК373.2.015.3

Седина Т. Л.,

Государственное учреждение образования «Дошкольный центр развития ребенка № 1 г. Могилева

СКАЗКОТЕРАПИЯ КАК МЕТОД ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ РАБОТЫ С ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Одним из актуальных методов работы с детьми, испытывающими те или иные эмоциональные или поведенческие затруднения, является сказкотерапия.

Сказкотерапия — метод, направленный на формирование представлений о жизненных явлениях и социальных нормах, способствует гармонизации чувств детей, развитию эмпатии, активизирует творческий потенциал.

К сказкам обращались в своем творчестве известные зарубежные и отечественные психологи: Э. Фромм, Э. Берн, Э. Гарднер, А. Е. Петрова, Р. Азовцева, Т. Зинкевич–Евстигнеева и т.д.

Метод также позволяет решать ряд проблем, возникающих у детей: агрессия, неуверенность, застенчивость, негативные чувства, психосоматика и др. Процесс сказкотерапии позволяет ребенку не только актуализировать и осознать свои проблемы, но и видеть различные пути их решения.

Главным средством психологического воздействия в сказкотерапии является метафора как ядро любой сказки. Специалисты утверждают, что метафора обеспечивает контакт между левым и правым полушарием мозга. В процессе восприятия сказки работает левое полушарие, которое извлекает логический смысл из сюжета, в то время, как правое полушарие предоставляет возможность мечтать и фантазировать.

Психологи, применяющие сказки, отмечают, что на вербальном уровне ребенок может и не принимать сказку, однако, положительный эффект от работы все равно присутствует, т.е. изменения часто происходят на подсознательном уровне. При этом наблюдается факт, что одна и та же сказка по–разному влияет на каждого ребенка, каждый находит в ней что–то свое, актуальное для него, созвучное его проблемам. Практика показывает, что у благополучных, «беспроблемных» детей терапевтическая сказка часто не находит эмоционального отклика и воспринимается просто как интересная история, не приводящая к изменениям в поведении ребенка [1].

Сказка эффективна при работе с детьми, потому что:

–ее восприятие становится специфической деятельностью ребенка, обладающей невероятно притягательной силой, позволяющей ему свободно мечтать и фантазировать. При этом сказка для ребенка не только вымысел и фантазия, это еще и особая реальность, которая позволяет раздвигать рамки обычной жизни, сталкиваться со сложными явлениями и чувствами, в доступной для понимания ребенка сказочной форме постигать взрослый мир чувств и переживаний;

–у ребенка сильно развит механизм идентификации, т.е. процесс эмоционального объединения себя с другим человеком, персонажем и присвоение его норм, ценностей, образов. Поэтому, воспринимая сказку,

ребенок, с одной стороны, сравнивает себя со сказочным героем, и это позволяет ему почувствовать и понять, что не только у него есть такие проблемы и переживания. С другой стороны, посредством ненавязчивых сказочных образов ребенку предлагаются выходы из различных сложных ситуаций, пути решения возникших конфликтов, позитивная поддержка его возможностей и веры в себя. При этом ребенок отождествляет себя с положительным героем. Происходит это не потому, что он так хорошо разбирается в человеческих взаимоотношениях, а потому, что положение этого героя более привлекательно по сравнению с другими персонажами. Это позволяет ребенку усваивать правильные моральные нормы и ценности, различать добро и зло [2]

Терапевтическая история не дает инструкций, не объясняет, как надо, она помогает ребенку самому найти тот ресурс, который ему необходим сейчас. Особенно это интересно, когда у ребенка есть возможность самому продолжить и нарисовать свою сказку. Внося изменения в сюжете и на рисунке, можно способствовать внутренним изменениям, которые непременно приведут к реальным.

Для того, чтобы история была терапевтической, важно, чтобы в ней были соблюдены следующие правила:

- Ситуация должна быть близка ребенку, должна напоминать его историю жизни.
- Герой в сказке сталкивается с подобной неразрешимой проблемой, конфликтной ситуацией.
- В сказке могут появиться «помощники» — феи, волшебники. Они дают подсказки, но ничего не делают за героя.
- У него появляются варианты решения, но выбор осуществляет сам герой.
- Герой проходит через испытания и получает новый опыт решения проблем.
- Этот опыт можно перенести в свою реальную жизнь.

Успех терапевтического воздействия сказок и историй во многом зависит от эффективной организации процесса рассказывания. К основным правилам их изложения можно отнести:

1. Создавайте для ребенка «зоны безопасности». В сюжетесказки могут сочетаться реальные и вымышленные события и персонажи. Такое соседство помогает ребенку сохранять ощущение, что это понарошку. Находясь в «зоне безопасности» ребенок не чувствует себя виноватым, не испытывает страха или смущения. Он просто слушает сказку, узнает что-то новое, что-то сопоставляет, сравнивает без всяких неприятных психологических последствий. А это означает, что ребенок может поразмышлять над услышанным в психологически комфортной обстановке.
2. Не объясняйте ребенку глубинного содержания сказки. Он должен быть скрытым от него и воздействовать на подсознание только через текст.
3. Рассказывая сказку, используйте сказочный зачин – это те ворота, через которые ребенок попадает в сказочный мир.
4. Не обсуждайте сказку с ребенком сразу после ее окончания. Дайте ему время погрузиться в метафорический мир и отождествить себя с персонажами и событиями придуманного мира.
5. Не перегружайте ребенка терапевтическими сказками и историями, чтобы он не утратил к ним чувствительность.

Основные приемы работы со сказкой:

- анализ сказок с целью осознания, интерпретации того, что стоит за сказочной ситуацией, конструкцией сюжета, поведением героев;
- рассказывание сказок. Прием помогает проработать такие моменты, как развитие фантазии, воображения. Процедура состоит в следующем: ребенку или группе детей предлагается рассказать сказку от первого или третьего лица. Можно предложить ребенку рассказать сказку от имени других действующих лиц, участвующих или не участвующих в сказке;
- передумывание сказок. Этот прием используется тогда, когда ребенку не нравится сюжет сказки. Передумывая сказку, дописывая свой конец, или добавляя персонажей, ребенок сам выбирает вариант разрешения ситуаций, наиболее соответствующий его внутреннему состоянию;
- постановка сказок с помощью кукол. Работа с куклами позволяет ребенку проявлять те эмоции, он не может себе позволить проявлять в реальной жизни.

Сказка – это удивительное по силе психологического воздействия средство работы с внутренним миром ребёнка, мощный инструмент развития

ЛИТЕРАТУРА

1. Вачков, И. В. Введение в сказкотерапию, или Избушка, избушка, повернись ко мне передом. Москва: Генезис, 2011. 260 с.
2. Соколов Д.Ю. Сказки и сказкотерапия Москва: Эксмо–пресс, 2001; 2005. 224с.

Смирнова О.О.,
ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький ДПУ
імені Григорія Сковороди»

ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО СКЛАДОВОГО ЧИТАННЯ

Підготовка до навчання читання є одним із основних чинників повноцінного розвитку дитини в переддень вступу до школи. Підведення дітей старшого дошкільного віку до читання визначає рівень сформованості соціальних і пізнавальних мотивів, потреб та інтересів, знань, умінь і навичок дошкільника, що є фундаментом його особистісної культури. Оволодіваючи навичками читання, дитина виконує нові для себе форми розумової та мовленнєвої діяльності, котра не завжди для дошкільника є посилюючою. Передбачається засвоєння дитиною достатньо складної системи графічних символів – букв, що позначають звуки мови. До цього моменту дитина усвідомлює лише змістовий бік мовлення: предмети та явища, що позначаються певними словами та зміст, що передається у словосполученнях та фразах.

Читання як один із видів писемного мовлення висвітлено в дослідженнях П.К. Анохіна, Л.С. Виготського, О.Р. Лурії, Л.С. Цветкової, О.М. Корнєва, Т.Г. Сторова та ін., які пояснюють його як складний інтегрований, динамічний процес із багаторівневою структурою. Зважаючи на особливості розвитку дітей старшого дошкільного віку, підведення дітей до читання, доцільніше здійснювати ігровими технологіями. У процесі гри в дітей виробляється зосередження, свідомою праця, самостійність. Розвивається увага, пам'ять, інтерес до знань. У грі дитина вчиться пізнавати нове, запам'ятовує, орієнтується в різних ситуаціях, поглиблює раніше набутий досвід, порівнює запас уявлень, понять, розвиває фантазію. Дидактична гра має навчальне спрямування, поєднує нову, пізнавальну діяльність дитини із звичною для неї діяльністю, тим саме полегшуючи перехід від гри до серйозної розумової праці.

Процес читання – складна інтелектуальна аналітико-синтетична діяльність, яка вимагає від дитини значного фізичного і психічного напруження, тому не завжди старші дошкільники надають їй перевагу. Для оволодіння читанням необхідні уміння читання. Читання передбачає формування вміння зливання голосних і приголосних звуків, утворюючи склад. У процесі дослідження виявили, що у більшості дітей старшого дошкільного віку не сформовані вміння читання по складах (7%). Більшість дітей мають труднощі при прочитуванні складів. Серед таких відсутність сформованого механізму злиття голосного і приголосного звука (16%); неухважність до позиції голосного і приголосного під час зливання складів (5%). Як виявилось, основною причиною не успіхів дітей в читанні є насамперед, відсутність інтересу, бажання навчитися читати. Таких дітей було виявлено 46%.

У сучасному світі є безліч методик раннього читання дітей, кожна з них має свої цілі й напрямки роботи. Для того, щоб оволодіти цією навичкою, дитина має володіти певними знаннями, вміннями і бути готовою до цієї діяльності. Готовність – момент часу в житті індивіда, коли досягнутий рівень зрілості дозволяє отримати користь із конкретного досвіду навчання. Читання як вид мовленнєвої діяльності, спирається на такі вміння як: усвідомлення власної мови і мовлення інших людей, формування власної мовної поведінки (довільність висловлювань, обдумування фраз, підбір мовних засобів, які найбільш повно передають зміст висловлювання).

Технології формування умінь читання передбачали:

1. ознайомлення дітей з літерами, що позначають голосні звуки, для вивчення кожної літери пропонується декілька завдань: знайомство зі звуком; визначення місця звука в слові; знаходження звуків у складах і словах;
2. ознайомлення дітей з приголосними звуками та читання відкритих складів. Для дошкільників важливим є запам'ятовування звуків, а не літер. Вивчаючи кожен звук, пропонуються завдання: знаходження його серед уже відомих; пригадати слова, в яких певний звук знаходиться на початку, в середині, в кінці слова; знайти і прочитати склади з цим звуком, звертаючи увагу дитини на особливості їх читання. (У відкритих складах спочатку вимовляється перший, приголосний звук, а потім рот одразу розкривається для вимови голосного звука. Слід стежити, щоб не припуститися по буквеного прочитання складів). Знайти склад з новим звуком серед інших складів; знайти склад з новим звуком у словах; скласти із раніше вивчених складів слова, змодельовати слова з нових складів;
3. ознайомлення із закритими складами. Звертаємо увагу дитини на особливості їх прочитання: у закритих складах перший звук тягнеться (співається), а потім без паузи вимовляється другий – приголосний звук;
4. вивчення відкритих складів із кількома приголосними. Слід звернути увагу на цьому етапі на техніку читання таких складів: спочатку треба прочитати перший приголосний, а далі зливати читати відкритий склад (к/ра, с/ла);
5. читання слів;
6. поєднання слів у словосполучення, їх читання;
7. читання речень;

8. читання текстів.

Отже, дотримуючись поетапності навчання можна уникнути багатьох труднощів підготовки дошкільника до читання. Важливою умовою навчання дітей читанню є те, що необхідно цінувати в дитині особистість, а не вбачати в ній тільки об'єкт виховання. На наш погляд, для подолання у дітей напруження та ефективного засвоєння механізмів читання необхідно постійно зацікавлювати їх. Ефективною формою роботи з навчання дітей читання є дидактичні гри: «Розв'яжи приклад», «Перший склад визначай і слово викладай», «Різнокольорові намистинки», «Потяг», «Цікаві білочки», «Стежинка», «Зорі», «Зачарований клоун», «Подумай і склади». Виконання ігрових завдань зацікавлює дітей, знімає напругу, сприяє формуванню навичок читання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л.В. Вчись граючись. Навколишній світ у дидактичних іграх. Київ: Томіріс, 1995. – 112 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Київ: 2016. 47с.
3. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови Київ: Вища школа, 2007. 542 с

Doi: 10.5281/zenodo.2609066

УДК316.752–053.4:37.037

Соловйова Л. І.,

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

ПРИВЛАСНЕННЯ ЦІННОСТЕЙ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕМАТИЧНОГО ПРОЕКТУ

У процесі розвитку особистості дитини–дошкільника все більш вагомого значення набувають її внутрішні рушійні сили, зокрема привласнені цінності. Можливість прийняття дитиною об'єктів та явищ навколишнього природного й рукотворного світу як цінностей обумовлюється розвитком вікових новоутворень старшого дошкільника у емоційній, пізнавальній, вольовій сферах. У дитини з'являються ціннісні уявлення про об'єкти та явища навколишнього світу, формується вибіркове, ціннісне ставлення до них, а високий рівень суб'єктивної значущості певних цінностей визначає сталу спрямованість потреб й інтересів дитини, виявляється у цілях її діяльності, зумовлює вибір способу дій, ступінь цілеспрямованості та наполегливості у досягненні бажаної мети.

Дошкільник привласнює цінності соціуму шляхом їх внутрішньої трансформації, яка опрацьовує потреби, інтереси, особистий досвід переживань, успіхів та невдач. Дошкільник не копіює і не наслідує цінності дорослих, тож сформувати ціннісні орієнтації дитини за зразком та подібністю до ціннісної поведінки інших людей неможливо. Процес привласнення дитиною цінностей забезпечується суб'єктною активністю дитини, можливістю робити вибір, проявляти ініціативу, реалізувати творчі задуми.

Найбільш доцільним форматом життєдіяльності дитини, у якому превалює ініціативна активність дошкільника є проектна діяльність, в ході якої діти у взаємодії з дорослим визначають задум та планують різні види діяльності для реалізації обраного проекту. Метод проектів використовується нами в розвивальній роботі з дітьми старшого дошкільного віку з метою привласнення дошкільниками соціально значущих цінностей. У роботі над проектом кожна дитина створювала власну книгу під назвою «Про найголовніше». Тривалість проекту – 18 тижнів. Заняття проводять раз на тиждень у підгрупах. Тривалість одного заняття – 30 хвилин. Мета проекту – сприяти засвоєнню дитиною цінностей, як–от: сім'я, щастя, здоров'я, дружба, співпереживання, любов, краса природи, краса мистецтва, краса техніки, зовнішня краса, самостійність, допитливість, творчість, цілеспрямованість, впевненість, сміливість, наполегливість, гроші. Завдання проекту – розширювати уявлення дитини про цінності; формувати у неї відповідне ставлення до цінностей; навчати керувати своєю поведінкою, згідно із засвоєними цінностями.

Структуру проекту визначає технологія психолого–педагогічного проектування взаємодії дорослого з дітьми (Т. О. Піроженко, 2010). Проект реалізували в процесі створення дитиною власної книги «Про найголовніше» за шістьма етапами. Кожна дитина, яка бажала створити власну книжку, проходила послідовно кожний етап проекту, який розкрито у змісті та завданнях розвивальної роботи.

На першому (мотиваційному) етапі дитина приймає мету своєї діяльності – створити книгу «Про найголовніше», автором якої буде вона сама. За допомогою «дерева цілей» дошкільник визначає зміст своєї книги, уявляє кінцевий результат, усвідомлює шляхи втілення власного задуму. На цьому етапі дитина навчається вільно висловлювати свої бажання та пропозиції щодо засобів реалізації задуму: ініціює конкретні завдання й справи, які слід розв'язати. На другому (інформаційному) етапі старший дошкільник отримує нові знання про призначення книги, її будову, учасників процесу її виготовлення та матеріалів необхідних для цього; дізнається про зміст цінностей, визначених в «полі цінностей» дитини. Дитина поглиблює власні уявлення про цінності, вчиться самостійно оцінювати ситуації та висловлювати ставлення до них, аби усвідомлено їх обирати; навчається регулювати власну діяльність відповідно із привласненими

цінностями. На третьому та четвертому етапах (репродуктивний та узагальнюючий етапи психолого–педагогічного проектування) дитина узагальнює отримані на попередніх етапах знання та застосовує їх під час змістовного наповнення кожної сторінки своєї книги. П'ятий етап (творчий) передбачає можливість втілення творчих ідей кожної дитини під час реалізації свого задуму. На цьому етапі проводиться заключна робота над книгою: дитина прикрашає сторінки та обкладинку, зшиває книгу. На останньому (рефлексивно–оцінювальному) етапі кожна дитина оцінює свою книгу, пригадує основні етапи її «написання»; проявляє емоційне задоволення результатом своєї діяльності та дякує тим, хто допомагав створювати книгу. Проект передбачає залучення батьків до співпраці з дітьми. Протягом усіх етапів реалізації проекту дорослі мають: допомагати дитині виготовляти макет книги «Про найголовніше» та оформлювати її сторінки; заохочувати дитину до бесід за змістом цінностей, запропонованих для обговорення вдома – «сім'я», «щастя», «здоров'я», «співпереживання»; брати активну участь у груповій виставці книг. У процесі реалізації проекту застосовували такі форми взаємодії дорослого з дітьми: читання і обговорення віршів, загадок, прислів'їв, приказок, крилатих висловів; бесіди про книги та цінності; розглядання і аналіз сюжетних картинок; включення у ігрову, пізнавальну, художньо–образну діяльність.

Участь у тематичному проекті «Про найголовніше» сприяє привласненню дитиною соціально значущих цінностей, оскільки вона: засвоює зміст понять, що характеризують ті чи ті цінності; навчається – робити усвідомлений вибір значимих для неї цінностей; формувати стійке позитивне ставлення до них; ініціювати власну діяльність; усвідомлювати власні бажання; виділяти мету і шляхи реалізації задуму; оволодіває засобами управління своєю поведінкою, а саме: планує дії; керує процесом їх виконання самостійно; підпорядковує дії власному задуму та засвоєним цінностям; корегує свої дії відповідно до результату; доводить розпочату справу до логічного завершення; опановує вміння та навички виділяти, усвідомлювати та приймати труднощі й висловлює готовність їх долати; самостверджується, стає впевненою у власних силах.

doi: 10.5281/zenodo.2609070

UDC 338. 48 : [001.895: 005.336.3]

Tanana S. M.,
Pereiaslav–Khmelnitskyi State Pedagogical University
named after Hryhoriy Skovoroda

PERSPECTIVES OF INNOVATIVE TENDENCIES IN TOURISM AS AN IMPORTANT OF PREPARATION ON SPECIALISTS OF «SERVICES SECTOR»

The integration process at the corresponding stages is to implement European norms and standards in education, tourism, distribution of native cultural and scientific–technical achievements in the European Union. Eventually, such steps will work on increase the European cultural identity in Ukraine and integration to European intellectual, educational and scientific and technical environment. The management of the State Tourism Administration of Ukraine sees one of the significant steps in the development of the industry in controlling the quality of tourist services provided to the client [1, p. 60].

The Ukrainian Innovation Development Strategy for 2010–2020 years, in the context of globalization trends and modern challenges, Ukrainian higher education should professionally prepare people for life in the information society, society of knowledge and innovation, to form a person with innovative thinking, innovative culture, and ability to innovate activity, which becomes a guarantee of the competitiveness of the national economy [5]. All of these requirements directly affect the process of professional preparation for tourism.

Creation of a new educational system, adapted to the dynamic changes, taking place in tourism in the conditions of an innovative economic formation, has a priority task in most European countries. As you know, tourism is a unique kind of activity; it is characterized by globalization, sustainable development and positive economic results. Globalization, the growth of tourist flows put of new requirements for tourism education: the availability of the only professional qualifications of tourism activity, knowledge of foreign languages, culture, and economics, legal and social systems of partner–countries.

The World Tourism Organization (UNWTO), which supports education, conducts educational programs for tourism, a significant role in solving the problem of preparation specialists are played. In last years, identification has emerged in the field of tourism and in the preparation of specialists system with a large number of specializations that reflect the diversity of tourist services and take into account the prospects for rapid development of the industry.

Today in Ukraine there are about 3 thousand enterprises that have received licenses for tourism activities. According to official figures, 75% of them are engaged in tourist activities in a part–time. That is, from time to time, and the image of Ukraine on the world tourist market depends on the quality of the tourist product (services) offered by tourist enterprises (firms), and not on their quantity. Quality of activity (service) depends from professionalism, qualification, experience of personnel of tourist enterprises (firms).

In order to change Ukraine into a world-class tourist country, it is necessary to ensure coordination of the activities of the economic sectors on which the quality provision of tourist services depends. It is a hotel industry, transport, trade, communication, etc.

Another important motive for the arrival of foreign tourists to Ukraine is the natural resources and historical-cultural heritage of our country. The cost of natural resources and historical-cultural monuments depends on their availability and qualitative characteristics. Depending on the degree of accessibility of these resources and their exploitation for the purpose of tourism, they will become of great economic importance for Ukraine [6, p. 21].

The activation of the tourism services sector necessitates the development and implementation of a quality management system (QMS) as an integral part of the development strategy of tourism in general and at the level of its individual enterprises. The most realistic way to achieve this goal is formation a mechanism of state regulation and management of the quality of tourist services, which should directed at the comprehensive, purposeful using of measures, systems and management methods [3].

In the tourist-excursion business in Ukraine, a long time monopolized the state and customers had to put up with what they offered. Today, the situation is changing, and there are numerous private tourism companies, which are still mainly engaged in the organization of foreign travel. But not far off is the time when foreigners are attracted to Ukrainian routes. In these circumstances, healthy competition plays a positive role, which will force tour companies to set up their business in order to have regular customers and to do so provide them with high-quality and diverse services, taking into account the diverse tastes and cultural and aesthetic needs of consumers.

Management of the quality of tourist services should be carried out systematically, that is, at the enterprises – subjects of the tourist industry should operate a system of quality management of tourist services. Such a system is an organizational structure with a clear distribution of responsibilities, procedures, processes and resources that are needed to manage the quality of a tourist product. World experience has formed not only general features of existing quality management systems, but also principles and methods that can be applied in each of them [2, p. 125]. There are three types of quality control systems that have conceptual differences: systems that meet the requirements of ISO 9000 series standards: General Quality Management Systems (TQM – Total Quality Management); systems that meet the criteria for national or international (regional) awards, diplomas in quality of service sector.

The life cycle of services includes all stages of its existence: from the initial definition of requirements and needs of the consumer to their ultimate satisfaction. The life cycle according of ISO 9004: 2009 is schematically provided by a loop or quality spiral [7]. Thus, when managing the quality of travel services, it is advisable to distinguish between «quality assurance», «quality management» and «quality improvement» in accordance with ISO 9001: 2008 [3].

Quality Assurance is a set of planned and systematic measures necessary to ensure that the service meets certain quality requirements. Quality Control (Quality Control) is a coordinated effort to direct and monitor the organization's performance in relation to quality [3]. Typically, quality management is represented by a system of methods and measures that are implemented to meet quality requirements. Of course, this concept is recommended to be used with refinement definitions such as Quality Management in Manufacturing (Manufacturing Quality Control) or Quality Management at Company Level (Company – Wide Quality Control).

Quality management includes methods and activities of operational nature, aimed at simultaneously managing the process and eliminating the reasons for poor functioning at the appropriate stages of quality.

The General Quality Management (Quality Management) is a component of a general management function that defines and ensures a quality policy. This management function includes: operational planning, resource allocation, and other systematic actions in the field of quality, such as quality planning, performance and performance evaluation.

The system of quality management in the process of implementation and improvement organically interacts with other social and industrial systems of enterprises of the tourism industry. First and foremost, it is the management of the development of a tourism product (routes, tours), production planning, technological training, material and financial resources, quality of work, training, etc. Taken together, these systems cover all sectors of the labour collective of the tourist enterprise: production, economic, social, and technological.

Achievement of the efficiency of the quality management system at the enterprises of the tourism industry can not be achieved without the use of various innovative forms and the active influence of the service and management personnel on improving the quality of service of tourists, travel agents and counterparties:

1. *Implementation of innovations* (organizational innovations) that are related to the development of entrepreneurship and tourism business in the system and management structure, including reorganization, absorption of competing subjects on the basis of new technology and advanced technologies, personnel policy, rational economic and financial activities;
2. *Marketing innovations*, its can meet the needs of target customers, or attract new customers;
3. *Periodic innovations* (food innovations) aimed at changing the consumer qualities of a tourism product, its positioning on the market.

Today, the most important characteristic of innovation is its novelty, which promotes: the expansion of the range of potential consumers (tourists); change of pounds of consumer and expansion of function tourist product [6, p. 21].

Innovation in tourism should include, first of all, those innovations that are accompanied by: restore and development of spiritual and physical forces of tourists; qualitatively new changes in tourist products; increase in the

efficiency of the tourism infrastructure; increase of efficiency of management of sustainable operation and development of tourist sphere in the country; increase of efficiency of processes of formation, positioning and consumption of tourist services; progressive changes in the factors of production; increase of image and competitiveness of enterprises of the tourist industry.

The large automation and internalization of the information space of the society reveals the horizons of attractive resorts, places for recreation and stimulates consumers to independently choose the route of travel, search for affordable services at the lowest prices and provide proactive communication with service providers, which translates the business of tourist organizers into the virtual sector.

This sector of travel, backed by the achievements of the Internet-industry, ensures the functioning of the network information space, especially in travel agency for the sale of bundled offers (tour operator and travel agency).

The most powerful Internet-sector of sales operates with the capabilities of electronic booking systems, promotion and sales of travel services. Information support for such process innovations are: Global Distribution System (GDS), a combination of powerful professional booking and reservation systems for all types of travel services (Amadeus, Galileo, Worldspan, Travelport, Sabre, Serena; Alternative Distribution System (ADS) – alternative booking systems that are created as price aggregators and offer the possibility to book both package tours and individual services for intermediaries or direct clients (portals such as booking.com, expedia.com, tickets.ua, hotels.com., lastminute.com., ORBITZ and other online booking sites for travel services for end users and agencies); Central Reservation System (CRS) – centralized reservation system for solving electronic distribution problems. This highly-technological development is a marketing innovation and is intended for downloading information on hotel services (airlines, tour operators, etc.) into all existing electronic channels of sale in order to increase the efficiency of direct online sales from the site of the company.

The further development of the virtualization of the tour is directed at the widespread use of mobile technologies by tourists before, during and after the trip, as well as with the aim of finding the necessary information about the special offers of tour operators, contact information, taking part in the prize draw, additional tour services, etc.

Conclusions. Also, the new directions of using information technologies for tourism are: introduction of mobile Internet, electronic catalog of offers; distribution of online booking not only in working with retail agencies, but also directly with customers; fullness of sites for information on countries and new tourist routes, software and software solutions – these are just a few examples illustrating the innovative activity of tourism enterprises and the areas of its further development. The above trends require consumers to have some experience in travel, knowledge about the use of mobile and Internet technologies, as well as the high professional level of personnel of tourist intermediary organizations.

REFERENCES

1. Astakhov A. The system of quality management – an instrument for improving the general management system of organization (by enterprise) / A. Astakhov, L. Hryplyva // Standardization, certification, quality. – 2011. – N. 4. – P. 60–64.
2. Gutsol A. Educational discipline «Innovative technologies in tourism» as an important component of preparation specialistssp. «Tourism Studies» / A. Gutsol // Journal of the LNU. Pedagogical science – 2012. – Is.4 (239). – P. 124–129.
3. DSGU 9000–2007 «System of Quality Management. Basic Terms and Dictionary». – URL: document.ua/sistemi-upravlinnja-jakistyu.-osnovni-polozhennja-ta-slovnik-nor14237.html.
4. DSGU 9001–2009 «Systems of Quality Management Requirements». URL: www.ukrcsm.kiev.ua/index.php/uk/2009-02-12-13-16-36/63-2009-02-12-08-27-01/122-2009-02-19-13-37-47.
5. Strategy of innovation development of Ukraine on 2010–2020 years in the context of globalization challenges of February 17, 2009 year № 965–VI URL: http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id.
6. Lozovetska V. Methodological approaches to the formation of career of future specialists / V. Lozovetska // Scientific journal of Institute's professional education NAPS of Ukraine. Prof. Education: Collection of sciences works: Is. 8. – K.: «Polygraph Service», 2014. – P. 21–28.
7. Mykhailichenko G. Innovative development of tourism: monograph / G. Mykhailichenko. – K.: KNETU, 2012. – 608 pp.

Тарапака Н. В.,
Комунальний заклад «Кіровоградський обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського»

«АФЛУТОТ» – ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Сучасна освіта має готувати людину, котра здатна жити в надзвичайно глобалізованому й динамічно змінному світі, сприймати його змінність як суттєву складову власного способу життя. Глобалізація, трансформаційні процеси та неперервна інформаційна змінність обумовлюють введення людини в дуже складну систему суспільних взаємовідносин, вимагають від неї здатності до нестандартних і швидких рішень. Саме тому основну увагу в педагогічних колективах треба приділяти питанням подолання консерватизму в підходах до освітньої діяльності й наявних стереотипів у педагогічній праці та процесу мислення в учасників процесу навчання і виховання. Тільки інноваційна за сутністю освіта може виховати людину, яка живе за сучасними інноваційними законами глобалізації, є всебічно розвинутою, самостійною, самодостатньою особистістю, котра керується в житті власними знаннями і переконаннями [6, с.5].

Причинами нововведень, тобто інновацій, у дошкільній ланці освіти є необхідність активного пошуку шляхів розв'язання проблем, наявних у дошкільній освіті; бажання не зупинятися на досягнутому; прагнення педагогічних колективів підвищити якість освітніх послуг, урізноманітнити їх, задовольняючи зростаючі запити окремих груп батьків; конкуренція між дитячими садками тощо [4, с.5].

Останніми роками все очевиднішою стає актуальність економічної освіти дітей та молоді. Нестабільна економічна ситуація, у якій ми живемо, потребує від нас обізнаності з основними процесами в економіці, що відбуваються в країні. Позаяк через нестачу елементарних знань ми часто стаємо жертвами соціально, екологічно і економічно нестійких моделей споживання [5, с.4].

Особливо гостро питання фінансової грамотності постає в умовах швидко змінюваної ринкової економіки. Необхідність фінансового навчання постає все більш очевидною в останні роки. Незважаючи на те, що ми живемо у світі з швидко перемінними економічними умовами, діти й дорослі у всьому світі мають дуже низький рівень фінансової грамотності. Внаслідок нестачі знань у сфері фінансів, діти та молодь часто стають жертвами соціально, економічно та екологічно нестійких моделей споживання [3]. Міжнародний проект «Афлатун» вирішує ці проблеми шляхом створення програм комплексного соціального та фінансового навчання для дітей, щоб допомогти їм протистояти подібного роду труднощам.

Основи соціально-фінансових знань найуспішніше закладаються саме в дошкільному віці – найбільш чутливому етапі життя, коли у дитини формуються уявлення про першочергові потреби сім'ї, свої власні бажання, виникає проблема вибору між «треба» та «хочу»; усвідомлюються тимчасові рамки (зачекати, щоб купити бажане); формується ставлення до матеріальних цінностей (подарунків) та готовність поділитися особистими речами (гратися спільно, по черзі), а також виховуються такі риси як бережливість та ощадність [1]. Саме тому в багатьох розвинених країнах існують спеціальні програми з фінансової грамотності, що сприяють формуванню у дітей економічного мислення, навчають ощадливо та доцільно витрачати кишенькові гроші, а також виховувати повагу до людей, які вміло організовують власний бізнес.

З 2016 року з ініціативи МОН України спільно з Міжнародною фундацією «AflatunInternational» (Нідерланди) розпочато упровадження програми соціальної та фінансової освіти дітей 3–7 років «Афлатот» у дошкільних закладах країни. Ця програма допомагає дошкільнятам усвідомити, як слід взаємодіяти з іншими людьми, надихає дітей вивчати свої права та обов'язки, вчить планувати бюджет, раціонально ресурси, оцінювати наявні можливості, формує підприємницький дух, а також акцентує увагу на ролі сім'ї та сімейних цінностей у вихованні.

До запровадження інноваційної технології соціально-фінансової освіти дошкільників через програму «Афлатот» долучилися і педагогічні працівники закладів дошкільної освіти Кіровоградщини.

Заслугує на увагу досвід роботи за Міжнародною програмою соціально-фінансової освіти дітей «Афлатот» закладів дошкільної освіти м. Знам'янки.

Інноваційний процес упровадження програми соціально-фінансової освіти «Афлатот» у закладах дошкільної освіти міста здійснювався поетапно.

1. Була створена творча група «Афлатот». Мета якої було ознайомлення з системою та методикою міжнародної програми соціально-фінансової освіти дітей. Результатом роботи творчої групи «Афлатот» є розроблення заходів локального рівня для педагогів, батьків і вихованців закладів дошкільної освіти упровадження проекту «Афлатот».
2. Проведення методичних заходів по ознайомленню з програмою «Афлатот»: теоретично-практичні семінари; круглі столи; майстер-класи та ін.
3. Облаштування розвивального предметно-ігрового середовища в закладах дошкільної освіти, а саме: упорядкування навчально-методичних посібників адаптованих до дітей різного віку; виготовлення дидактичних ігор соціально-економічного спрямування; настільно-друковані ігри; сюжетно-рольові

ігри; виготовлення головного героя Афлатуна (вогняна кулька з космосу); «коробки Афлатуна»; «скриньки власних заощаджень»; піктограми емоцій та ін.

4. Залучення батьків до соціально–фінансової освіти дітей дошкільного віку, а саме: проведення загальних та групових батьківських зборів, розробка консультацій. Метою яких було ознайомлення батьків вихованців з інноваційною технологією соціально–фінансової освіти через програму «Афлатот».

Форми роботи за програмою «Афлатот» з педагогами:

- Семінар «Інноваційні форми методичної роботи – програма «Афлатот»» на базі ЗДО №4 «Ромашка». Мета: презентація інноваційних форм роботи за програмою «Афлатот»; продовження ознайомлення з концепцією даної програми щодо соціальної та фінансової освіти дітей від 3 до 6 років; організація освітньої роботи з дітьми в умовах закладу дошкільної освіти на основі філософії міжнародного проекту «Афлатот»; вправлення у використанні активних методів взаємодії з дітьми та батьками під час реалізації змісту програми соціальної та фінансової освіти дітей дошкільного віку;
- Майстер–клас «Мій Афлатунчик» (ЗДО №3 «Івушка»). Мета: виготовлення героя Афлатуна різними техніками.

Форми роботи за програмою «Афлатот» з вихованцями закладів дошкільної освіти:

- Серія освітніх міні–проектів (ЗДО №5 «Калинонька») про утилізацію сміття та доцільність вторинного використання побутових і господарських відходів, а саме: «Афлатун в Еко–майстерні», «Збережіть ялинку», «Ланшафтний дизайн» та ін.;
- Дні соціальної та фінансової освіти (ЗДО №2 «Теремок»). Метою ведення таких днів чи тижнів є привернення уваги педагогічної та батьківської громадськості до проблеми виховання соціально відповідальних та освічених у фінансовій сфері дітей;
- Рання профорієнтація дітей дошкільного віку (заклади дошкільної освіти міста). На етапі дошкільного дитинства в дітей формується сумлінне ставлення до праці, розвивається інтерес до професії батьків і дорослих із найближчого оточення, моральні настанови щодо вибору професії. Профорієнтаційна робота з дітьми дошкільного віку можна так назвати лиш умовно, адже вона має специфічний характер. Специфіка полягає в тому, що у процесі роботи з дошкільниками завданням педагога є не безпосередньо підвести дітей до вибору певної професії, а лише підготувати основу для цього вибору. Дітей треба поступово вводити у світ професій. Цю роботу педагогічні колективи закладів дошкільної проводили в кількох напрямках, кожен з яких містить цілий комплекс різних видів діяльності. Ці завдання педагоги виконували під час освітнього процесу, а саме під час гри, навчання, спілкування, предметної діяльності. Були презентовані різноманітні професії, з якими діти були ознайомлені;
- Ігрова діяльність соціально–фінансового характеру (заклади дошкільної освіти міста). Важливий розвиваючий вплив сюжетно–рольових ігор, під час яких діти можуть збагнути сенс трудової діяльності дорослих, виконуючи трудові дії у відповідному середовищі;
- Гурток «Юні економісти» (ЗДО №4). Мета: навчити дітей правильно користуватися економічними знаннями, щоб виховати економіста, господаря, хазяїна свого життя, вміти цінувати все, що їх оточує;
- Економічний брейн–ринг (ЗДО №2 «Теремок»), Мета: формувати економічну компетентність дітей, навички раціонального споживача; узагальнити та систематизувати знання дітей про загальноживані економічні терміни: «бартер», «економіка», «валюта», «кухар», «штраф», «бізнесмен», «інкасатор»; підвести дітей до свідомого розуміння цих слів; уточнити і закріпити уявлення про грошові одиниці іноземних держав (долар, євро, крона, юань, злотий) та валюту України (гривня); закріпити назви країн і їх стяги (Україна, Польща, Китай, Данія, Німеччина, Америка); розширити уявлення про стиль одягу ділової жінки та ділового чоловіка; закріпити вміння розв'язувати логічні задачі; добирати узагальнюючі поняття до заданих слів; закінчувати речення, розпочаті вихователем; удосконалювати вміння розповідати вірші за допомогою мнемотаблиць; розвивати логічне мислення, мовлення, ініціативу; виховувати ощадливість, адекватне ставлення до грошей; діловитість.

Форми роботи за програмою «Афлатот» з батьками:

- Опитування, проведення анкетування батьків (заклади дошкільної освіти міста). Мета: з'ясування реального ставлення батьків до проблеми фінансової освіти дітей дошкільного віку, а також виявлення кращого сімейного досвіду з даного питання;
- Родинні свята (заклади дошкільної освіти міста). Мета: залучення батьків до обрядових свят, які сприяють вихованню в них національної свідомості і самосвідомості в рамках програми «Афлатот»;
- Серія майстер–класів для батьків (ЗДО №3 «Івушка»), «Секрети соціально–фінансової освіти для дошкільнят». Мета: спрямувати та мотивувати на пізнавальні потреби родин вихованців до соціально–фінансової освіти дошкільників;
- Ігри з батьками (заклади дошкільної освіти міста). Мета: уточнити і розширити знання економічних термінів, сприяти усвідомленню батьками значення соціально–фінансової освіти дітей дошкільного віку;
- Ярмарок з Афлатуном (заклади дошкільної освіти міста);
- Благодійна акція «Подаруй іграшку дитині з сиротинця» (ЗДО №8 «Світлячок»).

Отже, формування основ економічних знань дітей дошкільного віку повинно стати однією з умов набуття важливих життєвих компетентностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богиніч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машковець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю.
2. Інновації в дошкільлі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: Посібник на допомогу дошкільним працівникам / Авт.-упор.: Л. В. Калуська, М. В. Отрощенко. Тернопіль, Мандрівець, 2010. 376 с.
3. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ: ТОВ «Українська академія дитинства», 2017. 80 с.
4. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 360 с.
5. Черешнюк О., Артоуз О. Соціальна і фінансова освіта: починаємо вже в дошкільному закладі. *Вихователь–методист дошкільного закладу*. №3. 2016. С. 4–5.

doi: 10.5281/zenodo.2609082

УДК 373.2.025

Терещенко Л.А.,

ГУО «Дошкольный центр развития ребенка №1 г. Могилева»

ФОРМИРОВАНИЕ ОСНОВ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ У ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ПОСРЕДСТВОМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДА ПРОЕКТОВ

Формирование здорового образа жизни у человека – одна из актуальных проблем современности. Охрана и укрепление физического, психологического и социального здоровья воспитанников является приоритетной задачей учреждений системы дошкольного образования.

Основываясь на анализе различных источников, «здоровый образ жизни» определяется как система индивидуальных проявлений личности в сферах различной деятельности, отражающих отношение к себе, социальной среде, окружающей природе с позиции ценности здоровья и способствующая сохранению соответствующей возрасту устойчивости организма, максимальной активности личности в повседневной жизни. В педагогической технологии В.А. Шишкиной здоровый образ жизни детей рассматривается с двух позиций: как фактор здоровья, полноценного развития и как главное условие формирования навыков здорового поведения.

К главным составляющим здорового образа жизни относятся: эколого–гигиенические условия, правильное питание, психологический комфорт, рациональный распорядок дня, оптимальный двигательный режим, адекватная индивидуальным особенностям здоровья система закаливания [5, с.382].

В содержании и структуре здорового образа жизни ученые выделяют следующие компоненты: мотивационно–ценностный (система побуждений к здоровому образу жизни), содержательный (система представлений о здоровом образе жизни), эмоционально–практический (система умений и навыков и желание постоянно вести здоровый образ жизни), волевой (качество личности, способствующее достижению цели здорового образа жизни)[4, с.17].

В образовательных стандартах дошкольного образования одним из показателей физического развития воспитанника является владение элементарными навыками здорового образа жизни [1, с.17]. Исходя из актуальности данной проблемы, особую значимость приобретает поиск эффективных средств, направленных на формирование у старших дошкольников основ здорового образа жизни.

Использование в образовательном процессе современных технологий открывает новые возможности в обучении и воспитании детей дошкольного возраста и одной из наиболее эффективной является метод проектов. Использование метода проектов способствует познанию основ здорового образа жизни, побуждению к правильному поведению, развитию эмоционально положительного и оценочного отношения к сохранению и укреплению своего здоровья.

Метод проектов включает в себя несколько этапов, выделенных Н.Ю. Пахомовой, и только при их соблюдении можно говорить о том, что в учреждении дошкольного образования реализуется проектная деятельность: 1) погружение в проект, 2) организация деятельности; 3) осуществление деятельности; 4) презентация результатов[3, с.82].

Содержание образовательных областей «Ребенок и общество», «Физическая культура» учебной программы дошкольного образования предусматривает решение таких задач как: сохранение и укрепление физического и психического здоровья детей, воспитание культурно–гигиенических навыков, культуры питания, формирование начальных представлений о здоровом образе жизни, потребности в двигательной активности, развитие физических качеств и др. [2, с. 82].

Тематика проектов по формированию основ здорового образа жизни включала в себя: «Я здоровье сберегу – сам себе я помогу!», «Здоровая пища», «Полезные привычки», «Наши зубы», «Наши зеленые друзья», «Компьютер – друг или враг?», «Азбука здоровья», «Наши друзья – витамины», «Олимпийские надежды», «Я и мое тело», «Волшебная книга здоровья» и др.

С целью погружения детей в тему проекта вначале формулировали проблему, цель и задачи проекта, создавали сюжетно-игровую ситуацию, вводили детей в проблему проекта, активизируя интерес к ней. После этого шло обсуждение плана совместных действий, направленных на реализацию цели проекта. У детей уточнялось: что они знают? Что хотят узнать? Какие способы получения информации будут использовать? Все идеи и имена их авторов записывались на листе, который называется «картой трех вопросов». Эти записи были основой планов проектов, в которые в равной степени были вовлечены воспитатели, дети и их родители.

Планы проектов реализовывались в разных видах деятельности: игровой, познавательно-практической, общении, художественной, двигательной. В ходе реализации проектов педагоги стимулировали познавательную активность детей, создавали условия для самостоятельной деятельности детей, организовывали группы детей, распределяли роли, ответственных, оказывали помощь и поддержку в сборе необходимой информации, отвечали на вопросы, подсказывали, советовали, систематизировали полученные представления, при необходимости консультировали детей. Способы получения информации детьми были разнообразными: обращение к личному опыту, вопросы ко взрослым, просмотр видеоматериалов, рассматривание иллюстраций, картин, чтение художественной литературы, энциклопедий, экскурсии, использование Интернет-ресурсов.

По мере продвижения в теме проектов вся собранная информация отражалась на «информационном поле»: рисунки детей, схемы, картины, иллюстрации, плакаты, что позволяло детям легко ориентироваться в теме проекта, уточнять и расширять свои представления.

По окончании работы над темой проекта обобщала полученные результаты и подводила его итоги. Вместе с детьми возвращались к вопросам о том, что дети хотели узнать по данной теме в начале проекта и нашли ли они ответ на свои вопросы; выясняла, что нового открыл каждый для себя, что особенно его удивило, какое из занятий в проекте понравилось больше всего и почему. После презентации результатов проектов, поощряла каждого участника, подобрав ему свою номинацию.

Проведенная нами работа показала, что проектный метод обучения является эффективным в формировании основ здорового образа жизни у детей старшего дошкольного возраста.

ЛИТЕРАТУРА

1. Образовательные стандарты дошкольного образования. Постановление Министерства образования Республики Беларусь №145 от 29 декабря 2012 г.
2. Учебная программа дошкольного образования. Минск: НИО, 2012. 416 с.
3. Деркунская, В. А. Проектная деятельность дошкольников. 2-е изд., испр. и доп. Москва, Центр педагогического образования, 2016. 208 с.
4. Никишина, И. В. Мастер-класс для руководителей и педагогов ДОУ. Здоровьесберегающая педагогическая система: модели, подходы, технологии. Москва. «Планета», 2012. 408 с.
5. Шишкина, В. А. Базисная модель физического воспитания детей дошкольного возраста. *Развитие научных идей педагогики детства в современном образовательном пространстве*. Санкт-Петербург: СОЮЗ. 2007. С. 14– 18.

doi: 10.5281/zenodo.2609086

УДК 378.147:373.2.016(043.2)

Ткаченко Л. М.,

Красноградський коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

ВАЛЬДОРФСЬКА ПЕДАГОГІКА У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ НІМЕЧЧИНИ

Вальдорфська педагогіка є сукупністю методів і прийомів виховання і навчання. Розроблені німецьким філософом Рудольфом Штейнером (1861–1925) методичні й дидактико-методичні основи вальдорфської педагогіки є фундаментом роботи відповідних шкіл, перша з яких була відкрита у Штутгарті (1919). Пізніше ця педагогіка стала використовуватися і у дитячих садках.

Метою вальдорфської школи є глибоке вивчення природи дитини, розвиток її здібностей шляхом поєднання з навколишнім світом. Організуючи освітній процес, вчителі виходять з ритмічності життя дитини. Характерним для навчання є періодичність викладання предметів, вивчення живопису, скульптури; драматургія, ліплення, гра на музичних інструментах; залучення до ткацтва, обробка металів, ковальські справи. Особливим видом художніх занять є евритмія – адекватне відображення музики засобами рухів пластики.

Обов'язком класного учителя є організація майже всієї навчально-виховної роботи з учнями протягом перших восьми років навчання. Він вивчає з дітьми основні загальноосвітні предмети, створює і підтримує в інтересах виховання тісну взаємодію між учнями, школою і батьками.

Вальдорфські установи автономні і не мають керівних інстанцій, керуються педагогічною радою (посада директора відсутня). Останнім часом ідеї вальдорфської педагогіки реалізуються в школах і дитячих садках різних міст України.

Концепція вальдорфського садка у Німеччині ґрунтується на твердженні, що в кожну дитину від природи закладені мудрі життєві сили, які керують її розвитком. Під впливом цих сил розвиток відбувається семирічними циклами. Отже, й виховання слід здійснювати так само циклічно, щоб не знищити внутрішнє керівне начало й створити оптимальні умови для природного розвитку маляти.

У перші роки життя дитини сили природи спрямовані на формування внутрішніх органів «тілесності». Вважається, що в цей період ще не сформовані внутрішні органи, мозок, тому не можна форсувати інтелектуальний розвиток. Це дозволить зберегти природнішим для фізичного і психічного розвитку. Під час навчального процесу педагоги дають можливість малюкові йти тим шляхом, який відповідає його природі, допомагають поєднатися з навколишнім світом, створюють умови для поступового пробудження свідомості самій дитині шукати контакти з навколишнім світом усе переживати по своєму.

Основними принципами вальдорфської педагогіки вважають наслідування. Отже, виховуємо своїми вчинками, особистим прикладом, а не тим, що говоримо, оскільки у дошкільному віці слово ще не має вирішального впливу на розвиток дітей.

Другий важливий принцип – ритм та повторення. Надається величезного значення регулярності та порядку в повсякденному житті. Це вважається запорукою збереження здоров'я та правильного розвитку дітей, таким чином, принцип свободи дитини реалізується за допомогою врівноваження його ритмом. Порядок пронизує повсякденне життя дітей.

Вихователь ні в якому разі не повинен виводити дитину зі стану спокою. У зв'язку з цим і до нього висуваються вимоги бути спокійним і впевненим.

Педагог повинен доброзичливо ставитися до своїх вихованців і випромінювати тепло. Тон спілкування має бути спокійним, урівноваженим, позитивним. Якщо педагога хвилює поведінка якоїсь дитини, він повинен не карати її, а аналізувати власне ставлення до неї. Велике значення надається одягу педагога. Чорні й коричневі кольори в одязі не рекомендуються. Косметика й прикраси не використовуються.

Педагогічний процес будується на зацікавленості, інтересі, наслідуванні: якщо праця, то зі співом, до якої поступово і за власним бажанням залучаються діти. Робота вихователя не може бути автоматичною.

У вальдорфських дитячих садках кожен вид діяльності супроводжується віршами, піснями, хороводами.

У харчування дітей переважають натуральні природні компоненти. До меню включають сир, свіжі фрукти, пророщену пшеницю, суміш фруктів, горіхи, пшеничну кашу та ін.

Надаючи дітям свободу і самостійність, вихователі проявляють велику витримку і терпіння, оскільки без тиску та без контролю часу діти здатні досягти поставленої мети.

У вальдорфському дитячому садку великого значення надають грі, для якої створено всі належні умови. Вихованцям надається повна свобода у виборі теми гри, іграшок, партнерів. Втручання дорослого не допускається, але вихователь повинен тримати у полі зору всю групу дітей.

Важливим є розвиток моторики дітей, виконання циклу вправ: плетіння, вишивання, шиття.

Дітям багато читають, розповідають казки, проводять ігри-драматизації. Це сприяє розвитку мислення, допомагає тримати дитину в образно-мрійливому світі дитинства. Будь-який факт пізнання повинен давати їй радість, а все разом пробуджувати любов до світу. Виховання має цінність тоді, коли збуджує інтерес до пізнання.

Дитина навчається через тонке безпосереднє природне спостереження, яке є не пасивним заняттям, а активним процесом. Знання, поняття про ті чи інші явища мають накопичуватися систематично та послідовно. Неприпустимим є будь-яке навантаження на пам'ять. Поняття повинні формуватися з власного, пережитого дитиною досвіду. Вихователь намагається так працювати з дітьми, щоб істина поступово розкривалася перед ними.

Вальдорфська педагогіка орієнтує на вільне виховання, де самотнє людське «Я» виявляється в гармонії трьох головних функцій душі – волі, почуттів та мислення. Результатом є інтелектуальний розвиток дитини, формування творчої особистості з оригінальним та самотнім мисленням.

Товт І.С.,
КВНЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно–
педагогічний коледж»
Чаюн Ю.С.,
магістрант «Білоцерківського інституту
економіки та управління Університету Україна»

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ СФЕРИ ДОШКІЛЬНИКА

Природа, від початку творить дитину слабкою, безпорадною: тіло неслухняним, а розум не здатним до аналізу та логічних висновків. Вона має зародок для розвитку різних якостей, а стати особистістю може лише під впливом інших особистостей (вихователів, батьків та інших оточуючих). Немає визначеної грані, коли особистість має завершити свою освіту, але є чітко визначений період, коли її потрібно починати. Це – дошкільний вік. Процес розвитку дитини в цей період у сучасному педагогічному закладі передбачає взаємодію педагога – вихователя та його вихованців, яка активно сприяє розвитку пізнавальної сфери дитини та індивідуальності дошкільників [7].

Психічний розвиток, як відомо, процес всебічний. Малеча вивчає світ через зв'язок з ним. Водночас у процесі пізнання будуються внутрішні передумови до подальшого розширення цих зв'язків, поступово змінюється і сама діяльність, вона стає свідомо спрямованою на оволодіння знаннями про предмети і явища об'єктивного світу. Завдяки діяльності дитини відбувається її саморух, саморозвиток.

Психічний розвиток – це розгорнуті в часі кількісні та якісні зміни, що ведуть до формування особистості. Таким чином, індивідуальний розвиток особистості є не тільки кількісним збільшенням наявних у неї знань, умінь та навичок, а й передбачає якісні зміни її психічної діяльності, виникнення нових форм і засобів відображення об'єктивної дійсності, поступовий перехід від нижчих до вищих ступенів розвитку свідомості й самосвідомості. «Психічний розвиток дитини, за Г. С. Костюком, – це індивідуальна історія розвитку її пізнавальної, емоційної, вольової сфери становлення суб'єктивного світу особистості її самосвідомості» [10, 7–12].

Загальною формою психічного розвитку дитини є навчання та виховання. Навчання створює зону найближчого розвитку, тобто активізує внутрішні процеси розвитку, які спочатку можливі лише у сфері взаємовідносин дитини з дорослою людиною. Засвоєння соціального досвіду, оволодіння знаннями, вміннями та навичками – саме це напряму впливає на пізнавальний розвиток.

У зв'язку з цим актуальним є питання використання інноваційних педагогічних технологій навчання для розвитку пізнавальної сфери дошкільників. Під технологіями розуміється освітня діяльність, яка ґрунтується на різних навчальних та розвивальних методиках в залежності від вікових та індивідуальних особливостей дитини для розвитку різноманітних форм мислення, творчості та соціальних можливостей особистості.

В пізнавальну сферу науковці відносять багато важливих процесів (сприйняття, відчуття, мислення, увага, пам'ять), які сприяють гармонічному розвитку дитини в цілому.

Вивчення та встановлення чинників пізнавального розвитку дитини, на думку науковців–психологів, є найважливішою передумовою вдосконалення системи виховання та навчання її і в сім'ї, і в дитячих закладах, і в суспільстві загалом. Даною проблемою займалися: Л. С. Виготський, Г. С. Костюк, Д. Б. Ельконін, А. М. Леонтьєв, В. В. Давидов, В. С. Мухіна, С. Л. Рубенштейн, П. Я. Гальперін та ін.

Сприймаючи, дитина пізнає в основному зовнішні властивості предметів: величину, форму, колір тощо. Мислення – це засіб пізнання внутрішніх, істотних властивостей предметів, різного роду зв'язків між ними (причинних, часових тощо). Ці різні між собою процеси водночас пов'язані між собою. Спочатку розвивається сприймання, воно стає основою для розвитку мислення, а мислення в свою чергу, позитивно впливає на розвиток сприйняття. Тому для розумового розвитку малечі необхідно дбати про розвиток її сприймання і мислення.

Спочатку сприймання у дітей має активно–дійовий характер. Поступово перетворюються в самостійний процес і на його основі розвивається здатність до спостереження. Поступово відманіпуляцій з предметом діти переходять до ознайомлення з ним на основі дотику і зору. Зорове сприйняття, вбираючи в себе досвід інших видів пізнавальної діяльності, стає в дошкільному віці одним з основних засобів безпосереднього пізнання предметів і явищ. У розвитку сприйняття дошкільників провідне значення має мова. Називаючи предмети (чи їх ознаки) дитина відрізняє їх один від одного, усвідомлює дітей, реальні відношення між предметами. Водночас розвивається мова дітей, яка стає основою для формування складної форми мислення – словесно–логічної.

Мислити – значить вміти користуватися знаннями, кожного разу вибирати із свого досвіду ті, які потрібні в даній ситуації. Пам'ять дитини, як і інші психічні процеси, формується й розвивається в процесі діяльності. Пам'ять дошкільника має в основному мимовільний характер та за сприятливих умов успішно розвиваються довільні процеси пам'яті. Надзвичайно важливу роль в усій психічній діяльності малечі, як

відомо, відіграє увага. Саме високим ступенем розвитку уваги, її стійкістю, зосередженістю, довільністю зумовлюється, будь-яка успішна діяльність дитини [9, 5–29].

Розвиток, формування уваги та інших пізнавальних процесів – одне з найважливіших ланок у педагогічній діяльності вихователів. Сучасний стан освіти характеризується тенденцією гуманізації навчання. До поняття гуманізації можна віднести різні форми впливу на дітей. Серед них: діяльність педагогів-вихователів, організаційні чинники та різні види розвиваючого навчання. Аналіз педагогічної діяльності у дитячих садках показує, що багато вихователів використовують водночас різні педагогічні технології. У всіх дошкільних закладах існує перелік нормативних документів заякими вони функціонують.

Базова програма «Я у Світі» – третя складова комплекту нормативних документів та науково-методичних матеріалів, пов'язаних з модернізацією змісту дошкільної освіти в Україні та гуманізацією її цілей і завдань. Вона розроблена на виконання Закону України «Про дошкільну освіту» згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні та затверджена Міністерством освіти і науки України. Це програма нового типу, в них вміщено базовий зміст дошкільної освіти, який передбачає гармонійний та різнобічний розвиток дошкільника, формування його особистості. У системі національних навчальних програм їх зміст визначається переліком предметів, які забезпечують основу для повноцінного розвитку дітей, їх орієнтації на національні та загальнолюдські цінності, отримання необхідних умінь та навичок для подальшого навчання [1,8].

Усі вихователі у своїй діяльності керуються виключно нею, але викладають застарілими програмами та методиками. Є й інша категорія педагогів-вихователів, які окрім чинних програм, успішно використовують різні новаторські, інноваційні технології та методики і вже мають певний досвід роботи з ними. У інноваційних технологіях основна мета це – всебічний розвиток дитини, а саме розвиток її когнітивних, емоційних та сенситивних здібностей («Будинок вільної дитини» М. Монтессорі, «Технологія раннього розвитку» Г. Домана, «Технологія раннього навчання» М. Зайцева).

Центральне місце у педагогічній технології М. Монтессорі належить дидактичному матеріалу, який є важливим засобом становлення фізичних і психічних функцій дитини, розвитку її творчості, уваги, волі, навчання письма та елементарної математики. Головну його цінність М. Монтессорі вбачала у сприянні впорядкуванню попереднього досвіду дитини. Матеріал не лише знайомить дитину з предметами та їх ознаками (якостями), а й дає їй змогу самостійно працювати, міркувати, помилятися і виправляти помилки, зосереджувати увагу на зробленому, порівнювати. Його привабливість розвиває інтерес до речей і дій з ними, прагнення до самостійної діяльності. Допомога педагога при цьому незначна, а керівництво діяльністю дитини є опосередкованим.

Монтессорі була переконана, що духовний розвиток людини тісно пов'язаний з її психічним і фізичним розвитком. Вона перманентно підкреслювала прерогативну роль розвитку сприйняття і органів почуття, рухової сфери для формування інтелекту, розумових здібностей, загального розвитку в цілому [8].

Методика Г. Домана ґрунтується на стимуляції центральної нервової системи і мозку дитини за допомогою дотику, зорового і слухового сприйняття. Найбільш ефективним цілеспрямований вплив на розумові процеси дитини є у віці до п'яти – семи років.

Глен Доман стверджував, що «невикористання мозку призводить до його втрати», а «знання призводять до добра», «бути розумним – це добре, а не погано. Більш того, це дуже добре!», «бути генієм чудово, і тому, скільки б їх ні було, їх завжди не вистачає» [4]. Він переконливо доводив важливість розвитку у дітей як «фізичного інтелекту», так і розумового потенціалу.

Відповідно до концепції М. О. Зайцева, яка отримала значну практичну реалізацію, становлення мови і навчання читанню у дітей мають йти паралельно, потенціюючи (підсилюючи) одне одного. Це, крім того, передбачає використання складового принципу навчання читанню та відмову від фонемного принципу. Суттєво, що методика раннього розвитку передбачає і поєднання навчання читанню зі співом (коли слова і склади запам'ятовуються у формі пісень). За таких умов використовуються всі види пам'яті, коли матеріал за умов реалізації максимальної наочності сприймається всіма органами чуттів, через що досягається ефект синестезії [6].

Кардинальне реформування системи освіти вимагає переосмислення мети, змісту, методів та форм освітньої діяльності. Зазначені перетворення повинні розпочатись з дошкільної освіти. Сучасні освітні технології спрямовуються не тільки на кількість знань, але і на їх якість. Важливим аспектом у розвитку дитини є навчання не тільки осмислювати отриману інформацію, а і активно її використовувати, а формування практичних навичок відбувається в процесі розвивального навчання [5, 3–29].

Отже, розвиток когнітивно-пізнавальної сфери є вищим у дітей, з якими реалізують освітню програму за допомогою педтехнологій. Це пов'язано з тим, що розвивальні технології значно розширюють арсенал можливостей дитини і, відповідно, сприяють більш високому розвитку уваги, сприйняття, пам'яті та мислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Київ: Світич, 2008. 430 с.
2. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання. Київ: ІЗМН. 296 с.
3. Гарькавець О. М. Індивідуальна направленість розвиваючих методик та програм як фактор їх системного використання. *Вісник ХНПУ ім. Г.С. Сковороди: Психологія*. Харків, 2010. Вип. 34. С.49–55.

4. Глен Доман Гармонійний розвиток дитини: як розвинути розумові та фізичні здібності дитини: Акваріум. 448 с.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ, 2004. С. 3–29.
6. Зайцев Н. А. Сенсація? Важко повірити? *Педагогічний вісник*. № 1. С. 34–45.
7. Кормиліцина Л. М. Проблеми та завдання українського дошкільця. *Дошкільнє виховання*. №1. С. 3–5.
8. Монтессорі М. Будинок дитини. Метод наукової педагогіки *Історія зарубіжної дошкільної педагогіки* : хрестоматія. Київ, «Академія», 2000. С. 387–415.
9. Навчання і виховання дітей дошкільного віку. Київ. 223 с.
10. Психічний розвиток дитини – дошкільника. Навчальний посібник. Київ: Світич, 2004. 74 с.
11. Стрюк К. Принципи оновлення *Дошкільнє виховання*. 1997. №1. С. 6–8.

doi: 10.5281/zenodo.2609098

УДК 373.2:001.895 (082)

Тригуб А. О.,
ДВНЗ «Переяслав–ХмельницькийДПУ імені Григорія Сковороди»

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В ПРЕДМЕТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Раннє дитинство є сензитивним періодом для засвоєння мовлення. Динамічний розвиток мовлення у ранньому віці пов'язаний з предметною діяльністю дитини. Адже на 2-му році життя у неї зростає інтерес до всього, що її оточує: вона хоче все побачити, пізнати, взяти в руки. Це бажання перевищує можливості дитини, і вона вимушена звертатися за допомогою до дорослого. Однак засобів спілкування, якими вона володіє (жести, міміка, окремі слова), вже недостатньо, щоб бути зрозумілою, задовольнити свою потребу в спілкуванні. Ця суперечність розв'язується завдяки виникненню нової форми спілкування – активного самостійного мовлення, яка знаменує важливий етап у психічному розвитку дитини раннього віку.

Мовлення є одним із перших видів діяльності, яким дитина оволодіває з раннього віку і яке, в свою чергу, допомагає їй пізнати навколишній світ. Після двох років життя основну роль у розвитку психіки і формуванні поведінки відіграє мовлення. Якщо до двох років дитина вживала 300 слів, то, за умови вмілого педагогічного впливу, до трьох років словник розширюється до 1000 і більше слів. Розширюючи, під керівництвом дорослого свій життєвий досвід, дитина навчається встановлювати елементарні зв'язки між об'єктами зовнішнього світу, розуміє і сама ставить багато різноманітних питань. Дитина починає вживати поширені речення і майже не вживає «полегшених» слів. На основі життєвого досвіду, вміння уважно розглядати, а також завдяки розвитку пам'яті у неї з'являються складні узагальнення і дитина починає розуміти і вживати такі слова, як «іграшки», «посуд», «одяг» та виражати словами результати своїх спостережень.

Проблемі предметної діяльності, мовленнєвого розвитку та розвитку словника дітей раннього віку присвячені експериментальні дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних психологів: Д. Ельконіна, П. Гальперіна, В. Штерна, Г. Розенгарда–Пупко, А. Лаврентьева, Л. Виготського, Т. Коннікової.

Вивчення словника дітей, як і інших сторін мовлення, має велике значення в дослідженні особистості дитини раннього віку. Виявлення лексичного запасу дитини, особливостей розуміння і вживання нею слів необхідно для науково обґрунтованого відбору змісту словникової роботи і визначення її методики.

Поряд з відомими методами і прийомами навчання дітей рідної мови використовували пальчикові ігри та вправи, бо мовлення тісно пов'язане із розвитком дрібної моторики м'язів пальців рук, а руховий та мовленнєвий центри в корі головного мозку мають схожу фізіологічну функцію та впливають один на одного. Розвиток дрібних м'язів пальців рук безпосередньо впливає на мовленнєвий розвиток дитини. Пальчикові ігри та вправи надзвичайно корисні для малюків, які малоактивні в діалозі, відповідають переважно одним словом, інколи відчують труднощі у веденні діалогу, у відображувальній грі віддають перевагу простим маніпуляціям з іграшками, рідко супроводжують свої дії мовленням.

З дітьми третього року життя міні–заняття з мовленнєвого розвитку найчастіше проводили з іграшками та в ігровій формі. Міні–заняття проводяться в груповій кімнаті або на прогулянці з двома–чотирма дітьми на фоні самостійної діяльності решти дітей. Їх тривалість складає від 2 до 5 хвилин. На міні–занятті вихователь ознайомлює дитину з новою іграшкою, новим дидактичним посібником, способом дії з ним, визначає найвищий рівень складності завдань для дитини; може провести дидактичну вправу, що спонукає її активно використовувати вже засвоєні сенсорні вміння.

До структури міні–занять А. Крикун рекомендує включати: спільне музичне привітання, яке спрямоване на розвиток комунікативної культури, з елементами психогімнастики; пальчикові ігри, вправи на розвиток дрібної моторики; вправи на розвиток загальної моторики, координації, наслідування; дидактичні ігри та вправи; елементи зображувальної діяльності, що супроводжуються мовним коментарем [2, с 59–63].

Збагачення лексичного запасу відбувається в процесі активного пізнання дитиною навколишнього світу. В організованій навчальній діяльності ця робота проводиться на спеціальних заняттях з ознайомлення

дітей з властивостями та якостями предметів. Основна їх мета – ввести у мовлення дітей назви предметів, їх частин, деяких ознак, властивостей і якостей. Методика проведення цих занять була запропонована Є. Тихеєвою та уточнена й доповнена В. Логіновим.

У молодших групах методисти рекомендують проводити два види занять: початкове ознайомлення з предметом; поглиблення знань про предмети. На заняттях із початкового ознайомлення з предметом потрібно правильно організувати увагу дітей щодо сприйняття предмета, формування уявлень про нього і відповідного словника. Найефективнішими засобами при цьому є привертання уваги дітей до самого предмета або дії та слів, якими вони позначаються. Вихователь називає предмет тільки тоді, коли на ньому сконцентрована увага дитини. Слово виступає як знак предмета. Встановлюється зв'язок між словом і уявленням про предмет. Вихователь створює пошукову ситуацію, пропонує запитання на зразок: де лялька (м'яч)? У відповідь на запитання дитина показує предмет і відповідає ось лялька (м'яч). На заняттях вихователь використовує методи розглядання і обстеження предметів. Ознайомлення з предметом відбувається поетапно: ознайомлення із зовнішнім виглядом предмета та його призначенням; сприйняття частин, деталей предмета; знайомство з властивостями та якостями предметів, матеріалами, з яких вони зроблені (скло, папір, дерево, метал; скло – прозоре, крихке; папір – мнеться, рветься, розмокає), визначення зв'язку між матеріалом, із якого зроблений предмет, та його функціональним призначенням.

Отже, в ранньому віці діти починають використовувати предмети відповідно до їх функцій (наприклад, ложка для їжі, чашка, щоб пити воду, рушник для витирання рук). Придбаний досвід діти переносять на інші предмети, супроводжують мовленням. У цей період дуже змінюється розуміння мовлення. Дитина добре розуміє окремі слова, виконує предметні дії за інструкцією дорослого. Слухання і розуміння повідомлень, які не стосуються безпосередньої ситуації, є важливим набутком цього етапу життя. Вони створюють передумови для використання мовлення як основного засобу пізнання недоступної безпосередньому досвіду дитини дійсності. Враховуючи це, вихователь цілеспрямовано супроводжує розвиток здатності дитини слухати, розуміти і продукувати мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до семи років: монографія Київ: Вид. дім «Слово», 2004. С.59–63.
2. Гурковська Т. Супровід розвитку дітей раннього віку. Київ: Шк. світ, 2011. С. 128
3. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник для ВНЗ К.: Центр учбової літератури, 2012. С. 180–182.

Doi: 10.5281/zenodo.2609106

УДК 373.29.015.31:57.081.1

Фроленкова Н. О.,

Хмельницька гуманітарно–педагогічна академія

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО–НАУКОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасні інновації входять у життя закладів дошкільної освіти у вигляді педагогічних технологій. Під педагогічною технологією розуміють сукупність психолого–педагогічних підходів, що визначають спеціальний набір і поєднання форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є організаційно–методичним інструментарієм педагогічного процесу. Технологія відрізняється від методик своєю відтворюваністю, стійкістю результатів. Поєднання технологій і методик призводить до того, що іноді методики входять до складу технологій, а іноді, навпаки, ті чи інші технології – до складу методик навчання.

Передшкільний вік розглядаємо найбільш сензитивним у формуванні природничо–наукового світогляду людини, який передбачає створення передумов гуманної взаємодії з природним довкіллям. Природничо–наукова освіта, включаючи дошкільну, розуміють нині як освіту в галузі навколишнього середовища, освіту для сталого розвитку. Одним із показників якості природничо–наукової освіти є природничо–наукова компетентність.

Проблема формування природничо–наукової компетентності дітей передшкільного віку спонукає до розробки найефективніших технологій, застосування яких дозволяє отримати очікуваний рівень екологічного виховання за умов: докладного опису технології – всіх заходів з визначенням їхніх цілей та завдань, способів організації, сценаріїв можливого проведення; чіткого планування та поетапної реалізації заходів.

Педагогічні технології, які використовують задля формування в дітей передшкільного віку основ природничо–наукової компетентності умовно можна поділити на традиційні та новітні (нетрадиційні).

Традиційні технології спрямовані на способи реалізації змісту екологічного виховання, що ґрунтуються на використанні класичних форм роботи, методів та прийомів та сприяють формуванню

усвідомлено–відповідального ставлення до природи.

Новітні технології формування природничо–наукової компетентності дітей ґрунтуються на сучасних методах, серед яких розглядають:

- метод формування мислеобразів (формування системи екологічних уявлень на основі наукової інформації, творів мистецтва, філософських теорій тощо);
- метод екологічної лабілізації (полягає в цілеспрямованій дезорганізації певних аспектів особистісного світосприйняття, унаслідок чого виникає психологічний дискомфорт, зумовлений невідповідністю індивідуальної стратегії сприйняття природи та екологічної діяльності укоріненим нормам співіснування суспільства та довкілля (наприклад, штучне введення у красивий природний чи фотопейзаж сміття і спонукання дітей до оцінки побаченого);
- метод екологічних асоціацій (спрямований на пробудження асоціативних зв'язків між різними образами (пінгвіни – дитячий садок, ліс – багатопверховий дім для тварин);
- метод художньої репрезентації природних об'єктів– актуалізація художніх компонентів відображення світу природи засобами мистецтва (використання поряд з науковою інформацією живопису, музики, художнього слова);
- метод екологічної емпатії(співчуття природним об'єктам, апелювання до почуттєвої сфери особистості);
- метод екологічної рефлексії(аналіз поведінки людини з точки зору природних об'єктів (що відчуває зламана гілка, що може розказати про того, хто зламав її);
- ігровий метод(дозволяє в природній для дитини формі, пізнавати світ природи та правила взаємодії з нею в процесі виконання ролей та правил гри) [1, с. 27].

До сучасних пріоритетних форм презентації інформації в природничо–науковій освіті дошкільників відносять:

- бесіда з використанням відкритих запитань;
- едьютейнмент (освітня технологія, яка ґрунтується на отриманні дитиною та педагогом задоволення від процесу навчання (первинного інтересу до предмета, явища, інформації), заснована на концепції захоплення від розваги в навчанні; одночасне навчання і задоволення цікавості, яке веде до глибокого захоплення проблемою, запропонованою дитині дорослим або сформульованою самостійно);
- інтелектуальні та сенсорні ігри, ігри–дослідження, дидактичні та рухливі ігри;
- спостереження;
- елементарні досліди і дослідження (форма роботи, яка поєднує спостереження, аналіз, порівняння, гіпотезу з перевіркою, висновок);
- експериментування;
- моделювання явищ і процесів;
- вправи на асоціації (допомагають подивитися на звичне незвичним поглядом, побачити те, чого раніше не бачили, поглибити знання дітей, детальніше вивчити об'єкт, посміхнутися);
- віртуальні та реальні екскурсії;
- міні–музеї (допомагають розширити і поглибити уявлення про довкілля, знайти приклади використання отриманих знань у повсякденному житті, є своєрідним результатом дослідницької діяльності дітей);
- створення колекцій;
- заняття–милування природою;
- сторітеллінг (використовується як медіа–потенціал для розповідання вихователем історій дітям з метою мотивації до навчальної діяльності);
- етюди під музику (своєрідне відображення отриманих знань рухами, показ того, що словами висловити важко; є ілюстрацією форми представлення інформації за допомогою рухів);
- інтерактивна пізнавальна казка (історія);
- пізнавальні презентації з інтерактивними елементами [2].

Отже, природничо–наукова компетентність передбачає здатність особистості до ситуативної діяльності у побуті та природному оточенні, коли набуті екологічні знання, навички, досвід і цінності актуалізуються в уміння приймати рішення і виконувати адекватні дії, усвідомлюючи їх наслідки для довкілля. Формування природничо–наукової компетентності дітей передшкільного віку забезпечується не тільки реалізацією відповідно спрямованого змісту освіти, але й сучасних методів та технологій навчання, потенціал яких визначається продуктивністю формування досвіду природо доцільної поведінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беленька Г., Науменко Т., Полевина О. Дошкільнятам про світ природи: старший дошкільний вік: навч.–метод. посібник. Київ: Генеза, 2013. 112 с.
2. Крутій К. Л., Стеценко І. Б. Природничо–наукова освіта дошкільників: блоково–тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. Зима–Білосніжка. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2017. 124 с.

Харченко Н. В.,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ДІАГНОСТИКА СТАНУ РОЗВИТКУ ОПЕРАЦІЙ РОЗУМІННЯ ЗНАЧЕННЯ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Словосполучення є номінативною одиницею, одним із важливих засобів лексико-граматичного поєднання слів у мовленні. Вони мають граматичне значення, виражають логічні зв'язки та відношення, що існують між предметами і явищами об'єктивної дійсності, та конкретизують значення слів (Калмикова, 2003, 2008). Розуміння граматичного значення словосполучень є показником розвитку мовленнєвомислення дитини: мовленнєво-мисленнєвих операцій зі співвідношення цієї одиниці мови (словосполучення) з певними зв'язками або відношеннями між явищами реальної дійсності, що засвідчують осмислення його змісту й доконання трансформацій граматичного значення в індивідуальний смисл. Розуміння дошкільниками значення словосполучень – це процес осмислення наявного у них змісту повідомлень. Виявлення в процесі психодіагностики спроможності дітей старшого дошкільного віку розуміти значення словосполучень буде свідчити про те, що вони здатні виконувати операції зі співвіднесення смислових одиниць мови зі зв'язками і відношеннями між явищами об'єктивної реальності (час, місце, причина, об'єкт та ін.), спроможні осмислювати зміст інформації, закодованої засобами словосполучень.

Психодіагностування проводиться індивідуально у формі гри. Результати фіксуються у протоколах дослідження стану розвитку операцій розуміння значення словосполучень (табл. 1).

Гра «Поясни Незнайкові, що означає вираз»

Мета: дослідити стан розвитку операцій розуміння значення словосполучень у дітей старшого дошкільного віку.

Психолог: «До нас у гості завітав Незнайко. Він засумував, бо не розуміє багатьох виразів. Давай допоможемо Незнайкові, пояснимо, що означають різні вирази». Незнайко, які вирази ти не розумієш? Називай їх.

Незнайко: «Що означає вираз...?». (Варіанти: «Як ти розумієш вираз...?»; «Що означає вираз...?»).

Пояснення дитини нотуються в протоколі й оцінюються відповідними балами (див. табл. 1).

Протокол

дослідження стану розвитку операцій розуміння значення словосполучень

Прізвище, ім'я дитини _____

ЗДО _____ Група _____ Дата _____

Інструкція: відповіді дитини записуються в протокол і порівнюються з поданим варіантом. Навпроти потрібного балу на кожне словосполучення поставте позначку (+). Підсумуйте загальну кількість балів.

Вили словосполучень:

- іменні безприйменникові в родовому відмінку, що виражають атрибутивні відношення (приналежності);
- іменні в родовому відмінку з прийменником «зі» («із»), що виражають відношення виникнення;
- іменникові з прийменником «з», що виражають відношення виокремлення;
- іменникові в родовому відмінку, що поєднуються прийменниками «від» для вираження відношення відокремлення;
- прикметникові безприйменникові, що виражають відношення ознаки;
- дієслівні з прийменниками «від», «через», що виражають відношення причини;
- дієслівні безприйменникові в знахідному відмінку, що виражають відношення місця.

Характеристика відповідей дітей та оцінювання у балах:

2 бали – дитина правильно тлумачить значення словосполучення (Лист друга – «Лист від друга»; «Лист від мого друга»; «Ваза зі скла» – «Скляна ваза»).

1 бали – дитина неправильно пояснює значення словосполучення («Лист друга» – «Це лист друга»; «Гілка бузку» – «Вона росте і її можна зламати»).

0 балів – дитина не вступає в комунікацію з психологом і не тлумачить змісту словосполучення.

Таблиця 1

**Оцінювання стану розвитку операцій розуміння значення словосполучень
у дітей старшого дошкільного віку**

Словосполучення	Відповіді дітей	Значення словосполучень (Варіанти правильних відповідей)	Бали		
			2	1	0
Іменні безприйменникові в родовому відмінку, що виражають атрибутивні відношення (приналежності)					
Лист друга		Лист мого друга. Лист від мого друга. Лист, який надіслав мій друг			
Промінь сонця		Сонячний промінь. Промінь від сонця.			
Крило літака		Крило від літака.			
Гілка бузку		Гілка від бузку. Бузова гілка.			
Кришка глечика		Кришка від глечика			
		Кількість балів			
Іменні словосполучення в родовому відмінку з прийменником «зі» («із»), що виражають відношення виникнення					
Ваза зі скла		Скляна ваза. Ваза, виготовлена зі скла			
Глечик із глини		Глиняний глечик. Глечик, виготовлений із глини			
Кошик із лози		Лозяний кошик. Кошик, що зроблений із лози			
Мед із гречки		Гречаний мед. Мед, зібраний з гречки			
Чайник із фарфору		Фарфоровий чайник. Чайник, зроблений із фарфору			
		Кількість балів			
Іменникові з прийменником «з», що виражають відношення виокремлення					
Зірка з неба		Небесна зірка.			
Сік з берези		Березовий сік; сік берези.			
Книжка з бібліотеки		Бібліотечна книжка.			
Рядки з віршів		Віршовані рядки.			
		Кількість балів			
Іменникові словосполучення в родовому відмінку, що поєднуються прийменниками «від» для вираження відношення відокремлення					
Ручка від дверей		Дверна ручка.			
Листочок від квітки		Листочок квітки. Квітковий листочок.			
Руль від велосипеда		Велосипедний руль. Руль велосипеда			
Кришка від чайника		Кришка чайника			
Скоринка від хліба		Хлібна скоринка. Скоринка хліба.			
		Кількість балів			
Прикметникові безприйменникові словосполучення, що виражають відношення ознаки					
Фарфорова тарілка		Тарілка з фарфору. Тарілка, зроблена з фарфору			
Опале листя		Листя, яке опало			
Чайний сервіз		Сервіз для чаю. Сервіз, з якого п'ють чай. Сервіз для чаю.			

Березовий гай		Гай з березами. Гай, у якому ростуть берези.			
Дерев'яний стіл		Стіл із дерева. Стіл, виготовлений з дерева.			
		Кількість балів			
Дієслівні словосполучення з прийменниками «від», «через», що виражають відношення причини					
Падає від втоми		Падає, тому що втомився.			
Не читав через брак часу		Не читав, тому що бракувало часу.			
Радіє від нагороди		Радіє, бо нагороджений.			
Хвилюється через несподіванку		Хвилюється, тому що відбулося щось несподівано.			
Не прийшов через хворобу		Не прийшов, бо захворів.			
		Кількість балів			
Дієслівні безприйменникові словосполучення в знахідному відмінку, що виражають відношення місця					
Бігти дорогою		Бігти по дорозі.			
Ходити лісом		Ходити по лісу.			
Йти полем		Йти по полю.			
Плисти річкою		Плисти по річці.			
Стрибати стежкою		Стрибати стежкою.			
		Кількість балів			
Загальна кількість балів					
Максимальна кількість балів – 70. Стан розвитку операцій розуміння значення словосполучень: 60–70 балів – розвинені повною мірою. 49–59 балів – частково-розвинені. 28–48 балів – розвинені мінімально. 0–27 балів – нерозвинені.					

Кількісна характеристика розвиненості операцій розуміння значення словосполучень у дітей дошкільного віку відображається в таблиці (табл. 2).

Таблиця 2

Стан розвитку операцій розуміння значення словосполучень

Кіл-сть дітей	Високий	Достатній	Середній	Низький
%				
n				

За результатами діагностування можливо виокремити орієнтовні рівні розвитку в дітей операцій розуміння значень словосполучень: високий, достатній, середній, низький (табл. 3).

Таблиця 3

Якісна характеристика стану розвитку операцій розуміння значення словосполучень у дітей дошкільного віку

Рівні розвитку	Бали	Характеристика розвиненості операцій розуміння значення словосполучень
Високий	60–70	У дітей розвинені повною мірою операції декодування значення словосполучень різних видів; вони спроможні співвіднести смислові одиниці мови з певними зв'язками і відношеннями, що існують реально; здатні розшифрувати фрагменти ситуацій, відтворені у прослуханих словосполученнях, тобто осмислюють зміст інформації, виражений засобами словосполучень. Дошкільники здатні експлікувати результати аудіювання (сприймання і розуміння значення словосполучень) у спосіб трансформації прослуханої граматичної форми в іншу граматичну

		структуру зі збереженням смислу «ядерного» словосполучення.
Достатній	49–59	У дітей частково розвинені операції розуміння значення словосполучень; вони здатні розшифрувати предметний зміст сприйнятих конструкцій, проте мають труднощі в декодуванні значення іменникових словосполучень, що виражають відношення відокремлення.
Середній	28–48	У дітей мінімально розвинені операції розуміння значення словосполучень; вони розшифровують предметний зміст тільки окремих словосполучень (переважно іменникових у родовому відмінку, що виражають відношення виникнення та прикметникових безприйменникових, що виражають відношення ознаки); інші види словосполучень діти декодують помилковими способами (через утворення різноманітних асоціативних зв'язків).
Низький	0–27	У дітей нерозвинені операції розуміння значення словосполучень; вони не можуть розшифрувати предметний зміст сприйнятих граматичних форм; намагаючись декодувати значення словосполучення, діти як правило або повторюють стимульне словосполучення повністю, або відтворюють окреме слово із словосполучення, або тлумачать значення словосполучення через випадкові асоціації. До цього рівня розвиненості операцій віднесено також і тих респондентів, які не вступають у комунікацію з психологом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калмикова, Л.О. Розвиток значення і змісту слів в онтогенезі. *Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України*. 2003. Вип. 5. №1. С. 96–104.
2. Калмикова, Л.О. Психологія формування мовленнєвої діяльності дітей у дітей дошкільного віку. Київ : Фенікс. 2008. 497 с.

doi: 10.5281/zenodo.2609110

УДК 373.2.015.31:133:2

Химич Н. Є.,
ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет
Імені Григорія Сковороди»,
Томенко Л. М.,
ЗДО «Любавонька» м. Переяслава–Хмельницького

ВИКОРИСТАННЯ МУЗЕЙНОГО ПРОСТОРУ ЗДО У ВИХОВАННІ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Духовна культура – одна із сторін загальної культури людства. На відміну від матеріальної культури, яка орієнтована на предметно–фізичний світ, культура духовна пов'язана з інтелектуальною та емоційно–психічною діяльністю людини і надає визначеності й спрямованості цій діяльності та поведінці людини в цілому. Духовна культура охоплює всі сфери життєдіяльності особистості: мову, звичаї, норми, вірування, знання, мистецтво тощо.

Озброєння основами духовної культури, починаючи з дошкільного віку, важливе тому, що це не лише дає маленькій дитині уявлення про культуру поведінки, прийнятну у сучасному суспільстві, але й забезпечує розбудову внутрішнього (інтелектуального, морального та естетичного) потенціалу шляхом гармонійного поєднання трьох складових духовності: Істини, Добра, Краси.

Духовна культура (за П. Щербанем) складається з кількох компонентів:

- інтелектуальна культура (знання, мислення);
- моральна культура (честь, гідність, культура почуттів, статеві культури);
- культура спілкування (комунікативні здібності, духовні запити, культура мови);
- національна культура та національна самосвідомість;
- художньо–естетична культура;
- християнська морально–етична культура, релігійні заповіді та традиції;
- родинно–побутова культура;
- політична, правова, екологічна культура особистості.

Формування духовної культури особистості відбувається під впливом укладу життя сім'ї, роду, народу, нації [5, с. 169].

З наймолодшого віку дорослі мають створити усі необхідні умови для збагачення духовного світу дітей, захистити від негативних впливів, щоб задоволення дитячих запитів сприяло їх найвищому

духовному розвитку. Варто зосередитись на головному: забезпечити кожній зростаючій особистості найважливішу підтримку – духовну.

Проблем і розвитку духовної культури особистості, починаючи з наймолодшого віку, приділяли велику увагу видатні педагоги–класики (А. Макаренко, С. Русова, В. Сухомлинський, Ф. Фребель та ін.). У дослідженнях сучасних вчених (Ш. Амонашвілі, І. Бех, А. Богуш, Л. Калуська, та ін.) також ця проблема посідає значне місце.

Так Ш. Амонашвілі констатує: «Діти вчаться краще там, де їх виховують і на цій основі навчають. Вони вчаться гірше там, де їх навчають і сподіваються, що навчання поведе за собою вихованість» [2, с. 190]. Вчений вважає, що саме виховання, зокрема духовного світу особистості, має бути пріоритетним. При цьому необхідно постійно спрямовувати погляд дитини на свій внутрішній, духовний світ, який набагато ширший і багатогранніший, ніж зовнішній: «Якщо в духовному світі панують світлі образи і думки, обдаровані почуття і наміри, якщо в ньому панує культура і якщо життя в ньому героїчне, то з таким духовним світом ми будемо утверджувати у зовнішньому житті високі, одухотворені цінності» [1, с. 65].

І. Бех радить виховувати духовну культуру у підростаючого покоління, опираючись на «феномен ціннісного масштабу людини» [3, с. 5]. Вчений рекомендує виховувати зростаючу особистість повноцінним суб'єктом в практичній діяльності, «яка розуміється й здійснюється як форма розвиненої культури, оскільки тільки в ній матеріалізуються вищі духовні цінності» [3, с. 5].

А. Богуш переконана, що духовну культуру потрібно виховувати з раннього дитинства, коли дитяча душа надзвичайно ніжна, тендітна, чутлива. «Дитяче серце надзвичайно сприятливе до всього. Воно м'яке, наче віск, на якому відображається відбиток притиснутої донного печатки» [4, с. 16]. «Від того, яким дитині відкриється світ, за лежатиме її майбутнє духовне зростання» [4, с. 7].

Духовна культура виховується за допомогою різноманітних засобів. Особливим розвивальним простором, який сприяє вихованню духовної культури особистості, залученню дитини до світу мистецтва, розширенню її національного світогляду, формуванню життєвої компетентності тощо є музейний простір – важливий засіб у сфері особистісного виховання дітей, що створює умови занурення особистості у спеціально організоване розвивальне предметно–просторове середовище. Однак у практичній роботі з дітьми дошкільного віку конче необхідно, щоб музейний простір розглядався не лише як освітній засіб, певне розвивальне середовище, а використовувався з метою створення цілісного фундаменту всіх компонентів духовної культури особистості. Саме музейний простір закладу дошкільної освіти може слугувати, на нашу думку, ідеальним засобом виховання духовної культури особистості у старшому дошкільному віці.

У термін «музейний простір» вкладено розуміння того, що музей здатний у числі інших сучасних чинників цілеспрямовано забезпечувати процеси виховання і навчання. Однак в умовах закладу дошкільної освіти неможливо створити експозиції, що відповідають вимогам музейної справи. Тому музеї в ЗДО називають міні–музеями. Міні–музеї – це особливий розвивальний простір. Частина слова «міні» відображає вік дітей, для яких вони призначені, розміри експозиції і чітко визначену тематику такого музею. Призначення міні–музеїв – залучити дітей до активної діяльності і спілкування, впливати на їхню емоційну, культурну сферу. Дослідження вчених дозволили констатувати, що у дітей, які займаються в музейно–освітньому просторі, певним чином модифікується розумова діяльність, діти більш вільно оперують образами. Призначення музею – духовне виховання дошкільнят, суть якого полягає в тому, щоб зростити в дитячій душі насіння любові до рідної природи, рідного краю і сім'ї, історії та культури своєї країни, до всього, що створено працею людей. Музей в дитячому садку – досить цікаве та перспективне явище, бо містить у собі великий потенціал для особистісного розвитку дошкільнят. Він розширює «середовище існування» дитини вже з дошкільного віку і є місцем культурного відпочинку. Головне у музеї – не його площа чи величина колекції, а культурна цінність експонатів. Оскільки музей здатний збагатити внутрішній світ дитини–дошкільника, то надзвичайно важливо в цей період сформувати навколо вихованців відповідне середовище, розвинути в них естетичне сприймання, а також емоційно–позитивне ставлення до тих чи інших історичних та культурних явищ.

З огляду на важливість окресленої проблеми для виховання підростаючого покоління, у 2016 році на базі ЗДО «Любовонька» міста Переяслава–Хмельницького Київської області було розпочато експериментальне дослідження з метою: виявити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови ефективного виховання духовної культури у дітей старшого дошкільного віку шляхом створення музейного простору в освітньому процесі ЗДО.

Ми припустили, що ефективність виховання духовної культури у старших дошкільників значно підвищиться за таких умов: створення освітнього середовища в ЗДО з використанням музейного простору як осередку духовного розвитку особистості; спеціальна розробка системи роботи з виховання духовної культури у дітей старшого дошкільного віку за допомогою впровадження елементів музейної педагогіки в освітній процес ЗДО; вдосконалення педагогічної майстерності вихователів ЗДО, набуття ними професійних компетентностей щодо виховання духовної культури у дітей; організація освітнього процесу в ЗДО на засадах співробітництва з родиною.

Експеримент наближається до завершення. Під час експериментального дослідження у ЗДО «Любовонька» створено чотирнадцять міні–музеїв (писанкарства, народної іграшки, українського посуду, космосу, транспорту, бісеру, гудзика, природи України та ін.), у яких працюють із дітьми досвідчені, професійні педагоги. Ними

використовуються різноманітні форми музейно–педагогічного процесу (екскурсії, заняття, свята, концерти, конкурси вікторини тощо), багатий арсенал активних та інтерактивних методів роботи з дітьми, спрямованих на виховання духовної культури особистості. До уваги пропонуємо фрагменти конспектів занять, проведених педагогами–практиками зі старшими дошкільниками.

Фрагмент конспекту заняття
«Маленькі історії про Великий світ дерев»
в міні–музеї «Одного дерева і не тільки...»
(вихователь Верба Оксана Григорівна)

Мета: створити екологічно–розвивальне середовище на основі міні–музею(особисту територію дошкільників, за яку вони вчаться нести відповідальність);вчити дітей бути не пасивними спостерігачами, а активними співавторами, творцями, дослідниками, виявляти кмітливість та вчитися у природи мудрості; розвивати пізнавальний інтерес до об’єктів та явищ навколишнього світу; виховувати відповідальність за збереження довкілля, екологічну культуру. Забезпечувати сприятливі умови для креативного, духовно–морального розвитку.

Хід заняття

Діти з вихователями заходять до групи і підходять до обладнаного міні–музею.

Вихователь читає вірш:

Добрий день шановні гості,
Добрий день, малята
У музеї нашої групи
Раді Вас вітати
А музей в нас непростий:
Він незвичний, чарівний.
І, перш, ніж екскурсію починати.
Хочу Вас дещо запитати:

- Діти, а чи знаєте ви, що таке «музей»?
- Які музеї ви знаєте в нашому місті?
- Що можна побачити і про що дізнатися в музеях?

Отже і ми з вами вирішили музей відкрити, та ще й гостей запросити
Як називається наш музей?

Діти:міні–музей «Одного дерева і не тільки...»

Вихователь: Одне дерево величне

Стереже наш музей
Воно й справді геть незвичне
Має безліч різних ідей
І допомогти йому втілити ці ідеї в життя вирішили ми з вами.

Діти, скажіть, будь ласка, як називається одним словом все те, що є в нашому музеї?

Діти: Експонати

Вихователь: – То які ж експонати у нас є?

Діти: – Гербарій «Листя і квіти дерев»,

- Вироби із дерева,
- Дерев’яні іграшки,
- Природний матеріал,
- Колекція дисків про дерева,
- Загадки, вірші, казки, легенди, оповідання про дерева,
- Ігри про дерева,
- Театри,
- Чарівні дерева,

Вихователь: А які ж правила поведінки в музеї?

Діти: – Не шуміти,

- Слухати уважно,
- В нашому музеї дозволено торкатися експонатів руками,
- Після розгляду експонату потрібно покласти його на місце,
- Експонати не можна ламати і забирати додому,
- Можна і навіть треба задавати питання,
- Не забороняється поповнювати музей новими експонатами.

Звучить музика.

Вихователь: Діти, ви чуєте?

Чарівна музика лунає:

Здається наше дерево оживає

Дерево «оживає» – мигає.

Дерево: Я чую гомін, радість, сміх,

І я вітаю Вас усіх.

Радію, що в музей наш завітали,

Бажаю, щоб цікавинки Ви тут пізнали.

Вихователь: Дякуємо тобі, любе, мудре дерево. А скажи нам, будь-ласка, як ти жило раніше, поки не потрапило до нас в музей?

Дерево: Раніше я було звичайним, маленьким жолудем. Пройшло дуже багато років, і ось я перед вами у своїй величній красі.

Вихователь: І справді, ось під деревом лежать жолуді. Отже, як називається наше дерево?

Діти: Дуб.

Вихователь: А скільки ще цікавих сюрпризів підготувало наше дерево! Ось в його кроні я бачу листочок із запитаннями. То що, пограємо з деревом?

Якщо ваша відповідь буде правильна, то дерево засяє зеленим сяйвом, якщо ні – тривожним червоним:

- Що дають людям дерева? (Їжу, деревину, кисень).
- Що можна визначити по кільцям на стовбурі дерева? (Вік).
- Для чого дереву кора? (Для захисту).
- З квітів якого листяного дерева бджоли виготовляють найсмачніший мед? (Липа).
- Яке дерево називають деревом ледарів? (Кокос. Його плоди, дозріваючи, падають на землю самі).
- У якого дерева стовбур білий, а в якого – сірий? (Береза і осика).
- Яке дерево, як і береза, дає солодкий сік? (Клен).
- Чому лісники називають березу «доброю нянею ялинок»? (Молоді ялинки «горять» від сонця, а саме в березовому лісі швидко піднімаються. Берези оберігають їх від сонця своєю тінню).
- Дерево, яке ніхто не лякає, а воно тремтить? (Осика).
- Його листя схоже на дитячі долоньки? (Клен).
- Яке дерево може передбачати погоду, зокрема дощ? (Клен: якщо з'явилися на кленових листочках слюзи, значить через кілька годин буде дощ).
- З якого дерева виготовляють роялі, скрипки? (Ялина).
- З якого дерева виготовляють сірники? (Сосна).
- Від назви якого дерева походить назва весняного місяця? (Берези – березень).
- А літнього? (Липа – липень).
- У якому дереві корисне все-все? (Сосна. Хвою клюють лісові птахи. Для лося краща зимова їжа – кора і молоді соснові гілки. Білки і шишкарі – ласують сосновим насінням. Сосновим повітрям легко дихається).

**Фрагмент конспекту заняття в міні-музеї транспорту
«Обережність – запорука безпеки»
(вихователь Губрій Інна Віталіївна)**

Мета: закріплювати знання дітей про транспорт, удосконалювати знання правил дорожнього руху, правила поведінки на вулиці; виховувати культуру безпеки життєдіяльності.

Хід заняття

Вихователь: Діти, скажіть, які професії визнаєте?

- Люди яких професій допомагають у біді? (пожежники, лікарі, поліцейські, рятівники).
- Що рятівникам допомагає в їхній професії? (транспорт)

(підходять до міні-музею транспорту і розглядають).

- На якому транспорті їздять рятівники? (швидка допомога, пожежна машина, поліцейська).
- Як одним словом називається цей транспорт? (спеціальний).
- Чому його так називають?
- Щоб не трапилось біди на дорозі, що потрібно знати? (правила дорожнього руху).

Так, на вулиці ми дотримуємось правил дорожнього руху, а автомобілі, пасажери, пішоходи є учасниками дорожнього руху.

Дидактична гра «Слухай уважно, відповідай швидко»

- Кого перевозять автомобілі? (пасажирів).
- Хто такий водій? (той, хто керує транспортом).
- Хто такий пішохід? (людина, яка бере участь в дорожньому русі, але вона не в транспорті).
- Як називається частина вулиці по якій ходять люди? (тротуар).
- По якій частині вулиці їздять автомобілі? (проїжджа частина).
- Де переходять вулицю пішоходи? (по пішохідному переходу).
- Які є види пішохідних переходів? (підземний, наземний, надземний).
- Що допомагає водіям і пішоходам на дорозі? (дорожні знаки).

Дидактична гра «Світлофор»

Фрагмент конспекту заняття «Ложка в житті людини»

в міні-музеї ложки

(вихователь Панферова Тамара Григорівна)

Мета: вчити дітей емоційно відгукуватися на розгляд рукотворних предметів, якими користувалися в давнину, формувати уявлення про предмети старовинного посуду; познайомити з новим експонатом; сприяти розвитку зацікавленого ставлення до предметного середовища, виховувати національну та родинно-побутову культуру, інтереси повагу до історії свого народу.

Хід заняття

Діти знаходяться біля міні-музею ложки.

Вихователь: Діти, сьогодні нам з Нової пошти прийшла посилка. Як видумаєте, що у ній? *(відповіді дітей)*. Що насправді, дізнаємось коли відкриємо? *(в посилці ложка для спагеті)*. Вихователь продовжує:

Вихователь: Ви знаєте, що таке спагеті? Зараз за допомогою ось цієї спеціальної ложки спробуйте діставати спагеті з миски, адже вона зовсім не така як звичайна ложка

Діти по черзі за допомогою ложки пробують діставати спагеті з миски спеціальною ложкою.

Вихователь: Ложку для спагеті залишимо у нашому музеї. Це новий експонат. А скажіть—но, діти, навіщо людині ложка?

Відповіді дітей.

Вихователь: Як ви думаєте, коли з'явилась перша ложка?

Розповідь вихователя про виникнення ложки з використанням мультимедійного проектора:

Дуже—дуже давно, коли перші люди жили на Землі, вони їли руками сиру їжу, тому що посуду у них ніякого не було. З часом вони навчилися видобувати вогонь, з каменя виточувати вироби. Знайшовши глину, почали ліпити з неї різні предмети, які, потрапляючи у вогонь, не згорали, а ставали міцні, зручні. У них можна було зберігати і варити їжу. А гарячу їжу люди вже брали не руками, а глиняними ложками. Так з'явився посуд і сама перша ложка. Через багато років люди навчились виготовляти посуд із різних матеріалів для різних видів їжі, різної форми та розміру.

Розповідь вихователя супроводжується показом на екрані.

Дидактична гра «Знайди призначення ложкам» (діти розкладають ложки за їхнім призначенням: столова, чайна, десертна, кавова, ложка для соусу тощо).

Вихователь: Ложками не лише їдять, а ще це може бути і музичний інструмент.

Музична гра на ложках (діти виконують відому українську народну мелодію під музичний супровід).

Головним результатом експерименту стане реалізація цілісного системного підходу у науково-методичному забезпеченні освітнього процесу закладу дошкільної освіти, який дозволить розкрити особливості виховання духовної культури у дітей старшого дошкільного віку шляхом створення музейного простору в ЗДО і головне – допоможе закласти духовний фундамент зростаючої особистості, що забезпечить її повноцінний розвиток та внутрішнє становлення на наступних вікових етапах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амонашвили Ш. А. Баллада о воспитании. Истинное воспитание ребенка – в воспитании самих себя– Артемовск: Лаборатория гуманной педагогики, 2008. 171 с.
2. Амонашвили Ш. А. Вера и любовь. Артемовск: Лаборатория гуманной педагогики, 2009. 213 с.
3. Бех І. Особистість як мета сучасного виховання. *Вісник слово*. 2015. № 3–4. С. 4 – 6.
4. Богуш А. М. Сучок В. Є. Уроки духовності дітям. Одеса: Друк, 2007. 198 с.
5. Щербань П. М. Національне виховання в сім'ї: для батьків, учителів, вихователів. Київ: Борівітер, 2000. 260 с.

Doi: 10.5281/zenodo.2609116

УДК 159.9:61

Шебанова В. І.,
Херсонський державний університет

ГРА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТА НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДОШКІЛЬНИКАМ

Термін «гра» на різних мовах відповідає поняттям про жарт і сміх, легкість та задоволення, і вказує на зв'язок цього процесу з позитивними емоціями.

Давно визнане, що гра займає значне місце в житті дитини. Ще в XVIII столітті Жан-Жак Руссо дуже вірно помітив: для того щоб довідатися й зрозуміти дитину, необхідно поспостерігати за тим як вона грає. На відміну від дорослих, для яких природнім засобом спілкування є мова, для дитини природній засіб спілкування – це ігрова діяльність.

Класичний аналіз психології гри традиційно має своїм об'єктом ігрову діяльність дитини дошкільного віку. Саме тому «уявна ситуація» сюжетної або рольової гри, за термінологією Л.С. Виготського, є вершиною еволюції ігрової діяльності в онтогенезі. Розбіжність змісту ігрової дії та складових її операцій призводить до того, що дитина грає в уявлюваній ситуації, породжуючи і стимулюючи тим самим процес уяви. Робота з образами, яка пронизує всю ігрову діяльність, стимулює процеси мислення, у тому числі інші психічні процеси та творчу інтуїцію.

У процесі психічного розвитку особистості ті або інші типи репродуктивної діяльності при їх засвоєнні згортаються і стають, по-перше, ядром різних видів продуктивної діяльності того ж типу і, по-друге, психологічними механізмами формування генетично більш пізніх типів діяльності. «Повноцінну трудову діяльність можна сформувати лише на основі ігрової і навчальної, а навчальну діяльність – тільки на основі ігрової, оскільки навчання спрямоване, зокрема, на оволодіння такими абстракціями й узагальненнями, що припускають наявність у дитини уяви і символічної функції, які формуються саме в грі» [2, 62].

Низка авторів (В. В. Давидов, Т. О. Піроженко, Н. Б. Сазонтєва та ін.) відзначають, що в більшості ігор реалізуються наступні функції:

1. розвивальна – розвиток вищих психічних функцій таких як увага, сприйняття, пам'ять тощо;
2. навчальна функція – формування загальноосвітніх умінь і навичок, таких як комунікативні, організаційні, пізнавальні, образотворчі тощо;
3. формувальна-адаптивна – формування соціальних форм поведінки, які в процесі розвитку стають засобом адаптації до нових умов та видів діяльності;
4. розважальна функція – створення сприятливої атмосфери на заняттях;
5. комунікативна функція – об'єднання учасників гри, встановлення емоційних контактів;
6. релаксаційна функція – зняття емоційної напруги, викликані навантаженням на нервову систему при інтенсивному навчанні, конфліктах, різних стресових ситуацій;
7. психотехнічна функція – формування навичок підготовки свого фізіологічного стану задля більш ефективної діяльності, перебудова психіки для засвоєння значних об'ємів інформації [1; 2; 3].

З огляду на усе вищесказане, ми вважаємо, що ігри можуть опинитися надзвичайно необхідними і корисними у розвивальній та психокорекційній роботі з дошкільниками.

Завдяки тому, що в іграх є можливість непрямого впливу, вплетеного повідомлення, метафор тощо, ми можемо опосередковано впливати на емоційно-вольову сферу особистості, її систему потреб і цінностей, формувати навички відповідальної поведінки, самоконтролю, самодисципліни, критичності мислення,

навички подолання труднощів, формувати навички врегулювання конфліктних ситуацій та продуктивного спілкування, сприяти розвитку автономності (самостійності), фізичного самовдосконалення тощо.

Стисло зупинимось на застосуванні ігрової терапії з дітьми дошкільного віку. Ігрова терапія – психотерапевтичний метод, заснований на принципах динаміки психічного розвитку й спрямований на полегшення емоційного стресу у дітей за допомогою різноманітних ігрових матеріалів [4, 34].

Саме за допомогою організації ігрової діяльності психолог навчає дитину контролювати свої імпульси й підтримувати соціально схвалювану взаємодію з дорослими. За допомогою гри діти здатні виразити свої почуття й переживання; програти, тобто знову пережити травматичну ситуацію; і нарешті, дозволити виявити себе у безпечній, комфортній обстановці [5].

Існує кілька *критеріїв для оцінки терапевтичної динаміки*:

- Дитина на кожній наступній сесії виглядає більш спокійною і розслабленою.
- Дитина стає більш упевненою у собі.
- Дитина стає у стані узагальнити, що відбувалося на сесії й чому вона навчилася.
- Взаємодія дитини з батьками стає більш позитивною.
- Спостерігаються зміни у поведінкових паттернах, тілесних проявах, ігри, що спрямовані на взаємодію з оточуючими.
- Дитина відкрито обговорює свої проблеми й тривоги.

Основні цілі ігрової психотерапії

Ігрова психотерапія:

- допомагає у встановленні діагнозу;
- допомагає у встановленні контакту між психологом та дитиною–клієнтом;
- дає засоби для роботи з механізмами психологічного захисту дитини (які грають важливу роль у розвитку емоційних та поведінкових розладів);
- допомагає словесному вираженню почуттів;
- допомагає дитині виразити неусвідомлювані конфлікти й тим самим зменшити емоційну напругу;
- розширює коло інтересів дитину [5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Ігрова діяльність дошкільника: молодший дошкільний вік / Піроженко Т. О. та ін. Київ: Генеза, 2016. 88 с. (Серія «Настільна книжка вихователя»).
2. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения. Москва: Владос. 3–е изд., 2016. 62с.
3. Сазонтьева Н. Б. Игра как метод и проблема современной психологии – Новосибирск: Воздух, 2007.8с.
4. Барц Э. Игра в глубокое [пер. с англ. В. И. Иванова]. Москва: Класс, 2011. 139 с.
5. Шебанова В. І. Психологічна допомога дитині, що зазнала насильства: навчально–методичний посібник. Херсон. ПП Вишемирський В.С., 2017. 212 с.

Doi: 10.5281/zenodo.2609122

УДК 373.2 [–044.332: – 053.4]

Шкляр Н. А.,

Інститут проблем виховання, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Масштабність та гострота соціально–економічних, культурних проблем життя сучасного суспільства потребують визнання пріоритету дошкільного виховання, розуміння і прийняття цінності раннього дитинства як найважливішого періоду становлення особистості. Нова соціокультурна ситуація і вимоги суспільства до особистості доводять, що сучасне покоління дітей поступово зіткнеться з необхідністю оволодівати наукою виживання на основі розвитку соціально–психологічних засобів пристосування до різноманітних, в тому числі й екстремальних ситуацій. Отже, практикуючи дітей у входженні в нові соціальні умови, дорослі мають розвивати їх адаптивні механізми, мобільність, гнучкість поведінки, стресостійкість.

Момент переходу від вузького сімейного кола до гурту однолітків і дорослих у закладі дошкільної освіти становить значну психологічну проблему для багатьох дітей раннього віку, що знаходить прояв у численних невротичних реакціях, негативних формах поведінки, безпорадності, замкнутості, зниженні рівня мовленнєвої та загальної психологічної активності. З іншого боку, проблеми адаптації дитини до нових соціальних умов можуть бути спричинені неправильними діями дорослих – батьків і вихователів, відсутньою конструктивною взаємодією між ними.

Мета цієї статті полягає у представленні результатів аналітичного огляду наукових і науково–методичних праць, що слугують теоретичним підґрунтям вивченню особливостей адаптації дітей раннього віку до нової соціальної ситуації.

Теоретичний аналіз психолого–педагогічної літератури з досліджуваної проблеми показав, що *адаптація* людини – це універсальна властивість живого організму, що забезпечує його життєздатність в умовах, які постійно змінюються і є процесом адекватним пристосуванню функціональних і структурних елементів до оточуючого середовища (А. Авцин, А. Георгієвський, І. Зотова, А. Казначеев, І. Милославова, А. Солодков, В. Ротенберг та ін.).

У зв'язку з переходом від однієї соціальної інституції до іншої актуалізується зміст категорії «адаптація» (в перекладі з латині означає «пристосовувати», «улаштовувати», «приєднувати»). К. Рубчевський пропонує розглядати адаптацію як форму перебігу соціалізації у двох аспектах: соціальному і психологічному. Соціальний аспект явища адаптації демонструє вид і характер стосунків особистості з соціальним середовищем, коли у взаємодії вступають вимоги соціуму, з однієї сторони, і домагання й можливості суб'єкта задовольнити ці вимоги, з іншої (Ф. Баос, В. Малиновський та ін.). Психологічний аспект адаптації передбачає єдність взаємовпливу середовища та особистості: середовище впливає на особистість, яка, у відповідності до своєї внутрішньої природи, переробляє ці впливи, і особистість, у свою чергу, активно впливає на середовище [5].

У психології термін «адаптація» вживається, з одного боку, для позначення якості людини, яка характеризує її стійкість до умов середовища, виказуючи рівень її пристосування. З іншого боку, адаптація виступає як процес пристосування людини до умов, що змінюються (Т. Алексеєнко, Б. Ананьєв, І. Бех, Л. Виготський, І. Зверєва, А. Капська, О. Кононко, А. Мудрик).

Оскільки адаптація розглядається нами в загальному процесі ранньої соціалізації, то у контексті нашого дослідження процесів раннього дитинства є потреба особливої уваги приділити категорії *соціальної адаптації*, яку науковці розуміють як – специфічну форму соціальної активності особистості, пов'язану зі входженням та приведенням об'єктивних і суб'єктивних особливостей особистості у відповідність до нових соціальних умов (Д. Андреева, В. Казначеев, О. Кононко, В. Слюсаренко, А. Фурман). Розробники Базового компонента дошкільної освіти розглядають соціальну адаптацію як інтегральний показник здатності дитини виконувати належні біологічні, психологічні функції та соціальні ролі у колективі як основне призначення сім'ї та закладу дошкільної освіти [1].

Наукові відомості про адаптацію дітей були значно розширені у результаті комплексної роботи вчених (Р. Тонкова–Ямпольська, К. Грош, М. Зейдель) щодо адаптації дітей раннього дошкільного віку: її особливості, залежність перебігу від індивідуально–психологічного розвитку дитини, ставлення «новачків» до вихователів, однолітків, наявності інтересу до різноманітності дитячої діяльності. Автори дослідження визначали адаптацію як короткотривалий процес взаємодії з новими соціальними умовами, що потребує пошуку психологічних форм пристосування [7]. Як проблему наступності виховної роботи в групах раннього та молодшого дошкільного віку адаптацію вивчала В. Манова–Томова, зазначаючи важливість її організації для успішного пристосування дитини [3].

У дошкільній педагогіці проблему адаптації дітей раннього і молодшого дошкільного віку до умов суспільного виховання розглядали Н. Аксаріна, Н. Ватутіна, Л. Голубєва, А. Мишкіс, Т. Науменко, Ж. Юзвак та ін. Дослідники підкреслюють складність процесу адаптації дітей до умов суспільного виховання й важливість правильної його організації для розвитку особистості дошкільника.

На відміну від соціалізації як постійного, тривалого та безперервного процесу входження людини в соціум, соціальна адаптація акцентує увагу саме на моменті *входження* людини до конкретної соціальної спільноти, чому сприяє засвоєння соціального досвіду цієї спільноти та використання нею набутого раніше соціального досвіду (А. Петровський, А. Капська). У цьому контексті соціальну адаптацію слід розглядати як активно–розвивальний, а не активно–пристосувальний процес. Суголосні з твердженням С. Литвиненко, за якого, особистість настільки соціальна успішна, наскільки вона адаптивна, адже за кожною соціальною роллю стоять певні нормативи, а простір соціальних ролей та соціальних відносин – середовище, в якому особистість адаптується [6, с. 15].

Розуміючи соціальну адаптацію дитини дошкільного віку як процес і водночас результат процесу, слідом за науковцями ми пояснюємо її як інтегративний показник стану, що відображає здатність дитини адекватно сприймати навколишню дійсність, ставитися до людей, подій, вчинків, спілкування, регулювати поведінку залежно від обставин (Т. Алексеєнко, О. Кононко та ін.) [2]. Це дає нам право слідом за групою учених (Д. Андреева, В. Казначеев, А. Капська, О. Кононко, В. Слюсаренко, А. Фурман) розглядати соціальну адаптацію як специфічну форму соціальної активності, пов'язаної із входженням у нові соціальні умови та приведенням об'єктивних і суб'єктивних особливостей особистості у відповідність до них.

Як зазначає І. Рогальська, у сучасній соціокультурній ситуації головною домінантою є соціалізація особистості як результат її соціального розвитку та виховання, досягнення оптимальної форми соціальної активності та компетентності, що дає змогу дитині бути активним перетворювачем власного життя та довкілля, мати право свободи вибору і ставати суб'єктом власної життєдіяльності. У зв'язку з цим, закладу дошкільної освіти відводиться особлива роль – спільно з сім'єю стати провідною соціальною інституцією соціалізації, яка забезпечує запровадження соціально–педагогічного супроводу соціалізації особистості у дошкільному дитинстві, спрямовує на розвиток соціально та індивідуально вагомих рис особистості та її успішне функціонування як суб'єкта власної життєдіяльності у суспільному довкіллі. «Соціальний розвиток дитини постає як взаємозв'язок соціалізації, тобто оволодіння соціокультурним досвідом, його засвоєння і відтворення, та індивідуалізації – набуття самостійності, відносної автономності» [4].

Отже, узагальнюючи зазначене, ми визначаємо заклад дошкільної освіти – наступною після родини інституцією соціалізації, яка була і залишається суспільним середовищем розвитку і виховання дошкільника, забезпечуючи дитині якісний соціально–особистісний розвиток, педагогічно виважену соціалізацію, накопичення і формування первинного соціального досвіду. Тому робимо висновок, що тільки тісна ефективна взаємодія родини та педагогічного колективу закладу дошкільної освіти сприятиме успішному формуванню первинного соціального досвіду дітей дошкільного віку, полегшенню адаптації до нових соціальних умов і наповнить їх позитивними емоційними враженнями. Відсутність єдності та наступності вимог між закладом дошкільної освіти і родиною є великою перепорою в процесі соціального становлення підростаючого покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти /Науковий керівник: А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богущ А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. Київ: Видавництво, 2012. 26 с.
2. Кононко О. Л. Соціально–емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) : [навч. посібник для вищих навчальних закладів] Київ: Освіта, 1998. 255 с.
3. Манова–Томова В. Психологічна діагностика раннього віку. Київ: Вища школа, 1978. С. 66–68, 104–137
4. Рогальська І. П. Теоретико–методичні засади соціалізації особистості у дошкільному дитинстві : дис. д-ра пед. наук : 13.00.05 «Соціальна педагогіка» Умань, 2009. 499 с.
5. Рубчевский К. В. Социализация личности: интериоризация и социальная адаптация. *Общественные науки и современность*. 2003. № 3. С. 147–151.
6. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в умовах ДНЗ : монографія / Н. Гавриш, О. Рейпольська та ін.; за заг.ред. О. Рейпольської. Київ – Кропивницький: Імекс–ЛТД, 2018. 280 с.
7. Социальная адаптация детей в дошкольных учреждениях [под ред. Р. В. Тонкой–Ямпольской, Е. Шмидт–Кольмер, А. Атанасовой–Вуковой]. Москва: Медицина, 1980. 231 с.

doi: 10.5281/zenodo.2609124

УДК 364–787.7–053.2

Яковенко І. О.

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

КАЗКОТЕРАПІЯ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ LEGO

Важливою ланкою освітнього процесу закладу дошкільної освіти є робота з дітьми з особливими потребами. Програмовий матеріал зазначеною категорією дітей засвоюється складніше і тому вимагає інноваційних методів роботи. Одним з яких є казкотерапія на основі застосування LEGO.

Казкотерапія як метод роботи з дітьми виступає предметом дослідження широкого кола науковців (Ш. Амонашвілі, В. Кондрашин, М. Плоткін, М. Щирбик та інші). Казкотерапія зарекомендувала себе як один з варіантів альтернативної роботи з корекції дитячої психіки та поведінкових розладів дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (Л. Алексєєва, А. Панова, О. Холстова та інші). Незважаючи на значну кількість досліджень щодо впливу казко терапії на становлення особистості дитини, питання пошуку інноваційних методів по роботі з дітьми з особливими потребами залишається відкритим.

На думку С. Штіль, програмовий матеріал дітьми з особливими потребами сприймається легше на основі застосування казки для запам'ятовування почутого. Дослідниця звертає увагу, що прочитання дітям казки не вичерпує всіх можливостей методу [3]. Прийомів роботи з казкою на занятті існує велика кількість: аналіз казок, розповідь, переписування, постановка казок за допомогою ляльок, складання казок та інші.

Дослідниця І. Садова зауважує, що казкотерапія належить до методів, що розвиває уяву, творчі здібності, розширює свідомість, допомагає в невимушеній формі збільшити словниковий запас та навчитися аналізувати запропонований матеріал. Важливими також виступають зв'язки, що встановлюються дитиною між казковим і реальним світом, приклади поведінки. Казкотерапія формує у дитини потенційно позитивні риси характеру, що притаманні головним героям твору, вчить знаходити варіанти рішення різних життєвих ситуацій, уміння протистояти труднощам і досягати поставленої мети [2, с. 295]. Казкотерапія є дієвим інструментом подолання відчуття тривожності у дітей з особливими потребами. На думку дослідниці, казки є привабливим інструментом для розвитку інтелектуальної та емоційно–вольової сфери дітей з ОП. І. Садова доходить висновку, що у казках зазвичай відсутня мораль, а лише можуть бути введені певні висновки щодо сюжету подій. Також казки допомагають вималювати у свідомості дитини причинно–

наслідкові зв'язки. Важливим є відсутність персоніфікацій персонажів, адже вони виступають як збірні поняття. Казка дарує дитині психологічну захищеність і впевненість через позитивне закінчення [2, с. 296].

Завдяки методу казкотерапії дитина легко доходить висновку про взаємозв'язок роботи над собою для досягнення поставленої мети. Аналіз казки допомагає розвивати зв'язне мовлення, уміння узагальнювати, знаходити прихований підтекст, робити висновки та співпереживати події. Такий метод дозволяє дитині з особливими потребами розширити емоційно-вольову сферу, змінити внутрішні переживання і страхи на позитивний сюжет, викласти хвилюючі моменти на папері у вигляді малюнків і поговорити про зображене.

Досліджуючи пізнавальну сферу дітей з особливими освітніми потребами О. Нагорна звернула увагу на відмінності у запам'ятовуванні та відтворенні матеріалу. Під час дослідження різних видів пам'яті у дітей з ОП дослідниця дійшла висновку про найбільш активну участь зорової і тактильної. У праці відзначено, що слухово-мовленнєва пам'ять має найменший розвиток, що спричинено прямим зв'язком мовлення з швидкістю перебігу мисленнєвого процесу в корі головного мозку. У зв'язку з тим, що при аналізі зорової пам'яті у дітей з ОП констатовано, що у більшості випадків вона перебуває у межах норми, то для розвитку пізнавальної сфери доцільним постає використання наочного матеріалу при запам'ятовуванні сюжетних ліній твору [1, с. 15–17].

Одним із потужних ресурсів, що поєднує в собі зорові образи з запам'ятовуванням головних персонажів та їх дій за характерною кольоровою гамою є цеглинки LEGO. Поєднання казкотерапії з розвитком дрібної моторики, вмінням переказувати прослуханий матеріал та будувати свій сюжет допоможе дитині з особливими освітніми потребами перейти від процесу прослуховування до запам'ятовування і легкого відтворення програмового матеріалу.

Звертаючись до конструкторської діяльності, відзначимо можливість полегшення переказу казок як за допомогою лего-цеглинок, так і системних наборів лего. Наприклад, після прослуховування казки та аналізу сюжетних ліній дітям можна запропонувати скласти з набору лего персонажа, який найбільше сподобався. При цьому дошкільники будуть тренувати дрібну моторику, напружувати зорову і слухову пам'ять, розвивати творчі здібності для виконання завдання. Після конструкторської роботи обов'язково вихователь повинен запитати дитину про її персонажа та манеру будівництва, добір кольорів.

Застосування лего допоможе вихователям забезпечити доцільні педагогічні умови роботи з казкою: розуміння змісту тексту; наявність чіткого плану для переказу і, відповідно, впевненості в своїх силах; моделювання казкових ситуацій, запам'ятовування кольорів і вчинків; взаємозв'язок різних аналізаторів, що беруть участь у відтворенні матеріалу: зоровий, дотиковий, мовленнєвий. Розвиток логічного мислення, просторових понять, формування уміння узагальнювати тісно переплітаються у застосуванні методу казкотерапії на основі використання лего. Робота з наборами лего допоможе подолати бар'єри спілкування дитини з особливими потребами з групою. Конструкторська діяльність позитивно вплине на розвиток логічного мислення, допоможе орієнтуватися у просторі та приймати рішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами : навч. посіб. Рівне, 2016. 141 с. 2
2. Садова І. Казкотерапія – сучасний метод роботи з дітьми, які мають особливі потреби. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. Вип 11. С. 293–298. 3
3. Штіль С. Казкотерапія на заняттях із дітьми з особливими потребами : дошкільний вік. *Дефектолог*. 2009. № 4 (Квітень). С. 24–39 1

АВТОРСЬКА ДОВІДКА

Аксенова Вікторія Валеріївна – викладач 1-ої кваліфікаційної категорії, викладач основ природознавства та методики ознайомлення дітей з природою ВНКЗ «Білгород–Дністровське педучилище» Одеської обл.

Аль-Хамадані Наталія Дмитрівна – викладач ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка».

Андресва Анна Петрівна – волонтер Дитячого клубу «ЕЛЕОС» м. Білосток (*Республіка Польща*).

Андресва Тамара Тимівна – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Антонюк Ольга Іванівна – вихователь закладу дошкільної освіти № 23 Луцької міської ради.

Балтужио Анна Васильевна – педагог–психолог, преподаватель Соціально–гуманитарного коледжа МГУ імені А.А. Кулешова (Республіка Беларусь).

Батова Катерина Костянтинівна – студентка 2-го курсу спеціальності «Дошкільна освіта» Красноградського коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно–педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Батура Ірина Николаевна – старший преподаватель кафедри педагогіки дитинства і сім'ї УО «Могилевський державний університет імені А.А. Кулешова» (*Республіка Беларусь*).

Берсан Тетяна Володимирівна – студентка 448 групи Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського.

Борисова Наталія Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Борисова Олена Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Бурчик Вікторія – студентка ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Ватаманюк Галина Петрівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач Кам'янець–Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Внук Лилия Борисовна – вихователь–методист Государственного учреждения образования «Дошкольный центр развития ребенка № 1 г. Могилева» (*Республіка Беларусь*).

Вознюк Олександр Васильович – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дошкільної освіти і педагогічних інновацій Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Волженцев Кирилл Анатолійович – магістр кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Волженцева Ірина Вікторівна – доктор психологічних наук, професор, академік УТА, професор кафедри психології, професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Волошко Тетяна Володимирівна – викладач дошкільних дисциплін Комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально–реабілітаційна академія».

Гавриш Наталія Василівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Гальченко Вікторія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.

Гречишкіна Ірина Анатоліївна – аспірант Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Грубська Яна Іванівна – студентка ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Данилюк Ірина Євгенівна – музичний керівник дошкільного навчального закладу (ясла–садок) компенсуючого типу (санаторний) № 388 Шевченківського району м. Києва.

Дедулевич Марина Николаевна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дитинства і сім'ї УО «Могилевський державний університет імені А.А. Кулешова» (*Республіка Беларусь*).

Дем'яненко Світлана Дмитрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Довгун Олена Іванівна – магістрантка кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Доцевич Таміла Іванівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Ершова Наталія Викторовна – старший преподаватель кафедри педагогіки дитинства і сім'ї УО «Могилевський державний університет».

Єніфанова Світлана Павлівна – магістрантка кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Єсавелюк Катерина Михайлівна – викладач вищої кваліфікаційної категорії, методист, викладач методики корекційної педагогіки ВНКЗ «Білгород–Дністровське педучилище» Одеської обл.

Житнік Тетяна Сергіївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Жмуцька Наталія Анатоліївна – вихователь закладу дошкільної освіти № 231 «Малинка» м. Запоріжжя Запорізької обласної ради.

Зданевич Лариса Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно–педагогічної академії.

Зоряка Ірина Юріївна – фахівець відділу організації наукових досліджень Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.

Калмикова Лариса Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Каньоса Наталія Григорівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик дошкільної освіти Кам'янець–Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Кириченко Тарас Григорович – кандидат педагогічних наук, доцент ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Кириченко Тетяна Василівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Клак Віталій Олександрович – аспірант ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Ковалєва Анжела Валеріївна – вихователь дошкільного образования Государственного учреждения образования «Дошкольный центр развития ребенка № 1 г. Могилева» (Республика Беларусь).

Коваленко Наталія Володимирівна – викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач методики образотворчої діяльності ВНКЗ «Білгород–Дністровське педучилище» Одеської обл.

Комарівська Надія Олегівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Короткевич Галина Анатоліївна – педагог частного социально–педагогического учреждения образования «SOS–Детская деревня Могилев» (Республика Беларусь).

Костик Євгенія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Кошляцька Наталія Олександрівна – старший викладач, викладач вищої категорії, викладач «Співи та музична література», музичного інструменту, вокалу, диригування ВКНЗ «Володимир–Волинський педагогічний коледж ім. А.Ю. Кримського».

Кролівець Юлія Віталіївна – аспірант кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Кудикіна Надія Василівна – доктор педагогічних наук, професор Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Білоцерківський гуманітарно–педагогічний коледж».

Кузьменко Оксана Григорівна – вихователь закладу дошкільної освіти (ясла–садок) № 133 Дарницького району м. Києва.

Ладизинська Ольга Володимирівна – спеціаліст І–ої категорії, вчитель–логопед закладу дошкільної освіти № 22 м. Луцьк.

Ланишина Ірина Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Левінець Наталія Валентинівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри методик та технологій дошкільної освіти Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.

Лисенко Тетяна Романівна – магістр, викладач КВНЗ КОР «Богуславський гуманітарний коледж імені І.С. Нечуя–Левицького».

Литвишко Олена Миколаївна – викладач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Лохвицька Любов Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти, заступник декана соціоісторичного факультету з наукової ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Луцевич Надежда Владимировна – студентка 4–го курсу факультета педагогіки і психології дитинства УО «Могилевський державний університет ім. А.А. Кулешова» (Республика Беларусь).

Луценко Ірина Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методик та технологій дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Матвієнко Наталія Миколаївна – вчитель–дефектолог дошкільного підрозділу Комунального закладу «Харківський спеціальний навчально–виховний комплекс» Харківської обласної ради.

Матліна Олена Володимирівна – викладач ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка».

Микитенко Вероніка – студентка ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Мисан Інна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Миськова Наталія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно–педагогічної академії.

Можарова Тат'яна Александрівна – старший преподаватель кафедри педагогіки дитинства і сім'ї УО «Могилевський державний університет імені А.А. Кулешова» (Республіка Білорусь).

Мурашко Елена Анатольевна – старший преподаватель кафедри педагогіки дитинства і сім'ї УО «Могилевський державний університет імені А.А. Кулешова» (Республіка Білорусь).

Муровейко Анна Александрівна – студентка УО «Могилевський державний університет імені А. А. Кулешова» 2 ступені получения высшего образования специальности 1–09 81 01 «Образовательный менеджмент», учитель–дефектолог Государственного учреждения образования «Ясли–сад № 115 г. Могилева» (Республіка Білорусь).

Онофрійчук Лілія Олегівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно–педагогічної академії.

Охременко Людмила Сергіївна – викладач І-ої кваліфікаційної категорії, викладач методики фізичного виховання ВНЗ «Білгород–Дністровське педучилище» Одеської обл.

Пасічник Світлана Олексіївна – викладач методики фізичного виховання Красноградського коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно–педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Пастушенко Валентина Василівна – вихователь, спеціаліст І-ої категорії ДНЗ (ясла–садок) «Ромашка» с. Мокра Калигірка Катеринопільського району Черкаської обл.

Пашигар Марина Сергіївна – викладач психології Красноградського коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно–педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Педько Ольга Петрівна – старший викладач кафедри педагогіки, психології, менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів».

Петрик Денис Анатолійович – представник діагностики МОХО (Моксо).

Петрушко Вікторія Олександрівна – студентка 4–го курсу, групи ДО–42–МС ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Прокоф'єва Ольга Олегівна – кандидат педагогічних наук, доцент, заведуючий кафедрою педагогіки дитинства і сім'ї УО «Могилевський державний університет імені А.А. Кулешова».

Пудло Тетяна Ігорівна – студентка 2–го курсу спеціальності «Дошкільна освіта» Красноградського коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно–педагогічна академія» Харківської обласної ради;

Пустельник Олександр Миколайович – вихователь–методист закладу дошкільної освіти № 34 м. Луцьк Волинської обл.

Рагозіна Вікторія Валентинівна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України.

Рейпольська Ольга Дмитрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач лабораторією дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України.

Репетій Світлана Тимофіївна – кандидат психологічних наук, доцент Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.

Рудківська Наталія Леонідівна – викладач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Рябокін Олена Олександрівна – вихователь Комунального закладу «Харківський спеціальний навчально–виховний комплекс» Харківської обласної ради.

Савчин Олександр Михайлович – викладач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Сас Олена Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно–педагогічної академії.

Севернєва Людмила Владимировна – заместитель заведующего по основной деятельности Государственного учреждения образования «Дошкольный центр развития ребенка № 1 г. Могилева» (Республіка Білорусь).

Седина Тетяна Леонидівна – педагог–психолог Государственного учреждения образования «Дошкольный центр развития ребенка № 1 г. Могилева» (Республіка Білорусь).

Сидоренко Наталія Миколаївна – викладач ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка».

Смирнова Олена – студентка ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Соловійова Людмила Іванівна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України.

Танана Світлана Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Тарапака Наталія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти Комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського».

Тарнавська Наталія Петрівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти і педагогічних інновацій Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Терещенко Людмила Александровна – вихователь дошкільного образования Государственного учреждения образования «Дошкольный центр развития ребенка №1 г. Могилева» (Республика Беларусь).

Тімченко Юлія Олегівна – студентка 448 групи Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського.

Ткач Тамара Володимирівна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Ткаченко Лідія Микитівна – викладач педагогіки (дошкільної) Красноградського коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно–педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Товт Ірина Семенівна – кандидат історичних наук, доцент, викладач української мови та літератури КВНЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно–педагогічний коледж».

Томчук Альона Олександрівна – магістрант Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.

Тригуб Альона Олександрівна – студентка групи ДО–41 соціоісторичного факультету ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Фроленкова Надія Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно–педагогічної академії.

Харченко Наталія Валентинівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти, завідувач лабораторії «Психолінгвістика розвитку» ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Харченко Юлія Віталіївна – викладач психології Красноградського коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно–педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Химич Нінель Євгенівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Шебанова Віталія Ігорівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри практичної психології Херсонського державного університету.

Шкляр Наталія Анатоліївна – науковий співробітник лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України.

Яковенко Ірина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та дошкільної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукове видання

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Збірник наукових статей за матеріалами

II Міжнародної науково–практичної інтернет–конференції
м. Переяслав–Хмельницький, 28–29 березня 2019 р.

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PRESCHOOL EDUCATION

Collection of scientific articles on the materials
of II International Scientific and Practical Internet Conference
Pereiaslav–Khmelnyskyi, March 28–29, 2019